

Olgierd Kniejski, Roman Sękowski
UCHWAŁY
SEJMIKU POWSZECHNEGO
KSIĘSTW OPOLSKIEGO I RACIBORSKIEGO
W LATACH 1564 - 1678

STUDIA I TEKSTY ŹRÓDŁOWE
Z DZIEJÓW KSIĘSTW
OPOLSKIEGO I RACIBORSKIEGO
ZESZYT 5

STUDIA I TEKSTY ŹRÓDŁOWE Z DZIEJÓW
KSIĘSTW OPOLSKIEGO I RACIBORSKIEGO
NR 5

OLGIERD KNIEJSKI   ROMAN SĘKOWSKI

UCHWAŁY
SEJMIKU POWSZECHNEGO KSIĘSTW
OPOLSKIEGO I RACIBORSKIEGO
W LATACH 1564 - 1678

COMPENDIUM
WSSECH SNIEMOWŸCH ZAWRŽENJ
KNIZETSTWJ OPPOLSKHEHO A RATTIBORSKEHO

OPOLE – LUBLINIEC 2015

Z serii: Studia i teksty źródłowe z dziejów księstw opolskiego i raciborskiego

nr 5

Na okładce herb księstw opolskiego i raciborskiego
z superekslibrisu Wielkiej Księgi Praw

© Olgierd Kniejski, Roman Sękowski

Wydawnictwo Piotr Kalinowski

42-660 Kalety, Ks Drozdka 20

ISBN 978-83-65324-00-9

SPIS TREŚCI

Przedmowa	5
Wstęp	11
Źródła do dziejów sejmiku i literatura przedmiotu	11
Władze	14
Systemy monetarne	17
Systemy podatkowe	19
Od sejmiku szlacheckiego – terytorialnego do sejmiku stanowego	23
Podstawy prawne i źródła sejmiku powszechnego	23
Szlachecki sejmik terytorialny /lata 1564 – 1629/	27
Stany sejmiku	29
Powszechny sejmik stanowy /lata 1629 – 1677/	35
Czasy tragiczne /lata 1629 – 1664/	35
Zastaw Wazów /lata 1645 – 1663/	36
Wielkie porządkowanie /lata 1663 – 1677/	47
Posiedzenia sejmiku w statystyce	51
Auszus	53
Tematyka uchwał	57
Sprawy organizacyjne i prawne	57
Sprawy sądowe	60
Sprawy społeczne	64
Sprawy finansowe	70
Sprawy wojskowe	71
Sprawy obyczajowe	72
Sprawy polskie	74
Teksty źródłowe	80
Zrzyżeny zemske	80
Compendium wssech sniemowych zawrzeni	83

PRZEDMOWA

Przedstawiamy czytelnikom niezwykle ciekawy dokument, nie do przecenienia dla badaczy dziejów Śląska – kompletny wykaz uchwał sejmiku¹ księstw opolskiego i raciborskiego. Przedstawia on zupełnie nieznaną, obraz stosunków wewnętrznych w księstwach opolskim i raciborskim w epoce Habsburgów, to jest w XVI i XVII wieku.

Zatwierdzenie w 1558 roku przywileju wydanego dla tych księstw w 1532 roku przez ostatniego księcia opolskiego i raciborskiego – Jana (Hanusza) II Dobrego, oraz nadanie w 1562 roku tym księstwu statutu², przyznawało im dużą autonomię, z której szlachta chętnie korzystała. Potrafiła nie tylko odrzucać uchwały sejmu śląskiego jako niezgodne z „przywilejem Hanuszowym” i statutem, ale nawet sprzeciwiać się cesarzowi, również powołując się na nadany im statut³. Wprawdzie cesarzowi ulegała, ale zaznaczała przy tym swoją niezależność – że robi to przynajmniej „częściowo z dobrej woli”⁴.

Statut księstw opolskiego i raciborskiego był czymś wyjątkowym na Śląsku i dlatego trudno znaleźć jakąś analogię z ustrojami innych księstw. Jeżeli w latach późniejszych, księstwa śląskie przyjmowały podobne statuty, to wzorowały się na statucie opolsko – raciborskim. Tak zrobiła szlachta księstwa cieszyńskiego, która w 1573 roku prawie wymusiła na księciu Wacławie III Adamie przyjęcie statutu pod takim samym tytułem „Zrzizeni...”⁵. Ale w księstwie cieszyńskim wprowadzono inną strukturę władzy m. in. również z tego powodu, że księstwo to, posiadało nadal swojego władcę⁶. Również w księstwie głogowskim, związany z księstwami opolskim i raciborskim, starosta księstwa – Jan Bernard von Herberstein, wprowadzał nowe prawa prawdopodobnie w oparciu o statut opolsko-raciborski⁷. Odmienność ustrojowa księstw opolskiego i raci-

¹ W dokumentach użyte jest określenie „sniem” – sejm, ale aby odróżnić go od sejmu ogólno-śląskiego, tzw. „książęcego” we Wrocławiu, przyjęto w literaturze określenie trochę sztuczne - współczesne – sejmik.

² Statuty ziemskie księstw opolskiego i raciborskiego i innych ziem do nich należących, opracowanie i wstęp Olgierd Kniejski, Roman Sękowski, Opole 2012.

³ Sesja 17 (1576 r.) uchw. nr 1: „Rytýrdienst wyprawowany wssakz cum protestatione”.

⁴ Sesja 27 (1586 r.) uchw. nr 4: „Na ktereż to budowani zamku Cantzelarže a Klastera Pani Stawowe nez z powinności, než z dobre wule 5000 th dati powolili”.

⁵ Zob. Ordynacja ziemska cieszyńska..., wyd. Idzi Panic, Cieszyn 2001, s. 5; R. Sękowski: Koniec średniowiecza i kształtowanie się podstaw ustrojowych księstw opolskiego i raciborskiego, Opole 2011, s. 83-84.

⁶ Więcej o strukturze władz księstwa cieszyńskiego zob. Wacław Gojniczek: Urzędy książęce i ziemskie w ustroju księstwa cieszyńskiego (1477-1653), Katowice 2014.

⁷ Jan Bernard hr. von Herberstein – starosta księstwa głogowskiego, żonaty z Julianną Kunegundą von Mettich-Tschetschau, posiadał majątki na pograniczu księstw opolskiego i karniowskiego. Był właści-

borskiego była tak widoczna, że w 1700 roku była przedmiotem analizy naukowej – we Frankfurcie nad Odrą została obroniona dysertacja naukowa Karola Samuela Jordana o prawie szlacheckim księstw opolskiego i raciborskiego⁸. Dysertacja składała się z trzech rozdziałów: O pochodzeniu szlachty, o przywilejach szlachty księstw opolskiego i raciborskiego oraz o ich obowiązkach⁹.

Na czym polegała specyfika i autonomia ustrojowa tych księstw? Bez dokładnej analizy porównawczej struktury i uprawnień władzy w poszczególnych księstwach trudno jest dokładnie powiedzieć¹⁰. Można tu wymienić kilka specyficznych cech ustrojowych oraz problemów badawczych:

1. Statut dał podstawy do tworzenia zaczątków nowoczesnego podziału władzy: samorządową – sejmik; cesarską, administracyjną – urząd ziemski i sądowniczą – sąd ziemski wybierany przez sejmik.

2. Wprowadzał obowiązkowy powszechny, udział w sesjach sejmiku pod karą pieniężną a nawet wyrokiem sądu¹¹, musiała brać udział cała szlachta, a nie tylko posesjonaci¹². Statut niewiele mówi o uprawnieniach sejmiku. W praktyce, posiadał on olbrzymią władzę – zatwierdzał wszystkie decyzje cesarza, nadawał nowej szlachcie prawa obywatelskie¹³, prawdopodobnie przedstawiał i zatwierdzał kandydatów na najwyższe stanowiska władzy: starosty ziemskiego, kancleza i sędziego ziemskiego. Zdarzały się odmowy lub zwlekanie, z wykonaniem poleceń cesarskich, czy uchwał sejmu śląskiego, a nawet otwarty bunt przeciwko panu zastawnemu Karolowi Ferdynandowi Wazie, który według deputowanych przekroczył swoje uprawnienia¹⁴. Naturalnie, decyzje cesarskie w końcu

---

celem „Księgi praw” księstw opolskiego i raciborskiego, znajdującej się obecnie w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu.

⁸ Obroniona 1 października 1700 r.: „De Jure Nobilium Ducatus Opoliensis et Ratiboriensis... Placido Eruditorum subicit Carolus Samuel de Jordan Eques Siles. Francofurti ad Viadrum”. Dysertacja dedykowana przedstawicielom władzy tych księstw: Jerzemu Adamowi Franciszkowi hr. Gaszynowi – członkowi rady cesarskiej, komornikowi cesarskiemu i staroście księstw opolskiego i raciborskiego, Franciszkowi Euzebiuszowi hr. Oppersdorffowi – członkowi rady cesarskiej, komornikowi cesarskiemu i najwyższemu sędziemu ziemskiemu tych księstw oraz Albertowi Leopoldowi Paczyńskiemu – członkowi rady cesarskiej i kanclerzowi księstw.

⁹ De Nobilibus in genere, De Privilegiis Nobilium Ducatus Oppoliensis cum Rattiboriensis, De Oneribus Nobilium Ducatus Oppoliensis cum Rattiboriensis.

¹⁰ Dzięki ukazaniu się wymienionej wyżej pracy Wacława Gojniczka dotyczącej księstwa cieszyńskiego można zobaczyć, jakie olbrzymie różnice ustrojowe istniały pomiędzy tymi księstwami.

¹¹ Począwszy od sesji 5 (1569 r.) uchw. nr 6: „Pokuta nate kterzy na Sniemý se nezgizdey” w większości sesji aż do ostatniej, 97 sesji (1678 r.) uchw. nr 14: „Každy na Sniem obecny pod pokutu wystawenu ma stanuti”.

¹² Sesja 75 (1627 r.) uchw. nr 29: „O tiech kterzi przy manzelkach swych zywnosti swe uzywagi”.

¹³ Zatwierdzał nobilitacje cesarskie i nadawał tzw. „inkolat” – prawa obywatelskie księstw opolskiego i raciborskiego (w Polsce zwany indygenatem).

¹⁴ Sesja 91 (1653/1654 r.) uchw. nr 2 – 4.

były realizowane, ale sejmik nie omieszkiał przy nich podkreślić swoją niezawisłość i dobrą wolę¹⁵.

Sejmik powszechny do 1629 roku był sejmikiem terytorialnym poszczególnych okręgów (ziem, krajów) – głosowanie odbywało się poszczególnymi okręgami (ziemiemi, krajami), a dopiero od 1629 roku stał się sejmikiem stanowym¹⁶. Sejmik powszechny zakończył działanie w 1678 roku, jego rolę przejął auszus, przekształcony w sejmik delegatów¹⁷.

3. Z sejmiku został wydzielony „Auszus”¹⁸ – rodzaj drugiej izby sejmiku, wybieranej w niewielkim składzie, przez sejmik. Początkowo do auszusu wybierano po dwóch przedstawicieli z każdego okręgu, później zaczęto jego skład rozszerzać. Nie wiadomo jakimi uprawnieniami auszus dysponował. Na podstawie uchwał sejmiku można domyślać się, że początkowo był to zespół przygotowujący sesję sejmiku, w późniejszych latach zaczął przejmować uprawnienia sejmiku i zastępować go, co wywołało protest uczestników sejmiku¹⁹. Po 1678 roku, całkowicie przejął uprawnienia sejmiku i zaczął być nazywany „sejmem”²⁰. W ten sposób sejmik powszechny przekształcił się w sejmik reprezentantów stanów, nie wiadomo jednak, przez kogo wybieranych czy też mianowanych.

4. Sędziego ziemskiego²¹ mianował cesarz z pośród trzech kandydatów przedstawionych przez sejmik. Nie wiadomo jednak w jaki sposób byli mianowani ławnicy – asesorzy²². Czy wybierał ich sejmik, a zatwierdzał starosta ziemski²³, czy też wybierał i mianował starosta, który jednocześnie przewodniczył posiedzeniom sądu. Sąd miał również, bardzo ważne prawo występowania z wnioskiem o zwołanie sesji sejmiku. Prawo to, zwłaszcza przez panów zastawnych, było kwestionowane i starano je ograniczyć²⁴.

¹⁵ Np. sprawa odbudowy spalonego zamku i kościoła franciszkanów na który sejmik początkowo się nie zgodził, a później na polecenie cesarza musiał wyrazić zgodę, podkreślając, że robi to częściowo „z obowiązku” a częściowo „z dobrej woli” - Sesja 27 (1586 r.) uchw. nr 4: „Na ktereż to budowani zamku Cantzelarże a Klastera Pani Stawowie nez powinności neż z dobre wule 5000 th dati pozwoli-li”.

¹⁶ Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 1: „Z strany oddawani hlasuw”.

¹⁷ Poprzez przekazanie uprawnień cesarza do zwoływania sejmiku, starostom ziemskim. Spowodowało to całkowite podporządkowanie sejmiku starostom, którzy woleli jednak rządzić księstwami poprzez auszus a nie sejmik powszechny.

¹⁸ Auszus – od niemieckiego określenia Ausschuss – wydział, delegacja, przedstawicielstwo.

¹⁹ Sesja 94 (1664 r.) uchw. nr (10): „Strany Aussusuw aby tak cżasto derżane nebywały”.

²⁰ Działalność auszusu – sejmiku wymaga oddzielnego opracowania.

²¹ Sędzia ziemski, Zwierzchni – Sudi zemsky, Wrchni.

²² Ławnicy, asesorzy – Sudczy zemsti.

²³ Heytman (Haytman) Zemsky.

²⁴ Sesja 91 (1653/1654 r.) uchw. nr 2: „Pani Saudczy Zemssti by P: Heytman nemoh niczehoż raditi to gest o Sniemu derżeni”.

Istnieją jeszcze dwa problemy przez historyków zupełnie pomijane lub całkowicie błędnie interpretowane: podział na prawo niższe i wyższe, oraz przywilej posiadania pieczęci cesarskiej i tego konsekwencje.

Prawo wyższe wymienia tylko St. Śreniowski, błędnie twierdząc, że było to prawo odwoławcze które zanikło w XVI w²⁵. Sprawa jest bardziej złożona i wymaga dalszych dokładnych badań. Nie jest to tylko prawo odwoławcze od decyzji niższego szczebla, ale jest to rodzaj podwójnego poddaństwa. Kto inny mógł posiadać prawo niższe a kto inny wyższe. Najbardziej znane podwójne poddaństwo jest w stosunkach wiejskich, wspomniane już w cesarskich regulacjach pańszczyźnianych²⁶. W XVI i XVII wiekach była to również formuła prawna występująca w księgach ziemskich, w większości umów sprzedaży majątków i poszczególnych poddanych: „...z prawem niższym i wyższym...”²⁷. Dotyczyło to, w tym wypadku prawa odwoławczego, ale nie tylko. Dotyczyło ono również wykonywania obowiązków pańszczyźnianych wobec posiadacza prawa wyższego. W księgach sądowych księstw opolskiego i raciborskiego niejednokrotnie jest mowa o obowiązkach poddanych wynikających z prawa wyższego. Przytoczymy tu dwa przykłady: w 1579 roku zapadł wyrok sądu ziemskiego w sprawie skargi Jana, opata klasztoru lubiąskiego na poddanych ze wsi Kierpień koło Głogówka będącą własnością dziedziczną opatów lubiąskich. W wyroku stwierdzono, że prawo wyższe posiada zamek w Głogówku i w związku z tym poddani mają obowiązek wobec zamku „fury”²⁸ i innych powinności „w każdym czasie wezwani powinni bez oporu wykonywać polecenia...”²⁹. W 1592 roku, poddani Jana Beessa-Wrchleskiego ze wsi Prusków koło Olesna skarżyli się na swojego pana na dodatkowe, nadmierne obciążenia pańszczyźniane. Komisarze cesarscy (Sądu Ziemskiego), którzy przyjechali zbadać sprawę na miejscu stwierdzili, że Bees nie posiada prawa wyższego, które należy do cesarza i wobec tego nie ma prawa samodzielnie podwyższać pańszczyznę³⁰. W obu wypadkach prawo wyższe należało do cesarza, ale są pośrednie informacje, że chłopci odrabiali pańszczyznę dwóm panom – prawdopodobnie wynikało to z rozdziału prawa niższego i wyższego (lub też z posiadania ziemi należącej do dwóch oddzielnych majątków). Podział na prawo wyższe i niższe nie dotyczyło tylko spraw wiejskich, dotyczyło również wyższych

²⁵ St. Śreniowski: Historia ustroju Śląska, Katowice 1948.

²⁶ Zob. Regulacje cesarskie.

²⁷ Akty kupna – sprzedaży w Księgach ziemskich.

²⁸ W Polsce obciążenie nazywane „podwodą”.

²⁹ R. Sękowski, Stosunki społeczne na wsi w księstwach opolskim i raciborskim (tyt. roboczy), praca złożona w wydawnictwie, Księga wyroków dok. nr 26.

³⁰ Ibidem., Księga wyroków dok. nr 35.

warstw społecznych, łącznie z samymi księstwami. Zastaw księstw opolskiego i raciborskiego Wazom prawdopodobnie został dokonany przy zachowaniu sobie przez cesarza prawa wyższego³¹. Tłumaczyło by to, czemu księstwa nie składały hołdu³² kolejnym Wazom, panom zastawnym tych księstw, oraz braku ciągłości zastawu po śmierci każdego z nich³³, a także, pomimo zastawu Wazom, podporządkowanie władz księstw opolskiego i raciborskiego uchwałom sejmu śląskiego i udział w jego obradach oraz wyznaczanie i pobieranie podatku „państwowego” (bernie, podatek piwny) przez władze cesarskie.

Historycy nie zajmowali się również sprawą posiadania pieczęci cesarskiej i wynikającymi z tego, bardzo poważnymi uprawnieniami. Urząd Ziemski miał prawo występować w imieniu cesarza a przede wszystkim, zatwierdzać w jego imieniu różnego rodzaju dokumenty³⁴. Większość dokumentów, które uważano, że są zatwierdzeniami cesarza, zostały wystawione nie przez kancelarię cesarską, a w imieniu cesarza, przez kancelarię opolskiego Urzędu Ziemskiego³⁵. Jedynie „mocne listy” były wystawiane przez kancelarię cesarską³⁶. Przywilej posiadania pieczęci cesarskiej dawał więc Urzędowi Ziemskiemu ogromną autonomię w podejmowaniu decyzji i wydawaniu dokumentów.

Niniejsza, publikowana praca powinna stanowić punkt wyjścia do dalszych badań nad ustrojem księstw opolskiego i raciborskiego. Przedstawiamy tu jedynie tytuły uchwał, a nie ich treść. Dalsze badania, oprócz analizy treści uchwał, powinny także objąć zachowane księgi „auszusu” oraz kopiarze kancelaryjne. Dadzą one wtedy pełny obraz nie tylko ustroju księstw, ale również sytuacji społecznej i ekonomicznej w tych księstwach.

³¹ Tak sugeruje, nie używając tego określenia, Wł. Dzięgieł, *Utrata księstw opolskiego i raciborskiego* przez Ludwikę Marję w r. 1666, Kraków 1936.

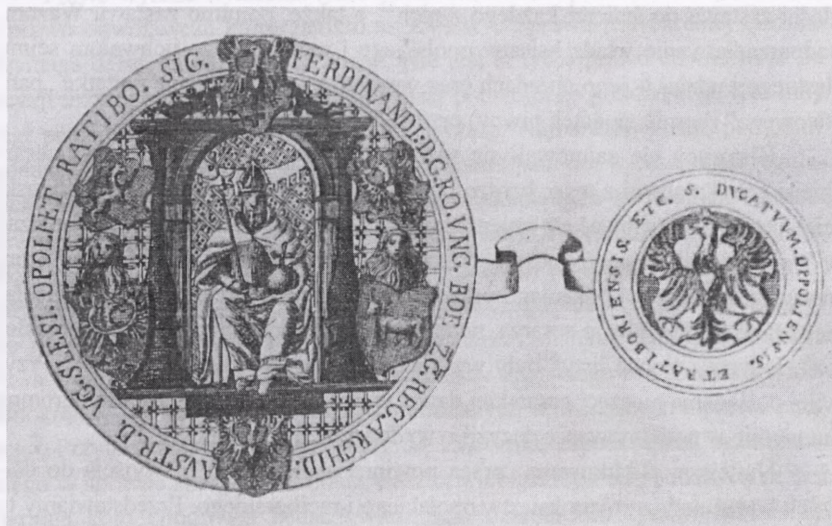
³² W źródłach, w przeciwieństwie do poprzednich zastawów, brak jest jakiegokolwiek informacji o składaniu hołdu. Jest tylko mowa o rozmowach prowadzonych w Warszawie, które dotyczyły potwierdzenia przez panów zastawnych przywilejów księstw.

³³ Zarówno po śmierci Władysława IV jak i Karola Ferdynanda księstwa przejmował cesarz, zwoływał sesje sejmiku i poprzez swoich komisarzy informował o dalszym zastawie nowemu panu.

³⁴ Statut Ziemski pieczęci królewskiej i ziemskiej – ich używaniu i przechowywaniu poświęca aż cztery rozdziały (k. V: „Jaka Peczet Kralowska tiechto Knýżietstwi byti ma”, „Jaka Peczet Zemska byti ma”, „Wcziem Peczet Kralowska a Zemska Użiwana byti ma”, „O chowani Peczeti”).

³⁵ Wystarczy sprawdzić miejsce wystawienia dokumentu. Obecnie tego rodzaju dokumenty były by wystawione w formule: „Z upoważnienia...” lub „W imieniu...”, wówczas wystawiano tak, jakby wystawiał to cesarz: „Rudolf etc...”.

³⁶ „Mocny list” – pozasądowe cesarskie potwierdzenie jakiegoś dokumentu czy faktu. Dokument taki nie podlegał żadnemu zaskarżeniu sądowemu. Przeważnie dotyczył potwierdzenia testamentu lub prawa własności majątku. W tytule dokument ten nosił nazwę „Mocny List” i był wpisywany do księgi testamentów, lub księgi ziemskiej.

Wielka pieczęć cesarska i pieczęć ziemską z 1560 roku. Obie pieczęcie uległy zniszczeniu w 1615 roku, w czasie wielkiego pożaru Opola. Władze księstw, nie mogły funkcjonować do czasu przysłania z Pragi nowych pieczęci.

WSTĘP

ŹRÓDŁA DO DZIEJÓW SEJMIKU I LITERATURA PRZEDMIOTU

Dokładnie nie wiemy jakie i gdzie zachowały się źródła do tego problemu. Podobnie jak i w innych wycinkach badań nad dziejami księstw górnośląskich, nie przeprowadzono na szerszą skalę żadnych kwerend i poszukiwania ograniczają się do kwerend wybiórczych, lub, jak w przypadku omawianej księgi - przypadkowych znalezisk. Najwięcej znanych dokumentów dotyczących działalności sejmiku znajduje się w archiwum wrocławskim. Zbiór ten został opracowany (archiwalnie) w 1975 roku starannie³⁷, zgodnie z ówczesną wiedzą, czy raczej niewiedzą o ustroju i strukturze władz księstw opolskiego i raciborskiego. Dlatego też schemat układu akt jak i nazwy poszczególnych ksiąg i poszytów są nieraz mylące i nie odpowiadają ich zawartości.

Podstawowe źródła do działalności sejmiku można podzielić na następujące grupy³⁸:

1. **Protokoły sesji sejmiku** – nie zachowały się żadne i nie wiadomo czy były sporządzane. Można przypuszczać, że ich nie było a spisywane były tylko teksty podjętych uchwał.
2. **Księgi uchwał** – Zapisy w księgach uchwał nie zawierały informacji o przebiegu sesji sejmikowych a jedynie o miejscu i czasie odbytej sesji oraz zapis podjętych na sesji uchwał. W archiwum wrocławskim zachowało się kilka ksiąg zawierających częściowe uchwały zarówno sejmiku powszechnego jak i auszusu (których inwentarze archiwalne nie rozróżniają), omawianego przez nas okresu:
sygn. 24 – uchwały auszusu (a nie sejmiku powszechnego) z lat 1640 – 1652³⁹;
sygn. 25 – księga czwarta uchwał sejmiku powszechnego i auszusu z lat 1653 – 1657⁴⁰ - zawiera uchwały zarówno sejmiku jak i auszusu;
3. **Księgi kancelaryjne (Kopiarze, Kopialbuch)** – Były to księgi zawierające kopie wydanych dokumentów wykonawczych do uchwał sejmikowych: zarządzenia wykonawcze, instrukcje dla komisarzy i delegatów do Sejmu Śląskiego czy dla posłów na dwór cesarski. Sejmik nie posiadał własnej kancelarii, a tego rodzaju dokumenty wydawał urząd kanclerski.

³⁷ Inwentarz księstwa opolsko - raciborskiego sygn. I-14 oprac. przez mgr Władysława Fabijańskiego.

³⁸ Z powodu braku opracowań tego problemu, jest to podział roboczy, proponowany przez autorów.

³⁹ „Landesausschuss Conclusa Fürstentümer Oppeln u. Ratibor”.

⁴⁰ „Kniha Sstwrta. Zawrzeni Snemownich a Snesseni Aussusowich Knizet: Opol. A Ratibor.”.

Do tej grupy ksiąg można zaliczyć księgę wpisaną do inwentarza jako księga uchwał z lat 1598 – 1631⁴¹. Jest ona w dużym stopniu zniszczona (i brakuje pierwszych 34 kart), co wręcz uniemożliwia dokładnej jej analizy. Również w zachowanych w archiwum wrocławskim kopiarzach rozporządzeń urzędu kanclerskiego z lat 1629 - 1633⁴² mogą być dokumenty związane z uprawnieniami sejmiku, jednak w tych latach sejmik nie funkcjonował. Mogą znajdować się tu jedynie dokumenty związane z ostatnią (przed przerwą) sesją sejmiku powszechnego z 1629 roku oraz dokumenty wykonawcze uchwał auszusu.

4. Korespondencja z władzami zwierzchnimi księstw – czeskim dworem królewskim oraz cesarskim, z panami zastawnymi księstw itp. Np. dokumenty tych władz zwołujące sesje sejmiku⁴³, nie wiadomo, co takie pismo zawierało – czy tylko polecenie zwołania sesji, czy również jej tematykę. Także nie wiadomo dokładnie w jakiej formie wydawane były polecenia cesarzy dotyczące uchwalania przez sejmik konkretnych spraw⁴⁴. W związku z tym niezbyt jasne są relacje między sejmikiem a władzą zwierzchnią dotyczące wyboru i mianowania najwyższych urzędników księstw opolskiego i raciborskiego. Dokumenty takie prawdopodobnie znajdują się w kopiarzach archiwum dworskiego czeskiego i cesarskiego, zwłaszcza w Czeskiej Nadwornej Kancelarii.

5. Ekstrakty – w pierwszej połowie XVIII wieku państwo Habsburgów przygotowywało się do przeprowadzenia reform ustrojowych. Polecono sporządzić swojego rodzaju „inwentaryzację” praw i spraw finansowych również księstw opolskiego i raciborskiego. W latach 20-tych XVIII wieku powstały opracowania – zestawienia przepisów prawnych i innych spraw ustrojowych oraz dochodów finansowych znanych w historiografii pod nazwą „kataster karoliński”. Powstały w tym czasie księgi zawierające przepisy prawne i ich podstawy obowiązujące w księstwach. Prawdopodobnie próbowano uporządkować je tematycznie o czym może świadczyć wymieniona wyżej księga sygn. 31 zapisana w archiwalnej księdze inwentarzowej jako „Uchwały sejmowe księstwa opolsko-raciborskiego dotyczące świadczeń feudalnych” a w oryginale „Extract sniemowych Zawrzeni Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho” zawierająca według inwentarza przepisy prawne dotyczące w bardzo szerokim zakresie spraw

⁴¹ AP Wr. Księstwo opol.-rac., sygn. 130.

⁴² Ibidem sygn. 33, 34.

⁴³ Np. w okresie panów zastawnych królów polskich 81 sesję sejmiku powszechnego zwołał król Władysław IV Waza pismem wysłanym z obozu pod Smoleńskiem.

⁴⁴ Np. sprawa odbudowy zamku, domu kanclerskiego i dolnego klasztoru w 1586 r.

wiejskich. W rzeczywistości jest to roboczy kopiarz dokumentów z tego okresu⁴⁵.

Ukoronowaniem akcji zebrania i porządkowania przepisów prawnych, było opracowanie w latach 1724 – 1729 przez sekretarza księstwa Franciszka Wawrzyńca Teichmanna w dwóch wersjach: roboczej i ostatecznej⁴⁶, ksiąg zawierających wszelkie przepisy prawne pod trochę mylącym tytułem „Uchwały sejmowe księstw opolskiego i raciborskiego”⁴⁷. Nie oznacza to jednak, że Teichmann w tej „Wielkiej Księdze Praw”⁴⁸ umieścił wszystkie uchwały sejmiku powszechnego i auszusu. Pomiął w niej bardzo ważne dla historyka, a mniej dla historyka prawa, dające obraz sytuacji społecznej i gospodarczej księstw, uchwały nie mające charakteru „prawodawczego” tzn. takie które nie miały dłuższych konsekwencji prawnych: interpelacje członków sejmiku, indywidualne wnioski, skargi i petycje szlachty, inkolaty, jednostkowe wydarzenia np. przyznania konkretnym obywatelom odszkodowania za zniszczenia, spory między szlachtą itp⁴⁹.

Literatura przedmiotu nie jest zbyt obszerna i autorzy niniejszego opracowania nie zamierzają ją szczegółowo omawiać. Z ogólnych opracowań należy wymienić jedyne dwa opracowania historii ustroju Śląska, starsze – Stanisława Śreniowskiego⁵⁰ oraz nowsze – Kazimierza Orzechowskiego⁵¹. Z bardziej szczegółowych opracowań można wymienić kilka starszych prac czeskich i niemieckich omawiających raczej podstawowe akta prawne księstw opolskiego i raciborskiego a nie działalność sejmiku⁵². W 1977 roku ukazała się jedyna praca M. Hatałskiej poświęcona omówieniu działalności sejmiku tych księstw⁵³. Niestety, nikt nie kontynuował tych badań. W takiej sytuacji autorzy niniejszej pracy postanowili przygotować grunt pod systematyczne regionalne badania

⁴⁵ W dodatku bez porządku chronologicznego.

⁴⁶ AP Wr. Księstwo opol.-rac. Sygn. 29, 30.

⁴⁷ „Conclusa Comititalia...”, zob. R. Sękowski, Koniec średniowiecza i kształtowanie się postaw ustrojowych księstw opolskiego i raciborskiego. Opole 2011 s. 122-130.

⁴⁸ Tak nazwał tę księgę R. Sękowski, ibidem s. 122.

⁴⁹ Autorzy dość pobieżnie przejrżeli tę księgę. Zastępuje ona na odrębne szczegółowe opracowanie.

⁵⁰ St. Śreniowski: Historia ustroju Śląska. Katowice 1948. Informator napisany w bardzo popularny i przystępny sposób.

⁵¹ K. Orzechowski, Historia ustroju Śląska 1202 – 1740. Wrocław 2005. Autor omawia prawie wyłącznie system najwyższych władz śląskich: Sejmu Śląskiego, starosty generalnego, kamery śląskiej i niestety, omawiając funkcjonowanie księstw nie zauważa odrębności ustrojowej księstw opolskiego i raciborskiego wynikających również z powodu używania urzędowego języka czeskiego.

⁵² Głównie przywilej ks. Jana II Dobrego i „Zrządzenie...”.

⁵³ M. Hatałska: Organizacja i funkcjonowanie zgromadzenia stanowego księstwa opolsko – raciborskiego. Praca doktorska napisana pod kier. prof. K. Orzechowskiego. Opole 1977.

ustroju i stosunków społeczno – gospodarczych księstw. Temu służyło opublikowanie w 2011 roku przez R. Sękowskiego szkiców i wypisów źródłowych w okresie kształtowania się nowego ustroju w tych księstwach⁵⁴. W 2012 roku z okazji 450-lecia nadania księstwom statutu ziemskiego „Zrzizeni” z inicjatywy i w opracowaniu autorów ukazał się drukiem w dwóch częściach reprint tekstu „Zrzizeni” umożliwiający badanie jego bez kłopotliwego korzystania z bibliotek czy archiwów⁵⁵.

WŁADZE

Statut ziemski – „Zrzizenie” ustalił strukturę władzy w księstwach, stosując duże uproszczenie, można powiedzieć, używając współczesnych określeń, o dwóch rodzajach władzy: urzędników cesarskich jako władzy cesarskiej – państwowej i sejmiku – władzy samorządowej. Naturalnie należy pamiętać, że cesarz skupiał w swoich rękach wszystkie trzy, obecnie rozdzielone elementy władzy: ustawodawczą, sądowniczą i wykonawczą. A więc sejmik, posiadający pewną autonomię wynikającą z nadanego przez cesarza statutu, w rezultacie podlegał również cesarzowi i musiał wykonywać jego polecenia⁵⁶.

Cesarz – z pośród bardzo długiej, niewiele zmieniającej się tytulatury cesarza w chwili nadania księstwom opolskiemu, raciborskiemu i głogóweckiemu występuje on w dokumentach księstw, jako książę dziedziczny tych trzech księstw. Od końca XVI wieku do 1625 roku jako król czeski a od 1625 już jako cesarz rzymski.

Panowie zastawni – wprawdzie cesarz Ferdynand I nadając księstwom statut ziemski (Zrzizeni) w rozdziale 1 oświadczył że księstwa nie mogą być dzielone, sprzedawane ani zastawiane⁵⁷, ale cesarze uważali widać, że jako prawodawcy nie mają obowiązku przestrzegania praw przez siebie ogłoszonych i niejednokrotnie księstwa te zastawiali.

⁵⁴ R. Sękowski: Koniec średniowiecza i kształtowanie się podstaw ustrojowych księstw opolskiego i raciborskiego. Opole 2011.

⁵⁵ Statu ziemski księstw opolskiego i raciborskiego i innych ziem do nich należących. Opracowanie i wstęp O. Kniejski, R. Sękowski. Opole 1012. Cz. 1 zawiera wstęp i opracowanie oraz register w oryginale i tłumaczeniu na jęz. polski, cz. 2 reprint „Zrzizeni”, tekstu znajdującego się w zbiorach Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Opolu.

⁵⁶ Cała praca jest poświęcona sejmikowi więc w tym miejscu nie będziemy omawiać kompetencji i działania sejmiku.

⁵⁷ „...nyni i na budaucze cżiasy nemagi roztrżiene byti, ani Prodagem ani Zastawu ani yakim dilem...”, Statut ziemski... cz. 2 k. 4 rozdz. 1.

W 1597 roku panem zastawnym został Zygmunt (Zsigmond) Batory książę siedmiogrodzki⁵⁸. Zwołana przez cesarza Rudolfa II, 41. sesja sejmiku w czerwcu tego roku, obradowała nad złożeniem hołdu nowemu księciu. Batory jednak szybko, już w sierpniu następnego roku zrezygnował z księstw i wrócił na teren Siedmiogrodu.

W 1622 roku księstwa zostały przekazane dziedzicznie Gabrielowi (Gabor) Bethlenowi⁵⁹ w zamian za zrzeczenie się tytułu króla węgierskiego i przekazanie Węgier Habsburgom. Wobec braku w tym czasie najwyższych władz księstwa (starosty ziemskiego i kanclerza), 69. sesję sejmiku na polecenie króla czeskiego oraz starosty generalnego Dolnego i Górnego Śląska zwołał najwyższy sędzia ziemski księstw opolskiego i raciborskiego Jan Wirbski z Wierzbii⁶⁰. Sejmik obradujący w dniu 30. maja 1622 roku przyjął do wiadomości umowę między cesarzem i Bethlenem oraz złożył jemu hołd. Jednak podobnie jak poprzednik, już w następnym roku Bethlen zerwał umowę i wrócił na Węgry. Formalnie zrzekł się księstw opolskiego i raciborskiego 20. stycznia 1624 roku.

Również zaledwie kilka miesięcy nowym panem zastawnym księstw był Karol Hannibal burgraf zu Dohna⁶¹. W uchwałach sejmiku nie ma o nim żadnej wzmianki.

Kolejnym panem zastawnym był biskup wrocławski arcyksiążę Karol Habsburg⁶² o którym również brak informacji w uchwałach sejmikowych.

Po jego śmierci nowym panem zastawnym w 1625 roku został syn cesarza Ferdynanda II, arcyksiążę austriacki Ferdynand Ernest – późniejszy cesarz rzymski Ferdynand III⁶³. Z chwilą koronacji na króla czeskiego automatycznie przestał być panem zastawnym, a władcą obu księstw.

⁵⁸ Zygmunt Batory (ur. 1572 – zm. 1613 r.) – bratanek króla polskiego Stefana Batorego otrzymał jako zastaw księstwa opolskie i raciborskie za przekazanie Habsburgom Siedmiogrodu.

⁵⁹ Gabriel (Gabor) Bethlen (ur. 1580 – zm. 1629 r.), po wymarciu rodu Batorych książę siedmiogrodzki i później król Węgier.

⁶⁰ Wirbscy herbu Lis – stary górnośląski ród pochodzący z Wierzbii k. Lublińca. Jan Wirbski z Wierzbii był właścicielem Kochanowic k. Lublińca. Bartosz Paprocki dedykował jemu rozdział w swoim Sztambuchu.

⁶¹ Ród pochodzący z Miśni dzielący się na linię łżycką i czeską. Przedstawiciele czeskiej linii należeli do arystokracji królestwa Czech. Karol Hannibal – członek rady cesarskiej był właścicielem Sykowa, Bralina i Goszcza na Dolnym Śląsku.

⁶² Arcyksiążę Karol Habsburg (zm. 28.12.1624 r.) w 1608 r. w wieku 18 lat został biskupem wrocławskim, rezydował w Nysie. Panem zastawnym księstw opolskiego i raciborskiego został nie jako biskup wrocławski ale jako arcyksiążę austriacki. Dlatego w uchwałach sejmiku nawet się nie wspomina, że był on biskupem.

⁶³ Ferdynand III Habsburg (ur. 1608 – zm. 1657 r.) – król Węgier koronowany w 1625 r., faktyczny od 1637 r., król Czech koronowany w 1627 r., faktyczny od 1637 r., cesarz rzymski od 1637 r. W uchwałach sejmiku występuje jako arcyksiążę austriacki i później jako król Czech.

Ostatnimi panami zastawnymi księstw opolskiego i raciborskiego przez długi okres zastawów, byli w latach 1645 – 1665 polscy Wazowie⁶⁴.

Nie są zbyt jasne relacje panów zastawnych zarówno z cesarzem jak i z sejmikiem. Teoretycznie byli władcami tych księstw w ramach Królestwa Czech, mianowali swoich najwyższych urzędników (starostów ziemskich i kanclerzy), zwoływali sesje sejmików, wydawali wewnętrzne zarządzenia i przywileje ale jednocześnie, jak to wynika z uchwał sejmikowych przekazanie w zastaw (przynajmniej niektórych) księstw, odbywało się za zgodą sejmiku, podatki pobierał cesarz i panowie zastawni nie mieli żadnych z nich dochodów⁶⁵, cesarz również posiadał w stosunku do tych księstw „prawo wyższe” i wydawał zarządzenia dotyczące księstw⁶⁶.

Starosta ziemski (Haŭtman zemskŭ, Landeshauptmann) – był przedstawicielem - namiestnikiem cesarza lub pana zastawnego w księstwach opolskim i raciborskim (księstwo głogóweckie przestało istnieć) i w jego imieniu wydawał wszelkie polecenia i dokumenty. Sposób mianowania starostów nie został dokładnie zbadany. Według opinii historyków sejmik miał proponować trzech kandydatów z których jednego mianował cesarz lub pan zastawny. Jednak w uchwałach sejmikowych nie ma informacji na ten temat. Z pewnością uzgadniano kandydatury na najwyższe stanowiska administracji księstw ale w jaki sposób to przeprowadzano, uchwały sejmikowe o tym milczą. Prawdopodobnie więcej informacji mogą zawierać instrukcje dla posłów na dwór cesarski i delegatów na Sejm Śląski⁶⁷.

Starosta miał olbrzymią władzę: oprócz normalnego zarządzania księstwami, na polecenie cesarza lub pana zastawnego zwoływał sesje sejmiku, ustalał porządek obrad i je prowadził, przewodniczył sądowi ziemskiemu i zatwierdzał wyroki wydane przez ten sąd, a także zatwierdzał wszelkie transakcje majątkami ziemskimi. Funkcję tą pełnił aż do odwołania przez władcę, bardzo często dożywotnio. Odpowiednio, w poszczególnych okręgach⁶⁸ powoływani byli starostowie okręgów (haŭtman krajskŭ). Sposób ich powoływania również nie jest jasny. Wprawdzie w uchwałach sejmiku są wymieniani, ale z wieloznacznym określeniem „narzizeni” – wyznaczony, mianowany, powołany, nie wiadomo przez kogo i w jaki sposób.

⁶⁴ Król polski Władysław IV, biskup wrocławski Karol Ferdynand Waza oraz król polski Jan Kazimierz oraz jego żona Ludwika Maria.

⁶⁵ Prawdopodobnie jedynymi dochodami były dochody (o ile takie były) z majątków kameralnych tzw. „zankowych”.

⁶⁶ Jak np. w okresie „Potopu” zakaz przyjmowania do miast m. in. Opola uchodźców polskich. Zob. R. Sękowski: *Nielatwe sąsiedztwo...*, Opole 2012, s. 61-63.

⁶⁷ Kopie znajdujące się zapewne w księgach kancelaryjnych.

⁶⁸ Kraj – okręg (zaczątki powiatu).

Kancierz (kanclirz, Kantzler) – była to druga, najważniejsza osoba w księstwach. Do jego obowiązków należało prowadzenie kancelarii ziemskiej, wystawiania wszelkich dokumentów, przechowywanie pieczęci, zarówno cesarskiej jak i księstw oraz zarządzanie archiwum ziemskim. W okresie nieobecności starosty, pełnił jego obowiązki⁶⁹. W czasie nieobecności kancierza jego obowiązki pełnił pisarz ziemski.

Zwierzchni sędzia ziemski (Wrchni saudi zemsky, Obrister Landrichter) – była to trzecia osoba we władzach księstw. Kompetencje jego nie są jasne – wbrew nazwie nie przewodniczył on składowi sędziowskiemu i nie wydawał wyroków, za stołem sędziowskim zajmował trzecie miejsce po staroście ziemskim i kanclerzu. Pełnił prawdopodobnie rolę organizatora posiedzeń sądu. W skład sądu wchodził również ławnicy – asesorzy zwani „saudczy”⁷⁰.

Pisarz ziemski (Pisarz zemsky, Landschreiber) – faktycznie to on prowadził kancelarię ziemską. Prawdopodobnie wybierany był przez sejmik ziemski.

SYSTEMY MONETARNE

Nie omawiamy tu oficjalnego systemu monetarnego, gdyż nie leżało to w kompetencjach sejmiku księstw. Omawiamy tu jedynie te określenia obiegowe które występują w uchwałach sejmiku, oraz z którymi można się zetknąć w innych źródłach powiązanych z uchwałami. W księstwach opolskim i raciborskim właściwie w obiegu były wszystkie monety europejskie, zaś wartość pieniądza określała ilość i jakość metalu z którego został wybity: złota, srebra lub miedzi. Fałszowanie polegało więc na zmniejszaniu wagi i jakości srebra w pojedynczych monetach. Nie znano systemu dziesiętnego i stosunek poszczególnych rodzajów monet do siebie był różny⁷¹.

W uchwałach spotykamy określenia stosowane w różnych systemach monetarnych: grzywny, złote, talary, grosze, halerze, denary, guldeny. Dlatego konieczne jest tu wyjaśnienie znaczenia tych określeń, zwłaszcza że w uchwałach użyto je często w znaczeniu obiegowym, odmiennym od oficjalnych nazw.

⁶⁹ Siedzibą kancierza był od połowy XVI w. tzw. „dom Nawoyowy” zwany tak od nazwiska pierwszego kancierza – właściciela domu, później zwany „domem kanclerskim”. Znajdował się on na terenie miasta przy Bramie Zamkowej (obecnie budynek archiwum). W czasie wielkiego pożaru Opola w 1615 r. spalił się razem z częścią archiwum i pieczęciami.

⁷⁰ „Saudczy” – dosłownie „sędziujący”.

⁷¹ Chociaż niektóre formy systemu dziesiętnego były już używane np. procent podatku: „9 gr od stu” (1572 r. sesja 10 uchw. nr 1) czy odsetek od pożyczonych sum „sześć od sta” (1582 r. sesja 25 uchw. nr. 4).

Halerz (halirž, Pfennig)⁷² – najdrobniejsza moneta srebrna, bita na ogół z gorszego srebra. 12 halerzy stanowiło 1 grosz.

Grosz (gross rzadziej hross, Grosch) – nazywany groszem praskim (prazsky), srebrnym (stržybny). Innej wartości był grosz śląski (slezsky). Podstawowa moneta srebrna. Określona ilość groszy składała się na wyższy nominal: grzywnę, złoty czy talar lub denar i gulden.

Grzywna (hržywna, Marka) – moneta o takim nominale nie istniała. W średniowieczu była to miara wagi określonej liczby monet srebrnych. W XVI wieku była to liczba groszy: początkowo 46, a w księdze uchwał 42 grosze stanowiły 1 grzywnę. Określenie to wyszło z użycia na początku XVII wieku.

Złoty (zlaty, Rheinstaler) – zwany złotym węgierskim (uherský), czerwonym (czerweny) lub reńskim (renski). Moneta złota poza Śląskiem najczęściej nazywana była dukatem. Nazwa „złoty” występuje w księdze w XVI wieku, później przestała być używana. 1 złoty liczył 38 groszy.

Talar (talir, Thaler) – Podstawowy, wyższy nominal monety srebrnej od XVII wieku. W połowie XVII wieku już obliczano większe sumy pieniędzy wyłącznie w talarach. 1 talar liczył 36 groszy praskich (czeskich, białych).

Denary i guldeny - tak potocznie nazywano monety bite w lokalnych mennicach poszczególnych księstw lub miast. Były one gorszej wagi lub stopu srebra i uważane były za „złe” pieniądze. W wojnie ekonomicznej czy raczej monetarnej śląsko – polskiej, obie strony wzajemnie oskarżały się o celowe bicie i wysyłanie przez granicę na drugą stronę „złego” pieniądza⁷³. Denar lub gulden miał wartość zaledwie 24 groszy i czasem taki nominal umieszczany był na tych monetach⁷⁴.

Pojawianie się w obiegu coraz większej liczby tych „złych” pieniędzy mogło doprowadzić do załamania się systemu monetarnego a nawet gospodarki regionu⁷⁵. Już w 1575 roku sejmik księstw opolskiego i raciborskiego podjął uchwałę wycofującą z obiegu monety bite w księstwie cieszyńskim oraz grajcary (krajcer, Kreutzer) szwajcarskie⁷⁶. Również w 1622 roku sejmik obradował nad sprawą napływu „złych” pieniędzy z Polski⁷⁷.

⁷²Dla porządku podajemy również nazwy w jęz. staroniemiecki chociaż takie nazwy w księdze nie były używane.

⁷³Polacy oskarżali głównie miejską mennicę w Świdnicy o masowe bicie takich pieniędzy, Ślązacy zaś oskarżali Polaków, że kupcom śląskim płacili za towar „złym” pieniądzem i zmuszali kupców do przyjmowania takich pieniędzy.

⁷⁴Monety 24-groszowe bił w 1622 r. Gabriel (Gabor) Bethlen pan zastawny księstw opolskiego i raciborskiego.

⁷⁵I prawdopodobnie była jedną z przyczyn katastrofy gospodarczej połączonej z autentycznym głodem jakie przeżywały księstwa opolskie i raciborskie w latach 40-tych XVII w.

⁷⁶Sesja 16 (1575 r.) uchw. nr 4: „Mincze Tiessynska tolkeż Sswejcarska Kr.(eycary) zapowinczene”.

⁷⁷Sesja 58 (1613 r.) uchw. nr 7: „Zła mincze”; sesja 68 (1622 r.) uchw. nr 7: „De valvabis mintze”.

Chcąc poprawić sytuację monetarną cesarz Ferdynand II w 1623 roku polecił zlikwidować wszystkie mennice działające na Śląsku w poszczególnych księstwach i miastach, pozostawiając jedynie centralną dla całego Śląska, cesarską mennicę we Wrocławiu⁷⁸. Decyzja ta wywołała spore zamieszanie gdyż sejmik nie wiedział, czy jest to równoznaczne z zakazem obiegu tych monet. Początkowo uchwalił całkowity zakaz obrotu monetami 24 groszowymi (denary, guldeny)⁷⁹. Później wycofał się z tego, zezwalając na płacenie takimi monetami podatku, prawdopodobnie chcąc jak najszybciej wycofać je z obiegu. Z innych źródeł związanych z uchwałami wynika, że w obiegu były również polskie orły, oraz „całe półtwarde”⁸⁰ a także tajemnicze szylingi o ogromnej wartości 12 grzywien.⁸¹

SYSTEMY PODATKOWE

W księstwach obowiązywały dwa rodzaje podatków: cesarskie odprowadzane do kamery cesarskiej i ziemskie – do dyspozycji sejmiku. Sposób ściągania podatków był całkowicie niesprawny i powodował w XVII wieku, niewyobrażalne wprost nadużycia. Sejmik wybierał z pośród siebie rejonowych komisarzy podatkowych zwanych „wybięrczymi”, którzy nieraz przez kilka lat nie rozliczali się z zebranych podatków (tak !). To samo robił naczelny wybięrczy księstw a jednocześnie, również i mieszkańcy ociągali się z ich płaceniem⁸². Podatki były obliczane na podstawie deklaracji podatkowej oraz szacunku majątku⁸³. Podatki stałe obliczane były od wartości majątku i ściągane dwa razy w roku: przeważnie na św. Jerzego (23.04.) i św. Michała (29.09.).

Podatki cesarskie: rodzaj podatków był niezmienny, ale ich wielkość była coraz wyższa. Właściwie istniały dwa rodzaje podatków cesarskich: bernie i podatki akcyzowe.

Berne (biernie, berne) – początkowo tak określano cesarski podatek wojenny⁸⁴, później podstawowy podatek cesarski. Bernie było nakładane w formie kontrybucji⁸⁵ tzn. na księstwa a nie na mieszkańców. Oznaczało to, że admini-

⁷⁸ W tym samym roku ponownie uruchomiono mennice m.in. w Opolu która jednak biła tylko halerze.

⁷⁹ Sesja 70 (1623 r.) uchw. nr 16: „Strany Mincze 24 grossowych”.

⁸⁰ Księga protokołów sądu wójtowskiego m. Opola. AP Op. mag. Op. II-2/13

⁸¹ Księga burgrabiowska zamku opolskiego AP Wr. Ks. Op.-rac. sygn. 54

⁸² W pierwszej połowie XVII w. sporządzono wykazy szlachty zalegających z podatkami sięgającymi kilkunastu lat.

⁸³ W księdze uchwał zachował się wzór oświadczeń majątkowych: „Notule: yak Staw Panský, Prelat-ský a Rytirský ý ti kteržy pozemske Statki držy, přžyňawacžy Czedule dawati magi”. Sesja 22 (1579 r.) uchw. nr 15-16. Nowy szacunek majątków przeprowadzono przed 1620 r.

⁸⁴ Tak się nazywał również w Polsce.

⁸⁵ Tak też w uchwałach sejmiku było często nazywane.

stracja księstw musiała określoną sumę podatku w wyznaczonym terminie zapłacić niezależnie od ściągnięcia jej od mieszkańców. Sprawa ściągania bernie od mieszkańców stawała się sprawą wewnętrzną księstw, którą władze cesarskie się nie interesowały⁸⁶. Przy bardzo słabej ściągalności doprowadziło to księstwa na początku XVII wieku do całkowitej zapaści finansowej⁸⁷. Sprawą ściągalności bernie sejmik zajmował się na każdej swojej sesji i wielokrotnie, bez skutku odwoływał się do cesarza w sprawie wysokości nałożonego podatku.

Podatki akcyzowe:

Podatki akcyzowe były pobierane przez tzw. akcyźników i dlatego na sesjach sejmiku stanowiły margines spraw.

1. Podatek piwny zwany z niemiecka Biergeld pobierany od ilości beczek (warów) warzonego piwa, początkowo zbierany przez wybierczych ale później prawdopodobnie przez akcyźników. Przez sejmik ogłaszana była tylko ustalona wysokość podatku i to zaledwie kilkakrotnie.
2. Akcyza solna wymieniana jest zaledwie dwukrotnie. Urząd akcyzy solnej mieścił się w Tarnowskich Górach.

Podatki ziemskie:

Podstawowy podatek od majątku (zbirka zemska) przeznaczony na potrzeby księstw pobierany przez wybierczych wpływał do kasy ziemskiej (Cassa zemska). Jednak wskutek niskiej ściągalności podatku cesarskiego większość pieniędzy była przekazywana na uzupełnienie brakujących sum bernie⁸⁸. Wysokość podatku ziemskiego na określony czas⁸⁹ uchwalał sejmik.

Oprócz podatku ziemskiego sejmik uchwalał w poszczególnych okresach różne inne podatki na konkretny cel lub od określonych działań. Niektóre z nich miały swoje nazwy:

Scheffelgeld: był to podatek od zbiorów⁹⁰. Nazwa pochodzi od nazwy używanej wówczas miary zboża „Szefel”. Później nazywano go podatkiem od „obili”⁹¹. W latach 70-tych XVII wieku, w okresie głodu, zamieniono podatek

⁸⁶ A więc nie można było egzekwować płacenia tego podatku przy pomocy władz cesarskich (prokuratora). Obowiązek ich ściągania należał do sejmiku.

⁸⁷ Do tego stopnia, że na normalną działalność sejmik i Urząd Ziemski musiały pożyczać pieniądze od osób prywatnych np. w 1618 r. 4 tys. talarów od szlachcica raciborskiego Pawła Charwata (sesja 61 (1618 r.) uchw. nr 5: „U Pana Pawła Charwata wypużczono 4000 th.”) oraz większe sumy od sejmu śląskiego we Wrocławiu.

⁸⁸ W pierwszej połowie XVII w. wskutek olbrzymiej korupcji znaczna część wybierczych zebrane pieniądze nie przekazywała do kasy ziemskiej a wykorzystywała do własnych potrzeb (zob. dalej).

⁸⁹ Przeważnie od 1 roku do 3 lat.

⁹⁰ Uchwalony w 1570 r. (sesja 8 uchw. nr 1: „Scheffel geltt ulozeny”).

⁹¹ Obili – zboże, plony.

ten na obowiązkowe dostawy żywności tzw. „Anlog obilny”: zboża, siana i słomy, przy jednoczesnym wprowadzeniu jej reglamentacji⁹².

Liestergeld (Liestengeld): były to w zasadzie koszty podróży i wyżywienia (odpowiednik obecnych diet). W przypadku wyjazdów lokalnych i na Sejm Śląski do Wrocławia pokrywane były z kasy ziemskiej. W przypadku dalszych wyjazdów delegacji sejmiku a także wyjazdu różnego rodzaju posłańców do Pragi, Warszawy itp. uchwalano oddzielny podatek na zwrot tych kosztów.

Dodatkowo sejmik uchwalał podatki na ściśle określone, nieraz bardzo dziwne, cele: w 1576 roku przyznano staroście ziemskiemu 500 talarów na zatrudnienie urzędników wojennych⁹³, w 1586 roku pod naciskiem cesarza uchwalono podatek na odbudowę zamku, domu kanclerza i dolnego klasztoru w wysokości 5 tysięcy talarów rozłożonych na 3 lata⁹⁴. W 1611 roku podatek na zwrot kosztów umundurowania i czapraków końskich w barwach księstw 100-osobowej delegacji na powitanie cesarza we Wrocławiu⁹⁵, w 1625 roku na prezent nowemu panu zastawnemu w wysokości 5 tysięcy talarów oraz za poparcie postulatów sejmiku sekretarzowi pana zastawnego 500 talarów⁹⁶ zaś w 1629 roku – na prezent weselny dla cesarza⁹⁷.

W sumie mieszkańcy obciążeni byli olbrzymią liczbą podatków w dodatku niestabilnych, których wysokość stale się zmieniała. Do tego dochodziły jeszcze różnego rodzaju opłaty sądowe i kancelaryjne oraz w większości nielegalne cła i myta⁹⁸.

⁹² M. in. sesja 81 (1646 r.) uchw. nr 14: „Anlog profiantny a m. 65 portyli”.

⁹³ Sesja 17 (1576 r.) uchw. nr 6: „Kde pro sprawowani aurządu wogenskich, panu Heytmanu zemske-mu 500 t. powoleni”. Oficera, chorążego i trębacza.

⁹⁴ Sesja 27 (1586 r.) uchw. nr 5: „Na kterež budowani zamku, Cantzelarže a Klasstera Pani Stawowe nez powinności, než z dobre wule 5000 th dati powolili”.

⁹⁵ Sesja 57 (1611 r.) uchw. nr 4: „100 koni pod gednau liberaŷ. Po patnacztu th”.

⁹⁶ Arcyksięciu Ferdynandowi i hr. von Thun. Sesja 73 (1625 r.) uchw. nr 4: „G: M: A: Kni: prasernt 5000 dukatuw”; uchw. nr 5: „G: M: Panu z Thunu Prasent 500 dukatuw”. Był to rodzaj łapówki.

⁹⁷ Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 17: „Z strany Prasentu G: Kr: Mi: k weseli”.

⁹⁸ Nie tylko miasta wprowadzały różnego rodzaju myta przy wjeździe do miasta ale również właściciele majątków wprowadzali cła za przejazd przez ich teren, to samo dotyczyło Odry.

OD SEJMIKU SZLACHECKIEGO – TERYTORIALNEGO DO SEJMIKU STANOWEGO

PODSTAWY PRAWNE I ŹRÓDŁA SEJMIKU POWSZECHNEGO

Podstawę prawną działalności sejmiku stanowił Statut ziemski (Zrządzenie) nadany księstwom opolskiemu i raciborskiemu przez cesarza Ferdynanda I w 1562 roku, bardzo ogólnie, bo zaledwie w trzech rozdziałach⁹⁹:

Dwa pierwsze rozdziały mają charakter organizacyjny, natomiast rozdział trzeci, bardzo zawiły i na pierwszy rzut oka mało zrozumiały, zawiera niezmiernie ciekawe informacje: zatwierdza działanie sejmiku poprzez „auszus” i komisję a co ważniejsze, potwierdza, że formy takiej działalności istniały przed nadaniem księstwom statutu¹⁰⁰. Pierwsze znane nam informacje źródłowe o istnieniu obydwu form sejmiku pochodzą z materiałów przygotowujących zatwierdzenie Statutu księstw: w edykcje zatwierdzającym statut cesarz Ferdynand I stwierdza, że dokument ten oparty został na starym prawie obyczajowym obowiązującym jeszcze za czasów książąt opolskich i projekt jego został uchwalony rok wcześniej jednomyślnie, przez sejmik powszechny obradujący w Opolu¹⁰¹. Zaś w rok później, na Hradczanach również w dniu 29. września 1562 roku na uroczystości ogłoszenia przez cesarza Statutu ziemskiego obecny był auszus księstw opolskiego i raciborskiego¹⁰².

Wydaje się, że źródła tych dwóch form samorządu, tzn. sejmiku powszechnego i „auszusu”, były różne. Początków tradycji sejmiku powszechnego należy dopatrywać się w średniowiecznych wiecach rycerskich. Przyczyniło się do tego również znaczne rozdrobnienie w XIV i w pierwszej połowie XV wieku Górnego Śląska na liczne niewielkie księstwa, w których liczba rodzin rycerskich i szlacheckich była mała, nie przekraczała z pewnością stu rodów. Książęta znali osobiście każdego rycerza i szlachcica, którzy często przebywali na ich dworach. W dodatku niewielki obszar księstwa umożliwiał bardzo łatwe komunikowanie się.

⁹⁹ Zob. teksty źródłowe. Dla porównania: o staroście – 8 rozdziałów, tyle samo o kanclerzu.

¹⁰⁰ Statut ziemski... k. 7 rozdz. 3.

¹⁰¹ „...Nyniegssihō Sniemu obeczneho, který držan byl w Oppoli lethā Panie Tysiczeho Pietisteho Ssedateho prwniho, den Swateho Michala, wssechny Stawowe a Obywatele Zemsti gednomyslnym snessenim a srownanim...”, (Statut ziemski... k. Iv).

¹⁰² W składzie: przedst.. stanu panów – 1 osoba, stan duchowny – 3 osoby, ogólny stan rycerski – 7 osób, delegaci poszczególnych okręgów (ziem) – 9 osób, brak było przedstawicieli miast (Statut ziemski... k. II-IIv).

Źródła zaś aususzu jako reprezentacji terytorialnej, należy prawdopodobnie szukać w procesach integracyjnych powstających dużych księstw opolskiego i raciborskiego. Dawne niewielkie księstwa zostały włączone w drugiej połowie XV i jeszcze na początku XVI wieku, częściowo w drodze dziedziczenia, a częściowo zakupów, w nowy organizm jakim były połączone księstwa opolskie i raciborskie. Należało więc zapewnić równy udział przedstawicieli tych ziem w rządzeniu księstwami¹⁰³.

Ogólne, nieprecyzyjne w statucie ziemskim określenie roli sejmiku i właściwie zupełny brak zakresu jego uprawnień, pozwalał na dużą swobodę w interpretowaniu tych uprawnień, ale z drugiej strony stwarzał wiele problemów, w większości natury formalnej, które sejmik musiał rozstrzygnąć. Przede wszystkim co znaczyło „sejm powszechny” (sniem obec, sniem obecny) – kto miał obowiązek, i to pod karą brać w nim udział? Naturalnie, mowa tu o szlachcie: czy cała szlachta, czy tylko „obywatele ziemscy” – posesjonaci. Określenie „obywatel ziemski” (obywatel zemsky) też było niejednoznaczne – czy za takiego uznawano właściciela majątku, czy również też posiadającego tylko poddanych¹⁰⁴? W XVII wieku pojawiła się duża grupa szlachty nie posiadających własnego majątku a mieszkających „przy żonach”¹⁰⁵. Problem sprecyzowania obowiązku uczestnictwa w sesjach sejmiku narastał, zwłaszcza, że znaczna część szlachty nie przyjeżdżała na sesje sejmiku. W 1627 roku sejmik podjął uchwałę, stwierdzającą że wszyscy szlachcice niezależnie od posiadanego majątku mają obowiązek brać udział w jego pracach¹⁰⁶.

Sprawa obowiązkowej obecności szlachty na sesjach sejmiku stanowiła jeden z najpoważniejszych problemów, z którym nie potrafiono się uporać. Każda prawie sesja kończyła się uchwałą o nałożeniu kar za brak udziału w pracach sejmiku. Tylko, że kar tych nie miał kto egzekwować i pozostawały one jedynie na papierze. Próbowano oddawać sprawy nieobecności do sądu, oraz wyznaczać osoby do egzekwowania kar, ale prawdopodobnie też bez rezultatu¹⁰⁷.

¹⁰³ Więcej o Auszusie zob. rozdział poświęcony temu problemowi.

¹⁰⁴ Na Śląsku inaczej niż w Polsce bardziej rozwinięta była forma gospodarki czynszowej a nie folwarcznej. Spora grupa szlachty nie posiadała własnego majątku, mieszkała w miastach ale miała własnych poddanych i żyła z czynszu przez nich płaconego, np. w XVII w. w Dąbrówce Górnej k. Opola w był jeden majątek a czterech właścicieli wsi.

¹⁰⁵ W tym czasie nie istniała wspólnota majątkowa, każdy z małżonków posiadał swój majątek.

¹⁰⁶ Sesja 75 (1627 r.) uchw. nr 29: „O tech kterzy przy manzelkach swych zywnosti swe uzywagi”.

¹⁰⁷ Sesje: 5 (1569 r.) uchw. nr 6: „Pokuta na te kterzy na Sniem y se nezgiždey”; sesja 9 (1571 r.) uchw. nr 2: „Pokuta 10 hrzywen kdo ku snemu nestane”; sesja 10 (1571 r.) uchw. nr 15: „Kdyby k smieniu sine legalitate ne stanul 10 hrzywen pokuty powinneni”; sesja 14 (1574 r.) uchw. nr 9: „K sniemu kterzi ne stali gsau k sudu obeslani”; sesja 18 (1576 r.) uchw. nr 5: (bez tytułu – sprawa nieobecności na sesjach); sesja 27 (1586 r.) uchw. nr 7: „Kdo k sniemu ne stane pokuty wymierzene neugde”; sesja 60 (1617 r.) uchw. nr 20: „Osoby w kragich narzyzene k upominani pokut od tiech kterzy przy sniemu przytomni nebyli”; nr 21: „W 6 Nedelich powinien kazdy kterzy przy sniemu przyto-

Wydaje się, że zaledwie niewielki procent szlachty brało udział w sesjach sejmiku. Nie znamy wykazu obecności, ale w uchwałach sejmiku i komisjach sejmikowych powtarzają się stale te same nazwiska. Miało to również dobrą stronę – samorzutnie, oddolnie, kształtowała się elita polityczna księstw. Trudno określić, jak duża liczba szlachty, miała obowiązek brać udział w posiedzeniach sejmiku – ile szlachty i ich rodzin zamieszkiwało w księstwach?

Tadeusz Ładogórski w swojej monumentalnej pracy poświęconej zaludnieniu ziem polskich od XIV wieku, powołując się na Władysława Dziewulskiego określa liczbę szlachty okręgu górnośląsko – opawskiego (a więc księstwa: opolskie, raciborskie, cieszyńskie, opawskie, karniowskie i państwa stanowe) w 1577 roku na 569 rodzin, zaznaczając jednak że jest to niepełne wyliczenie¹⁰⁸. Rzeczywiście, jest to liczba chyba zaniżona. Autor oparł się w swoich wyliczeniach głównie na podatkach kościelnych: świętopietru i innych. W drugiej połowie XVI wieku nasila się walka religijna i znaczna część szlachty ewangelickiej nie płaciła kościołowi katolickiemu żadnych opłat. Pierwszy, również niepełny ale miarodajny wykaz szlachty księstw opolskiego i raciborskiego pochodzi dopiero z 1621 roku – jest to księga podatkowa zawierająca nazwiska właścicieli poszczególnych majątków, a więc tylko posesjonatów i szacunek ich podatku¹⁰⁹. W księdze brakuje jednak całego okręgu opolskiego i niewielkiej części raciborskiego¹¹⁰. Wymienia ona 29 panów i 241 szlachty – razem 270 właścicieli majątków. Do tego trzeba dodać około 10 % brakującego okręgu opolskiego i części raciborskiego oraz szlachty nie mającej majątków, można więc przyjąć że obowiązek udziału w posiedzeniach sejmiku miało ok. 300 osób.

Drugim źródłem informującym o liczebności warstwy szlacheckiej, jest wykaz z 1644 roku, sporządzony dla pana zastawnego tych księstw królewicza polskiego, biskupa wrocławskiego Karola Ferdynanda Wazy. Wykaz ten został sporządzony już w całkiem innej sytuacji politycznej i społecznej, w okresie ogólnego chaosu i wyludnienia tych terenów, a jednocześnie w ukształtowanej już strukturze szlacheckiej. Główny nacisk położono w nim na wyznanie szlachty i nie ma pewności czy jest kompletny. Wymienia on 5 hrabiów, 16 panów i wolnych panów, oraz 323 właścicieli majątków ze 157 rodów. Łącznie 344

men nebył 10 hrzywen oddati” ; nr 22: „Nahrada tiem Osobam narzyzenym k wyupominani pokut na den a nocz po 3 th. z tych pokutowanych penez”. Sesja 61 (1618 r.) uchw. nr 15: „Pokuta kdo k sne-mu neprzygode 10 hrzywen”, nr. 16: „Narzyzene Osoby k wyupominani pokut od tiech kterzi na Sniem nezgizdeli”, nr. 17: „Osobam narzyzenym k wyupominani pokut na den a nocz nahrady po 3 th.”; Sesja 62 (1619 r.) uchw. nr 14: „Kterzi na Sniemu nestali kterak pokutowani”, itd.

¹⁰⁸ T. Ładogórski: *Studia nad zaludnieniem Polski XIV wieku*. Wrocław 1958, s. 55.

¹⁰⁹ AP Wr. Księstwo Op.-rac. sygn. 148.

¹¹⁰ W okręgu opolskim przeważały majątki kameralne – „zamkowe” w których raczej nie było osiadłej szlachty, z okręgu raciborskiego brakuje niewielkiej tylko części.

osoby¹¹¹. Böhme, nie podając źródła informacji, na rok 1644, podaje 27 przedstawicieli stanu panów (hrabiów i baronów), 353 – szlachty posesjonatów, 183 – innej szlachty oraz 17 gospodarstw wolnych chłopów¹¹². Należy więc przyjąć z dużą dozą prawdopodobieństwa, około 350 – 400 osób zobowiązanych do uczestnictwa w sesjach sejmiku.

Sejmik, posiadający odmienne od innych księstw, podstawy prawne określone zarówno w statucie ziemskim jak i we wcześniejszym, zatwierdzonym w 1558 roku przez cesarza Ferdynanda I, wielkim przywileju księcia Jana II Dobrego i umiejętnie z niego korzystał, zachowując w miarę możliwości autonomię podejmowania decyzji. Potrafił, jak już pisaliśmy, kilkakrotnie sprzeciwić się decyzji cesarza, czy uchwałom sejmu śląskiego, powołując się właśnie na te umocowania prawne¹¹³. A nawet jeżeli sejmik musiał ustąpić pod naciskiem cesarza, robił to w taki sposób aby pokazać jednak swoją niezależność. Ustępując cesarzowi podkreślał, że robi to „z dobrej woli” i pod pewnymi warunkami. Najlepszym przykładem takiej „gry dyplomatycznej” z cesarzem była sprawa sfinansowania odbudowy zamku, domu kanclerskiego i dolnego klasztoru w Opolu: w 1586 roku przedstawiciele cesarza zażądali odbudowy spalonego zamku, domu kanclerza i dolnego klasztoru. Od tej decyzji sejmik odwołał się, stwierdzając, że księstwa są bardzo zniszczone i wiele miast wraz z ratuszami było spalonych i mieszkańcy nie są w stanie składać się na odbudowę siedziby władz w Opolu. Jednak pod naciskiem przedstawicieli cesarza, podkreślając jednak swoją niezależność, „częściowo z obowiązku a częściowo z dobrej woli” uchwalono zbiórkę 5 tys. talarów przez trzy lata, po 2 ½ talara od każdego tysiąca wartości majątku, pod warunkiem, że opodatkowane zostaną również majątki cesarskie i kościelne¹¹⁴.

¹¹¹ Randt: *Neue Quellen zur Kenntnis der nationalen Herkunft des oberschlesischen Adels*. /w:/ *Aus Oberschlesiens Vergangenheit und Gegenwart*. H. 1 Gleiwitz 1922 s. 5-23.

¹¹² (Böhme): *Diplomatische Beyträge zur Untersuchung der Schlesieschen Rechte und Geschichte*. Th. 2 Berlin 1771 s. 98.

¹¹³ Np. sesja 17 (1576 r.) uchw. nr 1: „Rytýrdienst wyprawowany wssakz cum ptotestiatione” – w sprawie służby rycerskiej (wojennej) poza granicami księstw opolskiego i raciborskiego, czy uchw. nr 3, 59 sesji (1615 r.): „Constitutio Gich Mi: P: Knizat proti Zržýzeni Zemskemu se nezstahuicy neni Pržýgata”, odrzucająca uchwały sejmu krajowego we Wrocławiu jako niezgodne ze Statutem ziemskim.

¹¹⁴ Zob. sesja 27 (1586 r.) uchw. nr 1: (brak tytułu) – Pełnomocnicy cesarza na sesji sejmiku żądają odbudowy spalonych zamku, domu kanclerskiego i dolnego klasztoru; uchw. nr 2: „Deprecatio (odwołanie) k. Ge: Mi: Czy: straný budowani Zamku, Kanczlarže, Klastera Dulniho w Oppoli Pani Stawowie czyni”; uchw. nr 3: „Idem”; uchw. 4: „Na kterež to budowani zamku Coantzlarže a Klastera Pani Stawowie nez powinnosti, než z dobre wule 5000 th dati powolili”, uchw. nr 5: „Pro czož zbirka po 2 ½ tha a m(illesimo) ulozena”.

Sesje sejmiku zwoływane były nieregularnie¹¹⁵ przez starostę ziemskiego na polecenie cesarza, w przypadku braku starosty, starosta generalny Śląska wyznaczał do zwołania sejmiku kanclerza lub zwierzchniego sędziego. Pierwsze sesje w księdze uchwał posiadają tylko zapis daty rozpoczęcia obrad i nie wiadomo jak długo trwała sesja sejmiku.

SZLACHECKI SEJMIK TERYTORIALNY

/LATA 1564 – 1629/

Druga połowa XVI wieku – był to dopiero okres tworzenia się nowoczesnej, obowiązującej w całej Rzeszy Niemieckiej struktury szlacheckiej. W tym czasie w źródłach (księgi ziemskie i sądowe) występują jeszcze stare czeskie późnośredniowieczne tytuły szlacheckie: panosze, włodyka itp.¹¹⁶. W okresie nadania księstwom statutu ziemskiego, w księstwach tych mieszkało tylko dwóch „panów” (baronów) i to mających tytuły morawskie i czeskie: pochodzący z Moraw pan Wacław Sedlnicki – właściciel Pszowa, oraz wolny pan na Dubie i Frydštajnie, właściciel Častalovic Jan z Oppersdorffu – pan lenny Głogówka. Dopiero urbarze z 1566 (opolski) i 1567 roku (raciborski)¹¹⁷, przygotowujące do „prywatyzacji” majątki kameralne (zamkowe), stworzyły podstawy ekonomiczne dla tworzącego się najwyższego stanu szlacheckiego – stanu panów¹¹⁸.

Pierwsza sesja sejmiku została zwołana w dwa lata po nadaniu księstwom opolskiemu i raciborskiemu statutu ziemskiego, na poniedziałek po św. Małgorzacie w 1565 roku¹¹⁹. Nie była jeszcze wypracowana formuła tytułowa, nie wiemy na czyje polecenie i kto zwołał posiedzenie sejmiku. Wspomina się, że były to uchwały „wszystkich stanów”. Jednak na sesjach sejmiku głosowano nie stanami a reprezentacjami okręgów (krajów – ziem). Dlatego określenie „wszystkich stanów” należy uznać jako głosowanie wszystkich obecnych na sesji¹²⁰. Wyraźniej o tym mówi formuła tytułowa drugiej sesji sejmiku który odbył się w tym samym roku w poniedziałek po św. Mikołaju (10.12.1565 r.): „....zaczął się w Opolu sejm powszechny w posiedzeniu którego (udział biorą) wszyscy obywatele (ziemscy) księstw opolskiego i raciborskiego i innych ziem do nich

¹¹⁵ Czasem po 2 sesje w ciągu roku a czasem nie były zwoływane przez kilka lat.

¹¹⁶ Zob. R. Sękowski: *Koniec średniowiecza...* s. 54-59.

¹¹⁷ Zob. Urbarze dóbr zamkowych opolsko-raciborskich z lat 1566 i 1567. Oprac. i przyg. Do druku Roman Heck i Józef Leszczyński. Wrocław 1956.

¹¹⁸ Panów, wolnych panów i hrabiów. Urbarze te stanowiły materiał do „prywatyzacji” majątków książęcych z których tworzono duże kompleksy – państwa (Herrschaft) i początkowo oddawano je w lenno (dzierżawę), a następnie sprzedawano.

¹¹⁹ Tj. 16.07.1565 r.

¹²⁰ Była to prawdopodobnie sesja organizacyjna, podjęto na niej tylko dwie uchwały.

należących, uzupełniony osobami stanu pańskiego i rycerskiego...”¹²¹. A więc najliczniej reprezentowany był stan średni – rycerski, w skład którego wchodził, również najniższy stan – szlachecki, zaś stany wyższe stanowiły tylko jego „wzmocnienie” (zmocznene)¹²². Druga sesja sejmiku, która podjęła aż 32 uchwały, w uchwale wprowadzającej nadal nie podano na czyje polecenie i kto zwołał posiedzenie ani też jak długo ona trwała. Na sesji wybrano przedstawicielstwo terytorialne – reprezentantów poszczególnych okręgów (krajów) w celu przygotowania tekstów uchwał¹²³. W posiedzeniach sejmiku nastąpiła blisko dwuletnia przerwa i trzecią sesję, również nie wiadomo, przez kogo i na czyje polecenie zwołano na dzień 12 marca 1567 roku¹²⁴. Formułę tytułową uzupełniono stwierdzeniem że uchwały podjęto jednomyślnie¹²⁵. Na sesji podjęto 34 uchwały, oprócz podatkowych dotyczyły głównie spraw związanych z działaniem sądów. I tu również mamy dowody nie całkiem jeszcze ukształtowanego podziału na stany szlacheckie i używania starych określeń: w uchwale nr 33 czytamy, że kto by przed sądem nie zachował się zgodnie z przepisami, obywatele (szlachta) nie powinni uznać jego tytułu „włodyckiego”¹²⁶. W tym samym roku w lipcu¹²⁷ odbyła się czwarta sesja sejmiku gdzie w formule tytułowej wyraźnie zaznaczono, że uchwały podjęto na wniosek starosty ziemskiego. I wreszcie znowu po dwuletniej przerwie sesja piąta została zwołana na dzień 1 lutego 1569 roku¹²⁸ tym razem przez kanclerza Mikołaja Łasotę zarządzającego urzędem starosty ziemskiego (pełniącego obowiązki starosty)¹²⁹. Jak wynika z formuły tytułowej sejmik składał się z dwóch stanów: panów i rycerstwa. Na sesji tej odrzucono skierowaną do cesarza skargę miast. Z tekstu niestety nie możemy się dowiedzieć czego ona dotyczyła, być może chodziło o reprezentowanie miast w sejmiku¹³⁰.

Dopiero z formuły tytułowej jedenastej sesji zwołanej na dzień 18. maja 1573 roku posiadamy informacje że w sejmiku biorą udział przedstawiciele pa-

¹²¹ „...wydane a zmocznene osoby stawu panskeho a rytirského...”.

¹²² Gwoli przypomnienia: w Rzeszy Niemieckiej szlachta dzieliła się na trzy podstawowe stany: szlachecki (Adelstand, sleschticky), rycerski (Ritterstand, rytirsky) i stan panów (Herrenstand, pansky).

¹²³ Sesja 2 (1565 r.), uchw. nr 32: „Zrzyżeni Zemskeho k zawrzeni narzyzene osoby”.

¹²⁴ W środę po niedzieli zwanej Latare.

¹²⁵ Sesja 4 (1567 r.) formuła tytułowa – w piątek po Nawiedzeniu NMP (4.07.1567 r.) „...wssechni stawowe tiechż to knizetstwi gednomyslne snesli a zawrżeli”. Trudno sobie wyobrazić w jaki sposób osiągnięto jednomyślność około 200 – 300 obecnych.

¹²⁶ Sesja 3 (1567 r.) uchw. 33: (bez tytułu) „...negsau gemu obyuatele titulu wladiczkého dawati po-winni”. Prawdopodobnie jest to określenie szlachectwa.

¹²⁷ 4.07.1567 r.

¹²⁸ „w autery u Vigily Hromnic...”.

¹²⁹ „...na ten czas mistodrżitele heytmanstwi wrchniho w tomż kniżestwi”.

¹³⁰ Sesja 5 (1569 r.) uchw. nr 1: „Strany miest G: Mi: G: psani uczyneno”.

nów, duchowieństwa, rycerstwa i miast¹³¹. Sejmik, co zrozumiałe, zdominowany był przez szlachtę nieutytułowaną. Na następnej sesji – dwunastej, zwołanej na dzień 26. listopada 1573 roku wybrano 13-osobową delegację na dwór cesarski wyłącznie spośród szlachty, podobnie jak na sesji szesnastej w 1575 roku. Określenie „panowie, duchowni, rycerstwo i miasta” utrzymuje się przez następne sesje sejmiku. W latach 70-tych sesje sejmiku odbywały się co roku.

W 1580 roku na 23 sesji w formule tytułowej pojawia się nowe określenie – „panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego”¹³². Również na tej sesji stan panów domagał się wyboru delegatów na sejm krajowy we Wrocławiu według stanów (swojego przedstawiciela) sejmik kategorycznie wnioszek ten odrzucił¹³³. Sejmik upoważnił starostę ziemskiego do zwołania sesji w razie potrzeby w trybie pilnym (jeżeli delegaci na sejm krajowy przywiozą jakieś ważne uchwały)¹³⁴. Sytuacja taka dotrwała aż do 1629 roku, kiedy to na polecenie cesarza z oporami przyjęto uchwałę o głosowaniu stanami¹³⁵ a nie terytorialnie nie tylko na sejmie powszechnym ale i w auszusie¹³⁶. Jedyne stan rycerski zachował głosowanie terytorialne. Sejmik powszechny ostatecznie stał się sejmikiem stanowym. Wprawdzie, korzystając z przejścia księstw w zastaw przez Wazów, jeszcze w 1646 roku stan rycerski złożył „protestacje”, żądając powrotu do głosowania terytorialnego a nie stanowego, ale była to już sprawa przesądzona¹³⁷.

Stan rycerski – szlachta, został zdominowany w głosowaniu przez pozostałe trzy stany.

STANY SEJMIKU

W sejmiku obowiązywała hierarchia stanów: panowie, duchowieństwo, rycerstwo i miasta. Po bitwie pod Białą Górą w 1620 roku duchowieństwo katolickie na dworze cesarskim próbowało kolejność tą zmienić, wymieniając w dokumentach na pierwszym miejscu stan duchowny, a dopiero po nim stan panów. Zmiana ta wywołała natychmiastowy protest sejmiku który na 67. sesji zwołanej na dzień 8 grudnia 1621 roku uchwalił tekst pisma do cesarza żądając przywró-

¹³¹ „...Pani, Pralatj, Rytirstwo y Miesta...”.

¹³² Sesja 23 (1580 r.) „...gsau se Pani Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho gednomyslnie snesli...”.

¹³³ Sesja 23 (1580 r.) uchw. nr 4: „Sessige Panuw Deputirowanych ku Knizetczymu sniemu yak z starodawna”. Sejmik stwierdził że nie może być nawet mowy o porozumieniu w tej sprawie.

¹³⁴ Ibidem.

¹³⁵ Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 1: „Z strany oddawani hlasuw.” – „...aby Pani stawowe przy Sniemu obecnehm hlasy swe po stawich oddawali...”.

¹³⁶ Ibidem uchw. nr 2: „Pani aussusowe narzýzeni”.

¹³⁷ Zob. Sesja 80 (1646 r.) uchw. nr 2: „Z straný Votowani po kragih trzy Stawowe nepowolugi”.

cenia dawnej kolejności¹³⁸. Pismo poskutkowało i przywrócono poprzedni porządek stanów.

Stan panów (staw panský): jak wspomnieliśmy wyżej stan ten w księstwach opolskim i raciborskim powstawał dopiero pod koniec XVI wieku i w formule zatwierdzającej uchwały sejmiku początkowo nie był wymieniany jako oddzielny stan a traktowano wszystkie trzy stany szlacheckie jako jeden¹³⁹. W 1580 roku po raz pierwszy przedstawiciele tego stanu zażądali jego wyodrębnienia, jednak byli stosunkowo nieliczni (prawdopodobnie zaledwie kilka osób) i wniosek ich został odrzucony¹⁴⁰. W 1620 roku stan ten liczył już około 30 osób.

Stan rycerski (staw rytirský): grupował szlachtę nieutytyłowaną dwóch niższych stanów: stanu szlacheckiego (staw sslechtický) i stanu rycerskiego (staw rytirský)¹⁴¹. Stanowili oni najliczniejszą i podstawową reprezentację w sejmiku. W omawianym okresie byli reprezentantami ziem (okręgów) a nie stanu.

O ile wymienione wyżej dwa stany (panów i rycerski) miały obowiązek w komplecie uczestniczyć w obradach sejmiku to z drugich dwóch stanów (duchownego i miejskiego) w obradach uczestniczyli tylko reprezentanci. Nie wiadomo jednak, w jaki sposób zostali wybierani (przez kogo?). Czy powoływał ich „z urzędu” sejmik, czy też delegowały ich wymienione stany. Wydaje się, że początkowo byli mianowani przez sejmik lub brali udział w obradach z urzędu, ale później byli wybierani¹⁴².

Stan duchownych (staw pralatski, staw duchowny): początkowo nazywany stanem prałackim, później przyjęło się określenie – stan duchowny. Naturalnie stan ten składał się tylko z duchowieństwa katolickiego¹⁴³. Brało ono aktywny udział w pracach sejmiku. Szlachta i duchowni ewangeliccy mieli odrębne, własne ciało przedstawicielskie – konsystorz, niezależny od sejmiku. Sejmik, jednak musiał mieć jakiś wpływ na wybór konsystorza, o czym świadczy

¹³⁸ Sesja 67 (1621 r.) uchw. nr 5: „Psani učinene k G: M: Cz: w přymie Stawu Panskeho a Pralatskeho který představený býti ma”.

¹³⁹ Tzn. stany szlachecki, rycerski i panów.

¹⁴⁰ Wniosek w sprawie oddzielnej reprezentacji stanu panów w wyborze delegatów na sejm krajowy do Wrocławia odrzucony przez sejmik księstw opolskiego i raciborskiego. Sesja 23 (1580 r.) uchw. nr 4. (cyt. wyżej).

¹⁴¹ Niemieckie – Adelstand i Ritterstand.

¹⁴² Nie bardzo wiadomo na obecnym etapie badań, przez kogo, udział w pracach sejmiku księży – proboszczów parafii (np. Leśnicy czy Olesna), czy przedstawicieli niektórych miast, może świadczyć, że były jakieś terytorialne zgromadzenia ziemskie wybierające swoich przedstawicieli z tych dwóch stanów.

¹⁴³ W tym czasie znaczna część mieszkańców była wyznania ewangelickiego a w sejmiku wydaje się ewangelicy stanowili większość.

bardzo interesująca uchwała 53 sesji z 1609 roku: w związku z tym, że w konsystorzu przeważała szlachta niemieckojęzyczna, należało zadbać, aby w większym stopniu, znalazły się tam osoby „znające język polski lub czeski”¹⁴⁴.

W 1571 roku na 10 sesji sejmiku pojawia się określenie „panowie prałaci”. Z zachowanych wykazów auszusu wynika, że pierwszymi przedstawicielami tego stanu byli opaci dwóch klasztorów cysterskich – w Rudach i Jemielnicy oraz prawny przedstawiciel i opiekun duchowy klasztoru norbertanek w Czarnowasach – miejscowy proboszcz¹⁴⁵. Nie reprezentowali oni jednak stanu duchownego a poszczególne ziemie: opat z Rud – ziemię raciborską, z Jemielnicy – strzelecką a proboszcz z Czarnowasów – opolską. Później pojawiają się przedstawiciele kapituł opolskiej i raciborskiej.

W latach późniejszych przedstawiciele tego stanu brali bardzo aktywny udział w pracach sejmiku i jego komisjach: na 21 sesji sejmiku w 1578 roku w skład komisji do poprawienia statutu ziemskiego księstw wybrani zostali opat z Rud i przedstawiciele kapituł opolskiej i głogóweckiej¹⁴⁶. W 1583 i w 1588 roku opat z Jemielnicy jako reprezentant okręgu strzeleckiego był członkiem komisji rozliczającej wybierczych z zebranych podatków¹⁴⁷.

W latach 1592 i 1594 również przedstawiciele kapituły opolskiej wchodzili w skład komisji odbierającej zebrane podatki¹⁴⁸. W 1602 roku w komisji do poprawy statutu ziemskiego przedstawicielami okręgu opolskiego był proboszcz czarnowąski i dwóch przedstawicieli opolskiej kapituły¹⁴⁹. W 1604 roku proboszcz czarnowąski został wybrany jako przedstawiciel duchowieństwa w skład pięciosobowej delegacji do Wrocławia na rozmowy w sprawie obniżenia sumy nałożonego podatku (bernie)¹⁵⁰.

¹⁴⁴ Sesja 53 (1609 r.) uchw. nr 2: „Strany Consistorij Augspurske Confessy”: „... Toliko Pani Stawowe a Obywatele Zemssti techto Knizetstwi zadagi, Ponewadz na Wietssym dile lid a Obywatele Polskeho Jazyku, nerozumegicz Nemeczke Rzeczy, Uzywaj, aby take gedno partionami Consistorium w techto dwau Knizetstwich yak se to take wginych nachazy, spusobem a osobami duchownimi dobrze Nauczenymj Kterymby Jazyk Polsky, aneb Czesky powiedom byl, opatrzeni bylo...”.

¹⁴⁵ Zakony te w średniowieczu i w XVI w. były samodzielne i nie podlegały władzy biskupiej. Opaci byli uważani za równych biskupom i nosili insygnia biskupie: infułę i pastorał. W przypadku zakonów żeńskich (norbertanek) w ich imieniu występował powołany na to stanowisko, ksiądz. W przypadku Czarnowasów był nim miejscowy proboszcz.

¹⁴⁶ Sesja 21 (1578 r.) uchw. nr 4: „Commissio k poprawowanj Zrzyzeni Zemskeho nagisty den narzyzena 1578 k czemu take staw duchownych osoby narzyzene”.

¹⁴⁷ Sesja 26 (1583 r.) uchw. nr 3: „Commisarze k derzeni pocztu zmeskeho ze wssech kraguw na rzyzeni”. Sesja 31 (1588 r.) uchw. nr 4: „Commisarze k odbirani pocztuw zemszych narzyzeni”.

¹⁴⁸ Sesja 38 (1594 r.) uchw. nr 8: „Pocztý Zemske odbirati Commisarze narzyzeni”. Sesja 42 (1598 r.) uchw. nr 1: „Commisarzi k przyginani pocztuw zemszych narzyzeni”. W obu wypadkach brak jest nazwisk.

¹⁴⁹ Sesja 44 (1602 r.) uchw. nr 5: „K poprawowanj Zrzyzeni Zemskeho Osoby deputirowane”.

¹⁵⁰ Sesja 46 (1604 r.) uchw. nr 1: „W przyimie ulozenego Ssacunku 12.960 th Deputirowane Osoby do Wratislawie”.

Od 48 sesji sejmiku w 1605 roku wymieniane są nazwiska przedstawicieli duchowieństwa. Na sesji tej w skład auszusu wybrano pośród przedstawicieli okręgu opolskiego dwóch duchownych: ks. Jerzego Stepheiusa¹⁵¹ – dziekana opolskiego oraz nie wymienionego jeszcze z nazwiska proboszcza czarnowąskiego¹⁵². Proboszcz z Czarnowasów oraz również nie wymieniany z nazwiska opat z Rud występują kilkakrotnie w komisjach finansowych¹⁵³.

W 1611 roku w skład bardzo ważnej komisji dyscyplinarnej zostali wybrani ks. Jan Dore (Dorn) – opat klasztoru z Rud oraz ks. Marcin Conradi (Czrzasus ?) – proboszcz czarnowąski¹⁵⁴. Na tej samej sesji obydwaj zostali wybrani do auszusu, jako przedstawiciele okręgów raciborskiego i opolskiego¹⁵⁵.

Nowy opat z Rud, ks. Wawrzyniec Morkle (Morke) w 1620 roku został wybrany w skład komisji opracowującej końcowe uchwały 64 sesji sejmiku¹⁵⁶. W 1625 roku w trzyosobowej delegacji na dwór cesarski znalazł się ks. Jan Gozyski (Gorzycki) – dziekan opolski¹⁵⁷. Na tej samej sesji, proboszcza czarnowąskiego, wybrano do komisji w sprawie budowy sądu i więzienia w Opolu¹⁵⁸.

W następnym roku, występuje jako przedstawiciel okręgu oleskiego wybrany do auszusu, ks. Hieronim Perk (Pesk) – proboszcz oleski¹⁵⁹.

W 1629 roku w pierwszym auszusie stanowym, stan duchowny był reprezentowany przez ks. Błażeja – opata z Rud, Jana Karla – kustosa raciborskiego oraz Hieronima Perka (Peska) – proboszcza oleskiego¹⁶⁰.

Oprócz tych przedstawicieli duchowieństwa biorących aktywny udział w pracach sejmiku, byli również inni duchowni o których niewiele wiemy. W 1623 roku interpelacje poselskie złożyło dwóch duchownych: nie wymieniony z nazwiska proboszcz oleski (Perk?) wraz ze szlachcicem oleskim Janem Frankenbergiem wnioskował aby zwrócić się do króla polskiego, aby przysłał do Olesna komisję, prawdopodobnie w sprawie przygranicznych ataków Polaków, a ks. Teodoryk z Raclawic (Raclawiczek?) zażądał od Jerzego Oppersdorfa

¹⁵¹ Ks. Jerzy Stepheius wg R. Nieszwieca (Kapituła kolegiacka w Opolu w okresie rządów Habsburgów 1532 – 1741. Opole 2006 s. 404-406) był dziekanem opolskim dopiero od 1614 r. Jednak w uchwale sejmiku już w 1605 r. tytułowany jest dziekanem opolskim.

¹⁵² Sesja 48 (1605 r.) uchw. nr 3: „Aussusowie narżżeni”.

¹⁵³ Sesja 50 (1607 r.) uchw. nr 4: „Commisarze ku przygiti pocztuw bierniowych a peniez Pana z Pernsteyna narżżeni”; sesja 55 (1611 r.) uchw. nr 4: „Poczet Zemsky odbirati narżżeni Commisarze”.

¹⁵⁴ Sesja 57 (1611 r.) uchw. nr 1: „Kterż.k Sniemu nestali kterak se wywoditi”. Komisja ta zajmowała się głównie sprawą nieobecności na sesjach sejmiku.

¹⁵⁵ Ibidem uchw. nr 7: „Aussusowe Osoby narżżene z Knizetstwi a Kragi”.

¹⁵⁶ Sesja 64 (1620 r.) uchw. nr 12: „Wysazene Osoby do skonczeni Sniemu”.

¹⁵⁷ Sesja 73 (1625 r.) uchw. nr 1: „K G: Mi: C: poslowe od zeme wypraweni”.

¹⁵⁸ Ibidem – „Zawrżeni a znesseni Panuw saudeczuw zemskich”: uchw. nr 3: „Strany budowani Saudnicze”.

¹⁵⁹ Sesja 74 (1626 r.) uchw. nr 8: „Aussusowe Zemsti ze wssech Kragi narżżeni”.

¹⁶⁰ Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 2: „Pani aussusowe narżżeni”.

fa, aby wytłumaczyć się, z jakiego powodu odwołał go z funkcji proboszcza¹⁶¹. Podobnie w 1625 roku interpelację – skargę złożył w sejmiku wspólnie z radą miejską, proboszcz raciborski¹⁶².

W 1627 roku, w dniu 18 października, na 75 sesji sejmik, zdominowany przez szlachtę ewangelicką, uchwalił memoriał w sprawie dziesięcin. W sesji tej nie brało udziału duchowieństwo¹⁶³. Nie wiadomo, czy na znak protestu opuściło obrady, czy też nie zostali na obrady wpuszczeni. W następnej sesji duchowieństwo już udział brało.

Stan miejski (staw miestska): po raz pierwszy z nazwy jest wymieniony w formule wprowadzającej 10. sesję sejmiku w 1571 roku¹⁶⁴. W odróżnieniu od pozostałych stanów, reprezentujących poszczególne okręgi – ziemie, od samego początku stanowili reprezentację stanową a nie terytorialną. Wydaje się, że przedstawiciele tego stanu nie byli traktowani na równi z innymi stanami. Przy wyborze pierwszego auszusa, w 1569 roku nie zostali uwzględnieni. Stwierdzono tylko, że w razie potrzeby, wezwą przedstawicieli miast na obrady¹⁶⁵. Stosunkowo rzadko wybierani byli do różnych komisji, w dodatku głównie odpowiedzialnych za zbieranie podatków w miastach, dużo gorzej byli traktowani w wynagrodzeniach za pracę w sejmiku. Jeszcze w 1626 roku diety (Listergeld) za udział w obradach i wyjeździe „w delegacje”, dla przedstawicieli miast były znacznie niższe niż szlachty¹⁶⁶. Z czasem jednak zyskiwali coraz większe wpływy i wymieniani byli jako trzeci stan sejmiku¹⁶⁷. W 1571 roku wybrano komisarzy podatkowych (wybierczych) poszczególnych ziem po 1 szlachcicu i 1 mieszczaninie¹⁶⁸. W 1578 roku przedstawiciele miast zostali wybrani na delegatów do Sejmu Krajowego we Wrocławiu¹⁶⁹. W 1579 roku do auszusa wybrano już pięciu przedstawicieli miast¹⁷⁰. W 1594 roku wybrano trzech komisarzy po-

¹⁶¹ Sesja 70 (1623 r.) uchw. nr 5: „Memorialia resolvirowane” (wnioski złożone – interpelacje).

¹⁶² Sesja 72 (1625 r.) uchw. nr 12: „Resolutie podanych memorialuw” (interpelacje). Nie wiadomo czego skarga dotyczyła.

¹⁶³ Sesja 75 (1627 r.): „Memorial strany duchownych dessatkuw”; „Pani Stawowe w przy sniemu obecnem w mestie Oppoli drżanym, nimagicz Duchowniho stawu se na tom snesli...”.

¹⁶⁴ Sesja 10 (1571 r.) „od panuw Pralatuw, Rytirstwa y Mesta w dotczenych Knizetstwich”.

¹⁶⁵ Sesja 7 (1569 r.) uchw. nr 1: „Aussus zemsky narżyżeny”.

¹⁶⁶ Sesja 74 (1626 r.) uchw. nr 9: „Listergeld Panum Aussusum na den Stawu Pan(skeho) a Ryt(irzske-ho) 3 Th., Osobam z meste po 1 th 18 gr.”.

¹⁶⁷ W tym czasie kiedy nie uwzględniano oddzielnego stanu panów.

¹⁶⁸ Sesja 10 (1571 r.) uchw. nr 3: „Wybierczy narżyżeni do wybiranja wys resolvirowanych podatkuw”. Był to jedyny przypadek potraktowania przedstawiciela stanu mieszczańskiego jako reprezentanta okręgów (ziem).

¹⁶⁹ Sesja 21 (1578 r.) uchw. nr 1: „Legati k sniemu Knizetczymu do Wratislawie ze wssech 4 Stawuw”. Burmistrz Opola i wymieniony nazwiskiem przedstawiciel Prudnika. Wybrani zostali prawdopodobnie dlatego, co w uchwale podkreślono, że musiała to być reprezentacja wszystkich czterech stanów.

¹⁷⁰ Sesja 23 (1579 r.) uchw. nr 14: „Aurżad Zemsky a ktomu narżyżeni Commissarże”. Z Opola burmistrz i pisarz miejski, z Raciborza – pisarz miejski oraz przedstawiciele Koźla i Głogówka.

datkowych dla miast¹⁷¹, a w 1602 roku burmistrzowie Głogówka i Prudnika znaleźli się w komisji do sprawy zmiany Statutu ziemskiego¹⁷².

W 1604 roku burmistrz Prudnika Maciej Bilczer, został wybrany w skład delegacji udającej się do Wrocławia na rokowania w sprawie zmniejszenia wysokości nałożonych na księstwa podatków¹⁷³, a rok później został wybrany do komisji mobilizacyjnej¹⁷⁴.

Również w 1605 roku, burmistrzowie Opola i Prudnika wybrani zostali do auszusu¹⁷⁵ i w 1611 roku zostali komisarzami podatkowymi (wybierczymi)¹⁷⁶. W 1615 roku komisarzami podatkowymi (wybierczymi) zostali: burmistrz Opola i pisarz miejski z Prudnika¹⁷⁷. W tym samym 1611 roku do auszusu wybrano czterech przedstawicieli miast: burmistrza i pisarza miejskiego z Opola, imiennie przedstawiciela Raciborza oraz pisarza miejskiego z Prudnika¹⁷⁸. W 1619 roku do auszusu nie wybrano żadnego przedstawiciela miast, ale wśród delegacji na sejm krajowy do Wrocławia znaleźli się burmistrz Opola i pisarz miejski z Prudnika¹⁷⁹. Wskutek narastającego konfliktu wyznaniowego, w 1617 roku sejmik powołał komisję do rozmów z duchowieństwem. Jako przedstawiciele miast znaleźli się w niej burmistrzowie Opola i Raciborza¹⁸⁰.

W latach dwudziestych XVII wieku prawdopodobnie przygotowywano przejście sejmiku na stanowy system głosowania i zwiększenia roli auszusu¹⁸¹. Dlatego też w 1625 roku w wybranym auszusie znalazła się liczna delegacja miast¹⁸². Jeszcze większa delegacja została wybrana do auszusu w 1629 roku, na ostatnim sejmiku przed wieloletnią przerwą w obradach sejmiku powszechnego¹⁸³.

¹⁷¹ Sesja 38 (1594 r.) uchw. nr 8: „Pocztę Zemske odbirati Commisarže naržżeni”. 2 osoby z Opola i pisarza miejskiego z Prudnika.

¹⁷² Sesja 44 (1602 r.) uchw. nr 5: „K poprawowani Zržżeni Zemskeho Osoby deputirowane”.

¹⁷³ Sesja 46 (1604 r.) uchw. nr 1: „W pržymie ułoženého Ssaczunku 12.960 th Deputirowane Osoby do Wratisławie”.

¹⁷⁴ Sesja 47 (1605 r.) uchw. nr 1: „Mustrunk wssey zemie”.

¹⁷⁵ Sesja 48 (1605 r.) uchw. nr 3: „Aussusowie naržżeni”.

¹⁷⁶ Sesja 55 (1611 r.) uchw. nr 4: „Pocžet Zemský odbirati naržżeni Commissarže”.

¹⁷⁷ Sesja 59 (1615 r.) uchw. nr 11: „Ku odebrani Pocžtu berniowych a zbirek zemských osoby naržżene”.

¹⁷⁸ Sesja 57 (1611 r.) uchw. nr 7: „Aussusowe Osoby naržżene z Knizetstwi a Kragi”.

¹⁷⁹ Sesja 62 (1619 r.) uchw. nr 3: „Aussusowe podle Panuw Saudczuw Zemských ze wssech Kragi naržżeni”; uchw. nr 6: „Wysłaným do Wratisławie dwie Osoby adjungirowane”.

¹⁸⁰ Sesja 60 (1617 r.) uchw. nr 2: „W pržyczyn Religi wssech ssyřrech stawuw zgednodzenie”.

¹⁸¹ Przez siedem lat, od 1629 roku aż do 1636 roku nie zwoływano sejmiku powszechnego a tylko auszus.

¹⁸² Sesja 74 (1626 r.) uchw. nr 8: „Aussusowe Zemsti ze wssech Kragi naržżeni”. Z Opola – Jan Sarcander burmistrz (inny niż dziekan opolski o tym samym imieniu), z Raciborza – Marcin Hulczynski, z Prudnia – Jakub Treptal i z Gliwic – burmistrz Jan Frölich.

¹⁸³ Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 2: „Pani aussusowe naržżeni”. Z Opola Jan Sarcander burmistrz, z Raciborza – Jerzy Reger, z Głogówka – Wawrzyniec Budina, z Gliwic – Jan Frölich, z Prudnika – Łu-

POWSZECHNY SEJMIK STANOWY

/1629 – 1677/

CZASY TRAGICZNE

/1629 – 1664/

Pod koniec lat dwudziestych XVII wieku, ziemie księstw opolskiego i raciborskiego, stały się terenem walk w wojnie trzydziestoletniej. W 1629 roku, w obronie obozu protestanckiego dotarły tu wojska duńskie i saskie pod wodzą Ernesta Mansfelda. Wojska te przebywały na Górnym Śląsku bardzo krótko – zaledwie kilka miesięcy, ale konsekwencje ich pobytu były straszne. Część ewangelickiej szlachty poparła Mansfelda i w wyniku owej „rebelii” szlachty, nastąpiły ze strony władz cesarskich, represje: zakaz wyznawania religii ewangelickiej, aresztowania i konfiskaty majątków. W 1632 roku księstwa ponownie stały się terenem wojny. Zarówno wojska protestanckie – szwedzkie, saskie i brandenburskie jak i wojska cesarskie i ich sojusznicy, oraz zwykłe bandy rabunkowe, jednakowo niszczyły, rabowały i mordowały miejscową ludność. Nastąpił ogólny chaos połączony z masowymi ucieczkami poddanych (chłopów)¹⁸⁴. Nikt nad tą sytuacją już nie panował, nie było też najwyższych władz księstw¹⁸⁵. Do tego doszła niebywała wprost korupcja: poborcy podatkowi – wybierni zbierane podatki przywłaszczali sobie, nieraz przez kilka lat nie rozliczając się z nich (!). Przez siedem lat – od 1629 do 1637 roku sejmik powszechny nie był zwoływany.

Dopiero w 1636 roku cesarz polecił komisarzom cesarskim: Janowi Arbogastowi z Annenbergu, Wilhelmowi Trachowi z Brzezia i Reichsgrafowi Melchiorowi Ferdynandowi Gaszynowi, zwołać sejmik powszechny księstw opolskiego i raciborskiego¹⁸⁶. Tak więc po siedmiu latach przerwy, zwołano 77. sesję sejmiku na dzień 20 listopada 1637 roku. Starostą ziemskim¹⁸⁷ został Melchior

kasza Zaura, z Koźła – Jerzy Jalucka (Jalucha), z Żor – Piotr Winkler i z Lublińca – Jerzy Brobner (Grobner).

¹⁸⁴ Przeważnie na Morawy. Ucieczki te były zorganizowane – późniejsze uchwały sejmiku mówią o ściganiu „przewodników i przewoźników” tych ucieczek.

¹⁸⁵ Starosty ziemskiego i kanclerza.

¹⁸⁶ Sesja 77 (1637 r.) „...za miłostiwym przypisanim G: Mi: Kralowske Pana, Pana Nasseho Neymilostiwegssyho pominuleho roku 1636: dnie Novembris, sniem do mesta Oppole rozepsati raczył...”. Hans Arbogast von Annenberg – cesarski urzędnik dworski posiadał majątki również w hrabstwie kłodzkim; Wilhelm Trach (zm. 1648 r.) właściciel Sobiszowic i Ligoty koło Gliwic. Pisarz ziemski a później, w latach 1645 – 1648 – kanclerz księstw opolskiego i raciborskiego. Melchior Ferdynand Gaszyna – zob. dalej.

¹⁸⁷ Nie jest jasna procedura wybierania starosty i kanclerza. Wydaje się, że byli mianowani przez cesarza bez opinii sejmiku.

Ferdynand Gaszyn¹⁸⁸, zaś kanclerzem Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska¹⁸⁹. Sejmik zatwierdził 12 uchwał w większości dotyczących spraw finansowych – ściągłości podatków. Na uwagę zasługuje wybór trzynastoosobowego auszusu jako reprezentanta wszystkich czterech stanów¹⁹⁰. Również uchwalono zorganizowanie oddziału 50 rajtarów do zwalczania band¹⁹¹.

Następna, 78. sesja sejmiku została zwołana na polecenie cesarza przez starostę ziemskiego, dopiero po pięciu latach – w 1642 roku. W formule tytułowej po raz pierwszy podano czas trwania sesji¹⁹². Podjęto 10 uchwał głównie natury finansowej, m.in. uchwalono petycję do cesarza z prośbą o zwolnienie księstw od podatków w związku z olbrzymimi zniszczeniami wojną i ucieczkami poddanych. Jednocześnie uchwalono kary za handel rzeczami zrabowanymi przez wojsko.

ZASTAW WAZÓW

/1645 – 1663/

W 1645 roku księstwa opolskie i raciborskie otrzymał w zastaw, jako posag zmarłej swojej matki Renaty Cecylii¹⁹³, małoletni syn króla polskiego Władysława IV Wazy – Zygmunt Kazimierz¹⁹⁴. Sejmik został o tym poinformowany, przez nie wymienionych z nazwiska komisarzy cesarskich na 79 sesji¹⁹⁵. W imieniu nieletniego syna, umowę podpisał ojciec, który jednak był tylko „administratorem księstw”¹⁹⁶. Była to następna próba, po poprzednich, z różnych

¹⁸⁸ Gaszynowie (von Gaschin) – wg tradycji ród polskiego pochodzenia (?) pojawił się na Górnym Śląsku w drugiej połowie XVI w. W XVII w. należeli do elity magnaterii górnosłaskiej obozu katolickiego, dzięki otrzymanym majątkom skonfiskowanym szlachcie ewangelickiej. Z tego powodu wśród szlachty nie mieli dobrej opinii. Melchior Ferdynand von Gaschin (ur. 1581 – zm. 1665 r.) właściciel Kietrza, Olesna, Lublińca, Woźnik, Żyrowej i Polskiej Cerekwi. Starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego oraz hrabstwa kłodzkiego.

¹⁸⁹ Welczkowie – stary ród górnosłaski, należący do wielkiego rodu Raszcyców (herbu Reszycy vel Wieże). Początkowo siedzibą rodową było Wielkie Dębieńsko k. Rybnika, później Łabędy k. Gliwic. Jan Welczek (ur. 1595 – zm. 1670 r.) w młodości był paziem arcyksięcia, późniejszego cesarza Macieja Habsburga. Właściciel m. in. Niepaszyc, Ormontowic i Przyszówki k. Gliwic.

¹⁹⁰ Sesja 77 (1637 r.) uchw. nr 6: „Pani Aussusowe dosazeni ku temu a(nn)o 1629 narżżeným”. Było to uzupełnienie składu auszusu wybranego w 1629 r. W skład auszusu weszło 4 przedstawicieli stanu panów, 3 – duchowieństwa, 4 – rycerstwa i 2 – miast.

¹⁹¹ Sesja 77 (1637 r.) uchw. nr 5: „50 Raytaruw pro rabowniki magi se werbowati”. Był to rodzaj oddziału policyjnego.

¹⁹² Sesja 78 (1642 r.): „Letha Pane 1642 dne 15 Novemb./ris/... rozepsan derżan a 18 dne toho me-sýcze zawržen byl...”.

¹⁹³ Renata Cecylia (zm. 1644r.) – córka cesarza Ferdynanda II, pierwsza żona króla Władysława IV Wazy.

¹⁹⁴ Zygmunt Kazimierz (ur. 1640 – zm. 1647 r.) syn króla Władysława IV.

¹⁹⁵ Sesja 79 zwołana na dzień 24. października 1645 r.

przyczyn nieudanych¹⁹⁷, wbrew przywilejom (a więc niezgodna z prawem), oddania księstw w zastaw¹⁹⁸.

Wazowie władali księstwami przez dwadzieścia lat¹⁹⁹, nie była to jednak ciągłość zastawu, po śmierci każdego z nich, księstwa wracały do cesarza, który polecał zwołać sejmik i komisarze cesarscy oświadczać o przekazaniu w następny zastaw. Nie wiadomo na jakich warunkach były one przekazywane następcom Władysława IV Wazy. Wydaje się, że żadnych korzyści z posiadania ich nie mieli. Księstwa znajdowały się w opłakanym stanie: zrujnowane przez wojnę i wewnętrzną anarchię, cierpiące głód i potężnie zadłużone, nie przynosiło żadnych dochodów a wręcz przeciwnie – wymagały olbrzymiej pomocy²⁰⁰. Królowie polscy, mając problemy na granicy wschodniej, a później wojnę ze Szwedami, nie zajmowali się nimi. W dodatku, w okresie tzw. „Potopu”, bardzo często w sprawy wewnętrzne księstw ingerował bezpośrednio cesarz²⁰¹. Jedynie Karol Ferdynand i w ostatnim roku zastawu Ludwika Maria – wdowa po Władysławie IV i żona Jana Kazimierza próbowali w jakiś sposób uzdrowić tą sytuację.

Naturalnie, o tragiczny stan księstw nie można obwiniać Wazów, był to wynik zniszczeń wojennych oraz anarchii i demoralizacji powojennej społeczeństwa. Wazowie jednak, byli bardziej zaangażowani w sprawy Polski i nie mieli możliwości interesować się ziemiami śląskimi.

Przekazanie księstw Wazom w zastaw odbyło się bez wiedzy sejmiku, którego 79. sesja na polecenie cesarza została zwołana przez starostę ziemskiego dopiero na dzień 24. Października, a więc prawie pół roku po podpisaniu umowy zastawnej. Sejmik wiadomość tą przyjął niechętnie. Komisarze cesarscy mu-

¹⁹⁶ Tekst umowy zastawnej: „Oppignoratio Ducatum Ratiboriensis et Oppoliensis inter Caesareum et Ragiam Poloniae Maiestatem Anno Millesimo Sexentesimo Quadragesimo quinto inita et celebrate” w księdze praw s. 480-501 rkp WBP Opole – Rogów Op. W opracowaniach historycznych błędnie podaje się, że Władysław IV był pierwszym panem zastawnym księstw opolskiego i raciborskiego. Zygmunt Kazimierz miał wówczas 5 lat. W uchwale 79 sesji sejmiku wyraźnie pisze, że panem zastawnym jest Zygmunt Kazimierz a ojciec (Władysław IV) w jego imieniu administruje (zarządza) księstwem: „...yak tim spusobem teho Knizetstwi G(eh)o Kral(ewskey) Mil(osti) Kralowi Polskemu a Sswedskemu yakzto Administratorowi Kralowicze Sigmunda Casimira syna swego Mileho...”. Zob. też (Böhme:) *Diplomatische Beyträge zur Unterschuchung der Schesischen Rechte und Geschichte*. Th. 2. Berlin 1771 s. 52 i nn.

¹⁹⁷ Po zastawach Batorego i Bethlena.

¹⁹⁸ Nadany księstwom przez cesarza Ferdynanda I Statut Ziemski (Zrzizeni) stwierdzał w swoim I artykule że „Księstwa opolskie i raciborskie oraz inne okręgi do nich należące nie mogą być sprzedawane, zastawiane ani rozdzielane”, (Zrzizeni zemske k. III rozdz. 1).

¹⁹⁹ Zygmunt Kazimierz (Władysław IV), Karol Ferdynand – biskup wrocławski, Jan Kazimierz i Ludwika Maria.

²⁰⁰ W uchwałach sejmikowych nie ma nawet najmniejszej wzmianki o przekazywaniu jakichkolwiek sum do Polski. Być może, co bardzo wątpliwe, jakieś dochody przynosiły majątki „zamkowe”. W okresie głodu, żywność dostarczały obowiązkowe dostawy i księstwa dolnośląskie (zob. dalej).

²⁰¹ Np. ograniczając swobodę działania Polaków czy też zamykając Opole przed napływem uciekinierów z Polski. Zob. R. Sękowski: *Niefatwe sąsiedztwo...*, s. 61.

sieli długo przekonywać uczestników sejmiku o słuszności tej decyzji²⁰². Zapewniali sejmik, że wszelkie prawa i przywileje stanów zostaną zachowane co zagwarantowane zostało w umowie zastawnej²⁰³. Niestety nie znamy imiennego składu delegacji cesarskiej ale z pewnością znajdowali się tam również Polacy, gdyż mianowane (przez kogo ?) zostały nowe władze księstw: starostą ziemskim został Joachim Mettich²⁰⁴, zaś kanclerzem księstw – Wilhelm Trach²⁰⁵. Jednocześnie wybrano ośmioosobową delegację do rozmów z królem Władysławem IV²⁰⁶.

Następną, 80 sesję sejmiku starosta ziemski zwołał już na 5. marca następnego roku. Obrady trwały dwa tygodnie i zakończyły się 19. tego miesiąca. Podjęto aż 23 uchwały z których najważniejszą było wysłuchanie i przyjęcie sprawozdania delegacji wysłanej do króla Władysława IV²⁰⁷. Uzyskano od króla pisemne potwierdzenie wszystkich przywilejów i praw oraz starych zwyczajów obowiązujących w księstwach. Stan rycerski zgłosił oddzielną „protestację,” żądając likwidacji wprowadzonego w 1629 roku systemu głosowania stanowego i powrotu do systemu terytorialnego²⁰⁸. Pozostałe trzy stany zaprotestowały i nie została ona uwzględniona. Sprawozdanie delegacji zostało przyjęte, jednak istniały jeszcze jakieś wątpliwości i postanowiono wysłać do króla posłańca z pismami dotyczącymi szczegółowych spraw²⁰⁹. Wybrano też nowy auszus który

²⁰² Rozmowy musiały trwać bardzo długo, sesja zaczęła się 24 listopada a skończyła się w grudniu zaledwie sześcioma uchwałami porządkowymi.

²⁰³ Sesja 79 (1645 r.) – wstęp: „...Kterak Ge(ho) Cys(arska) Mil(ost) skrze Paný Commisarze swe ktomu narżżene przedwesti datj raczył, yakim spuosoem teto Knizetstw Ge(ho) Kral(estwi) Mil(osti) Krali Polskemu a sswedschemu, yakżto Administratorowi Kralewicze Sigmunda Kasimira Sýna Sweho Mileho, pod Pewným Conditamj postuipitj raczył, obzwlastnie stým yadnym dolozenim ze Stawowe techto Knizetstwi przy wssech Prawach, Priwilegiach, obdarowanich, Swobodach, Rzżżeni Ziemskim, a wssech a wssełiyakich Nadanich, pozustaweni byti magj, yakż ssyrżegj propositio tiechż dotczyenych Panuw Commisarżj wsobie zawirala a sslyssena była...”, „...Nemohaucz Pani Stawowe proti takoweý milostiwy wuoli Go: Czys: Mil: byti, wuolj Go: C: M: poslaussne wykonali, gsauce z Przýsahý Go: C: M: prwe propusteni Go: Kr: Mil: podle tohoż zastwniho Cintractu skrze Uczýnenu Przýsahu Za Pana sweho przýgatj. A ponewadz pro slussne przýciny, které se proti Privilegium Rzżżeni Ziemskemu a starym Chwalitebným Obýczegum, a porzadkum wstahowaly, yak ý pro Confirmatý dotczyených Priwilegý Rzżżeni Ziemskeho Porzadkuw a obýczegj starych Paný wyslane swe k Go: Kr: Mil. Wyprawili...”. Sprawa zastawu księstw opolskiego i raciborskiego Wazom powinna być ponownie zbadana przez historyków.

²⁰⁴ Mettich von Tschetschau (Mettich z Cieczowa) – stary ród znany na Śląsku od początku XIV w. Pan (baron) Joachim (Jan Joachim) Mettich był właścicielem Łąki k. Prudnika.

²⁰⁵ Trachowie z Brzezia i Starych Gliwic – stary górnośląski ród herbu Trach (Drach – Smok). Wilhelm Trach był właścicielem Sobiszowic k. Gliwic.

²⁰⁶ Po dwóch przedstawicieli każdego stanu.

²⁰⁷ Sesja 80 (1646 r.) uchw. nr 1: „Pani wyslanj od G: Kr: Mi: se wratily a relaty uczýnily”.

²⁰⁸ Ibidem uchw. nr 2: „Z strany Votowanj po kragih trzy Stawowe nepowolugj ...staw Rýtirsky protestaty uczýnil, ze toho przy Wrchnosti sme należýtie pohledowati chtegj aby zase po Kragich Vota oddawane býwaly czeho posawad neczynili zadagicz Panom Stawum, aby przy votowani po Kragich pozustaweni byli kterzyżto gim trze stawowe naproti tomu protistirowali...”.

²⁰⁹ Ibidem uchw. nr 3: „Gista osoba k G: Kral: M: wyslana...w rozdilných sprawach...”.

zdominowany został przez stan rycerski i miejski²¹⁰. Reszta uchwał tej sesji sejmiku, tak jak i poprzednich, dotyczyły spraw porządkowych i finansowych²¹¹.

Sytuacja wewnętrzna księstw zaczynała być wprost tragiczna: liczne wojska wojujące z sobą jednakowo grabiły i niszczyły miejscową ludność. Majątki popadały w ruinę a ludność masowo zaczęła uciekać. Już na poprzednich sesjach próbowano temu zaradzić wprowadzając kary za ucieczki poddanych i handel rabowanymi rzeczami. Ściągalskość podatków była minimalna, a w dodatku mnożyły się napady na wybierczych – poborców podatków, którzy musieli jeździć po majątkach konwojowani przez wojsko²¹². Zaczęło brakować żywności, wojska konfiskowały całą żywność płacąc za nią według uznania. Powołano komisarzy żywnościowych (Prowiantmistrze). Wprowadzono również ceny urzędowe, poniżej których wojsko nie mogło jej kupować²¹³. Naturalnie była to teoria – konfiskatom nie miał się kto sprzeciwić.

Na polecenie króla Władysława IV wydane w Smoleńsku 11. października 1646 roku, została zwołana na dzień 12. Listopada, 81. sesja sejmiku. W tym czasie starosta ziemski Joachim Mettich zmarł, sesję zwołał więc kanclerz księstwa – Wilhelm Trach. O nienajlepszych stosunkach między sejmikiem a panem zastawnym świadczy przedłużający się brak nominacji na najwyższy urząd księstw – starosty ziemskiego i mianowanie na ten urząd osoby z poza księstw, do tej pory nie mającej z nimi nic wspólnego – Reichsgrafa Franciszka von Strassnitz z Moraw, oraz mianowanie, nie mającego umocowania w systemie prawnym księstw – namiestnika²¹⁴. Prawdopodobnie początkowo, sejmik nie przyjął kandydatury Strassnitza, gdyż na następnej sesji sejmiku, w rok później, zwołanej przez Jana Welczka jako namiestnika urzędu ziemskiego, występuje on jako poseł królewski, a nie starosta i dopiero na tej sesji został „ostatecznie” zatwierdzony na stanowisko starosty²¹⁵. Być może przekonało sejmik wysłanie

²¹⁰ Stan panów – 5 przedstawicieli, duchownych – 4, rycerski – 13, miasta – 6 przedstawicieli (uchwała nr 20).

²¹¹ Ciekawe, że uchwały nie wspominają nic o złożeniu hołdu nowym panom zastawnym.

²¹² Ibidem uchw. nr 10: „Executoru Soldatska portie y Listergeld se datj ma”.

²¹³ Ibidem uchw. nr 7: „Z strany wytahowanj peniez za profianty podle wuole Soldatuw. Auwaisungi nemagi byti Soldatum dano pokudz prwe skrze patenta oznemeno nebude”.

²¹⁴ Sesja 81 (1646 r.) uchw. nr 1: „Pan Hrabie z Strażnic za Hejtmana Zemskeho dosazen a w nebyt-nosti Panie, Pan Jan Wlczek za namiestnika”. W dotychczasowej praktyce, w razie nieobecności starosty, sejmik zwoływał i przewodniczył kanclerz lub sędzia ziemski. Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska posiadał majątki w okolicy Gliwic (m.in. Ornontowice i Niepaszyce).

²¹⁵ Sesja 82 (1647 r.) wstęp: „...urozeny a Stateczny Pan Jan Wlczek z Welkeho Dubenska na tomż Dubensku, Ornuntowicych a Nepaszyczych ykacz to Namestnik urzadu Hejtmanskeho Knizetstwi Op-polsk: a Rattiborskeho...”. Ibidem uchw. nr 1: „Od Geho Kr.: Mi: k Sniemu G: M: P: hrabie z Strażnic za Legata Wyslan”. Uchw. nr 4: „Pan hrabie z Strażnic skuteżnie za Hejtmana dosazen”. Jak wynika z wstępu 85 sesji z 1649 r. wyboru tego nie uznał również cesarz (zob. 85 sesja).

przez króla oddziału dragonów²¹⁶. O źle układających się stosunkach, świadczy również niewiele mówiąca uchwała tej sesji sejmiku, o wysłaniu do króla Marcina Neumana „z powodu licznych pism króla”²¹⁷. Z tekstu wynika, że sejmik nie odpowiadał na każde pismo króla, a później „hurtowo” odpowiedział wysyłając z pismem niskiej rangi urzędnika kancelarii ziemskiej²¹⁸. Z innych zachowanych źródeł, dowiadujemy się o co chodziło²¹⁹: część szlachty opolskiej, mająca dobre kontakty z dworem polskim, załatwiała swoje sprawy bezpośrednio w Warszawie, pomijając władze księstw, które o tym dowiadywały się z pisemnych decyzji wydawanych przez króla, bez konsultacji z miejscowymi władzami. Sejmik w 1647 roku zabronił takich praktyk²²⁰.

Obrazy 81. sesji sejmiku trwały 4 dni i zakończyły się 16. Listopada przyjęciem 15 uchwał. W formule tytułowej uchwał pojawia się nowe określenie: „panowie stanowi... w większości się zjechali”²²¹. Sytuacja gospodarcza księstw w tym czasie uległa dalszemu pogorszeniu, dlatego prawie wszystkie uchwały dotyczyły ratowania jej. Podjęto uchwałę, że wszystkie opuszczone i zniszczone majątki przejmie administracja księstw i z ich sprzedaży spłaci zaległe podatki²²². Wprowadzono obowiązkowe dostawy żywności²²³ oraz rozdzielanie przez inspektorów żywnościowych (prowiantmistrzów) pomocy żywnościowej z innych księstw²²⁴.

Następną, 82. sesję sejmiku na pisemne polecenie króla Władysława IV, zwołał na dzień 25 czerwca 1647 roku, namiestnik (pełnomocnik) urzędu starosty ziemskiego – Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska. Podjęto zaledwie 7 uchwał: m. in. zwrócono się do króla o przysłanie wojska dla ochrony księstw, ostrzegano mieszkańców przed „wałęsającymi” bandami rabunkowymi oraz uchwalono petycję o zwolnieniu stanu rycerskiego z obowiązku płacenia podatków. Podobnie, również na pisemne polecenie króla, starosta ziemski zwo-

²¹⁶ Ibidem uchw. nr (3): „G: Kr: Mi: raczyła pro obsazeni tiech Knizetstwi dragunŷ swe postali”. Oficjalnie aby zapewnić bezpieczeństwo przed „wałęsającymi się bandami”.

²¹⁷ Sesja 81 (1646 r.) uchw. nr 2: „K G: Kr: Mi: P: Martin Nauman wypraweni”.

²¹⁸ Świadczy to o lekceważącym stosunku sejmka do pana zastawnego. W przypadku podobnych kontaktów z cesarzem, sejmik wysyłał delegata ze swojego grona.

²¹⁹ Księga „Auszusów” 1640 – 1653 r. (AP Wr. Księstwo op.-rac. sygn. 24 s. 73); Kopiarz (Kopialbuch) kancelaryjny 1558 – 1731 r. (ibidem sygn. 31 s. 81).

²²⁰ Sesja 82 (1647 r.) uchw. nr 2: „Z stranŷ Utikagizŷch se k Ge: Kr: Mi: a powrhnucz primam Instanciam”.

²²¹ Nie znano wówczas pojęcia „kworum” i prawdopodobnie, przy niskiej frekwencji były wątpliwości co do ważności uchwał.

²²² Sesja 81 (1646 r.) uchw. nr 3: „Spustosele Statkj aby były Taxirowane y prodane a z kupnych peniez resta zaplaczena”.

²²³ Ibidem uchw. nr 14: „Anlag profiantny a m/illesimo/ 65 portŷeti” – chleba, mięsa, piwa, owsa, maki, siana i słomy (od tysiąca tal. wartości majątku).

²²⁴ Ibidem uchw. nr 4: „O pomocŷy prowiantu z ginŷch Knizetstwi do tiechto”; uchw. nr 6: „Ku odebrani Pocŷtu od profiantmistruw Commisarŷe narŷŷzeni”.

łał 83. sesję sejmiku na dzień 8. stycznia 1648 roku. I tym razem podjęto tylko 6 uchwał: wobec mianowania Jana Welczka kanclerzem księstw, powołano komisję do przekazania urzędu kanclerskiego, ustalono ceny urzędowe na siano i słomę i jak prawie na każdej sesji, uchwalono nałożenie kar na nieobecnych oraz tych, którzy zalegają z podatkami.

W maju 1648 roku zmarł król Władysław IV. Z tego powodu w trybie pilnym, starosta ziemski Franciszek von Strassnitz zwołał na dzień 4. czerwca 1648 roku jednodniową 84. sesję sejmiku. Ogłoszono żałobę²²⁵ i odłożono na 6 tygodni posiedzenia sądu²²⁶. Po śmierci Władysława IV umowa zastawna straciła ważność a księstwa opolskie i raciborskie wróciły pod bezpośrednią władzę cesarza, który polecił kanclerzowi Janowi Welczkowi, zwołać na dzień 11. sierpnia 1649 roku posiedzenie sejmiku²²⁷. Na sesji tej, komisarze cesarscy poinformowali, że cesarz księstwa przekazał w zastaw Karolowi Ferdynandowi Wazie – biskupowi wrocławskiemu²²⁸. Jednocześnie mianował Melchiora hr. Gaszy-na starostą ziemskim²²⁹.

Nowy pan lenny – książę Karol Ferdynand Waza, chociaż był biskupem wrocławskim, nie posiadał żadnych święceń kapłańskich²³⁰ i rzadko przebywał na Śląsku (głównie w swojej siedzibie w Wyszku koło Warszawy). W 1650 roku zdecydował się przyjechać do swojej biskupiej siedziby w Nysie, trasa przejazdu prowadziła przez księstwo opolskie. W związku z tym, na zwołanej 86. sesji, sejmik rozpatrywał plan jego powitania jako pana zastawnego i sprawę asysty przy przejeździe przez księstwo²³¹. Postanowiono, że z powodu wielkiej

²²⁵ Sesja 84 (1648 r.) uchw. nr 1.: „Wladislaus 4 Kral Polski z toho Swieta smrti zssel. Musiki zakazane a gine rozpustilosti”.

²²⁶ Ibidem uchw. nr 2: „Roki Zemske do 6 Nedel po odlozene”.

²²⁷ Sesja 85 (1649 r.) tekst tytułowy: „Leta Pane 1649, dnie3 11 Augusti, za rozepsanim na Milostiwe porauczewni G: Czý: Mi: Pana Nasseho Neýmilostwegssýho, od urozeneho a Stateczneho Rýtirže Pana Jana Wlczka z Welkeho Dubenska na tomž Dubensku, Ornuntowicých a Neposýczých Kancle-rze a Mistoderžýtele aurządu Heytmanskeho...”.

²²⁸ Ibidem uchw. nr 1.: „Tyte Knižetstwj G: R: C: Mi: G: Kni: Mi: Karlowj Ferdinandowi Ferdinando-wi Kralewiczy Polskemu a Sswedskemu postaupitj racžyla”. Karol Ferdynand Waza (ur. 1613 r.), brat zmarłego króla Władysława IV – w 1626 roku w wieku 13 lat został mianowany biskupem wrocławskim. Ślubów kapłańskich, do końca życia, nie złożył. We Wrocławiu prawie nigdy nie przebywał, diecezją rządził z Polski.

²²⁹ Ibidem uchw. Nr 2: „Pan hrabie z Gassýna za Heytmana Zemskeho”. Reichsgr. Melchior jun. Ferdynand z Gaszy-na (von Gaschin) (zm. 1665 r.) właściciel państw Żyrowa i Polska Cerekiew. Jeden z przywódców cesarskiego obozu katolickiego w księstwach opolskim i raciborskim. Cesarz prawdopodobnie chciał mieć swojego człowieka na stanowisku starosty i dlatego mianował go przed przekazaniem księstw nowemu panu zastawnemu.

²³⁰ W sprawach kanonicznych i liturgicznych zastępował go biskup pomocniczy.

²³¹ Sesja 86 (1650 r.) uchw. nr 1: „Wygezdz P: obýwateli proti K: K: Mi:.. Kragowe k wygezdu naržýzeni aź do hranicze Polske a prowadzeni aź do hranicze Nýske. P: Jan Wlcžek na witani uczýniti”.

biedy i braku paszy dla koni²³² asystę przejazdu podzielił na dwa etapy: na granicy polskiej powitają przedstawiciele okręgów: opolskiego, niemodlińskiego, bielskiego, prudnickiego, toszeckiego, gliwickiego, oleskiego i lublinieckiego, którzy będą towarzyszyć Karolowi Ferdynandowi do Koźła. Od Koźła aż do granicy biskupstwa (księstwa) asystować będą w podróży przedstawiciele okręgów: raciborskiego, głogóweckiego, kozielskiego, strzeleckiego i sławieckiego. Na granicy księstw z Polską według starego zwyczaju, powitać ma w imieniu wszystkich mieszkańców, Jan Welczek – kanclerz księstw.

Reszta z pośród 23 uchwał tej sesji poświęcona była tragicznej sytuacji gospodarczej: egzekwowania zaległych podatków od dłużników jak i od poborców podatkowych, kary i konfiskata majątków, oraz nagminna odmowa przyjmowania urzędowych pism itp. Uchwalono również nowe uprawnienia kata i sędziów śledczych²³³. Bardzo dużo czasu sejmik poświęcał sprawom ucieczek poddanych i tępieniu bandytów. Uchwalono kary na przewoźników i pomocników w uciezkach oraz ponoszenia przez trzy lata przez administrację księstw kosztów egzekucji zbrodniarzy²³⁴. Sytuacja w księstwach była tak zła, że na wszystkich następnych sesjach uchwalano nowe uprawnienia sędziów śledczych i kata. Ponowiono uchwałę o obowiązkowych dostawach żywności. Zaczęła się też wojna z miastami – miasta będące w zasadzie samowystarczalne żywnościowo, zaczęły wprowadzać ograniczenia handlu mieszkańców wsi: wprowadzano różnego rodzaju nielegalne cła, myta i inne utrudnienia przy jednoczesnym podnoszeniu cen na wyroby rzemieślnicze. Sejmik uznał te działania za nielegalne²³⁵. Na koniec sesji uchwalono tekst przysięgi jaki musieli złożyć dłużnicy podatkowi²³⁶.

Jeszcze w tym samym 1650 roku na jesieni starosta ziemski zwołał 87. posiedzenie sejmiku wynikające „z ważnej potrzeby ziemi”. Ta ważna potrzeba wynikała z powodu sporu sejmiku z sejmem krajowym we Wrocławiu: delegaci sejmiku odrzucali niektóre uchwały sejmu krajowego jako niezgodne z przywilejami i statutem księstw opolskiego i raciborskiego. Sejm krajowy zażądał więc

²³² Ibidem: „...než wssetržugicz Weliku miserý a zwlasstnie niedostatek weliký w obrokach, gsau nato snesslj...”.

²³³ Ibidem uchw. nr 20: „O deputaczi prawu a mistrži poprawnimu”. Mistrz poprawny (sprawiedliwy) – kat. Na sesji 89 w 1651 r. ponownie uchwalono dokładny cennik „za usługi”, katowskie – za każdy rodzaj tortur i przyrządów do wykonania wyroku (uchwały nr 7-8).

²³⁴ Ibidem uchw. nr 4: „O zbiehlých a utikagiczých poddanych”; uchw. nr 5: „Zločynczy magi na gross Zemski traczeni býti a to Snesseni gen do 3 Lett trwatj ma” – uchwała dotyczy opłacania (wynagrodzenia) kata.

²³⁵ Ibidem uchw. nr 12: „Z strany Mytta, Czla, wolnych Trhuw a Czapak wywiessowani”; (wywieszanie czapek – kapeluszy na kramach na znak posiadania monopolu skupu żywności); uchw. nr 13: „O Rzemieslniczych aby se w prodawani dila sweho kržestianski obchodzili”.

²³⁶ Ibidem uchw. nr 23: „Notula přžysahý”.

przedstawienia tych przywilejów. Na sesji sejmiku wybrano dwóch komisarzy, wolnych panów: sędziego ziemskiego – Jana Bernarda Praschmę z Rybnika oraz Kaspra Colonnę ze Strzelca²³⁷ aby na sejmie krajowym, przedstawili zatwierdzony przez cesarza w 1558 roku, przywilej księcia Jana II Dobrego. Inne uchwały dotyczyły spraw finansowych. W sumie podjęto dziesięć uchwał a resztę spraw położono na następnej sesji.

Pomimo zakończenia wojny i zawarcia pokoju, sytuacja społeczna i gospodarcza nadal była tragiczna. Działania dworu cesarskiego przeciwko ludności ewangelickiej tzw. „rekatolizacja”, doprowadziły prawie do wojny domowej, o której niewiele wiemy²³⁸. Sytuacja była jednak tak napięta, że następne dwie sesje sejmiku w 1651 roku zwołane przez starostę ziemskiego²³⁹, były posiedzeniami delegatów, a nie sesjami sejmiku powszechnego²⁴⁰. Również 90. sesję zwołaną, na polecenie Karola Ferdynanda Wazy, do Opola w 1652 roku, z uwagi na niebezpieczeństwa (jakie ?), musiano przerwać i przenieść do Koźła²⁴¹. Obrady trwały ponad dwa tygodnie i prawdopodobnie były bardzo burzliwe. Ze stanowiska starosty ziemskiego odwołany został Melchior z Gaszyna²⁴² a na jego miejsce mianowany Jerzy Maksymilian hr. von Hoditz²⁴³. Nowo mianowany starosta, na pisemne polecenie Karola Ferdynanda Wazy zwołał do Opola w 1653 roku 91. sesję sejmiku. Przedstawiciele księcia – Stanisław Kobierzycki i kanclerz księstw Jan Welczek przedstawili do zatwierdzenia przez sejmik, bardzo ostre żądania Karola Ferdynanda Wazy: m. in. zakaz wszelkich spotkań, dyskusji i zbiórek pieniędzy w sprawach religijnych, wyznawanie innych (nieka-

²³⁷ Praschma (Pražma) – ród pochodzący z Moraw, Jan Bernard I Praschma (zm. 1668 r.), właściciel Bilovca i Odry, Świerklan i Golejowa w 1639 r. kupił państwo Rybnik z 17 wsiami. Colonna – ród pochodzący z Tyrolu, w drugiej połowie XVI w. nabyli majątki w Czechach. Kasper Colonna w połowie XVII w. był właścicielem olbrzymich majątków na Górnym Śląsku: państw Toszek – Pyskowice, Łąbędzy i Strzelce Opolskie w których wybudował swoją rezydencję.

²³⁸ Kościół ewangelicki (luteranie i kalwini) zaczął działać w konspiracji, znamy tylko pojedyncze informacje o nielegalnych spotkaniach i kazaniach pastorów z udziałem nieraz kilku tysięcy wiernych (np. w Rogowie k. Raciborza).

²³⁹ 88. sesja jednodniowa – 16. stycznia 1651 r. i 89. sesja 24-29 kwietnia 1651 r.

²⁴⁰ „...pani Stawowe k tomu Deputirowani se poslusne zachowagicz sgeli, a nize psaným spuosobem ten sniem konali...”. Nie był to auszus ale specjalnie wybrani delegaci.

²⁴¹ 90. sesja zwołana na 26. sierpnia została przerwana „...wssak musegicz se pro welike postrachy strany Neprzytele wsseho kržestianstwi rozgeti, sgeducz se zase zde w mestie Kozli konali...”, (wszak musieli z powodu strachu – niebezpieczeństwa ze strony nieprzyjaciół wszelkiego chrześcijaństwa – tzn. religii katolickiej, rozjechać się i ponownie w Koźlu radzili...). Spodziewano się więc jakiegoś napadu, Koźle było bardziej bezpieczne od Opola – posiadało garnizon wojsk cesarskich.

²⁴² Został prezydentem śląskiej kamery cesarskiej.

²⁴³ Ród pochodzenia morawskiego herbu Rogala, w Czechach zwani Hodickimi. Jerzy Maksymilian hr. von Hoditz – członem rady cesarskiej i komisarz wojenny Królestwa Czech, przybył do Księstw opolskiego i raciborskiego prawdopodobnie oddelegowany przez cesarza bo nie miał w tych księstwach żadnych majątków (a więc nie miał prawa zostać starostą tych księstw). Osiadł w Prudniku, gdzie ufundował klasztor kapucynów.

tolickich) religii tylko za indywidualnym pisemnym zezwoleniem księcia. Żądania te wywołały otwarty bunt i zerwanie obrad. Znaczna część zbuntowanych deputowanych przeniosła się do Prudnika do rezydencji starosty ziemskiego Jerzego Maksymiliana Hoditza, który poparł zbuntowanych i pod przewodnictwem sędziego ziemskiego Jana Bernarda Praschmy skończył obrady 13. stycznia 1654 roku²⁴⁴. Karol Ferdynand obłożył sędziego ziemskiego i deputowanych ekskomuniką²⁴⁵. Odpowiedź deputowanych była również bardzo ostra: deputowani nic nie wiedzą o nielegalnych zebraniach, księstwa opolskie i raciborskie mają własne prawa i obce prawa tu nie obowiązują (kościelne) a Karol Ferdynand powinien rozdzielić swoje uprawnienia pana lennego od uprawnień biskupa²⁴⁶. Konflikt wygaśł wraz ze śmiercią w 1655 roku Karola Ferdynanda²⁴⁷.

Społeczeństwo księstw było całkowicie rozbite i skłócone, do czego przyczyniły się przede wszystkim głód i represje religijne. Władze starały wprowadzić jakiś porządek w tym chaosie jaki zapanował w księstwach. Na tej „zbuntowanej” sesji podjęto aż 56 uchwał, w większości porządkowych, w tym również o charakterze represyjnym m.in. usunięcie z księstw w ciągu roku wszystkich cudzoziemców (Polaków) oraz zakaz zajmowania za długi przez cudzoziemców, majątków szlachty miejscowej²⁴⁸. Zabroniono miastom wprowadzania nielegalnych opłat (cła i myta) oraz nadawania rzemieślnikom nowych przywilejów miejskich²⁴⁹. Zwrócono się do starosty ziemskiego aby nie rozpatrywał skarg poddanych jakoby ich prawa były łamane²⁵⁰. Większość uchwał dotyczyła zaległości podatkowych i w obowiązkowych dostawach żywności oraz nadużyć z tym związanych, konfiskat majątków za długi, a także porządku sądowego (organizacji posiedzeń sądu). Wybrano również nowy auszus w bardzo ograniczo-

²⁴⁴ „...a nize psanym spuسوبem ten sniem ze slussnych a waznych przyczyn odlozywsse skerz obzwlasstne Deputirowane zde w mesti Prudniku dule psanego dattum dokonczyli...”; (13.01.1654 r.).

²⁴⁵ W uchwałach jest informacja ogólna: sędziego ziemskiego i niektórych panów deputowanych. Preblemtycznym jest również, czy według ówczesnego prawa kanonicznego, Karol Ferdynand nie mający żadnych święceń kapłańskich miał prawo kogokolwiek ekskomunikować.

²⁴⁶ Deputowani zastosowali tu interesujący zabieg prawny: wobec tego, że wszystkie uchwały musiały być zatwierdzone przez Karola Ferdynanda jako pana zastawnego, uchwalono je, nie jako oddzielne uchwały ale jako uzupełnienie – komentarze do już zatwierdzonych przez księcia uchwał sesji opolskiej.

²⁴⁷ Zmarł w Wyszowie k. Warszawy, 9 maja 1655 r.

²⁴⁸ Sesja 91 (1654 r.) uchw. nr 17: „Strany neprzygimani Czyżozemczuw, (aby se w Rocze porząd z biehlem Wywedli)”. Uchwała nr 40: „Arresta od Czyżozemczuw Panum obywatelum osedlym na Penize czynicze bez zaruczeni przygimane byti nemagi.” Uchwały te dotyczyły głównie Polaków.

²⁴⁹ Ibidem uchw. nr 22: „Neslussne Meyta a Czla nemagi byty brane.”; uchw. nr 23: „Trhy swobodne bez przekazki”; uchw. nr 24: „Strany Rzemeslnikuw wygednanj nowotiwych praw, strany soli prodawani. Prozba k G: W: O: K: Mi: strany ne dawani Rzemeslnikum Praw gesto na sskodu privilegium Zemskym gsau.”

²⁵⁰ Ibidem uchw. nr 28: „P: Heytman zebym newirzyl planym udanim poddanych yak by gim od Wrchnosti prawa gegych lamate bywaly.”

nym składzie: dwóch przedstawicieli stanu panów, jeden z duchowieństwa (proboszcz oleski), czterech ze stanu rycerskiego i jeden z miast (burmistrz Żor)²⁵¹.

Po śmierci Karola Ferdynanda Wazy, na polecenie cesarza, Wyższy Urząd Górny i Dolny Śląska zlecił staroście ziemskiemu Jerzemu Maksymilianowi von Hoditz, zwołanie 92. posiedzenia sejmiku na 11. października tego roku. Sesja sejmiku zakończyła się dopiero 15. stycznia 1656 roku. Na sesji poinformowano sejmik, że następnym panem zastawnym zostanie król polski Jan Kazimierz²⁵². Panowie stanowi, chociaż z oporami, musieli się na to zgodzić, uchwalając jednak swoje zastrzeżenia, że nowy pan zastawny będzie przestrzegał: „...pod pewnymi uwagami zawartymi w kontrakcie (z Władysławem IV) i następnymi dokumentami, zwłaszcza że stany tych księstw zachowają wszelkie prawa, przywileje, Statut ziemski i wszelakie nadane wolności”²⁵³. Obrady sejmiku toczyły się w okresie skomplikowanej sytuacji politycznej: na ziemiach polskich toczyła się wojna polsko – szwedzka, na Śląsk napływała olbrzymia liczba uchodźców z Polski, którzy na tym terenie zorganizowali swoje bazy wypadowe przeciwko Szwedom. Sytuacja ta zaniepokoiła cesarza i Sejm Krajowy we Wrocławiu, obawiali się, że może to spowodować interwencję na Śląsku Szwedów. Dlatego też działania administracji cesarskiej były pozornie sprzeczne: z jednej strony polecono przyjmować uciekinierów z Polski, jednocześnie jednak pilnie ich śledzono, zamknięto przed Polakami kilka miast, m. in. Opole i polecono „polskich turbatores” (awanturników) – organizatorów wypadów przeciwko Szwedom, wyrzucać ze Śląska²⁵⁴. Powołano generalnego komisarza wojennego Śląska²⁵⁵. Sejmik musiał się również tym zająć, uchwalono zgodę na przyjmowanie wszystkich uciekinierów z Polski, także Żydów²⁵⁶. Zabroniono dokonywania z księstw wypadów na tereny polskie zajęte przez Szwedów²⁵⁷. Większość uchwał dotyczyło jednak spraw porządkowych: zaległości w podatkach i obowiązkowych dostawach żywności, skargi na komisarzy podat-

²⁵¹ Ibidem uchw. nr 46: „Osoby do Assusu przybrane.”

²⁵² W dodatku Jan Kazimierz w 1655 roku przekazał zastaw księstw, swojej żonie – Ludwice Marii, czego nie uznał cesarz. Zob. Wł. Dziegiel: Utrata księstw opolskiego i raciborskiego przez Ludwikę Marię w 1666 r. Kraków 1936.

²⁵³ Sesja 92 (1655/56 r.) uchw. nr 2: „...pod pewnymi Conditami w Contractu y Reversu obsazenimi postąpiwatj Raczj obzwlastne s tym jednym dolozeniem, ze Stawowe Kniżetstwi tiechto przy wssech Prawach, Priwilegiach, obdarowanim Zrzżżenim zemskim, Swobodach wssech a wsseliyakich nadanich czele a Neporussytedlnie pozustawagi byti magi...”.

²⁵⁴ Zob. R. Sękowski: Śląsk a „Potop” szwedzki w Polsce. Rozdz. w tegoż: Nielatwe sąsiedztwo Opole 2012 s. 26, oraz s. 61-63 (Teksty źródłowe).

²⁵⁵ Został nim przybyły na Śląsk Herman von Hatzfeld (ur. 1603 – zm. 1677 r.) właściciel Żmigrodu na Dolnym Śląsku.

²⁵⁶ Sesja 92 (1655/56 r.) uchw. nr 5: „Żydj z Polske utikagiczj zde w Kniżet/stwi/ prżyżgimati swole-no.” Oraz uchw. nr 6: „Consignatie panuw a ginjych Lidi z Polske oddawane”.

²⁵⁷ Ibidem uchw. nr 18: „Ratione wpaduw P/anuw/ Polakuw z Slezska do Polske”.

kowych i żywnościowych, konfiskaty i sprzedaż majątków oraz ogólne bezpieczeństwo. Uzupełniono też, prawdopodobnie na skutek interwencji władz, auszus dobierając do niego przedstawicieli wszystkich pięciu miast „królewskich” oraz ze stanu duchownego²⁵⁸.

W tym samym 1655 roku, nastąpiły ponowne zawirowania i nieporozumienia związane z zastawem obu księstw: król Jan Kazimierz, przekazał bezprawnie, zastaw księstw swojej żonie – Ludwice Marii, na co nie zgodził się cesarz²⁵⁹, dlatego następną sesję – 93, zwołał na polecenie Jana Kazimierza, kanclerz księstw – Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska. Króla reprezentowało trzech mianowanych przez niego komisarzy: Adam Kos – biskup chełmiński, Aleksander Hoff – opat klasztoru w Jędrzejowie oraz podkomorzy Jan Warkhart²⁶⁰.

Nowym starostą ziemskim został Franciszek Euzebiusz Oppersdorff. Sytuacja w księstwach stabilizowała się: odwołano starostów wojennych, ale jednocześnie polecono bardziej ubezpieczyć granicę z Polską obsadzając ją pospolicym ruszeniem²⁶¹. Sejmik zajął się drobnymi sprawami porządkowymi: potwierdzeniami nadanych nowych tytułów stanu panów, sprawami długów, ale tym razem nie podatkowych, a prywatnych, oraz jak zawsze – karami za nieobecność na posiedzeniach sejmiku.

W 1658 roku odbyło się posiedzenie sejmiku powszechnego o którym nic nie wiemy – w księdze uchwał odnotowano tylko, że sejmik się odbył, ale z jakiejś przyczyny, nic nie uchwalił: „Jako z licznych słusznych i ważnych przyczyn wszystkich ziem tych księstw, liczne sprawy na sejmie powszechnym w 1658 roku musiały być odłożone na inny czas...”²⁶².

²⁵⁸ Na poprzedniej – 91 sesji sejmiku wybrano auszus w bardzo ograniczonej liczbie z udziałem tylko jednego przedstawiciela duchowieństwa i jednego z miast. Tu uzupełniono o przedstawicieli wszystkich królewskich miast (nie prywatnych) – uchw. nr 34: „Z peti Miest Kral: po gedney do Aussusu przybrano”, oraz duchownych – uchw. nr 40: „Do Aussusu przybrane osoby ze Stawu duchowniho”.

²⁵⁹ Zob. Wł. Dzięciel: Op. cit.

²⁶⁰ Sesja 93 (1657 r.) uchw. nr 1: „Kralowski Comissarże k Snemu narżżeni”.

²⁶¹ Ibidem uchw. nr 9: „Commisarże wogenstwi nad potrzebu znesseni”; uchw. nr 7: „Lid sam na hranicze poslany”.

²⁶² „Jakuoż z Slussnych a ważnych przyczyn mnoha Zemi Czeley tiech to Knizet: sa dotykagiczne puncta, przy derżanym Niemu Letha 1658 ku ginemu Czasu a dokonani Suspendirowani, a poodlozene Zustati museli...”. Autorzy przeprowadzili pobieżną kwerendę w dokumentach księstw opolskiego i raciborskiego znajdujących się w archiwum wrocławskim, ale żadnej informacji o tym sejmiku nie znaleźli. Jest to bardzo dziwne zwłaszcza, że owe „odłożenie” (suspendirowanie – zawieszenie) trwało pięć lat i związane było ze zmianą pana zastawnego. Być może, że miało to związek z przekazaniem przez Jana Kazimierza w 1655 r. księstw Ludwice Marii, której nie uznał cesarz.

WIELKIE PORZĄDKOWANIE

/1663 – 1678/

Ten inny, czas trwał bardzo długo, bo aż pięć lat – dopiero w 1663 roku została zwołana 94. sesja sejmiku, jako kontynuacja sejmiku z 1658 roku. W okresie tym musiały zajść poważne zmiany, panią zastawną była już królowa Ludwika Maria – żona Jana Kazimierza²⁶³. Z inicjatywą zwołania posiedzenia sejmiku wystąpił starosta ziemski Reichsgraf Franciszek Euzebiusz Oppersdorff w porozumieniu z sędziami księstw opolskiego i raciborskiego. Wystąpił on do królowej z prośbą o zezwolenie na zwołanie sejmiku, na co dała pisemną zgodę. Pełnomocnikiem królowej (komisarzem) został mianowany Kasper hr. Colonna, właściciel Strzelec Opolskich i Toszka. Sesja sejmiku została zwołana na 9. lipca 1663 roku i trwała do 29. marca 1664 roku. Sejmik podjął rekordową liczbę, aż 81 uchwał, w większości bardzo ostrych – porządkowych. W uchwale pierwszej powtórzono, że jest to kontynuacja sejmiku z 1658 roku oraz, że przyjęto do wiadomości zapewnienie pani zastawnej, że będzie przestrzegała wszelkich praw i przywilejów posiadanych przez księstwa. Po 1658 roku z niewiadomych przyczyn nastąpiła całkowita zapaść w funkcjonowaniu wszelkich urzędów – nie działały nawet sądy co powodowało liczne skargi i „lamenty” szlachty²⁶⁴. Dlatego przypomniano przepisy statutu ziemskiego o obowiązku systematycznego odbywania „roków” i zakończeniu każdej sprawy na trzecim posiedzeniu sądu. W okresie tym funkcjonował jedynie auszus, który zbierał się bardzo często, co spowodowało protest sejmiku²⁶⁵. Po raz pierwszy uchwalono rozliczanie, ściganie i ukaranie wybiernych którzy przywłaszczyli zebrane pieniądze²⁶⁶, z tragikomiczną wprost uchwałą: „Gdzie się podziały pieniądze ze sprzedanych (skonfiskowanych za długie podatkowe) majątków ziemskich. Pan wybierny (ziemski) ma się z nich rozliczyć”²⁶⁷. Jednak skorumpowanych wybiernych nie postawiono przed sądem a jedynie próbowano odzyskać pieniądze. Ukarano je-

²⁶³ Cesarz uznał w końcu Ludwikę Marię jako panią zastawną księstw, w uchwałach jest tytułowana „... z Bożej Miłości Najjaśniejsza Królowna (?) Polska i Szwedzka, Wielka Księżna Litewska, Ruska, Pruska, Mazowiecka, Żmudzka, Smoleńska, Czernichowska, rodzona księżna Mantui, Montbesserat i Niwerni, księżna w Śląsku Opolskim i Raciborskim...”. Jan Kazimierz był nadal królem polskim i abdykował dopiero w 1668 roku.

²⁶⁴ Sesja 94 (1663/64 r.) uchw. nr 3: „Strany Rokuw” (sesji sądowych).

²⁶⁵ Ibidem uchw. nr (10): „Strany Aussusuw aby tak często derżane nebywały”.

²⁶⁶ Ibidem uchw. nr (12): „Wybierny a Commisarz Zemsky każdy rok poczty czyni magi”; uchw. nr (14): „Pan wybierny a Commisarz Zemsky o swej ugmie penize ex Deposito brani nemagi”; uchw. nr (15): „Penize zlozenych anlagiem na nicz gineho se obraczeti nemagi niberz w mista nalezyte oddawane byti magi”; uchw. nr (16) „Pan Commisarz Zemsky każdy mesycz ze zoldnerzami poczet czyniti ma”, itp.

²⁶⁷ Ibidem uchw. nr (19): „Kde se penize s prodanych Statkuw w zasedelosti Zemsky obratily. P. Wybierny z nich poczet uczyniti ma”.

dynie (Adama) Wacława Krzydłowskiego²⁶⁸, konfiskując jemu i jego rodzinie wszystkie majątki²⁶⁹. Innych wybięrczych potraktowano znacznie łagodniej – wyznaczono komisarzy, którzy uzgadniali z nimi formę spłaty, rozkładając nawet na raty na trzy lata²⁷⁰. Nadal obowiązywały dostawy żywności i istnieli oddzielni „prowiantmistrze” – komisarze prowiantowi zajmujący się ściąganiem obowiązkowych dostaw. Uchwalono również szereg zarządzeń dotyczących ucieczek poddanych na Morawy a także wprowadzono dalsze ograniczenia niezależności miast²⁷¹.

Pod koniec władzy Ludwika Marii, księstwa opolskie i raciborskie stały się przedmiotem, niesamowitej wprost, gry dyplomatycznej i intryg dworów polskiego, francuskiego i cesarskiego oraz zakonu jezuitów, o których władze księstw prawdopodobnie, nawet nie miały pojęcia²⁷².

W 1665 roku księstwa wróciły pod bezpośrednią władzę cesarską. Następna, 95. sesję sejmiku, na polecenie cesarza zwołał starosta ziemski na dzień 1. grudnia 1666 roku. Obrady trwały zaledwie cztery dni. Na początku z przedstawicielami cesarza spotkała się ośmioosobowa delegacja sejmiku ze wszystkich stanów²⁷³. Mianowane zostały nowe władze księstw: starosta ziemski – Franciszek Euzebiusz hr. z Oppersdorffu, sędzia ziemski – Jan Bernard hr. Prażma i kanclerz księstw – Jan Welczek²⁷⁴. Władze księstwa cesarz mianował bez

²⁶⁸ Uchwały nr (60): „Zawrżeni strany P. Wacława Krzydłowskeho przedessleho Commisarze Zemsekeho.”; nr (61): „Wssechno przemnozeni gehu w dluhu zemi powinnowatym gemmuż odgate”; nr (67): „Resta P. Krzydłowskeho skierz Patenta po Kragich publicirowane byti magi ku Iustificirowani pak takowych P. Commisarze gmenowani gsau”.

W księstwach żyły trzy rody różnych herbów, posługujące się tym nazwiskiem: Krzydłowscy, Skrzydłowscy i Boya. Trudno ich rozróżnić, majątki posiadali obok siebie w okolicy Toszka, Lublińca i Olesna. Również imię Wacław było w tym czasie bardzo popularne. Nie wiadomo o kogo chodzi.

²⁶⁹ Później jednak na tej i następnej sesji w 1674 roku zlitowano się nad nim „bo przecież musi z czegoś żyć” i dano mu w dożywocie niewielki folwark w Suchej k. Opola. uchw. Nr (72): „Strany P. Adama Wacława Krzydłowskeho Kdż gemu Statki y wssechna Substantia gehu odgate gsau Pani Stawowie gehu z Laski u Sequestora przżgati a wysadu pro wżżywani gehu ucżynili” Sesja 96 (1674 r.) uchw. nr 18: „P. Adam Wacław Krzydłowskemu oddil w Suchy do smrti używati powoleno”.

²⁷⁰ Np. Noss, Kotulinski Kaldenborn czy Salawa. Uchw. nr (58): „Stare Nosowske a Kotulinske Resta na różne cżtyřy Terminy od Panuw Stawuw odwadene byti magi”; uchw. nr (74): „Strany P: Caspara Sallawy Commisarze Zemsekeho”; uchw. nr (75): „Justificirowani restu P: Sallawy Pani Stawowie Panuw Commisarzi Narżydili” Uchw. nr (76): „Strany Wystaweneho restu neb mangl P: Girżymu ml. Kaldenbornowj” itp.

²⁷¹ Ponownie zażądano przedstawienia wszystkich przywilejów nadanych miastom.

²⁷² Zob. Wł. Dzięgiel – op. cit.

²⁷³ Sesja 95 (1666 r.) uchw. nr 1: „Ku przżywitani G: Rż: Cży: Mi: narżżenyh a Deputirowanyh Panuw Commisarzi do Saudne Swietnicze Gich Mi: Pani Stawowie Zemsski spostrzedku sweho 8 Osob Denomirowali a naznacżyli”.

²⁷⁴ Ibidem. Franciszek Euzebiusz I hr. von Oppersdorff (ur. 1620 r. – zm. 1691 r.) – II ordynat majoratu głogóweckiego, właściciel Głogówka, Frydka, Raciborza, Kujaw i Rudnika; Jan Bernard I hr. Prażma (Prażma) (zm. 1668 r.) – szwagier Oppersdorffa, właściciel Rybnika, Świerklan, Sławikowa i Krzyżanowic, był już sędzią ziemskim w okresie zastawu Karola Ferdynanda Wazy. Jan Welczek (zm. 1670 r.) był już dwukrotnie kanclerzem księstw: w latach 1637 – 1645 i od 1649 r.

wiedzy sejmiku, który prawdopodobnie był tym zaskoczony, a zwłaszcza nominacją kanclerza. Welczek przedstawił sejmikowi swoją nominację i zażądał opublikowanie jej²⁷⁵. Podjęto dwadzieścia uchwał, głównie dotyczących podatków – z powodu ciężkiej sytuacji materialnej, umorzenia długów podatkowych.

Byt sejmiku powszechnego zbliżał się do końca. Prawdopodobnie trudno było zebrać odpowiednią ilość uprawnionych do udziału w sesjach, a podejmowanie uchwał²⁷⁶ było prawie niemożliwe. Dlatego też, znowu nie zwoływano sesji sejmiku powszechnego przez siedem lat: dopiero na polecenie cesarza zwołano 96. sesję na dzień 6. marca 1673 roku. Obrady trwały (naturalnie z przerwami) aż 15 miesięcy, do 4. czerwca 1674 roku. Musiały być burzliwe, w tym czasie podjęto tylko 25 uchwał głównie dotyczących podatków. Uznano również język niemiecki językiem urzędowym, równorzędnym z czeskim²⁷⁷. Po czteroletniej przerwie, na prośbę sądu ziemskiego cesarz pozwolił na zwołanie na dzień 25. kwietnia 1678 roku 97. sesji sejmiku. Obrady trwały tylko pięć dni, pełnomocnikiem cesarskim był starosta ziemski. Była to już ostatnia sesja sejmiku powszechnego – cesarz zrezygnował ze swoich uprawnień decydowania o zwołaniu sejmiku na rzecz starosty i sądu ziemskiego²⁷⁸. Teoretycznie, uwolniony z obowiązku zgody cesarskiej, sejmik miał większą swobodę działania. Jednocześnie jednak, sejmik został całkowicie podporządkowany staroście ziemskiemu i stracił swoją, wprawdzie ograniczoną, autonomię. Do tej pory w większości wypadków starosta, wprawdzie zwoływał na polecenie cesarza sesję sejmiku i prowadził obrady ale nie reprezentował cesarza²⁷⁹, który mianował swoich pełnomocników (komisarzy)²⁸⁰ w praktyce starostowie ziemscy woleli działać poprzez auszus i przestali zwoływać sejmik powszechny.

Na uchwałach 97 sesji sejmiku powszechnego kończy się omawiana księga uchwał.

²⁷⁵ Ibidem. „G: Mi: P: Cantzlerž Zemski w nowie od zemi od G: Cz: Mi: Confirmatŷ gest P: Stawum přednedn opublicowani gi zadal”.

²⁷⁶ Obowiązywała zasada jednogłośności.

²⁷⁷ Sesja 96 (1673/74 r.) uchw. nr 5: „Acta ex Actitata prŷŷ předesslŷch kancelarich urřadovŷch zůstawagicz magi wŷhledane a do Kancelarže Zemské odesłane bŷti, Supplicatie ŷ Expeditive obogim jazykem podane ŷ expeditowane bŷti ŷak take ŷ secretarže w Expeditivech Sebau correspondirowati magi”. Już od jakiegoś czasu istniały w urzędzie ziemskim dwie kancelarie: czeska i niemiecka.

²⁷⁸ Sesja 97 (1678 r.) uchw. nr 6: „Snemŷ Obecne podle uwaŷeni Pana Heŷtmana a P. Saudczuw rospisowane bŷti mohau”.

²⁷⁹ W ewentualnych sporach starosta z sejmikiem był stroną, które rozstrzygali komisarze cesarscy, a nie przełożonym sejmiku. Sejmik mogli zwoływać również sędziowie ziemscy.

²⁸⁰ Starosta ziemski czasem również był mianowany pełnomocnikiem (komisarze) cesarza ale nie występował wówczas jako starosta.

POSIEDZENIA SEJMIKU W STATYSTYCE

W okresie funkcjonowania sejmiku powszechnego, latach 1565 – 1678, sejmik odbył 97 sesji²⁸¹ i podjął 1136 uchwał. Częstotliwość posiedzeń nie była ustalona, zwoływano sesje na polecenie lub zgodę władcy. Większość posiedzeń sejmiku odbywała się w Opolu i Raciborzu: w Opolu 74, a w Raciborzu 17 sesji, sporadycznie również w innych miastach: w Głogówku, w siedzibie starosty ziemskiego – 3 sesje; w Koźlu, z powodu niebezpieczeństwa – 2 sesje; w Prudniku, zbuntowana sesja w siedzibie starosty ziemskiego – 1 sesja. Widać jednak wyraźną różnicę działalności sejmiku pomiędzy okresem reprezentantów ziem (okręgów, powiatów) a okresem sejmiku stanowego. W pierwszym okresie, w latach 1565 – 1629, sejmik zbierał się bardzo często, zwołano 51 sesji – niejednokrotnie po 3 razy w ciągu roku²⁸². Sesje były krótkie, często jednodniowe na których podjęto 737 uchwał. Przeciętnie więc na jednej sesji podejmowano niecałe 15 uchwał. Zupełnie inaczej sytuacja przedstawiała się w okresie działania sejmiku stanowego, który zebrał się po raz pierwszy po przeszło siedmioletniej przerwie, w 1637 roku na 77 sesji sejmiku powszechnego²⁸³. W ciągu 40 lat sejmik zbierał się bardzo nieregularnie, jedynie 20 razy. Przerwy między sesjami były nieraz kilkuletnie²⁸⁴, a jedynie w okresie zastawu Wazów sesje były zwoływane nawet dwa razy w roku²⁸⁵ i trwały bardzo długo, nieraz po kilka miesięcy²⁸⁶. Na sesjach podejmowano olbrzymią ilość uchwał, co z pewnością musiało się odbić na ich jakości²⁸⁷.

²⁸¹ Posiedzeń było ponad 100: sesja 10 – w latach 1571-1572, 11 – w 1573 r., 23 w latach 1579-1580 oraz 26 – w latach 1583-1584 w księdze uchwał zostały podzielone na dwa posiedzenia. Również wiemy, że odbyła się sesja w 1658 r. nie odnotowana w tej księdze.

²⁸² Np. w latach: 1569, 1573, 1574, 1576, 1587, 1606, 1611 i 1625.

²⁸³ Przerwa była spowodowana działaniami wojennymi na tym terenie.

²⁸⁴ Np. sesja 77 1637 r. – sesja 78 1642 r., zaś następna 79 – 1645 r. Również pod koniec funkcjonowania sejmiku sesje odbywały się bardzo rzadko: 93 – 1657 r., 94 – 1663 r., 95 – 1666 r. 96 – 1673 r. i 97 – 1678 r.

²⁸⁵ Np. w 1646 r., 1648 r., 1950 r. i w 1651 r.

²⁸⁶ Np.: 91 sesja od 24.09.1653 do 13.01.1654 r., 92 sesja od 11.10.1655 do 15.01.1656 r., 94 sesja od 9.07.1663 do 29.03.1664 r.

²⁸⁷ Największą ilość uchwał podjęto w 1653 r. na 91 sesji – 56 uchwał i w 1664 na 94 sesji – 68 uchwał.

STATISTICAL INFERENCE

1.1.1. The first step in the process of statistical inference is the selection of a sample from the population. This is done by a process known as random sampling. The sample is then used to estimate the population parameters. The most common method of random sampling is simple random sampling. In this method, every member of the population has an equal chance of being selected. This can be done by using a random number table or by using a computer program. Another method of random sampling is stratified random sampling. In this method, the population is divided into strata, and then a sample is taken from each stratum. This method is used when the population is heterogeneous. A third method of random sampling is cluster sampling. In this method, the population is divided into clusters, and then a sample is taken from one or more clusters. This method is used when the population is homogeneous. The sample is then used to estimate the population parameters. The most common method of estimation is the method of moments. In this method, the sample moments are used to estimate the population moments. Another method of estimation is the method of maximum likelihood. In this method, the likelihood function is maximized to estimate the population parameters. The method of maximum likelihood is used when the population distribution is known. The sample is then used to test the hypothesis. The most common method of hypothesis testing is the method of the F-test. In this method, the F-statistic is calculated and compared to the critical value. If the F-statistic is greater than the critical value, the null hypothesis is rejected. Another method of hypothesis testing is the method of the t-test. In this method, the t-statistic is calculated and compared to the critical value. If the t-statistic is greater than the critical value, the null hypothesis is rejected. The sample is then used to construct a confidence interval. The most common method of constructing a confidence interval is the method of the t-distribution. In this method, the t-distribution is used to estimate the confidence interval. Another method of constructing a confidence interval is the method of the F-distribution. In this method, the F-distribution is used to estimate the confidence interval. The sample is then used to estimate the population parameters. The most common method of estimation is the method of moments. In this method, the sample moments are used to estimate the population moments. Another method of estimation is the method of maximum likelihood. In this method, the likelihood function is maximized to estimate the population parameters. The method of maximum likelihood is used when the population distribution is known. The sample is then used to test the hypothesis. The most common method of hypothesis testing is the method of the F-test. In this method, the F-statistic is calculated and compared to the critical value. If the F-statistic is greater than the critical value, the null hypothesis is rejected. Another method of hypothesis testing is the method of the t-test. In this method, the t-statistic is calculated and compared to the critical value. If the t-statistic is greater than the critical value, the null hypothesis is rejected. The sample is then used to construct a confidence interval. The most common method of constructing a confidence interval is the method of the t-distribution. In this method, the t-distribution is used to estimate the confidence interval. Another method of constructing a confidence interval is the method of the F-distribution. In this method, the F-distribution is used to estimate the confidence interval.

1.1.2. The second step in the process of statistical inference is the selection of a sample from the population. This is done by a process known as random sampling. The sample is then used to estimate the population parameters. The most common method of random sampling is simple random sampling. In this method, every member of the population has an equal chance of being selected. This can be done by using a random number table or by using a computer program. Another method of random sampling is stratified random sampling. In this method, the population is divided into strata, and then a sample is taken from each stratum. This method is used when the population is heterogeneous. A third method of random sampling is cluster sampling. In this method, the population is divided into clusters, and then a sample is taken from one or more clusters. This method is used when the population is homogeneous. The sample is then used to estimate the population parameters. The most common method of estimation is the method of moments. In this method, the sample moments are used to estimate the population moments. Another method of estimation is the method of maximum likelihood. In this method, the likelihood function is maximized to estimate the population parameters. The method of maximum likelihood is used when the population distribution is known. The sample is then used to test the hypothesis. The most common method of hypothesis testing is the method of the F-test. In this method, the F-statistic is calculated and compared to the critical value. If the F-statistic is greater than the critical value, the null hypothesis is rejected. Another method of hypothesis testing is the method of the t-test. In this method, the t-statistic is calculated and compared to the critical value. If the t-statistic is greater than the critical value, the null hypothesis is rejected. The sample is then used to construct a confidence interval. The most common method of constructing a confidence interval is the method of the t-distribution. In this method, the t-distribution is used to estimate the confidence interval. Another method of constructing a confidence interval is the method of the F-distribution. In this method, the F-distribution is used to estimate the confidence interval.

AUSZUS

Zgodnie ze Statutem Ziemskim²⁸⁸ sejmik powszechny miał prawo powoływać komisarzy, komisje i auszus. Komisarzy i komisje powoływano do spraw jednostkowych: wybierczych (poborców podatków), szacowanie szkód, ściąganie należności, czy też rozwiązywanie konkretnych spraw.

Auszus – używając dzisiejszego języka, można określić jako izbę reprezentantów, izbę wyższą. Powołanie auszusu wynikało przede wszystkim z obawy, że w sejmiku powszechnym mogło się zdarzyć nierówne reprezentowanie poszczególnych okręgów – ziem, krajów. Dlatego do auszusu początkowo wybrano po równo przedstawicieli tych okręgów. Naturalnie, jego rola i zadania, w ciągu ponad stu lat funkcjonowania sejmiku powszechnego, zmieniały się. Wybierano go w różny sposób: czasem auszus był wybierany przez sejmik²⁸⁹ na nieokreślony czas i uzupełniany w ciągu lat, lub też wybierany cały, zupełnie nowy.

Za pierwszy wybrany auszus, chociaż nie użyto tego określenia, należy uznać wybór już na drugiej sesji sejmiku w 1565 roku, po jednym przedstawicielu szlachty z każdego okręgu, którzy mieli się zebrać w środę po święcie Trzech Króli (9.01.1566 r.) aby omówić sprawę sposobu przekazania w okręgach informacji o nadanym przez cesarza Statucie²⁹⁰. Po raz pierwszy określenie „auszus”, jego wybór i uzasadnienie wyboru znalazły się w uchwałach 7. Sejmi-ku w 1569 roku²⁹¹. Tym razem auszus był liczniejszy: w skład jego weszło po dwóch przedstawicieli każdego okręgu, oraz z urzędu sędzieja ziemski i dwóch sędziów (asesorów), prokurator cesarski i dwóch (zastępców ?) oraz pisarz ziemski. Na miejsce obrad auszusu wybrano trzecie pod względem wielkości (i ważności) miasto – Głogówek. Nie wiadomo jednak nadal w jaki sposób i przez kogo auszus był wybierany²⁹². W skład jego weszli tylko przedstawiciele szlachty, którzy, jak czytamy w uzasadnieniu, mieli reprezentować również miasta. Następny, nowy auszus wybrany został po siedmiu latach – na 19. sesji sejmiku,

²⁸⁸ Statut Ziemski..., K. VII rozdz. III.

²⁸⁹ Nie wiadomo czy wybór wymagał zatwierdzenia przez starostę ziemskiego.

²⁹⁰ Sesja 2 (1566 r.) uchw. nr 32: „Zrzyzeni Zemskeho k zawrzeni narzyzene osoby”.

²⁹¹ Sesja 7 (1569 r.) uchw. nr 1: „Aussus Zemsky narzyzeny. A obmeyslegicz w tom Zemske dobro, azeby pro tak czaste Sniemy a Zgezdy, Pani a Obywatele Zemski Knizetstwi k utratam bez potrzebnie przychazeti nepotrzebowali, gsau s kazdeho Krage, osoby k zawirani tiech wieczy ocz z Mesty czyniti gest, wolili totiž...”.

²⁹² Określenie staroczeskie „narzyzeny” jest bardzo ogólne i odpowiada polskiemu „wyznaczony”, „wybrany”, „powołany” (przez kogo ?).

w 1576 roku²⁹³. I znowu nastąpiło zwiększenie jego składu, w większości aż do czterech przedstawicieli każdego okręgu²⁹⁴, w tym przedstawicieli duchowieństwa, którzy jednak reprezentowali okręgi a nie stan duchowny²⁹⁵. Jednocześnie uchwalono wysokość wynagrodzenia za uczestnictwo w obradach dla jego członków²⁹⁶.

Następny wybór auszusu nastąpił dopiero po 29 latach, na 48. sesji sejmiku w 1605 roku²⁹⁷. Trudno sobie wyobrazić, aby przez tak długi okres działał poprzedni auszus w pełnym składzie. W tym czasie – w 1599 roku w formule tytułowej uchwał 43. sesji sejmiku pojawia się informacja, że sejmik został zwołany „przez starostę ziemskiego i niektórych sędziów i starszych tych ziem...”²⁹⁸. Prawdopodobnie „starszymi” nazwani zostali członkowie auszusu. I znowu przez sześć lat brak jest w uchwałach sejmiku informacji o auszusie, dopiero w 1611 roku na 57. sesji wybrano nowy, dwudziestotrzysobowy, auszus²⁹⁹ w którym znalazło się dwóch przedstawicieli duchowieństwa reprezentujących jednak nadal okręgi, oraz czterech przedstawicieli miast³⁰⁰. W księstwach narastała atmosfera zmierzająca do konfliktu między obozem katolickim i ewangelickim. W tej sytuacji w 1619 roku, na wniosek sędziów zdominowanego przez ewangelików sądu ziemskiego wybrano nowy auszus złożony wyłącznie z przedstawicieli szlachty³⁰¹. W 1626 roku wybrano nowy auszus, w skład jego weszli również przedstawiciele miast: Opola, Raciborza, Prudnika i Gliwic, oraz jeden duchowny reprezentujący okręg oleski. Jednocześnie uchwalono wysokość zwrotu kosztów podróży (diety) jego członkom³⁰².

²⁹³ Sesja 19 (1576 r.) uchw. nr 3: „Aussus Zemský narzizený”; uchw. nr 4: „Aussusowým Panum Liergeld”.

²⁹⁴ Okręg opolski reprezentowało pięciu, zaś prudnicki – dwóch przedstawicieli.

²⁹⁵ Okręg opolski ks. Ambroży Madera – proboszcz czarnowąski; raciborski ks. Marcin – opat z Rud i strzelecki ks. Leonard Dworzanski – opat z Jemielnicy.

²⁹⁶ Sesja 19 (1576 r.) uchw. nr 4: „Auszusowým Panum Liergeld” – panom po 2 grzywny za dobę, rycerstwu – po 1 grzywnie płaconych z kasy ziemskiej. Czas „delegacji” liczył od chwili wyjazdu z domu.

²⁹⁷ Sesja 48 (1605 r.) uchw. nr 3: „Aussusowie naržženi”.

²⁹⁸ Sesja 43 (1599 r.): „...pan haŷtman zemský s niekterými paný Saudczy zemskimý a starsými teŷ zemie...”.

²⁹⁹ Sesja 57 (1611 r.) uchw. nr 7: „Aussusowe Osoby naržžene z Knizetstwi a Kragi”.

³⁰⁰ Księstwo raciborskie – opat z Rud i księstwo opolskie – proboszcz z Czarnowąs. Miasta: Opole – 2 przedstawiciele (burmistrz i pisarz miejski), Racibórz – 1 przedstawiciel i Prudnik – 1 przedstawiciel (pisarz miejski).

³⁰¹ 1619 r.: 62 sesja, uchw. nr 3: „Aussusowe podle Panuw Saudczuw Zemských ze wssech Kragi naržženi”. Z wstępnego rozeznania wynika, że prawie wszyscy (lub nawet wszyscy) byli wyznania ewangelickiego.

³⁰² Sesja 74 (1626 r.) uchw. nr 8: „Aussusowe Zemsti ze wssech Kragi naržženi”; uchwała nr 9: „Lierstergeld Panum Aussusum na den Stawu Pan(skeho) a Rýt(iržkeho) 3 Th, osobam z meste po lth 18 G.”.

W 1629 roku razem z sejmikiem przekształcony z terytorialnego w stanowy, został i auszus. W tym roku na 76 sesji sejmiku wybrano już przedstawicielstwo stanowe: siedmiu przedstawicieli stanu panów, trzech - duchowieństwa, siedemnastu - rycerskiego i ośmiu - miast³⁰³. Wydaje się, że rola auszusu znacznie wzrosła zwłaszcza, że w tych niespokojnych czasach łatwiej było zwoływać go niż sejmik powszechny, na który w dodatku trzeba było mieć zgodę cesarza. Przez osiem lat, w latach 1629 - 1637 sejmik nie był zwoływany. W 1637 roku na pierwszej po przerwie, zwołanej sesji sejmiku powszechnego, potwierdzono ważność wybranego w 1629 roku auszusu uzupełniając o czternaśtu przedstawicieli³⁰⁴. Od tej pory rola auszusu gwałtownie rosła. W okresie zastawu księstw Wazom stosunkowo regularnie zwoływano sesje sejmiku powszechnego i na każdej z nich uzupełniano skład auszusu. Posiedzenia auszusu odbywały się tak często, że w 1664 roku na 94. sesji sejmiku powszechnego stan panów złożył protest przeciwko zbyt częstemu zwoływaniu auszusu „ze szkodą dla ziemi”³⁰⁵. Protest niewiele pomógł, prawdopodobnie auszus przejmował większość uprawnień sejmiku powszechnego. Jednocześnie na tej sesji ograniczono udział w auszusie przedstawicieli miast jedynie do miast „wolnych” oraz postanowiono wysyłać bezpośrednio na Sejm Śląski zamiennie jedną osobę z Opola lub Raciborza³⁰⁶. Epoka sejmiku powszechnego zakończyła się w 1678 roku na 97 sesji. Pozostał auszus którego rola uległa całkowitej zmianie.

³⁰³ Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 2 „Pani aussusowe narżżeni”, Jedynie stan rycerski był reprezentowany przez przedstawicieli poszczególnych okręgów. W nowym auszusie reprezentowane były miasta: Opole, Racibórz, Głogówek, Gliwice, Prudnik, Koźle, Żory i Lubliniec.

³⁰⁴ Sesja 77 (1637 r.) uchw. nr 6 „Pani Aussusowe dosazeni ku temu a(nn)o 1629 narżżenym”: 4 przedstawicieli stanu panów, 3 - duchowieństwa, 4 - rycerstwa i 3 - miast.

³⁰⁵ 1664 r. kontynuacja 95 sesji sejmiku z 1663 r. uchw. nr (11): „, Strany Aussusuw aby tak často derżane nebywały”: „...Stan Pansky k bedliwemu uważeni, oznamugicz to Zemi na lepsc ku ktera tu byti Kdy Aussusy často k Zepsany bywagi zadagicz zeby w tom neyaka Moderatio byla. Widaucz Pani Stawowe Intentionem dobrau Zemi k lepssymu w tom byti, na tom se spolectnie znesti Raczyli a Geho hrabi Mil. Pana Heytmana Zemskeho se dozadali a napotomne Aussusy tak často nebywały derżany niberż tolko w pilne a duleżyte potrzebie, a jak przedessle Sniemowe Zawrzeni...”.

³⁰⁶ Sesja 94 (1664 r.) uchw. nr (56): „Ze tolko z Swobodnych miest osoby do Aussusu brane byti magi”. Większość miast w księstwach opolskim i raciborskim był prywatnymi. uchw. nr (55): „Miasta mohau ku Knizetczemu Sniemu gednu osobau z Oppole a z Rattiborże alternative wyprawowati”.

TEMATYKA UCHWAŁ

Omawiamy tu tylko ciekawszą problematykę uchwał przyjętych na sesjach sejmiku. Do kompetencji sejmiku należały sprawy wewnętrzne księstw oraz realizacja zarządzeń cesarskich.

SPRAWY ORGANIZACYJNE I PRAWNE

Naturalnie, najwięcej uchwał dotyczyło spraw porządkowych i organizacyjnych. Olbrzymi problem stanowiła obowiązkowa frekwencja na posiedzeniach. Prawie na każdej sesji uchwalano wysokość kar pieniężnych za nieobecność, ale były one zupełnie nieskuteczne. Pomimo uchwalania coraz wyższych kar, znaczna część szlachty w posiedzeniach sejmiku nie brała udziału³⁰⁷. Wyznaczono osoby które miały pobierać kary, z wysokim ich wynagrodzeniem – 3 talary dziennie, jednak również bezskutecznie.

Z frekwencją na sesjach sejmiku była związana sprawa ważności uchwał. Nie znano wówczas pojęcia „quorum” i teoretycznie, niezależnie od ilości posłów, wszystkie uchwały były ważne, ale w praktyce szlachta mogła je zakwestionować lub odmówić ich wykonania³⁰⁸.

Drugim, ważnym problemem było uporządkowanie spraw kancelaryjnych. Kancelaria ziemską podlegała kanclerzowi ziemskiemu i jego zastępcy, jednak bezpośrednio kierował nią pisarz ziemski. W pierwszych latach działania sejmiku należało uporządkować zasady prowadzenia ksiąg kancelaryjnych, obsługi „petentów” i pobierania opłat za wydawane dokumenty. Sprawy prowadzenia kancelarii co jakiś czas powtarzała się w uchwałach sejmiku. Dotyczyły

³⁰⁷ Np.: sesja 5 (1569 r.) uchw. nr 6: „Pokuta nate kterzy na Sniemy se nezgizdeg”; sesja 9 (1571 r.) uchw. nr 2: „Pokuta 10 hrzywen kdo ku snemu nestane”; sesja 10 (1571 r.) uchw. nr 15: „Kdoby k Sniemu sine legalitate ne stenul 10 hrzywen pokuty powinnenj”; sesja 14 (1574 r.) uchw. nr 9: „K sniemu kterzi ne stali gsau k sudu obeslanj”; sesja 18 (1576 r.) uchw. nr 5: bez tyt.; sesja 27 (1586 r.) uchw. nr 7: „Kdo k sniemu ne stane pokuty wymerzene neugde”; sesja 60 (1617 r.) uchw. nr 20: „Osoby w kragich narzyzene k upominani pokut od tiech kterzi przy sniemu przytomen nebylj”; uchw. nr 21: „W 6 Nedelich powinien kazdy kterzy przy sniemu przytomen nebylj 10 hrzywen oddatj”; uchw. nr 22: „Nahrada tiem Osobam narzyzenym k wyupominani pokut na den a nocz po 3 th: z tych pokutowanych penez”; sesja 61 (1618 r.) uchw. nr 15: „Pokuta kdo k snemu neprzygede 10 hrzywen” uchw. nr 16: „Narzyzene Osoby k wyupominani pokut od tiech kterzi na Sniem nezgizdelj”; uchw. nr 17: „Idem.”; sesja 62 (1619) uchw. nr 14: „Kterzi na Sniemu nestali kterak pokutowanj”; sesja 81 (1646 r.) uchw. nr 5: „Kterzi se na Snem nezgizdegi, aby pokutowanj bylj”; sesja 83 (1648 r.) uchw. nr 4: „Kterzy gsau k Snemu neposlusnj aby pokutowani bylj” itp.

³⁰⁸ Zdarzało się to – np. okręg oleski odmówił płacenia bernie. W Polsce takie działania doprowadziły do liberum veto.

one głównie funkcjonowania kancelarii³⁰⁹, prowadzenia ksiąg sądowych, wysyłania i odbierania przez adresatów pism³¹⁰, prawa wglądu w akta kancelarii³¹¹ oraz po 1615 roku, zabezpieczenia archiwum kanclerskiego³¹². Sejmik podjął uchwałę o przeniesieniu archiwum ziemskiego do zamku Redernów w Strzelcach Opolskich³¹³.

Sejmik powoływał również komisje i komisarzy do spraw jednostkowych, głównie do zbierania podatków i innych rozliczeń finansowych, które stanowiły olbrzymi problem w księstwach i przyczyniły się do ich zapaści finansowej³¹⁴. W 1577 i w 1592 roku powołano komisje w celu „poprawienia” statutu ziemskiego³¹⁵. Wybierano również komisarzy – delegatów na sejm śląski do Wrocławia oraz posłów do Pragi na dwór cesarski. Wszystkim komisarzom przysługiwało wynagrodzenie – dietyienne oraz zwrot kosztów podróży, których wysokość, co kilka lat, była uchwalana przez sejmik.

Niespokojne czasy dwóch pierwszych dekad XVII wieku pozostawiły ślad również w uchwałach sejmiku. Zdominowany przez obóz ewangelicki, a władze cesarskie przez przedstawicieli obozu katolickiego, nieuchronnie doprowadzało do tarć. Przykładem tego może być sesja 53 sejmiku z 1609 roku. Wykorzystując nieobecność starosty ziemskiego, sędziego ziemskiego, ewangelika Jana starszego Beessa w porozumieniu i za zgodą starosty całego Śląska, księcia Karola ziębickiego, zwołał w trybie pilnym sesję sejmiku powszechnego, na której podjęto tylko dwie uchwały: w sprawach religii i w sprawie konsystorza wyznania

³⁰⁹ Kancelaria ziemiska pracowała bardzo różnie – np. w 1607 roku nie była czynna przez cały rok (sesja 50 - 1607 r. uchw. 12: bez tytułu).

³¹⁰ Powszechna w XVII w. była odmowa przyjmowania przez odbiorców pism, zwłaszcza w sprawach sądowych i podatkowych. Szlachta oskarżana o takie praktyki, przerzucała winę na złe prace posłańców ziemskich roznoszących pisma urzędowe (sesja 58 - 1613 r. uchw. nr 15: „Mandatý neb Patenta kterak po kragich rozsýlati”).

³¹¹ Sesja 75 (1627 r.) uchw. nr 1: „O chowani Privilegium” – trzy osoby po 1 kluczu.

³¹² Kancelaria ziemiska mieściła się w tzw. „domu kanclerskim” zwanym też „Nawoyowym” znajdującym się naprzeciwko kościoła franciszkanów (obecnie budynki archiwum wojewódzkiego). W 1615 roku w wielkim pożarze Opola, spaliło się część archiwum, a co gorsze, spaliły się obydwie pieczęcie (ziemiska i cesarska). Wydarzenia te spowodowały, że przez dłuższy czas kancelaria ziemiska nie funkcjonowała.

³¹³ Sesja 59 (1615) uchw. nr 7: „O chowani Privilegij zemských” – wyznaczono komisarzy do przekazania archiwum. W następnych latach, wskutek zagrożenia napadami polskimi, archiwum przeniesiono do „twierdzy” w Koźlu, gdzie znajdowało się do połowy XVIII w. Sesja 66 (1621 r.) uchw. nr 5: „Strany chowani Privilegy Zemskich”; Sesja 70 (1623 r.) uchw. nr 19: „Privilegia Zemske”.

³¹⁴ Pisaliśmy o tym w rozdziałach wstępnych – bardzo niska ściągalskość podatków, na olbrzymią skalę korupcja wyznaczonych przez sejmik komisarzy podatkowych (wybierczych), którzy przez całe lata (tak!) nie odprowadzali do kasy ziemskiej zebranych podatków.

³¹⁵ Sesja 20 (1577 r.) uchw. nr 7: „Ku poprawowani Zrżżeni Zemskeho Commisarze z kazdeho kragie narżżeni”; sesja 36 (1592 r.) uchw. nr 3: „K popraweni Zrżżeni Zemskeho Commisarze narżżeni” Zmiany miały dotyczyć „lichwy niechrześcijańskiej”, „wyderkaufu”, wian i „pieniędzy sierocych”. Nie wiadomo czy zmiany te cesarz zatwierdził.

augsburskiego³¹⁶. W latach późniejszych konflikt zaostbrał się. Obóz ewangelicki, pomimo klęski pod Białą Górą, starał się uzyskać jak najwięcej niezależności. Z drugiej strony, obóz katolicki dążył do uzyskania coraz większych wpływów na administrację księstwa. Zaczęły się więc tarcia pomiędzy sejmikiem a administracją cesarską: w 1613 roku sejmik podjął uchwałę aby władze administracyjne księstw pochodziły tylko z pośród jego obywateli³¹⁷.

W 1615 roku sejmik odrzucił uchwały sejmu śląskiego, jako niezgodne z przywilejem księcia Jana II Dobrego i ze Statutem Ziemski księstw opolskiego i raciborskiego³¹⁸. Sesje sejmiku w latach 1620, 1621 i 1622, zwoływane były w imieniu cesarza, przez sędziów ziemskich a nie przez starostę³¹⁹. Sędziowie stwierdzili, że zgodnie ze Statutem Ziemskim mają prawo do inicjowania zwoływania posiedzeń sejmiku.

Na sesjach tych, nastąpiło dalsze zaostwienie konfliktu między innymi, w sprawie wyboru władz księstwa: sejmik odmówił zatwierdzenia kandydata cesarskiego na stanowisko starosty ziemskiego księstw, Jana Krzysztofa Prószkowskiego³²⁰. W 1623 roku doszło nawet do awantur na sesji sejmiku zakończonych nałożeniem kar pieniężnych na delegatów³²¹.

Walka o zachowanie swoich praw i przywilejów oraz autonomię księstw, przybierała na sile w okresach zastawów. Sejmik przede wszystkim dbał o potwierdzenie przez panów zastawnych, wszystkich swoich praw i przywilejów. Wszelkie próby „zamachu” na te przywileje, spotykały się z ostrą reakcją ze strony sejmiku. Doprowadziło to w końcu do otwartej wojny z panem zastawnym Karolem Ferdynandem Wazą³²².

³¹⁶ Sesja 53 (1609 r.), tekst tyt.: „Letha Panie w autery po obietowani Panny Marye, genż był 24 den mesýcze Novembris, przy Sniemu obecnyým na mistu Go Mil: Pana Heytmána Zemskeho poniewadz toho czasu w pilnych a dulożytych potrzebach swych do Margkrabstw Morawskieho odgeti raczył...”.

³¹⁷ Sesja 58 (1613 r.) uchw. nr 1-2: „Zedost na G:M:C: wznessena aby za heytmána zemskeho, osobu w knieżetstwach rozena a osedlu dosazowati raczyła a sýcz zadnym giným”, „Idem o Aurząd Cantzlerský”.

³¹⁸ Sesja 59 (1615 r.) uchw. nr 3: „Constitutio Gich Mi:P: Knizat proti Zrýżeni Zemskemu se nezstahuiczy neni prýžgata”.

³¹⁹ Sesje 64 (1620 r.), 65 (1620 r.) – kontynuacja poprzedniej, sesja 66 (1621 r.) – wprowadzie zwołana przez starostę ale na wniosek sędziów.

³²⁰ Sesja 67 (1621 r.) uchw. 2: „Z straný Pana z Prusskova aurządu Heytmanske se dotýkagicz”.

³²¹ Sesja 70 (1623 r.) uchw. 13: „Trestan pro wytrýžnost przy sniemu”.

³²² Zob. rozdz. Zastaw Wazów.

Ze spraw porządkowych należy tu wymienić zatwierdzanie nobilitacji i podwyższenia stanu szlacheckiego oraz nadawanie inkolatu³²³. Od 1615 roku wprowadzono jako ostatni punkt obrad, interpelacje delegatów³²⁴.

SPRAWY SĄDOWE

W okresie działania sejmiku powszechnego istniał bardzo rozbudowany system sądowniczy, o którym niestety, niewiele wiemy. Oprócz zwierzchniego sądu ziemskiego, istniały niezależne sądy wiejskie (patrymonialne), oraz sądy miejskie, a także sądy okręgowe (krajские) i kryminalne, o których prawie nic nie wiemy. Sejmik zajmował się jedynie zwierzchnim sądem ziemskim, a o innych sądach w uchwałach znajdują się jedynie informacje pośrednie.

Zwierzchni sąd ziemski rozpatrywał sprawy pomiędzy szlachtą oraz pomiędzy stanami, tzn. kiedy stronami byli przedstawiciele dwóch różnych stanów: szlacheckim, duchownym, mieszczańami i chłopami³²⁵. Wszystkie sprawy, nawet najcięższe (zabójstwa), były rozpatrywane z powództwa cywilnego - poszkodowany, lub jego rodzina musiały zgłosić skargę. Istniała wprawdzie funkcja prokuratora cesarskiego, ale miał on zupełnie inne obowiązki, występował jedynie w sprawach, w których naruszone mogły być interesy cesarskie, głównie sprawy majątkowe i to w charakterze „wzmacniającego” skarżącego lub oskarżonego³²⁶.

W przypadku szkody poddanego chłopą spowodowanej przez innego pana, skargę składał pan skrzywdzonego, żądając zadośćuczynienia (finansowego) dla poddanego i dla siebie za naruszenie jego własności. Wolni chłopci i gwarkowie musieli sami w sądzie ziemskim szukać sprawiedliwości. Sąd ten bardzo rzadko orzekał kary więzienia, prawie wyłącznie były to kary finansowe. W przypadku uwięzienia, koszty pobytu w więzieniu (wyżywienie i wynagrodzenie strażnika) ponosił uwięziony, jego najbliższa rodzina lub inna osoba wskazana przez sąd³²⁷. W obowiązującym wówczas systemie patriarchalnym, oj-

³²³ Zatwierdzenie aktów cesarskich nadających mieszkańcom szlachectwo czy jego podwyższenie – przejścia ze stanu szlacheckiego do stanu rycerskiego, czy też ze stanu rycerskiego do stanu panów. Nie była to zwykła formalność, bo zdarzało się odrzucenie, właśnie ze względów formalnych (brak na sesji osoby której to dotyczyło) takiego zatwierdzenia. Inkolat – nadanie praw obywatelskich księstw, uchwała sejmik.

³²⁴ Tzw. „Memoriala resolviowane” – dosłownie: wnioski złożone. Jedną z pierwszych była interpelacja w sprawie złego stanu dróg w Przyszowicach k. Gliwic.

³²⁵ Wszystkie sprawy wewnątrz stanów (oprócz szlachty i wolnych chłopów) rozpatrywały sądy „stanowe” – duchowny, miejski, wiejski (patrymonialny).

³²⁶ W charakterze posiłkowego oskarżającego lub obrońcy.

³²⁷ Dochodziło więc czasem do kuriozalnych wyroków które rozpatrywał sejmik: napadnięty musiał ponosić koszty uwięzienia napastnika. Sesja 59 (1614 r.) uchw. nr 14: „Z strany wpadu z Polske”;

ciec ponosił całkowitą odpowiedzialność, nawet za dorosłych synów i mógł zostać za nich zostać uwięziony³²⁸. Niektóre uchwały sejmiku w sprawach sądowych niemożliwe były do zrealizowania, np. uchwała, że obywateli księstw opolskiego i raciborskiego mają prawo sądzić tylko sądy tych księstw³²⁹. Sejmik wymienia trzy rodzaje ograniczenia wolności:

1. na „slib” – na przysięgę, ślubowanie. Był to stosowany w okresie trwania rozpraw sądowych, areszt domowy. Początkowo wystarczało poświadczenie dwóch poręczycieli i oskarżony mógł przebywać poza miejscem odbywania sądu³³⁰. Później zamieniono to na areszt domowy, oskarżonemu nie wolno było wyjść z pomieszczeń w których zamieszkał na czas sądu³³¹. Odpowiadał za to właściciel domu, w przypadku złamania tego zakazu, podsądny uznawany zostawał za człowieka bez czci, który niegodny był „siadać między dobrymi (uczciwymi) ludźmi”³³². Kancelaria ziemiska miała obowiązek prowadzenia rejestru takich osób.

2. Więzienie na ratusz (Rathauz) lub wieżę. Były to więzienia stosunkowo lekkie dla skazanych na karę od kilku dni do kilku miesięcy. Określenie „na ratusz” znaczyło, że korzystano z więzienia miejskiego znajdującego się w ratuszu. Z więzienia tego mógł skazany wychodzić³³³ i przyjmować gości.

3. Wilk – było więzieniem ciężkim, znajdowało się przeważnie w jednej z baszt murów miejskich³³⁴. Zwykle przy więzieniu tym znajdowała się izba tortur.

uchw. nr 15: „Simile”. Sesja 60 (1617 r.) uchw. nr 13: „Na wieznie z Koruny Polske genz przy wpadcie zastizen z utraty yake placzene”.

³²⁸ Sesja 62 (1619 r.) uchw. nr 10: „Otec Synem Zaupatrziti powinnen”; sesja 64 (1620 r.) uchw. nr 5: „Malcher Gassynsky ma Syna sweho postawiti” (dostarczyć przed sąd); sesja 65 (1620 r.) uchw. nr 5: „Otec pro nepostaweni Syna k prawu, wiezienim trestan”.

³²⁹ Sesja 62 (1619 r.) uchw. nr 11: „Obywatel gedon Kazdy neginde neż przytom Saudu a Prawie odpowidati powinen” W jaki sposób sejmik mógł wymusić przestrzeganie tej uchwały nie tylko w Polsce ale nawet w innych księstwach śląskich?

³³⁰ Sesja 23 (1580 r.) uchw. nr 7: „Proti uporczywym moczy postaupowane byti ma gyak protiwniki prawu do Wezeni brati”.

³³¹ Dotyczyło to szlachty przyjezdnej, których sprawa znalazła się w sądzie. Mieszczanie skazani „na slib” mieli prawo do wychodzenia z domu.

³³² Infamia była bardzo dotkliwą karą społeczną: nikt nie powinien z takim człowiekiem niczego załatwiać, przyjmować go w domu ani nawet rozmawiać pod karą, że sam zostanie uznany jako pozbawiony czci. Sesja 19 (1576 r.) uchw. nr 9: „Slibem zawazen nema bez powoleni strany ktery dluzen od urzadu zemskeho zanehlu propusten byti” uchw. nr 10: „Kdoby slibu nezderzel chti trati a mezy pocztivymi miasta nen”; uchw. nr 11: „Slibem zawazani magi przy Cantczelarzy zapsaty byti” Sesja 42 (1598 r.) uchw. nr 8: „Kdoby slibu dosti neuczynil infamis gest”; Sesja 59 (1615 r.) uchw. nr 10: „Czti odsauzeni nemagi byti od zadnego przechowawanj” Sesja 80 (1646 r.) uchw. nr 15: „O nezderzycych slibu aby mezy dobrymi trpeni nebylj”.

³³³ Np. do kościoła, lub karczmy, a nawet do domu. Później sądy wydawały wyroki „bez prawa wychodzenia”.

³³⁴ W Opolu resztki „baszty wilczej” znajdują się na Małym Rynku, na terenie klasztoru Notre Dame.

W Opolu więzienie te znajdowało się w katastrofalnym stanie³³⁵, dlatego sejmik wielokrotnie podejmował starania o budowę nowego. Starania te trwały ponad 10 lat, zwieziono nawet materiały budowlane, jednak wypadki wojenne uniemożliwiły ich budowę³³⁶.

Od drugiej połowy XVI wieku, stałe zagrożenie państwa Habsburgów ze strony Turcji a później sytuacja wojenna i powojenna, doprowadziła do pogorszenia się stosunków społecznych i bezpieczeństwa publicznego, a nawet przetrząsnęło się w pewnego rodzaju psychozę³³⁷.

Pojawienie się licznych band rabunkowych, znaczne zwiększenie wypadków najcięższych przestępstw, spowodowało, że sejmik musiał zająć się tymi sprawami, a co za tym idzie – zabezpieczyć finansowo wymiar sprawiedliwości. Już w 1570 roku sejmik uchwala wypędzenie z księstw „Lanczknechtów i biehunów” (dezertarów i włóczędzy)³³⁸, w następnym roku sejmik zastrzega, że jednak nie mogą oni być torturowani³³⁹. W 1573 roku sejmik ponownie zajmuje się sądzeniem przestępców, z jednej strony piętnuje zbyt ostre wyroki, głównie sądów wiejskich jako „niechrześcijańskie”³⁴⁰ a jednocześnie uchwala zatrudnienie kata i wprowadzenie tortur³⁴¹. W późniejszych latach wielokrotnie sejmik zajmuje się ściganiem „złoczyńców” – bandytów, przedłużając okresy zatrudnienia „mistrza poprawnego” (kata)³⁴², ustalając jednocześnie szczegółowy cennik za jego „usługi” – rodzaje tortur i wykonanie kary śmierci³⁴³.

Działalność sądu ziemskiego bardzo szczegółowo została regulowana Statutem Ziemskim, jednak również sejmik poświęcał sądowi dużo miejsca. W za-

³³⁵ W 1599 roku „banda” Stanisława Stadnickiego – Diabła Łańcuckiego, złapana i zamknięta w wilku, bez problemu wylamała kraty i uciekła. Sesja 43 (1599 r.) uchw. nr 1: „Proti wpadeni z Polske kterak odporowano”.

³³⁶ Sesja 59 (1615 r.) uchw. nr 5: „O wystaweni Saudne swetnicze” uchw. nr 6: „O wystaweni wiezeni zemskeho Wilka”. Sesja 64 (1620 r.) uchw. nr 4: „Strany staweni Saudu Swietnicze”. Sesja 73 (1625 r.): „Zawrżeni a znesseni Panuw Saudczuw zemskich”. uchw. nr 3: „Strany budowani Saudnicze”; Sesja 75 (1627 r.) uchw. nr 19: „O wystaweni saudnicze” Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 16: „Materye na Saudniczy wozyt”. W jednym budynku miały znajdować się trzy rodzaje więzień.

³³⁷ Powtarzające się wielokrotnie uchwały o obowiązku stałych modlitw, wieloletni post: zakaz tańców i „nadmiernego obzarstwa”. Zob. sprawy obyczajowe.

³³⁸ Sesja 8 (1570 r.) uchw. nr 10: „Lancz Knechti a biehauni magi wýzdierżeni byti”.

³³⁹ Sesja 9 (1571 r.) uchw. nr 5: „Zebreczy y Landt Knechti trpeni byti nemagi”.

³⁴⁰ Sesja 11 (1573 r.) uchw. 14-15: „Prawa miesske nemagi nad slussnost stran utratami ontiezowati”; Ukeżani nenależyte a ne Krżestianske przy wszech obywateli zastawenu”.

³⁴¹ ibidem uchw. nr 16-17: „Złoczyńczy kterym spuosoem na prawo poddawanj byti magi”; „Mistrz poprawni” (kat).

³⁴² Oplacany z kasy ziemskiej, początkowo zatrudniony był na trzy lata, później kilkakrotnie termin przedłużano.

³⁴³ Ostatni taki cennik został uchwalony na 89 sesji (1651 r.) (uchw. nr 8: „Deputat Prawu”). Opublikowanie cennika było spowodowane powszechną opinią, że kat za dużo zarabia (uchwała – jak wyżej).

sadzie powtarzano przepisy zawarte w Statucie, w większości były to regulacje porządkowe czy nawet dyscyplinujące sędziów³⁴⁴.

Całkowicie poza uprawnieniami sejmiku pozostawały sądy miejskie i wiejskie – patrymonialne, w ich wypadku sejmik jedynie mógł apelować aby sądy były sprawiedliwe i nie stosowano „niechrześcijańskich” wyroków. Zwłaszcza na wsiach, w których właściciele majątków posiadali prawo niższe i wyższe³⁴⁵, oraz własne więzienie, poddani byli całkowicie podporządkowani swojemu panu. W więzieniach tych niejednokrotnie stosowane były tortury i dochodziło do zabójstw, nie tylko własnych poddanych, ale i cudzych, a także wolnych chłopów³⁴⁶.

Liczne skargi przez długi czas były ignorowane i jeszcze w 1654 roku sejmik zwrócił się do starosty ziemskiego z apelem, aby nie wierzył skargom poddanych jakoby ich prawa były łamane³⁴⁷. Jednak nadużycia sądów patrymonialnych stały się tak powszechne, że sejmik i urząd ziemski nie mogły dalej milczeć. Pretekstem do podporządkowania sądów patrymonialnych urzędowi ziemskiemu była sprawa Fryderyka Kosickiego³⁴⁸, który uwięził tyłu swoich poddanych, że trzeba było interweniować. Urząd Ziemski wysłał komisarzy³⁴⁹, którzy siłą otworzyli więzienie i wypuścili tam uwięzionych. Kosicki zaprotestował, zarzucając Urzędowi Ziemskiemu bezprawne działania. Protest rozpatrywał sejmik ziemski w 1664 roku. Przyjęto uchwałę że urząd ziemski ma prawo wypuścić niewinnie uwięzionego: „skarży się Pan Fryderyk Kosicki, że komisarze wyznaczeni przez Urząd Ziemski z pomocnikami, wypuścili więźnia, którego on wwięził, żądając, by więcej tego nie czynił. Panowie stanowi w tej sprawie uchwalili, że ponieważ od dawna tak było, że niektórzy z Panów Obywateli niesłusznie i niechrześcijańsko wzięli swoich poddanych, tak, że w więzieniu musieli umierać. Kilkakrotnie, pomimo polecenia Urzędu Ziemskiego, nie chcieli wypuścić więźniów, Urząd, z upoważnienia pana swojego³⁵⁰, ma prawo takich więźniów z więzienia wypuszczać, a takie niesłuszne okrucieństwa są bezprawne”³⁵¹.

³⁴⁴ Np. Statut ziemski określił, że rozprawy mają odbywać się od wschodu do zachodu słońca i każda sprawa winna być zakończona na trzeciej rozprawie tzn. w ciągu roku. Sejmik to powtórzył, dodając, że dziennie winno być rozpatrzonych 30 spraw a każda sesja sądu powinna trwać 6 tygodni. Sesja 91 (1654 r.), uchw. nr 7: „Roki każdy 6 Nedel magi derżany byti, na den 30 Rokuw skladati”.

³⁴⁵ Tzn. odwoławcze.

³⁴⁶ Świadczą o tym wyroki sądu ziemskiego.

³⁴⁷ Sesja 91 (1654 r.) „zbuntowanego” sejmiku w Prudniku uchw. nr 28: „P: Hejtmán zebý newiržyl planým udanim poddanych yak bý gim od Wrchnosti prawa gegých łamane býwały”.

³⁴⁸ Fryderyk Kosicki (Koschitzky) – właściciel Miedar i Kępczowic k. Tarnowskich Gór.

³⁴⁹ „Mladsszych” – urzędników urzędu ziemskiego, straż ziemską, woźnych ?

³⁵⁰ Cesarza.

Z punktu widzenia formalnego, Kosicki miał rację, że stwarza to niebezpieczny precedens, interweniowania urzędu i urzędników w działalność niezawisłych sądów. Tylko, że sądy te w wielu wypadkach nie miały nic wspólnego ze sprawiedliwością i prawem. Od tej pory nadzór nad sądami wiejskimi i wyrokami przejął Urząd Ziemski.

SPRAWY SPOŁECZNE

Do spraw społecznych należy zaliczyć przede wszystkim wszelkie uchwały dotyczące stosunków między stanami: uchwalane przepisy dotyczące „stanu wiejskiego”, oraz nienajlepsze stosunki z duchowieństwem i miastami.

Sprawy wiejskie: w przypadku „stanu wiejskiego” uchwały dotyczyły przede wszystkim ograniczeniu praw tej grupy ludności. Już na pierwszej sesji sejmiku³⁵² uchwalono obowiązek zatwierdzania przez pana testamentów chłopskich. Godziło to w swobody dysponowania swoim majątkiem poddanych „dziedzicznych”, posiadających na własność ziemię i było sprzeczne z regulacjami cesarskimi³⁵³. W 1573 roku podjęto uchwałę, że sprawy pomiędzy poddanymi chłopami mogą być rozpatrywane wyłącznie przez sądy wiejskie (patrymonialne)³⁵⁴. W 1646 roku uchwalono zakaz kupowania przez chłopów majątków szlacheckich³⁵⁵.

W XVII wieku głównym problemem było jednak zbiegostwo poddanych, całe wsie uciekały w sposób zorganizowany głównie na Morawy. Sejmik wielokrotnie zajmował się tym problemem, bez większego skutku. Początkowo grożono karą śmierci, później olbrzymimi karami, w końcu zdecydowano tylko na ponownym osadzeniu na gospodarstwie³⁵⁶. Poddani z kolei, pisali liczne skargi do Urzędu Ziemskiego co spowodowało uchwalenie na sesji 91 w 1653 roku

³⁵¹ Sesja 94 (1658 r. uchw. nr (34): „Auržad Zemsky ma w moczy miti weznia mewinneho z moczy daty wýzdwich miti”.

³⁵² Sesja 1 (1565 r.) uchw. nr 1: „Testamentuw lide prosteho rzádu nemohau czyniti”.

³⁵³ Zob. regulacje cesarskie: R. Sękowski: Koniec średniowiecza..., s 70-76.

³⁵⁴ Sesja 11 (1573 r.) uchw. nr 13: „Saudy a wssechne sprawy sedlske nemagj nez skrz lidi sedlských spravowane býti”.

³⁵⁵ Sesja 80 (1646 r.) uchw. nr 12: „Z straný prosteho rzádu osob, aby žaden wicz nekupowal Statku pozemských”.

³⁵⁶ M. in. sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 15: „O utikani poddanych”; sesja 85 (1649 r.) uchw. Nr 4: „O zbiehlych a utikagiczych poddanych”; sesja 89 (1651 r.) uchw. nr 7: „Straný zdrazegiczych Poddaných nad swau wrchnostj”; sesja 91 (1653 r.) uchw. nr 16: „Zbiehlym poddanym dostanucz geý mucž každý tomu prawo osaditj datj”; sesja 94 (1663/64 r.) uchw. nr (18): „Straný zbiehauw do Margkrabstwi Morawského”; uchw. nr (33): „Strani poddaných kdo komu gich wydati nechce aby Pan Heytman takowe Prze do saudu nepokazowal”, sesja 96 (1674 r.) uchw. nr 24: „Straný zbehlych poddaných aby w giných Knizetstwich přžygmowani nebylj”.

wniosku do starosty ziemskiego „aby starosta nie wierzył skargom poddanych na łamanie ich praw”³⁵⁷.

Należy jednak przyznać, że oprócz uchwał skierowanych przeciwko ludności wiejskiej, podejmowano również uchwały w ich obronie, czy też na korzyść tej grupy: np. w 1573 roku potępiono „niechrześcijańskie” sądy patrymonialne³⁵⁸, w 1584 roku podjęto uchwałę o pomocy społecznej dla ludzi biednych (zarówno w miastach jak i na wsiach)³⁵⁹ w 1623 roku potwierdzono wolności i przywileje wolnym chłopom³⁶⁰. Omawiana wyżej sprawa uwolnienia niesłusznie więzionych przez Kosickiego poddanych³⁶¹. Również większość uchwał skierowanych przeciwko miastom, było podejmowanych w obronie ludności wiejskiej³⁶².

Sprawy duchownych: sejmik działał w okresie napięć i konfrontacji religijnych, w XVII wieku połączonych z walką polityczną i wojną. Nic więc dziwnego, że od samego początku funkcjonowania sejmiku sytuacja ta musiała również być widoczną w uchwałach sejmiku. Był on, jak wspomnieliśmy, zdominowany przez szlachtę ewangelicką, nawet w okresie delegalizacji tych wyznań. W XVI wieku nastąpił wyraźny podział na dwa obozy: na czele obozu cesarsko – katolickiego stały rody magnackie Prószkowskich i Oppersdorfów, później również Gaszynów. Do obozu tzw. „rebelii śląskiej” popieranej przez koalicję szwedzką³⁶³ należała liczna średnia i drobna szlachta której przewodził Andrzej Kochcicki z Lublińca.

Już na drugiej sesji sejmiku w 1565 roku podjęto sześć uchwał dotyczących sytuacji w parafiach. Większość uchwał skierowanych była przeciwko obozowi ewangelickiemu, chociaż sejmik dyplomatycznie, nie używa żadnych określeń stron³⁶⁴. Z biegiem lat stosunki z duchowieństwem zaostrzają się. W 1587 roku podjęta zostaje szokująca i niebezpieczna dla ówczesnego systemu

³⁵⁷ Sesja 91 (1653/54 r.) uchw. nr 28: „P: Heytman zebŷ niewiržyl planŷm udanim poddanŷch yak by gim od Wrchnosti prawa gegŷch lamane bŷwały”.

³⁵⁸ Sesja 11 (1573 r.) uchwała nr 15: „Ukrzeni nenaležŷte a ne Kržestianske przyŷ wssech obywateli zastawenu”.

³⁵⁹ Sesja 26 (1584 r.) uchw. nr 8: „Ubozy lide tam kde zastawugj obžŷwenim opatrowani byti magi abyŷ ginam zebrať nechodilj”.

³⁶⁰ Sesja 70 (1623 r.) uchw. nr 10 bez tytułu: Sprawa wolnych chłopów – mają pozostać przy swoich przywilejach.

³⁶¹ Zob. wyżej.

³⁶² Zob. dalej.

³⁶³ Szwedów, Duńczyków, Sasów itp.

³⁶⁴ Sesja 2 (1565 r.) uchw. nr 3: „Kostelnŷch wieczŷ ne muze ŷaden odcžŷzowatj”; uchw. nr 4: „Duchowenstwu powinnosti zaderžane bŷtj namagj”; uchw. nr 5: „Duchowni lide o statczŷch a nabyťczŷch swŷch magi moc poruczenstw ucžŷnitj”; uchw. 6: „Ab intestato (bez testamentu) kdŷ Kniez umrze komu pozostalost naležŷ”; uchw. nr 7: „Collatores mocz w tom pecžŷ mitj”; uchw. nr 8: „Knežŷy nemagi far pustossŷtj”.

społecznego uchwała, o zwolnieniu z posłuszeństwa (tzn. z poddaństwa i odrabiania pańszczyzny oraz płacenia dziesięcin) poddanych tych duchownych, którzy zalegają z podatkami³⁶⁵. W 1609 roku uchwalono zrównanie w prawach obu religii³⁶⁶, oraz bardzo ciekawe zalecenia w sprawie „konsystorza wyznania augsburskiego”³⁶⁷: w składzie konsystorza znalazła się głównie szlachta niemieckojęzyczna, a większość mieszkańców nie zna tego języka, mówi tylko po polsku, należy więc zadbać aby zatrudniani byli duchowni mówiący po polsku lub czesku³⁶⁸. W 1611 r. uchwalony został „landfryd”³⁶⁹, potwierdzony przez wszystkie cztery stany w 1617 roku³⁷⁰. Na mocy tego porozumienia zażądano wypuszczenia ewangelików uwięzionych w Raciborzu i Głogówku oraz zwrotu skonfiskowanych majątków³⁷¹. I wreszcie w 1619 roku sejmik uchwalił przystąpienie księstw opolskiego i raciborskiego do konfederacji popierającej króla czeskiego Fryderyka³⁷². W sejmiku zaczęła dominować szlachta ewangelicka – usunięto dotychczasowego starostę ziemskiego, przywódcę obozu katolicko – cesarskiego, Jana Krzysztofa Proskowskiego i wybrano na jego miejsce przywódcę szlachty ewangelickiej Andrzeja Kochcickiego, jako zarządzającego urzędem ziemskim³⁷³.

Sytuacja duchowieństwa katolickiego diametralnie zmieniła się po bitwie pod Białą Górą i zwycięstwie obozu katolicko – cesarskiego. Duchowieństwo katolickie nie tylko odzyskało dawną dominującą pozycję, ale starało się uży-

³⁶⁵ Sesja 29 (1587 r.) uchw. nr 7: „Duchowným lidj od poslussenstwj odgimajt až zasedelost sprawj”. Stwarzała ona niebezpieczny precedens: znaczna część szlachty również zalegała z podatkami i ich poddani mogli zażądać podobnej uchwały.

³⁶⁶ Sesja 53 (1609 r.) uchw. nr 1: „Religj se dotykagicz”.

³⁶⁷ Przedstawicielstwo duchowieństwa i szlachty wyznania ewangelickiego – najwyższa, wybieralna władza tego wyznania.

³⁶⁸ Sesja 53 (1609 r.) uchw. nr 2: „...Toliko Pani Stawowe a Obywatele Zemssti techto Knizetstwi zadagi Ponewadz nawetssým dile lid a Obywatele Polskeho Jazyka nerozumegicz Nemeckze Ržeczj, Używaj, aby take gedno portionlarni Consistorium w techto dwau Kniziestwach yk se to take w ginych nachazy, spuosoem, a osobami duchownimi dobrze nauczenými Kterýmby Jazyk Polský aneb Český powiedom był, opatrzeni byli.

³⁶⁹ Sesja 56 (1611 r.) uchw. nr 1: „Landfrydt Stwrzený”. Landfryd – dosłownie: pokój ziemski; przepisy prawne lub umowy regulujące stosunki między stanami. W tym wypadku umowa – ugoda między obozem katolickim i ewangelickim.

³⁷⁰ Sesja 60 (1617 r.) uchw. nr 2: „W přyczýn Religi wssech sstýrech stawuw zgednoczenie”.

³⁷¹ Ibidem uchw. nr 15: „Nekterži Obywatele mesta Rattiborže Augustana Cofessionis zadali zeby z wezeni propussteni byli”; uchw. nr 16: bez tytułu: dotyczy szlachty ewangelickiej. Sesja 62 (1619 r.) uchw. nr 17: „Nekterži Obywatele z mesta Rattiborže wypuzeni prosy Gich Mi: Panuw Stawuw o přymyluwu k Gich Mil: Knizatum a Stawum aby se zagite k Statkum manzelkam a ditkam nawratiti mohlj”, uchw. nr 18: „Osoby naržžene k wyslusseni Ružnicze mezy Panem Giržym z Opperssdorffu a mestany z Horniho Hlohowa Augustane Cofessionis”, Sesja 65 (1620 r.) uchw. nr 4: „Supplicaty Ewangelskich”.

³⁷² Fryderyka elektora Palatynatu wybranego przez szlachtę ewangelicką, tzw. króla „Zimowego” gdyż panował w Czechach zaledwie przez kilka miesięcy zimowych 1619/1620 r.

³⁷³ Sesja 63 (1619 r.) uchw. nr 2: „Pan Heytman z Urzadu propusten”.

skąć coś więcej: zdelegalizowano wyznanie ewangelickie, próbowano zmienić kolejność stanów w hierarchii stanowej, wymieniając stan duchowny na pierwszym miejscu³⁷⁴, co wywołało natychmiastowy protest, zmuszający duchowieństwo do ustąpienia. Pomimo delegalizacji religii ewangelickiej, w sejmiku nadal większość stanowili zwolennicy tego wyznania. Dlatego też wszelkie próby wzmocnienia obozu katolicko – cesarskiego były blokowane. Sejmik nie zgodził się na ponowne powołanie na stanowisko starosty ziemskiego Jana Krzysztofa Proskowskiego³⁷⁵, a w 1626 roku zaprotestował przeciwko nadawaniu nowych przywilejów duchowieństwu³⁷⁶, żądając utrzymania w mocy „Umowy kołowrackiej”³⁷⁷. I wreszcie w 1627 roku na zakończenie 75 sesji sejmiku uchwalono, przy nieobecności przedstawicieli stanu duchownego, „Memoriał” w sprawie dziesięcin³⁷⁸. Wojna sejmiku ze stanem duchownym zaostrzała się, aby w 1654 roku, na 91 sesji przerodzić się w otwarty bunt przeciwko panu lennemu, biskupowi wrocławskiemu Karolowi Ferdynandowi Wazie³⁷⁹.

Po śmierci Karola Ferdynanda Wazy wojna sejmiku ze stanem duchownym przycichła, ale wcale się nie skończyła. Jeszcze w 1664 roku stan duchowny złożył protest przeciwko szlachcie która przesłuchuje „z życia i obyczajów księży, co jest przeciwko prawu”³⁸⁰, ponieważ należy to do sądów biskupich, powołując się na decyzje w tej sprawie księcia Karola Ferdynanda wydaną w Nyse w 1652 roku oraz na Statut Ziemski księstw³⁸¹.

³⁷⁴ Stan duchowny, pański, rycerski i miast, zamiast dotychczasowego: stan pański, duchowny, rycerski i miast. Protest w tej sprawie uchwalił sejmik na sesji 71 (1625 r.) uchw. nr 3: „Z Strany Titulu Duchownych przed Stawem Panskim”.

³⁷⁵ Zob. wyżej.

³⁷⁶ Sesja 74 (1626 r.) uchw. nr 3: „Z strany desatkow ktore sobie przy G: M: Czy: Duchowni gsau obgednali”.

³⁷⁷ „Umowa kołowracka” – 10-punktowe porozumienie zawarte w 1504 r. pomiędzy książętami śląskimi i przedstawicielami biskupa wrocławskiego w sprawie uprawnień kościoła na Śląsku. Zob. R. Sękowski: Koniec średniowiecza i kształtowanie się podstaw ustrojowych księstw opolskiego i raciborskiego. Opole 2011 s. 48 – 49. Przewodniczącym delegacji królewskiej był kanclerz Królestwa Czeskiego Albert Kolovrat-Libštejnski, dlatego porozumienie było nazywane „umową kołowracką”.

³⁷⁸ Sesja 75 (1627 r.) uchw. nr 31: „Memorial Straný Duchowných desatkow”: „Letha Panie 1627. Dnie 18. Octobr. Przy Sniemie obecnyým w Miestie Oppoli drzaným, Pani Stawowe, wynimagicz duchowniho Stawu se na tom snesli...”. Nie wiadomo czy przedstawiciele stanu duchownego na znak protestu opuścili obrady, czy też, sądząc po sposobie zapisu, już po zakończeniu sesji, dodatkowo uchwalono memoriał.

³⁷⁹ Zawrzeni Sniemowne 91: „...sniem obe: na 24 den mesýcze septembris 1653 Letta do mesta Oppole rozepsal, gsau se pani Stawowe dotčených Knižetstwi ne mnoha wetssým dile poslaussne zachowagicz sgeli, a nize psaným spusobem ten sniem ze slussných a wazných přýččýn odložýwsse skerz obzwlasse Deputirowane zde w mesti Prudniku dule psanego dattum dokončýli...”. O buncie deputowanych zob. wyżej.

³⁸⁰ Sesja 94 (1664 r.) uchw. nr (38) : „Z Strany inquisity de Vita et Moribus Sacerdotum”.

³⁸¹ Protest dotyczył m. in. poddanych szlachty, którzy uciekli do dóbr duchownych.

Sprawy miast: Początkowo, jak wspomnieliśmy wyżej, sejmik był sejmikiem szlacheckim terytorialnym. Wprawdzie już na 3 sesji w 1567 roku, w formule rozpoczynającej obrady znalazło się określenie „wszystkie stany”³⁸², ale rozumiano przez to wszystkie trzy stany szlacheckie. Na 5. sesji w 1569 r. rozpatrywano nadesłaną przez cesarza skargę miast, którą odrzucono³⁸³. W dwa lata później, w roku 1571, w tejże formule wymieniana się już stany: duchowny, szlachecki i miasta³⁸⁴. Przedstawicielami miast w sejmiku byli wytypowani (nie wiadomo przez kogo) burmistrzowie, którzy czasem wysyłali za siebie, członków rad miejskich.

W stosunku do miast, sejmik miał bardzo ograniczone możliwości działania, głównie z dwóch powodów: 1. Od średniowiecza miasta posiadały znaczną autonomię, dodatkowo rozszerzoną jeszcze różnego rodzaju książeńcami przywilejami, 2. W drugiej połowie XVI i w XVII wieku wszystkie prawie miasta i miasteczka księstw opolskiego i raciborskiego były własnością prywatną³⁸⁵. Aby uchwały sejmiku w jakimś mieście weszły w życie, musiał wyrazić zgodę właściciel miasta i następnie rada miejska.

O ile konflikt z duchowieństwem był ściśle związany z sytuacją polityczną, to konflikt sejmiku z miastami miał wyłącznie podłoże ekonomiczne. I co ciekawsze, przy całkowitym braku i reglamentacji żywności w księstwach, pomocy księstw dolnośląskich, miasta wprowadzały ograniczenia, uniemożliwiające wolny handel żywnością ludności wiejskiej³⁸⁶. Wprowadzały więc, nielegalne cła i myta godzące w wolny handel. Wprowadzano również monopol skupu od ludności wiejskiej³⁸⁷, a co za tym idzie, dyktowanie cen skupu i wreszcie wprowadzono zmiany podstawowej miary skupu z dotychczasowych kwart na wiertel³⁸⁸. Uniemożliwiło to zupełnie, detaliczną sprzedaż żywności przez ludność wiejską³⁸⁹. Jednocześnie rzemieślnicy miejscy żądali „niechrześcijańskich” cen

³⁸² „...wssechni stawowe...”.

³⁸³ Sesja 5 (1569 r.) uchw. nr 1: „Strany miest G.Mi.C. psani uczyneno.” W tekście uchwały nie wymieniana się czego skarga dotyczyła, można jednak domyślać się, że prawdopodobnie chodziło o udział w posiedzeniach sejmiku.

³⁸⁴ Sesja 9 (1571 r.): „...Pani Pralati, Rytirstwo y Miasta...”.

³⁸⁵ Jedynie pięć miast było „cesarskimi”: Opole, Racibórz, Prudnik, Gliwice i Żory.

³⁸⁶ Prawdopodobnie mieszczenie posiadający również pola, posiadali wystarczającą ilość żywności i nie chcieli mieć konkurencji ze strony ludności wiejskiej.

³⁸⁷ Na znak posiadania takiego monopolu kramarze wywieszali na kramach kapelusze i tylko w tych kramach ludność wiejska mogła sprzedawać swoją żywność. Zob. dalej.

³⁸⁸ Miary płynów i żywności sypkiej (zboża, mąki itp.) 1 kwarta – 1 litr; 1 wiertel (ćwierćnia) – ¼ korca ok. 30 litrów.

³⁸⁹ Wszystkie uchwały sejmiku praktycznie, były więc podejmowane w obronie interesów tej społeczności.

za swoje wyroby³⁹⁰. Wraz z pogarszającą się sytuacją ekonomiczną księstw, stosunki między miastami a sejmikiem zaostbrały się i uchwał skierowanych przeciwko miastom przybywało³⁹¹. Miasta nie respektowały tych uchwał i złożyły protest do Wyższego Urzędu (Oberamtb) we Wrocławiu w sprawie naruszenia ich przywilejów. W proteście tym, co dziwniejsze, miasta nie odnoszą się do meritum sporu – ograniczeń wolnego handlu, a wymieniają 6 punktów drugorzędnych – jednostkowych: 1. W sprawie nieproporcjonalnych obciążeń wojennych; 2. W sprawie zbyt dużych obciążeń dostawami żywności; 3. W sprawie pokrycia kosztów wyjazdu urzędników (mładssých) do Koźla; 4. Odszkodowanie za zniszczenia dokonane przez wojska cesarskie; 5. W sprawie przywilejów warzenia piwa i 6. W sprawie odszkodowania dla miasta Gliwic za szkody spowodowane w 1643 i 1645 r. stacjonowaniem wojsk cesarskich³⁹². W takiej sytuacji, pod koniec pierwszej połowy XVII wieku, Urząd Ziemski zażądał od miast przedstawienia wszystkich posiadanych przywilejów, a w 1655 roku sejmik wysłał w tej sprawie do Wrocławia delegację przedstawicieli trzech pozostałych stanów z celu wyjaśnienia i uzyskania zatwierdzenia swoich uchwał³⁹³. Miasta przedstawiały w większości nie oryginały a wątpliwej wartości widymaty i odpisy potwierdzone przez różne zaprzyjaźnione z nimi instytucje³⁹⁴.

W drugiej połowie XVII wieku sejmik zajął się również uporządkowaniem i ujednoliceniem używanych miar żywności. W tym czasie każde miasto posiadało własny system miar, różnice między nimi były olbrzymie, dlatego po-

³⁹⁰ M. in. Sesja 44 (1602 r.) uchw. nr 6: „Rżmeslniczý nemagi ubohych lidi obtiežowati.”; sesja 75 (1627 r.) uchw. nr 26: „O Rżemeslniczých nad slussnost prodawani dila.”; sesja 86 (1650 r.) uchw. nr 13: „O Rżemeslniczých aby se w prodawani dila sweho kržestianskj obchodilj.”

³⁹¹ Np.: sesja 50 (1607 r.) uchw. nr 10: „Wolne trhy ý wystaweni Klobukow”; sesja 60 (1617 r.) uchw. nr 19: „Wrteli a miera dla starodileho spusobu pozostawena”; Sesja 75 (1627 r.) uchw. nr 26: „O Rżemeslniczých nad slussnost prodawani dila”, uchw. 27: „O Swobodnych trhach”; Sesja 80 (1646 r.) uchw. nr 17: „Strany powyšsowani Wrteli wahy a umenssowani qvart.”; Sesja 86 (1650 r.) uchw. nr 12: „Z strany Mýtta, Czla, wolnych Trhuw a Čzapak wywiessowani aby swobodne trhy byly a tiem przekažka čýnnena býti nema”, uchwała nr 13: „O Rżemeslniczých aby se w prodawani dila sweho kržestianski obchodzili”; Sesja 87 (1650 r.) uchw. nr 7: „Wywyšsowani Klobukuw”; Sesja 91 (1653/54 r.) uchw. nr 22: „Neslusne Meýta a Czla nemagi býti brane”, uchw. nr 23: „Trhy swobodne bez przekažki”, uchw. 24: „Strany Rżemeslnikuw wyędnani nowotiwých praw, strany soli prodawani, Prožba k G:W:O:K:Mi: straný ne dawani Rżemeslnikum Praw gestto na sskodu privilegium Zemským gsau”.

³⁹² Sesja 92 (1655 r.) uchw. nr 28: „Mesta zdagsse se azprawirowaly w pewnych Punctach, zese gým skroczeni dege a Privilegia gich narussene býwagi pro žess Commisarže do Oberamtbu od trzech gi-ných Stawuw wyprawena.”

³⁹³ Ibidem.

³⁹⁴ Np. Opole przedstawiło odpis przywileju na posiadanie prawa składu (którego nigdy nie miało) potwierdzony przez kolegiatę opolską i później odpis ten został potwierdzony przez miasto Wrocław, zaś odpis dokumentu z 1404 roku księżnej wdowy po Władysławie Opolczyku – Ofki, poświadczający przekazanie Górnego Zamku radzie miasta Opola, został potwierdzony w 1645 r. przez kancelarię miejską Koźla. Zob. R. Sękowski: Opole. Rozwój przestrzenny miasta do końca XVII w., Opole 2013 s. 19.

stanowiono w 1664 roku, narzucić wszystkim miastom system miar stosowany w Opolu. Wydaje się jednak, że z niewielkim skutkiem, o czym może świadczyć powtórzenie tej uchwały w 1678 roku³⁹⁵.

SPRAWY FINANSOWE

Podejmowane przez sejmik liczne uchwały, dotyczyły w większości, spraw związanych z podatkami. Nakładanie podatków państwowych na księstwa w trybie kontrybucyjnym spowodowało, że ściąganie ich od mieszkańców było całkowicie wewnętrzną sprawą należącą do sejmiku, który musiał ustalić wysokość indywidualnego podatku. Służyły temu oświadczenia majątkowe, składane co pewien czas przez właścicieli majątków³⁹⁶. Oświadczenia te były weryfikowane przez specjalną komisję powołaną przez sejmik. Sejmik wybierał z pośród siebie poborców podatkowych – „wybiernych” dla każdego okręgu oraz poborcę ziemskiego dla obydwu księstw³⁹⁷. W pierwszej połowie XVII wieku, wskutek całkowitej anarchii i działań wojennych podatnicy przestawali płacić podatki, zaś poborcy zebrane podatki przywłaszczali, przez całe lata (tak !) nie rozliczając się z zebranych pieniędzy. W 1632 roku pisarz ziemski Henryk Noss sporządził księgę zaległych podatków. Okazało się, że olbrzymia ilość właścicieli ziemskich, zarówno drobnej jak i bogatej szlachty a także klasztory i duchowni zalegali z podatkami od 1626 roku³⁹⁸. Za niepłacenie podatków groziło zajęcie i sprzedaż majątku, ale i te pieniądze były rozkradane³⁹⁹. Bez przesady można stwierdzić, że w pierwszej połowie XVII wieku księstwa opolskie i raciborskie znajdowały się w stanie zapaści finansowej. Na bieżącą

³⁹⁵ Sesja 94 (1664 r.) uchw. nr (65): „Wssudy w mestech a na wszech mistach opolski wrtel a waha Oppolska byti ma”; Sesja 97 (1678 r.) uchw. nr 13: „Wrtele a wahy magi se z opolsku mensuru Con-firmirowati”.

³⁹⁶ Oświadczenia majątkowe, właściciele majątków składali dwójakiego rodzaju: jedne w celach ustalenia podatku – szacunek wartości majątku, drugie – w celach mobilizacyjnych: ilość poddanych i wielkość ich gospodarstw. Niestety, nie odnaleziono żadnych wypełnionych oświadczeń, a jedynie wzory formularzy oświadczeń. Zob. sesja 10 (1571 r.) uchw. nr 5: „Ssacunek a osedlo se lidi consignerowany”; sesja 20 (1577 r.), uchw. nr 5: „Przyznawaczý czedulý poddanych lidi k aurządu oddawano”; sesja 23 (1579 r.) uchw. 15: „Notule ýak Staw Panský, Prelatský a Rýtirský ý ti kterýý pozemske Statki drży, przyznawaczý Czedule dawati magi”; uchw. nr 16: Notule ýak se miasta przyznawati magi” – formularze oświadczeń podatkowych. Zachowała się jedynie księga podatkowa z 1621 r. (AP Wr. Księstwo op.-rac. sygn. 148).

³⁹⁷ Wybierny Kraýski; Wybierny Zemský.

³⁹⁸ AP Wr. Księstwo op.-rac. sygn 144. Księga liczy aż 282 strony. Obok drobnej szlachty znajdują się tam również przedstawiciele elity szlacheckiej księstw np. „państwo” kozielskie, czy też Mettich, a także klasztor dominikanek w Raciborzu.

³⁹⁹ Sesja 94 z 1664 r. uchw. nr (19): „Kde se penize s prodaných Statkuw w zasedelosti Zemských obratily”.

działalność władz księstwa pożyczano pieniądze z kasy Sejmu Śląskiego we Wrocławiu a także od bogatych szlachciców⁴⁰⁰.

SPRAWY WOJSKOWE

Sprawy wojskowe, oprócz mobilizacji szlachty, poboru rekrutów i wyżywienia przebywającego na terenie księstw wojska, nie leżały w gestii sejmiku.

Szlachta niezbyt chętnie brała udział w ogólnych działaniach związanych z zagrożeniem tureckim. Wojna toczyła się daleko i początkowo – w drugiej połowie XVI wieku, ziemie księstw opolskiego i raciborskiego nie czuły się zagrożone ze strony tureckiej, bardziej realne było zagrożenie ze strony polskiej⁴⁰¹. Dlatego też, w 1569 roku, na 5 sesji sejmiku, podjęto uchwałę, że szlachta księstw opolskiego i raciborskiego nie będzie brała udziału w wojnie tureckiej⁴⁰². A kiedy cesarz ogłosił mobilizację, sejmik zwrócił mu uwagę, że jest to sprzeczne z przywilejami i Statutem księstw i poprosił o ponowne potwierdzenie tego nakazu⁴⁰³. Później jednak, w latach 70-tych tematyka obrad zdominowana została zagrożeniem tureckim i przygotowaniem się do wojny. Strach przed Turkami był powszechny, a wręcz można mówić, że wszystkich ogarnęła jakaś histeria. Apogeum tego nastąpiło w 1576 roku o czym świadczą uchwały 17 sesji dotyczące nie tylko powszechnej mobilizacji ale ogłoszenie powszechnego postu, zakazu zabaw i wprowadzono obowiązek trzy razy w ciągu dnia bicia w dzwony w kościołach połączonych z modlitwa⁴⁰⁴.

Podobnie było z poborem rekrutów, początkowo co trzydziestego poddanego, potem coraz więcej aż do piątego i czwartego poddanego. Później, w XVII wieku zmieniono zasady poboru nie od ilości poddanych a od ilości posiadanych gruntów – łąnów chłopskich (przeliczeniowych). Szlachta, wprawdzie bardzo niechętnie, musiała podporządkować się tym zarządzeniom. Sejmik starał się pobór ten ograniczyć: uchwalono, że nie dotyczy on służby dworskiej i folwarcznej, oraz wprowadzono zakaz dobrowolnego werbowania poddanych do wojska.

⁴⁰⁰ Zob. wyżej.

⁴⁰¹ Zob. rozdz. : Sprawy polskie.

⁴⁰² Sesja 5 (1569 r.) uchw. nr 4: „Obywatele zdegsy na czyzo wognu se dawati nemagi”.

⁴⁰³ Sesja 17 (1576 r.) uchw. nr 1: „Ryttyrdienst wyprawowany wssakż cum protestatione”. Przywileje i Statut mówiły, że szlachta ma obowiązek bronić własnych granic (księstw).

⁴⁰⁴ Sesja 17 (1576 r.) uchw. nr 2, 3, 4, 5: „Mustrunk wssy zeme 1576 leth”; uchw. nr 6: „Kde pro sprawowani aurzaduw wogenskich, panu Heytmanu zemschemu 500 t(alaruw) poweoleni” (na zatrudnienie oficera, chorążego i trębacza); uchw. nr 8: „Mesta wssechne k takowemu mustrunku pohotowie wsseliyak byti magi”; uchw. nr 9: „Poddani na wsech take w hotowosti byti magi”; uchw. nr 11: „Modlitby rano, w polednie, y weczەر narżyżene pro ktere zwoneno byti ma”; uchw. nr 12: „Rozpustilosti, tancze a idgene zakazane”.

Kilka lat później już realnym zagrożeniem stali się Polacy: od wyprawy Jana Zamojskiego w 1588 roku która spustoszyła cały okręg oleski, poprzez napady polskich sąsiadów aż do niszczycielskich rajdów lisowczyków⁴⁰⁵. Napady te doprowadziły w latach następnych do podejmowania prawie na każdej sesji uchwał skierowanych przeciwko Polakom a w końcu uchwały zabraniającej przebywania i posiadania majątków przez Polaków w księstwach opolskim i raciborskim⁴⁰⁶.

W XVII wieku, w okresie wojny 30-letniej sprawy były bardzo skomplikowane, w praktyce nie wiadomo było kto jest wrogiem a kto własnym wojakiem: znaczna część szlachty księstw opolskiego i raciborskiego poparła koalicję wojsk szwedzkich⁴⁰⁷, cała szlachta, zarówno przeciwnicy jak i zwolennicy cesarza, traktowali wojska polskie – w XVI wieku Zamojskiego a w XVII wieku lisowczyków idących na pomoc cesarzowi, jako wrogów. I odwrotnie, znaczna część szlachty Szwedów traktowała jako swoich sprzymierzeńców⁴⁰⁸. Sytuacja militarna uspokoiła się po zawarciu w 1648 roku pokoju, ale jeszcze przez kilka lat gnębiły księstwa różnego rodzaju bandy rabunkowe, złożone głównie z byłych żołnierzy wszystkich walczących stron.

SPRAWY OBYCZAJOWE

W uchwałach sejmiku znajdujemy dużą ilość uchwał dotyczących niezmienne ciekawych spraw obyczajowych. Naturalnie, dotyczyły one regulacji prawnych niektórych zachowań obyczajowych czy religijnych. Niepisane prawo obyczajowe (zwyczajowe) było bardzo ważnym, oficjalnie usankcjonowanym prawem⁴⁰⁹, na które często się powoływano.

Zagrożenie tureckie doprowadziło społeczeństwo w państwie Habsburgów, do stanu wprost hysterii. Przedstawiano najazdy Turków jako karę zesłaną przez Boga za grzechy, a samych Turków jako przedstawicieli szatana. I chociaż Śląsk nie był bezpośrednio zagrożony, to tu również ogłoszono obowiązek modlitw, powszechny post i zakaz tańców. Przepisy te obowiązywały przez blisko 80 lat. Wprowadzono w 1576 roku obowiązek dzwonienia w kościołach najpierw dwa, a później trzy razy dziennie z obowiązkowymi w tym czasie modli-

⁴⁰⁵ Zob. R. Sękowski: *Nielatwe sąsiedztwo...*, s. 49 – 54.

⁴⁰⁶ Sesja 59 (1615 r.) uchw. nr 9: „Czyżozemczy aby przygimani nebyli”; uchw. nr 14: „Strany wpadu z Polske”; uchw. nr 15: „Simile”. Zob. rozdz. Sprawy polskie.

⁴⁰⁷ Wojska szwedzkie, duńskie i saskie. Tzw. „rebelia szlachty śląskiej”.

⁴⁰⁸ Np. jeden z przywódców „rebelii” szlachty tych księstw – Andrzej Kochcicki został mianowany członkiem rady króla szwedzkiego i brygadierem wojsk szwedzkich.

⁴⁰⁹ Mówią o tym przepisy Statutu, że należy kierować się przepisami zawartymi w przywilejach, statucie i prawem zwyczajowym.

twami oraz ogłoszono ogólną pokutę z zakazem wszelkich tańców⁴¹⁰. Wielokrotnie zakaz ten powtarzano w XVII wieku⁴¹¹. W 1596 roku zwolniono z zakazu tańców wesela, ale wprowadzono obowiązkowe modlitwy w kościołach oraz w czasie dzwonienia, obojętnie gdzie, klęknięcie na kolana i „ze skruszonym sercem”, modlitwy o pomoc Boga cesarzowi w walce z Turkami⁴¹².

Zakaz tańców, jak większość tego rodzaju zakazów obyczajowych, nie był prawdopodobnie przestrzegany, bo w tym samym czasie sejmik przyjmuje uchwały o „obyczajnym” zachowaniu się w czasie tańców, zakazie rozbierania się w czasie tańców, oraz o awanturach i bijatykach⁴¹³.

Liczne uchwały dotyczyły innych, interesujących, omówionych w innych rozdziałach, zwyczajów ówczesnego społeczeństwa, jak sprawa oskarżenia o nieuczciwość „niegodne siedzenie między dobrymi ludźmi”⁴¹⁴, wywieszanie przez kramarzy kapeluszy na znak monopolu skupu⁴¹⁵, oraz różnego rodzaju przepisy dotyczące „ludzi luźnych” – różnego rodzaju włóczęgów, oszustów, cyganów, wędrownych kramarzy, nielegalnych kramikarzy, „sturarzy”, handlującymi przed bramami miejskimi, wędrownych żydów itp.⁴¹⁶ a także zakaz pracy w niedziele i święta⁴¹⁷.

Niezmiernie ciekawe było prawo obyczajowe obowiązujące w księstwach, a potwierdzane uchwałami sejmikowymi⁴¹⁸ np. ojciec zawsze odpowiada nawet za dorosłego syna⁴¹⁹, ale wiele lat później zaznaczono, zgodnie z pra-

⁴¹⁰ Sesja 11 (1573 r.) uchw. nr 11: „Ozralstwi zbyteczne wuobec zakazano”, Sesja 17 (1576 r.) uchw. 11: „Modlitby rano, w polednie, y weczەر narżżzene pro ktere zwoneno byti ma”; uchw. 12: „Rozpustilosti, tancze a idgeny zakazane”; sesja 30 (1587 r.) uchw. nr 4: „Rozpustilosti zakazane, modlitby denne narżżzene”. Sesja 38 (1594 r.) uchw. nr 12: „Tancze pod pokutu 10 hrzywen zakazane”.

⁴¹¹ Np. w 1602 r. – sesja 44: uchw. nr 1 „Modlitby Panu Bohu”

⁴¹² Sesja 39 (1594 r.) uchw. nr 3: „Precatio k Panu Bohu narżżzene”; uchw. nr 4: „Tancze zakazane”.

⁴¹³ Sesja 29 (1587 r.) uchw. nr 10: „Excessus kdoby se bes suknie neb plasstie z podczywym fro-uczmyrem tanczowati opowazyl, (we)dle zdani Saudu trestan byti ma”; Sesja 50 (1607 r.) uchw. nr 9: „Bez Suknie neb plasstie tanczowatj zakazano”, Sesja 52 (1609 r.) uchw. nr 3: „Przy swadebnim weseli a sgezdach nemagi bez plassti choditj, swady czyniti ani se wybizeti”; Sesja 59 (1615 r.) uchw. nr 4: „OSwadach a wybizieni kterak takowe trestane byti magi”; Sesja 87 (1650 r.) uchw. 4: „O zczynagiczych handli a czynieni wystrznosti przy weselich a ginych zhromazdeni”.

⁴¹⁴ Zob. sprawy sądowe.

⁴¹⁵ Zob. sprawy miejskie.

⁴¹⁶ Np. sesja 11 (1573 r.) uchw. 18: „Kramiki postranne kterzi sjessti gmanugj zakazano”, uchw. 19: „Czygani, zlodege, ssyndirze nemagi pod pokutu 50 hrzy(wien) przechowywani byti”.

⁴¹⁷ Sesja 88 (1651 r.) uchw. nr 7: „Za dni Swateczne Robota zakazana, pokuty deset hrzywen in fiscum propada ten ktery przekazan bude”.

⁴¹⁸ Np. sesja 11 (1573 r.) uchw. 2: „Privilegia Zrzyzeni Zemske, a starodawni zwyklosti przy prawach a saudach zachowane byti magj”.

⁴¹⁹ Zgodnie z tym prawem aresztowano i uwięziono Melchiora Gaszyna za to, że jego syn – Joachim, wezwany przed sąd, uciekł na Morawy. Sesja 64 (1620 r.) uchw. nr 5: „Malcher Gassynsky ma Syna sweho postawiti”; Sesja 65 (1620 r.) uchw. 5: „Otecz pro nepostaweni Syna k prawu wiezieniem trestan”.

wem patriarchalnym, że syn nie odpowiada za działania ojca⁴²⁰. Zasada ta dotyczyła również w sprawie opłat za przebywanie w więzieniu⁴²¹.

SPRAWY POLSKIE

Nienajlepsze, a czasami bardzo złe, stosunki z Polską i Polakami, były przedmiotem licznych uchwał sejmiku przez cały okres jego działalności. Jak wspomnieliśmy, w odróżnieniu od dalekiej wojny z Turkami, zagrożenie ze strony polskiej było bardzo realne.

Już w 1569 roku, na piątej sesji sejmiku zapoznano się z pismem wyższego urzędu z Wrocławia w sprawie ochrony granicy z Polską⁴²². W 1573 roku uchwalono, nieprzestrzegany i wielokrotnie później powtarzany, zakaz sprzedaży „cudzoziemcom” majątków ziemskich⁴²³. W 1578 roku uchwalono, że zaległości podatkowe z bernie mają być przeznaczone na ochronę granicy z Polską⁴²⁴.

Zbliżał się rok 1588 – najazd wojsk Jana Zamojskiego. Już w 1587 roku ogłoszono w księstwach opolskim i raciborskim powszechną mobilizację⁴²⁵. Uchwalono jednocześnie wysłanie oddziału 100 koni, przeznaczając po 12 talarów na konia, w wyprawie arcyksięcia Maksymiliana do Krakowa⁴²⁶. W 1588 roku, na kilka dni przed bitwą byczyńską⁴²⁷ sejmik wybrał na dowódcę oddziału śląskiego Jana Wirbskiego, zaś na chorążego – Henryka Skala⁴²⁸. Bitwa zakończyła się całkowitą klęską wojsk arcyksięcia Maksymiliana. Skutki były straszne: spalono 5 miast, 400 wsi, 54 dwory szlacheckie, zabrano i przepędzono do Polski 14.600 sztuk bydła, 54.000 owiec i 16.000 koni. Wzięto „do niewoli” liczną liczbę ludności cywilnej⁴²⁹. Cała północna część księstwa opolskiego została zupełnie zniszczona. Jeszcze w 1594 roku szlachta ziemi oleskiej odma-

⁴²⁰ Sesja 91 (1653/54 r.) uchw. nr 42: „Syn za otce arrest odsadeti nema”.

⁴²¹ Koszty przebywania w więzieniu pokrywała rodzina uwięzionego.

⁴²² Sesja 5 (1569 r.) uchw. nr 3: „Strany hranicz z Koruny Polsku psani oberambtskie cżteno”.

⁴²³ Sesja 11 (1573 r.) uchw. 10: „Czyżozemczum nemagi obyuatele statkuw prodawatj”. Przez „cudzoziemców” rozumiano Polaków.

⁴²⁴ Sesja 22 (1578 r.) uchw. 5: „Zasedielostj sprawowatj narżyżeno”. Prawdopodobnie jest to realizacja pisma wyższego urzędu z 1569 r.

⁴²⁵ Sesja 30 (1587 r.) uchw. 1: „Mustrunku wssejy zemie r. 1587 pro wpady z Polske. Idem z miestami. Idem poddani wssechni skerż panj swe mustrowani.” Uchw. 2: Wyprawa sedmeho Człowieka”, uchw. 3: „Miasta w dobre opatnosti byti magi”.

⁴²⁶ W Księdze Uchwał zanotowano błędnie jako 32 sesję sejmiku odbyłą w dniu 20.09. 1588 r. – w tym czasie sprawa była już rozstrzygnięta a arcyksiążę znajdował się w niewoli. Wymienione uchwały odpowiadają sytuacji z 1587 roku (15.09.).

⁴²⁷ Sejmik obradował 9 stycznia zaś bitwa odbyła się 24. Stycznia 1588 r.

⁴²⁸ Sesja 31 (1588 r.) uchw. 1: „Rytirzka służba kterak odprawowana”; uchw. 2: Pan Jan Wrbski za rytmistrze wyprawene Rytirskie służby woleny a Pan Gindrzyh Skal za fendrycha”. Jan Wirbski z Wierzbki k. Lublińca był właścicielem m.in. Cieszowej k. Lublińca. Henryk Skal z Ligoty Wielkiej w ks. olesnickim, Skalowie posiadali majątki w okolicy Olesna i Kluczborka.

wiała płacenia podatku bernie, żądając od cesarza odszkodowania za zniszczenia wojenne⁴³⁰.

Sytuacja na granicy z Polską uspokoiła się, jednak nie na długo – już w 1599 roku na 43 sesji sejmiku ogłoszono pogotowie przeciwko atakowi z Polski⁴³¹.

W 1604 roku ponowiono uchwałę o zakazie nadawania w księstwach cudzoziemcom obywatelstwa (inkolatu)⁴³². W uchwale tej widać całkowity brak konsekwencji, bo jednocześnie w punkcie drugim nadano inkolat Andrzejowi Dzierżanowskiemu z Polski z okolic Kalisza⁴³³. I wreszcie również w uchwale trzeciej tejże sesji zabroniono szlachcie sprzedawać Polakom majątki⁴³⁴.

W 1605 roku szlachta okręgu oleskiego i lublinieckiego poczuła się zagrożona z polskiej strony i zażądała obsadzenia przez wojsko granicy z Polską. W sprawie tej wybrano delegację na rozmowy, na obrady Sejmu Śląskiego⁴³⁵. W tym samym roku na następnej sesji sejmiku potwierdzono poprzednią uchwałę⁴³⁶. Sytuacja militarna księstw była z jakiegoś powodu bardzo zła⁴³⁷, dlatego już w dwa tygodnie po 48 sesji zdecydowano się zwołać do Raciborza następną⁴³⁸, na której podjęto tylko jedną uchwałę: o powołaniu własnego oddziału 322 konnych rajtarów w celu obrony księstw⁴³⁹. Dowódcą oddziału mianowano Baltazara Promnitzę z Pszczyny.

W 1608 roku ponownie sejmik zajął się zagrożeniem ze strony polskiej, najbardziej zagrożone były okręgi oleski i lubliniecki – mieszkańcy tych okrę-

⁴²⁹ Raczej powinno się mówić o wojnie polsko – polskiej. Skład obu armii był podobny: pod wodzą Zamojskiego walczyli Polacy oraz oddziały najemne Niemców, Węgrów, Kozaków i Tatarów. W armii Maksymiliana główny trzon stanowiły oddziały polskie pod wodzą Zborowskiego i Stadnickiego, oddziały opolskie pod wodzą Wilhelma Oppersdorffa z Koźła, oraz oddziały najemne Morawian, Niemców i Węgrów. (Zob. R. Sękowski: *Nielatwe sąsiedztwo...*, Opole 2012 s. 30-41).

⁴³⁰ Sesja 38 (1594 r.) uchw. 3: „Protestatio Panuw Stawuw proti obywatelum Olezskim že berni sprawowati niechtieli”.

⁴³¹ Sesja 43 (1599 r.) uchw. 1: „Proti wpadeni z Polske kterak odporowano. Kdoby ku pomoczy ne-przygel pokuta”. Chodziło tu prawdopodobnie o oddział Stanisława Stadnickiego z Łańcuta zwanego w Polsce „Diabłem łańcuckim”, który po bitwie pod Byczyną „grasował” na pograniczu polsko – śląskim. (Zob. R. Sękowski: *Nielatwe sąsiedztwo...*, s. 64-83).

⁴³² Sesja 45 (1604 r.) uchw. 1: „Zadny Czżyzozemecz nemagi wicz do tiech to Kniżetstwi za Obywatele przygman byti”.

⁴³³ Ibidem uchw. 2: „Pan Andrzej z Gerżanowsky (Dzierżanowski) za Obywatele przygat”.

⁴³⁴ Ibidem uchw. 3: „Pani Obywatele nemagi zadnyemu Czżyzozemczy z Koruny Polske, Statki swe prodawati pod trestaniam.”

⁴³⁵ Sesja 47 (1605 r.) uchw. 1: „Mustrunk wssey zemie”.

⁴³⁶ Sesja 48 (1605 r.) uchw. 1: „Mustrunk narżyzeno derżeti”.

⁴³⁷ W tym czasie nieznanne jest jakieś zagrożenie zewnętrzne czy wewnętrzne księstw, sądząc jednak z uchwał, było to zagrożenie ze strony polskiej.

⁴³⁸ Tylko z przedstawicieli okręgów i dobrowolnym uczestnictwem innych. Sesja 48 (6. czerwca 1605 r.), sesja 49, 21. czerwca 1605 r.): „...przy spolecznym sgezdu panuw wyslanych Kreyskich a ginych mnoho przytomnych Panuw Obywateli...”.

⁴³⁹ Sesja 49 (1605 r.) uchw. nr 1: „Werbung a wyprawa 322 koni Rejtarów pro obhageni zemie”.

gów powinni być w stałym pogotowiu, wyznaczono jednocześnie dowódców obrony: w okręgu oleskim został nim Melchior Koschembar, zaś w lublinieckim Jan Wirbski a nad całością miał czuwać Jerzy Reiswitz z Czernicy⁴⁴⁰. W następnych latach doszło do jakichś napadów z Polski, gdyż w 1613 roku, na 58 sesji, sejmik podjął uchwałę o pociągnięcie do sądowej odpowiedzialności tych, którzy nie brali udziału w obronie księstw przed Polakami⁴⁴¹.

W 1615 roku Wilhelm Jordan z Zakliczyna wspólnie z Janem Silnickim⁴⁴² napadł na Gliwice i porwał z domu matki, dwie nieletnie córki zmarłego Mikołaja Tracha⁴⁴³. Sejmik razem z prokuratorem cesarskim przeprowadził dochodzenie kto im pomagał ze szlachty śląskiej i na 59 sesji i podjął dwie uchwały potępiające napad⁴⁴⁴. Sprawa ta miała w sejmiku kuriozalną kontynuację: w czasie napadu, złapany i uwięziony został jeden z napastników, sługa Jana Silnickiego. Wobec tego, że zgodnie z prawem, ktoś musiał opłacić pobyt w więzieniu (na ogół rodzina uwięzionego), pojawił się problem, kto ma płacić za pobyt więźnia w więzieniu miejskim w Gliwicach. Sprawa trafiła na obrady sejmiku, który uchwalił, że niebagatelne koszty uwięzienia w wysokości 152 talarów i 9 groszy ma zapłacić... pokrzywdzona matka porwanych córek⁴⁴⁵.

W 1619 roku Jerzy sen. Holly⁴⁴⁶ skarżył się na posiedzeniu sejmiku na Stanisława Dębińskiego z Polski⁴⁴⁷, że grozi napadami⁴⁴⁸. W 1621 roku zagrożenie ze strony polskiej nadal istniało – Jerzy von Redern, właściciel Strzelec Opolskich, u którego po pożarze Opola w 1615 roku, przechowywano archiwum ziemskie, zwrócił się do sejmiku o jego zabranie, z uwagi na zagrożenie napadem ze strony polskiej⁴⁴⁹.

⁴⁴⁰ Sesja 51 (1608 r.) uchw. nr 4: „O wpadich od sauseduw z Koruny Polske”.

⁴⁴¹ Sesja 58 (1613 r.) uchw. nr 14: „Kterzy pomocy proti wpadom z Polske neokazali k saudu zemskemu gsau odeslani”.

⁴⁴² Jordanowie herbu Trąby – była to polska linia śląskich Jordanów ze Starego Paczkowa. Jako swoją siedzibę rodową podawali Zakliczyn k. Nowego Sącza.

⁴⁴³ Jak wyżej wspomnieliśmy, porywanie nieletnich dziewcząt, częste w Polsce i na Śląsku, nie miało żadnego podtekstu erotycznego a chodziło o prawa opieki nad nimi i z tym związane administrowanie ich majątkiem.

⁴⁴⁴ Sesja 59 (1615 r.) uchw. nr 14: „Strany wpadu z Polske,” uchw. nr 15: „Simile”.

⁴⁴⁵ Anna Przyszowska – wdowa po Mikołaju Trachu. Sesja 60 (1617 r.) uchw. 13: „Na wiezne z Koruny Polske genz przy wpadzie zastizen z utraty yake placzene”.

⁴⁴⁶ Holly – ród pochodzenia wielkopolskiego herbu Leszczyc, osiadły na Górnym Śląsku w XV w., siedzibą rodową były Ponięcice k. Raciborza. W XVII w. była to drobna szlachta mająca majątki w okolicy Bytomia i Gliwic.

⁴⁴⁷ Stanisław Dębiński właściciel majątku w księstwie siewierskim, wielokrotnie występuje w księgach sądowych, jako sprawca napadów na swoich śląskich sąsiadów w okolicy Bytomia.

⁴⁴⁸ Sesja 62 (1619 r.) uchw. nr 15: „Strany wpaduw z Koruny Polske”.

⁴⁴⁹ Sesja 66 (1621 r.) uchw. nr 5: „Strany chowani Privilegy Zemskich”.

W następnym, 1622 roku na 68 sesji sejmiku obradowano nad ograniczeniem napływu z Polski „złych” (fałszywych) pieniędzy⁴⁵⁰. W 1623 roku na 70 sesji sejmiku w interpelacjach poselskich, proboszcz oleski oraz Jan Frankenberg z Gorzowa zażądali od sejmiku, aby zwrócił się do króla polskiego o przysłanie do Olesna komisarzy polskich w celu omówienia spraw spornych⁴⁵¹. Na tej samej sesji prokurator cesarski złożył skargę na szlachtę nie wymienioną z nazwiska, że wbrew prawu „przechowują” u siebie Polaków, którzy nie mają w księstwach majątków⁴⁵². Prawdopodobnie dotyczyło to Jerzego III Oppersdorffa z Głogówka, u którego na zamku stacjonował oddział żołnierzy polskich. Jeszcze w 1629 roku mieszczenie głogówcecy i prudniccy żądali od sejmiku odszkodowania za straty spowodowane przez stacjonowanie polskich żołnierzy⁴⁵³. Odszkodowanie przyznano mieszczanom prudnickim, zaś odmówiono mieszczanom głogóweckim⁴⁵⁴. Działania wojenne które w 1629 roku ogarnęły księstwa opolskie i raciborskie, spowodowały, że w okresie od 1629 do 1637 roku sejmik nie zbierał się. Pierwsza po siedmioletniej przerwie, sesja 77. zwołana została w 1637 roku. Sprawy polskie pojawiły się w zupełnie innym kontekście w 1645 roku na 79 sesji sejmiku zwołanej na polecenie cesarza⁴⁵⁵. Na sesji tej nie wymienieni z nazwiska przedstawiciele cesarza (komisarze) poinformowali, że cesarz oddał w zastaw księstwa opolskie i raciborskie nieletniemu księciu Zygmuntowi Kazimierzowi Wazie, w imieniu którego miał administrować księstwem jego ojciec, król Polski Władysław IV Waza. Sejmik bardzo niechętnie przyjął to do wiadomości i stosunki pomiędzy sejmikiem a Wazami, jako panami zastawnymi nie układały się najlepiej⁴⁵⁶.

Następną sesję sejmiku zwołał król Władysław IV Waza pismem datowanym 11 października 1646 roku pod Smoleńskiem⁴⁵⁷. Na sesji tej nadano inkolat i przyjęto w stan rycerski, dwóch przedstawicieli polskich rodów: Andrzeja Cellari i Tomasza Mikołaja Petrycy⁴⁵⁸. Tajemniczo brzmi kolejna, bardzo ogólna

⁴⁵⁰ Sesja 68 (1622 r.) uchw. nr 7: „De valvabis mintze”.

⁴⁵¹ Sesja 70 (1623 r.) uchw. nr 5: „Memorialia resolvirowane”.

⁴⁵² ibidem uchw. nr 9: bez tytułu (Skarga prokuratora cesarskiego na niektórych panów stanowych, że wbrew prawu przyjmują u siebie Polaków).

⁴⁵³ Sesja 76 (1629 r.) uchw. nr 8: „Nahrada utrat soldatskich miestum se nepowoliła.” (Głogówek); uchw. nr 9: „Prudniczki 400 th. dano”.

⁴⁵⁴ Głogówek był miastem prywatnym a więc odszkodowanie powinien zapłacić właściciel, Prudnik był miastem cesarskim.

⁴⁵⁵ Sesja 79 zwołana na dzień 24 października.

⁴⁵⁶ Zob. rozdz. Zastaw Wazów.

⁴⁵⁷ Sesja 81 (1646 r.) wstęp: „Jakuoż za milostiwym przypsanim sub datto Smolencto 11 Octobris bieżęcyho Letta, G: Kral: M: Pana, Pana nasseho Neymilostiwęssyho...”.

⁴⁵⁸ Ibidem uchw. nr 11: „Pan Andrżeg Celary za obywatela...”; uchw. nr 12: „Thomass Mikulass Petricy w staw Rytirsky przygat...” Andrzej Cellari z Prądnika k. Krakowa wyemigrował się polską nobilitacją przez króla Władysława IV Wazę z dn. 31.05.1646 r., kupił państwo lublinieckie; Tomasz

uchwała, umieszczona bezpośrednio po nadaniu inkolatu, o karaniu nowych szlachciców którzy lekceważą starą szlachtę. Nie wiadomo, czy była to aluzja do tych dwóch poprzednich uchwał⁴⁵⁹.

W 1648 roku, po śmierci króla Władysława IV ogłoszono żałobę⁴⁶⁰, w następnym, 1649 roku, księstwa zostały przez cesarza przekazane nowemu panu zastawnemu, biskupowi wrocławskiemu – Karolowi Ferdynandzie Wazie, bratu zmarłego króla⁴⁶¹. Na sesji tej ustalono również zasady wzywania przed sąd ziemski świadków z Polski⁴⁶². Wobec tego, że wzywani przed sąd ziemski świadkowie z Polski, bardzo często nie stawiali się na rozprawy, strony które podały takich świadków, miały obowiązek zapewnić ich obecność na rozprawach.

W 1653 roku doszło do otwartego konfliktu pomiędzy sejmikiem a panem zastawnym księstw⁴⁶³. Zbuntowana część sejmiku, która przeniosła obrady do Prudnika, wśród dużej liczby uchwał, podjęła dwie dotyczące Polaków, używając określenia „cudzoziemcy”: o nieprzyjmowaniu w księstwach cudzoziemców oraz o zakazie zajmowania przez cudzoziemców za długi, majątków miejscowej szlachty⁴⁶⁴. Jak wspomnieliśmy wyżej, zatarg wygasł w związku ze śmiercią Karola Ferdynanda Wazy. W przeciwieństwie do wiadomości o śmierci Władysława IV, nie ogłoszono żałoby, a informacje o śmierci połączono z mianowaniem nowego pana lennego – króla Jana Kazimierza Wazy. Sejmik przyjął wiadomość o nowym panie jednak z wieloma zastrzeżeniami⁴⁶⁵: przypominając historię zastawów od umowy z królem Władysławem IV, przyjmując wiadomość o nowym panie lennym z zasadniczymi zastrzeżeniami, że stany tych księstw zachowają wszystkie swoje prawa, przywileje i wolności, zgodnie z propozycjami zawartymi w piśmie zawiezionym do króla przez delegację stanów⁴⁶⁶.

Mikołaj Petrycy wylegitymował się polską nobilitacją przez króla Władysława IV z dn. 14.10.1646 r. oraz nobilitacją cesarską. Był nadzorcą dóbr kameralnych (cesarskich) księstw opolskiego i raciborskiego.

⁴⁵⁹ Ibidem uchw. nr 13: „Nowy Sslechticz stareho Lehcze powazegiczȳ aby trestan był”.

⁴⁶⁰ Zob. Rozdz. Zastaw Wazów.

⁴⁶¹ Sesja 85 (1649 r.) – zob. rozdz. Zastaw Wazów.

⁴⁶² Ibidem: uchw. nr 18: „Strany Swiedku brani z Koruny Polskey”.

⁴⁶³ Sesja 91 (1653/1654 r.) – o konflikcie tym zob. rozdz. Zastaw Wazów.

⁴⁶⁴ Ibidem.

⁴⁶⁵ Sesja 92 (1655 r.) uchw. nr 1: „Vladislaus Rex Polonia a P. tech Kniżet. Tolkoż Carolus Ferd. Kralowitż Polskȳ Umrziel”; uchw. nr 2: „Johannes Cassimirus Rex Polonia Pan tech Kniżetswi”.

⁴⁶⁶ Compendium Wszech Sniemowȳch... Sniem obecny 92 (uchw.) 2: „...Pod pewnemi Conditiami w Contractu y Rewersu obsazenemu postupowatj Racȳ, obzwlastne stȳm Jadernyȳm dolozenim ze Stawowe Kniżetstw tichto Prȳ wszech Prawach Privilegiach obdarowanim Zrȳżeni Zemskim Swobodach a wszech wsseliȳakich nadanich Czele a Neporussȳtedne pozustawui bytj magj. Jak Ssȳrżegi propositio dotcȳenȳch Panuw Wȳsłanȳch od (do) Je: Kral: Mil: w sobie Zawirala wislena była...”.

Był to czas bardzo trudny dla Polski, najazd szwedzki spowodował, że do księstw opolskiego i raciborskiego napływało bardzo dużo uchodźców, dlatego sejmik wielokrotnie problemem tym się zajmował. Na tej samej sesji uchwalono zgodę na przyjmowanie w księstwach, uciekających z Polski Żydów, oraz uregulowano sprawę wystawiania dokumentów uciekinierom z Polski⁴⁶⁷. Zajęto się również sprawą wypadów Polaków przeciw Szwedom, ze Śląska na teren Polski. Bano się, że sprowokują one Szwedów do zaatakowania Śląska. Dlatego też na polecenie cesarza stany uchwaliły apel do szlachty i mieszkańców miast, u których zamieszkali uciekinierzy z Polski, żeby ostrzegli Polaków aby mieszkali tu spokojnie, nie robili żadnych „wypadów” do Polski, bo będą ze Śląska usuwani⁴⁶⁸.

Na sesji tej, na wniosek dziekana opolskiego⁴⁶⁹, uchwalono zakaz przebywania w księstwach Arian, wyrzuconych z Polski. Wyznaczono czas 12 tygodni do ich opuszczenia księstw⁴⁷⁰. Mieli oni tu swoich protektorów, bo jednocześnie polecono prokuratorowi wszcząć postępowanie przeciwko osobom, które ich przechowują. W następnym roku, wskutek interwencji stanu duchownego oraz miasta Lublińca, zakaz ten powtórzono⁴⁷¹.

Była to ostatnia uchwała sejmiku dotycząca spraw polskich, od sesji 95. księstwa opolskie i raciborskie wróciły pod bezpośrednią władzę cesarza i sprawami polskimi już się ostatnie sejniki powszechne, nie zajmowały.

⁴⁶⁷ Sesja 92 (1655 r.) uchw. nr 5: „Żydý z Polske utikagiczý zde w Knižet: přžýgimati swoleno”; uchw. nr 6: „Consignatie panuw a giných Lidi z Polske oddawane”.

⁴⁶⁸ Zob. rozdz. Zastaw Wazów.

⁴⁶⁹ Nie wymienionego z nazwiska – dziekanem był wówczas ks. Konstanty Franciszek Iwanicki.

⁴⁷⁰ Sesja 94 (1664/1665 r.) uchw. nr (63): „Ariani se we 12 Nedelih stych Knižet wykliditi magi. Sýcz proti deržytelam Pan Commorný Procurator ržýkati ma”.

⁴⁷¹ Sesja 95 (1666 r.) uchw. nr 7: „W przyczynie zderzužých se w Knižetst: techto Arianskey Sectý”.

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

I

ZRZŹZENŸ ZEMSKE KNŸZIETSTWŸ OPOLSKHEO A RATRIBORZKEHO Y GINYCH KRAGUW KNIM PRZISLUSSEGICZYCH.

.....

/K. VII rozdz. I – III/

O SNIEMU OBECZNIM.

Rozdil I.

Sniem Obecny Zemsky kdyby toho potrzeba ukazowala, pro potreby Wrchnosti neb obecniho dobreho, z rozkazu Krale Geho milosti a Neb podle Uważieny Pana Heytmana Zemskeho a Panuw Saudczy do kraguw rozepsan a na Mistie ukazanym drzian byti ma.

Rozdil II.

A poniewadz se na sniemy obecne wssechny obyuatele a Stawowe sgiżdeti magi niczym se žiadny nezaneprażdniugicz, kdoby se koli tak nezachowal, a na Sniem neprzigel, Neb przed Sniemownim Zawrzenim odgel, hodney przicżiny neukazugicz, ma deset hrziwen do Truhlicze Zemsky propadnuti. A wssakż niczmeniegi czoż na sniemie zawrzino bude to gedem kazdy podniknuti powinien.

Rozdil III.

A poniewadz Geho milost Czysarzka, aby osoby odevssy obcze, k obecnenu gednanym a zawiranym wydanym powoliti raczil, tak a tim spusobem yakż takowe Czysarzke powolenym w sobie ssirzegi zny a zawira, ma drżiano a zachowano byti, a czo skrz takowe osoby, odevssy zemie wolene gednano a zawirano bude, bud w potrzebach Geho milosti Czysarske neb obecnych, to stale a neporussytedlnie odevssech zdrżiano a zachowano byti ma.

.....

STATUT ZIEMSKI KSIĘSTW OPOLSKIEGO I RACIBORSKIEGO I INNYCH ZIEM DO NICH NALEŻĄCYCH

O SEJMIE POWSZECHNYM

Rozdział I⁴⁷²

Sejm powszechny ziemski, jeżeli zajdzie taka potrzeba dla zwierzchności lub dobra ogółu⁴⁷³ na polecenie króla albo z uznania pana starosty ziemskiego i panów sędziów⁴⁷⁴ powinien być ogłoszony i we wskazanym mieście powinien się odbyć.

Rozdział II

A ponieważ w sejmie powszechnym (na sesjach) wszyscy obywatele (ziemscy) i (panowie) stanowi mają uczestniczyć bez ociągania⁴⁷⁵, jeżeli ktoś tak się nie zachował i na sejm nie przyjechał lub opuścił go przed zakończeniem (zamknięciem), ważnej przyczyny (takiego postępowania) nie podając⁴⁷⁶, ma 10 grzywien do skrzyni (kasy) ziemskiej wpłacić a uchwały sejmu wszystkich obowiązują⁴⁷⁷.

Rozdział III

A ponieważ Jego Miłość Cesarska pozwolić raczył aby (można było wybierać) osoby (wyznaczone) od (sejmiku) powszechnego do ustalenia spraw i uchwał w sposób taki jak określa to pozwolenie cesarskie⁴⁷⁸, aby osoby te reprezentowały (swoje) ziemie lub (były powoływane) w razie potrzeby Jego Miłości Cesarskiej lub (sejmiku) powszechnego, pozostaje nie zmienione⁴⁷⁹.

⁴⁷² Tłumaczenie za podstawie: Statut Ziemski księstw..., wstęp i oprac. O. Kniejski, R. Sękowski cz. 2 – reprint k. VII.

⁴⁷³ „...neb obecneho dobroho...”.

⁴⁷⁴ „...podle uwarzeny Pana Heytmana Zemskeho a Panuw Saudczy...”.

⁴⁷⁵ „...sgizdieti magi niczim se žiadny nesanepraždniugicz...”.

⁴⁷⁶ „...a na Sniem neprigel, neb przed Sniemownim zawrzenim odgel, hodney przyczy neukazugicz...”.

⁴⁷⁷ „... do Truchlicze Zemsky propadnuti, A wssakž niczmeniegi czož na Sniemie zawrzino bude, to gedn každý podniknuti powinien”.

⁴⁷⁸ „...aby osoby odevssy obcze k obecnemu gednanu a zawiranu ... tak a tim spuosebom yakž takowe Cysarszke powoleny w sobie ssirzegi znay a zawira, ma držiano a zachowano byti...”.

⁴⁷⁹ „...a czo skrz takowe osoby, odevssy Zemie wolene gednano a zawirano bude, bud' w Potrzebach Geho Milosti Cysarszke neb obecnych, to stale a neporussytedlnie odevssech zdržano a zachowano byti ma”.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1207 EAST 58TH STREET, CHICAGO, ILL. 60637
TEL. (312) 937-1234 FAX (312) 937-1235
WWW.CHICAGO.LIBRARY.EDU

U. of C. LIBRARY

U. of C. LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1207 EAST 58TH STREET, CHICAGO, ILL. 60637
TEL. (312) 937-1234 FAX (312) 937-1235
WWW.CHICAGO.LIBRARY.EDU
The University of Chicago Library is a member of the Association of Research Libraries (ARL) and the Association of American Universities (AAU). The library is a part of the University of Chicago and is responsible for the collection, preservation, and dissemination of knowledge. The library's collection is one of the largest and most comprehensive in the world, with over 10 million volumes. The library is also a major center for research and scholarship, with many of its collections and services available online. The library is committed to providing the best possible service to its users and to supporting the University's mission of advancing knowledge and promoting the public good.

U. of C. LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1207 EAST 58TH STREET, CHICAGO, ILL. 60637
TEL. (312) 937-1234 FAX (312) 937-1235
WWW.CHICAGO.LIBRARY.EDU
The University of Chicago Library is a member of the Association of Research Libraries (ARL) and the Association of American Universities (AAU). The library is a part of the University of Chicago and is responsible for the collection, preservation, and dissemination of knowledge. The library's collection is one of the largest and most comprehensive in the world, with over 10 million volumes. The library is also a major center for research and scholarship, with many of its collections and services available online. The library is committed to providing the best possible service to its users and to supporting the University's mission of advancing knowledge and promoting the public good.

„COMPENDIUM WSSECH SNIEMOWYCH ZAWRZENI...”

Prezentowana tu książka formatu A4 zawiera 485 zapisanych stron, z czego 479 to wszystkie uchwały 97 sesji sejmiku powszechnego⁴⁸⁰. Sześć ostatnich zapisanych stron, zawierają luźne notatki tematycznie związane z księstwami opolskim i raciborskim, prawdopodobnie doszyte później resztki innej książki⁴⁸¹. Księgę tą, bez oprawy ale w dość dobrym stanie, odnaleźli przed ok. 10 latami historycy cieszyńscy w tzw. zbiorach Tschammera⁴⁸², w bibliotece i archiwum parafialnego kościoła ewangelickiego w Cieszynie. Biblioteka ta na nowo została porządkowana ok. 2007 roku, księgę oddano do konserwacji i w chwili korzystania z niej przez autorów pracy, nie została jeszcze skatalogowana, nie posiada sygnatury bibliotecznego jak również numeracji stron. Przed konserwacją nie miała oprawy, dolnym marginesie pierwszej strony znajduje się owalna pieczęć z napisem: „Bibliothek der Gnadenkirche in Teschen O/S”, w rogu górnego i lewego marginesu znajduje się nalepka prawdopodobnie z przełomu XIX/XX wieku z numerem „231” zaś w rogu dolnego i lewego marginesu cztery nalepki jedna na drugiej, ostatnia współczesna z numerem „19859”. Książka zachowała się w dość dobrym stanie, niewielkie zacieki w niewielkim stopniu przeszkadzają w odczytaniu tekstu.

Skąd znalazła się w tej bibliotece i kto ją sporządził – nie wiadomo. Być może, powstanie książki należy łączyć z dwoma starostami ziemskimi księstw opolskiego i raciborskiego, posiadającymi majątki również w księstwie cieszyńskim: Franciszkiem Euzebiuszem Oppersdorffem i jego synem – Janem Jerzym⁴⁸³. Nie wiadomo czy jest to kopia istniejącej już wcześniej książki uchwał, czy też książka sporządzona na podstawie protokołów z sesji sejmiku powszechnego po jego praktycznej likwidacji. Z pewnością powstała po 1674 roku – ostatniej sesji sejmiku powszechnego. Autor „Compendium” pisał go bardzo starannie, na szerokim lewym marginesie umieszczał kolejny numer oraz tytuł

⁴⁸⁰ Od 1 sesji w 1565 r. do ostatniej – 97 sesji w 1678 r.

⁴⁸¹ M. in. chronologiczny wykaz spraw sądowych Anny Jarockiej z Fryderykiem Blachą z połowy XVII w. oraz wypis z uchwały sejmiku ze stycznia 1650 r.

⁴⁸² Gottlieb Rudolf Tschammer (ur. 1711 – zm. 1787 r.) prawnik cieszyński, swoje zbiory zapisał w testamentie parafii ewangelickiej w Cieszynie jako bibliotekę publiczną. Był potomkiem średniowiecznego rodu rycerzy księstwa opolskiego Samborów – Czamborów /w okolicy Opola siedzibami ich były m.in. Karłowice i Łambinowice/. Tschammer jako kolekcjoner mógł zdobyć do swoich zbiorów księgę tą, doceniając jej wartość, zupełnie przypadkowo gdzie indziej.

⁴⁸³ Franciszek Euzebiusz von Oppersdorff (ur. 10.02.1623 – zm. 17.03.1691 r.) – właściciel m. in. Głogówka, Raciborza i Frydka. Od 1657 r. do swojej śmierci był starostą ziemskim księstw opolskiego i raciborskiego. Syn jego – Jan Jerzy (ur. 27.05.1649 - zm. 23.11.1693 r.) objął po nim urząd starosty i piastował go niewiele ponad dwa lata.

uchwały. Wątpliwe aby tytuły sam wymyślał, musiał odpisywać je z dokumentu pierwotnego którym mogła być księga protokołów lub starsza księga uchwał. Obecnie jest ona, nie do przecenienia, podstawowym źródłem do badań nad działalnością samorządu księstw opolskiego i raciborskiego.

APPENDIX.

AMPENDIVM.
 Dieß & Niemooghs da wrsenj
 Eni set kugj Oppoltes a xaltibortels.
 A

Letzter 1565. in Badioli Jo. Suate Margette Sued
 in dem Haupte der Kirche in Badioli Jo. Suate Margette Sued
 in dem Haupte der Kirche in Badioli Jo. Suate Margette Sued

*L'abbate di S. Maria probozo noma q. Luigi Tanzi; a Testamen-
to oblaturo a me guald. Pao. de. Francesco Canio Tizio
gizini; agy. Nigro; Liziani; ni la mil. noma.*

2.

[illegible]

19859

COMPENDIUM

Wszech Sniemowŷch Zawrŷzeni Knizetstwi Oppolskeho
a Rattiborskeho
*Zbiór wszystkich uchwał sejmowych księstw Opolskiego
i Raciborskiego*

1.⁴⁸⁴

Letha Panie 1565 w pondieli po Swate Margetie Snessenŷ wszech Stawuw
w nekterŷch artikulich przy Sniemu obecni w Oppoli derzanŷm.

(sesja) 1.

*Roku pańskiego 1565 w poniedziałek po świętej Małgorzacie (16.07.1565 r.)
uchwały wszystkich stanów dotyczących niektórych (uchwalonych) artykułów
sejmiu powszechnego odbytego w Opolu.*

1. Testamentuw lide prosteho rzadu nemohau czŷnitj.

Ludzie prostego stanu nie mogą spisywać testamentów⁴⁸⁵.

2. Zalobnik ma pohotowie bytj, pakli ne, 10 hrŷŷwen propaduge.

*Skarŷcy ma być w pogotowiu (do dyspozycji sądu), jeŷeli nie, płaci 10
grzywien (kary).*

2.

Letha Panie 1565 w pondieli po Swatŷm Mikulassŷ derzan gest w mestie Oppoli
Sniem obecny przy kterŷmŷto sniemu odevssech obywateli knizetstwi
oppol(skeho) a rattiborskeho ŷ ginŷm krag(uw) knim przŷslussegiczŷch
skarŷe⁴⁸⁶ wydane a zmocznene osoby stawu Panskeho a Rŷtirskeho dulegi
pssane przŷzenni k sniemu a zawrŷzeni wssŷ zemie Slezskeŷ který te dni
w Wratislawi derŷan byl ...

(sesja) 2.

*Roku Pańskiego w poniedziałek po świętym Mikołaju (10.12.1565 r.) zaczął się
w mieście Opolu sejm powszechny w posiedzeniu którego(biorą udział) wszyscy
obywatele⁴⁸⁷ księstw opolskiego i raciborskiego i innych ziem do nich*

⁴⁸⁴ Po nadaniu „Zrzizeni” sesje sejmiu zaczęto liczyć od nowa.

⁴⁸⁵ Dotyczy dyskusji czy chłopci poddani, zarówno nieosadzeni – dziedziczni jak i osadzeni – czynszowi lub pańszczyźniani mają prawo bez zgody swojego pana dysponować swoim majątkiem. Uchwała jest niezgodna z cesarskimi regulacjami pańszczyzny.

⁴⁸⁶ Winno być „skrze”.

⁴⁸⁷ Tzn. szlachta.

należących, uzupełniony osobami stanu pańskiego i rycerskiego, niżej wymienionymi delegatami do sejmu obejmującego wszystkie ziemie śląskie który w tych dniach odbył się we Wrocławiu...

1. Biergeltŷ Geho Czy: Mi: powolenŷ.
*Ogłoszenie Jego Cesarskiej Miłości podatku piwnego*⁴⁸⁸.
2. Mysliwost prŷŷ Zrŷŷzeni Zemskŷm pozustawena.
Sprawy polowań reguluje Statut Ziemski.
3. Kostelnŷch wieczŷ ne muze zaden odczyŷzowatŷ.
*Nie moŷe nikt zabierać kościelnych rzeczy*⁴⁸⁹.
4. Duchowenstwu poŷinnosti zaderŷane bŷtŷ nemagŷ.
*Nie moŷna duchownym zabronić (pełnienia) swoich obowiŷzków*⁴⁹⁰.
5. Duchowni lide o stateczŷch a nabŷtaczŷch swŷch magi moc poruczenstwŷ uczŷnitŷ.
Duchowni majŷ prawo dysponować swoim majŷtkiem ruchomym i nieruchomym.
6. Ab intestato kdŷ Kniez umrŷe komu pozustalost naleŷŷ.
Kiedy bez testamentu ksiŷdz umrŷe, komu naleŷy się pozostałość (majŷtek po nim).
7. Collatores mocz w tom pecŷŷ mitŷ.
Kolatorzy (patroni) majŷ obowiŷzek pilnować tego.
8. Kneŷŷ nemagi far pustossŷtŷ.
*Ksiŷŷom nie wolno parafii niszczyć (eksploatować)*⁴⁹¹.
9. Anlag na Saud Wrchni Knizetczy a M: pul druheho thall.
*Wpisowe do sŷdu zwierzchniego ksiŷŷęcego od tysiąca (wartości) półtora talaru*⁴⁹².
10. Wybierczŷ Zemskŷ spolu ginemi dwiemŷ 100 th: Salarium mitŷ ma.
Poborca ziemski (wybierczy) wspólnie z dwoma pomocnikami ma wynagrodzenia 100 talarów.
11. Aucŷty od bŷlŷch Wŷbirczŷch Zemskŷch odbirane.
Rozliczenia (zebrane podatki) z poprzednimi wybierczymi.
12. Pan Heŷtmann Zemskŷ aneb Procurator na mistu gehu Mil: Czys: k Saudu Zemskemu se postawiti y odpowidati poŷinien.
*Pan starosta ziemski lub prokurator poŷinien w imieniu cesarza odpowiadać przed sŷdem ziemskim*⁴⁹³.
13. Generalŷ w Actiech proti Ge: Czys: Mi: od Pana Saudiho wŷchazeti magi.

⁴⁸⁸ Biergelt – cesarski podatek piwny.

⁴⁸⁹ Chodzi tu o przejmowanie przez szlachtę ewangelickŷ dochodów kościelnych.

⁴⁹⁰ Sprawa usuwania ksiŷŷy.

⁴⁹¹ Dotyczy prywatnego wykorzystywania przez ksiŷŷy dochodów parafii.

⁴⁹² „...od gedneho Tysŷŷce Thollaru, Pul druheho Tolaru...”.

⁴⁹³ Moŷliwość zaskarŷenia przez inne osoby do sŷdu, starosty ziemskiego i prokuratora.

- Podstawowe dokumenty (oskarżenia) w imieniu cesarza powinny wychodzić (być podpisane) od sędziego (zwierzchniego ziemskiego).*
14. Mysłiwost wsseliŷaka po czyżŷch gruntach zakazana.
Wszelkie polowanie na cudzych gruntach (jest) zabronione.
15. Pokuta 50 hrzyŷwen strany myśliwosti.
Kara 50 grzyŷwen za polowanie (na cudzych gruntach).
16. Budaucz strany takowe pokuty k saudu pokazan powinnen geŷ przedkam odloŷyti.
Jeŷeli strona (oskarŷzona w sprawie polowania na cudzym gruncie) nie przyznaje się (odwołuje się), powinna najpierw zapłacić karę⁴⁹⁴.
17. Przes czyŷŷy grunty ze swerŷenŷmi psy wolno gechaty.
Przez cudze pola z zamkniętymi psami wolno jechać.
18. Sskodŷy a utratŷ przy wedenŷch Actiech komu a ŷak wynahrazene bytj magj.
Szkody i straty przy prowadzonych działaniach (urzędowych) – komu i jak mają być wyrównane (wynagrodzone).
19. Snocumbens (?) powinien przy obderŷŷcŷch we wssech utratach zastupitj.
Snocumbens⁴⁹⁵ powinien pokryć koszty oglądania (wizji lokalnej).
20. Przatelske porównanj.
Uгода przyjacielska (pozasądowa).
21. Wyŷgezd na hranicze ŷakeŷ bytj ma.
Jak ma wyglądać wyjazd na granicę (wizji lokalnej)⁴⁹⁶.
22. Pokuta non companentis Commissary.
Kara za nie stawienie się (wyznaczonego) komisarza.
23. Legate impedimentum Commissary excusat.
Upowaŷnienie komisarzy (do reprezentowania najwyŷszych władz)⁴⁹⁷.
24. Czely Saud kdy toho potrzeba na hranicze wyŷetj powinien.
Jeŷeli zajdzie potrzeba cały sąd powinien wyjechać na granicę (wizję lokalną).
25. Wdowy rzadu prosteho do trzetiho dilu pozustalosti se przypusstegi.
Wdowy stanu prostego (wiejskiego) powinny być dopuszczone do trzeciego działu (spadku).
26. Proscriptio erbssafft u mezy lidmi rzadu prosteho rok a ssest nedziel.
Zgłoszenie (prawa do) spadku ludzi stanu prostego (w terminie) roku i sześciu tygodni.
27. Proscriptio w neprŷŷtomnosti 3 leth a 18 nediel.
Zgłoszenie w nieobecności (poza księstwem) 3 lata i 18 tygodni.
28. Blizkost krwi mezy prostŷm lidem, erbuge.
(Jakie) pokrewieństwo między prostym ludem daje prawo do spadku.

⁴⁹⁴ Chodzi tu o polubowne załatwienie (przedsądowe) sprawy co nie zwalnia od zapłacenia kary.

⁴⁹⁵ Prawdopodobnie zapraszający, żądający.

⁴⁹⁶ W sprawie sporu o miedzę.

⁴⁹⁷ Jeŷeli nie mogli być obecni starosta kanclerz i sędzia zwierzchni.

29. Actige (?) G: Mi: Cze: bez uplatku fedrowane byti magi.

*Wzywani (przed sąd) w imieniu Jego Cesarskiej Miłości nie muszą płacić*⁴⁹⁸.

30. Obdarowany od G: Mil: Czy: k wysauzeni neczego powinien De iudicio gisti ex iudi: actum solvi swrchu gest proseni.

*Zwolniony jest od opłat każdy obdarowany (uprzywilejowany) przez cesarza*⁴⁹⁹.

31. Item zastawni derżytel od statkuw Czys.

*Także zastawny właściciel majątku cesarskiego*⁵⁰⁰.

32. Zrzyżeni Zemskeho k zawrzeni narzyżene osoby.

*Upoważnione osoby do zamknięcia obrad (auszus?)*⁵⁰¹.

SNIEM TRZETI

Letha Panie 1567 w strzedu po Nedieli genż slowie Latare genż gest 12. dnie meşyżce Marty przy derżanym obecznim sniemu w knizetstwi oppolskim a rattiborskim w mestie Oppoli, na tom gsau se wssechni stawowe tiechż to knizetstwi gednomysłne snesslj ...

SEJM (SESJA) TRZECI

Roku pańskiego 1567 w środę po niedzieli zwanej Latare, to jest 12 dnia miesiąca marca na rozpoczętym sejmie powszechnym księstw opolskiego i raciborskiego w mieście Opolu na którym są obecne wszystkie stany tych księstw jednomyślnie uchwalili...

1. Bernie od ssaczunku po 12 th.

Bernie od szacunku po 12 talarów.

2. Eximirowane persony od takowe bernie.

Zwolnione osoby od tego podatku.

3. Narzyżene osoby który birani bierne Czysarskich.

*Upoważnione (wyznaczone) osoby do zbierania bernie*⁵⁰².

4. Biergelt Ge: Mi: Czys: powoleny do 2 leth.

Wysokość podatku piwnego Jego Cesarskiej Miłości uchwalona na 2 lata.

⁴⁹⁸ Poność żadnych opłat.

⁴⁹⁹ Dotyczy nadania majątków przez cesarza.

⁵⁰⁰ Dzierżawcy majątków cesarskich są zwolnieni od opłat.

⁵⁰¹ Obowiązek przekazania uchwał sejmiku w poszczególnych okręgach oraz wykaz uprawnionych (do tego): z opolskiego – Jan Żyrowski ze Szczepanowic, z raciborskiego – Kasper Wyskota, sędzia księstwa raciborskiego i Jan Reiswitz, z głogówckiego – Mikołaj Lasota, kanclerz ziemski, ze strzeleckiego i sławieckiego – Jerzy Żyrowski, sędzia ziemski, z chrzelickiego – Jerzy Oppersdorff, starosta księstwa raciborskiego, z toszeckiego – Jan Kokors, z oleskiego – Walentyn Dubrawka, z niemodlińskiego – Jan Pückler na Łągiwnikach (?), z lublinieckiego – Jan Krzydłowski, z prudnickiego – Krzysztof Wachtel.

⁵⁰² Wyznaczeni poborcy (wybierczy) bernie: włódcy Henryk Danwitz z Szymiszowa, Jerzy Lachnitt z Hartenbergu – „rentmistrz” zamku opolskiego i „opatny” (mieszczanin) Walentyn Lorentz – „kastner” zamku opolskiego.

5. (A ma dawano byti od gedne becżki piwa, neb od dwu achteli 4 gr. 8 hl Gross po 12 ha: cztaucz)⁵⁰³.
(Należy płacić od jednej becżki piwa lub od dwóch achteli 4 gr. 8 halerzy licząc 1 grosz po 12 halerzy).
6. Za wybirczyho biergeltu narżyżen P. Waczlaw Czybulka.
Na poborcę podatku piwnego wyznaczono pana Wacława Czibulkę.
7. Biergeldt od domowego truncku nema dawan byti.
Od domowych (na potrzeby domowe) trunków nie należy pobierać podatku.
8. Wyprawa proti Turkum yaka byti ma.
Jaka ma być (jak przygotowana) wyprawa przeciw Turkom.
9. Ibidem.
To samo.
10. Bierne ratky prawu wogennu ulozena.
Wysokość rat bernie dostosowane do prawa wojennego⁵⁰⁴.
11. Idem Continuat.
Kontynuacja tego samego.
12. Wyprawa desateho człowieka podle rovnosti ginych knizetstw.
Pobór (rekruta) co dziesiątego człowieka podobnie jak w innych księstwach.
13. Consignatie lidi w sedlych k aurzadu Zemskemu odeslane.
Wykazy ludzi w miejscowościach do urzędu ziemskiego (mają być) odeslane⁵⁰⁵.
- 13.⁵⁰⁶ Contributige ulozena pro wyslane ku knizetczy mu sniemu až do Prahy.
Odwwołanie do Pragi od wysokości nałożonej kontrybucji na sejm księstw⁵⁰⁷.
14. K wybirani takow y Contrib: narżyżene.
Zarządzenie w sprawie pobierania tej kontrybucji
15. Wyslanym do Wratislawe po 24 g. na gedneho kone na 1 den.
Wysłańcom do Wrocławia (przysługuje) po 24 groszy na dzień na jednego konia.
16. Yako prze przy saudach zemskych wodene byti magi.
Jak mają być prowadzone sprawy w sądach ziemskich.
17. Zalobnik nema odkladeno zadatj.
Skarżący nie może uzupełniać oskarżenia (w trakcie rozprawy?)⁵⁰⁸.
18. Actige nedbanliwego zalobnika wymazana byti ma.
Niewłaściwe zachowanie skarżącego powoduje skreślenie sprawy.

⁵⁰³ Na marginesie tylko numer uchwały, zdanie pochodzi z tekstu.

⁵⁰⁴ Możliwość płacenia podatku w dwóch ratach.

⁵⁰⁵ Panowie poddanych mają obowiązek do Wielkanocy przekazać listę rekrutów.

⁵⁰⁶ Pomyłka pisarza – podwójny numer.

⁵⁰⁷ Zapis w tekście niejasny: odwołanie do Pragi aby pieniądze z jakiejś nałożonej kontrybucji (dotatkowy podatek?) powinny być przeznaczone na rzecz księstwa.

⁵⁰⁸ Zapis niejasny.

19. (Gestliby take dale po zalobie swe stati chtiel ma przy swau znowu obnowiti a tak yakz zwyklost a obyczey Zemsky gest zapoczyti)⁵⁰⁹.
Jeżeli (skarżący) chce uzupełnić skargę powinien na nowo (wnieść do sądu) jak jest to w praktyce ziemskiej.
20. Zalobnik po wymazani prze dodany trzema prawum wygitj propada swau przy.
*Jeżeli skarżący po zakończeniu sprawy przez następne trzy posiedzenia sądu nie wnosi (odwołania), sprawa jest zamknięta*⁵¹⁰.
21. Exceptis actionib(us) Iniuriarum.
*Wyjątek przebiegu(posiedzenia) sądu*⁵¹¹.
22. Obwineni magi do knih zapsana byt.
Oskarżenia mają być zapisane w księgach.
 a to wczasu slussnym.
*I to w odpowiednim czasie*⁵¹².
23. Hned przy roke budaucz k saudam pokazan obwineni ma, odpornne stranie oddano byti.
*Natychmiast (szybko) przy będących rokach*⁵¹³ *oskarżenie powinno być przekazane oskarżonemu (odpowiadającej stronie).*
Nemożna se przysahu z sebe zwesti.
*Nie wolno odmawiać złożenia przysięgi*⁵¹⁴.
24. O Swiedomim.
O świadczeniu (świadkach).
- 26.⁵¹⁵Ku wyhlesseni registru mag. Strany pod pokutu stanuti.
Przy ogłoszeniu rejestru spraw (wokanda) strony pod karą mają być obecne.
27. Obzalowany Contumax.
*Oskarżony nieposłuszny*⁵¹⁶.
28. Odklady nemag brane byti.
(Wnioski) o przełożenie (terminu rozprawy) nie mają być brane (uwzględnione).
29. Ze ssrankuw ne wystupowati.
*Od szranki*⁵¹⁷ *nie wolno (bez zgody sądu) odchodzić.*
30. Swiedkowie yak brani byti magi.
Świadkowie jak mają być wzywani.

⁵⁰⁹ Przy numeracji brak tytułu – tekst.

⁵¹⁰ „...propada swau przy...” – przepada jego sprawa.

⁵¹¹ Dotyczy znieśławienia („narzku chti”) i używania obraźliwych słów („hantliwych slow”) w czasie rozprawy sądowej.

⁵¹² Dopisano na marginesie.

⁵¹³ Roki – stare określenie używane i w Polsce na okres odbywania posiedzeń sądu lub innych zjazdów szlachty.

⁵¹⁴ Dopisano na marginesie.

⁵¹⁵ Pomyłka w numeracji.

⁵¹⁶ Nie stawia się na rozprawę.

⁵¹⁷ Miejsce (balustrada) przestuchiwania stron i świadków.

31. Diplomati Ÿak sobie postupowati magi.
*Dyplomaci jak mają postępować (przed sądem)*⁵¹⁸.
32. (A kdyż przygāt bude ma przysahu podle starobile zwyklosti sprawiti a od zapsani do knih zemských, pisarzy zemskemu piet hrzywen dati).
*(A gdy przyjęty zostanie, ma przysięgę według starego obyczaju złożyć i od zapisania do ksiąg ziemskich pisarzowi ziemskiemu dać pięć grzywien)*⁵¹⁹.
33. (A kdoby w nowie obdaržen gsau cz toho porządku pominul a tak se nezachowal, negsau gemu obyuatele titulu wladiczkého dawati powinni).
*(A ktoby nie przestrzegal przepisów i tak się nie zachował obywatele nie powinni uznać jego tytułu włódyckiego)*⁵²⁰.
34. Sniemowe zawrzeni do Knih zapsano.
Uchwały sejmowe wpisano do ksiąg.

SNIEM CZTWRTY

Letha Panie 1567 w Patek po Nawssstiweni Panny Marya przy zhromazdeni Sniemu obecneho panuw stawuw Knizetstw oppol: a rattiborskeho na przedlozene artikule od G: Mi: Pana Heytmana zemského, gsau se tež Pani Stawowe na tom społeczne a gednomýslnie snesli a zawrżeli.

SEJM (SESJA) CZWARTY

Roku Pańskiego 1567 w piątek po Nawiedzeniu Panny Marii (4.07.1567) na posiedzeniu sejmu (sejmiku) powszechnego panów stanów księstw opolskiego i raciborskiego na wniosek jego miłości pana starosty ziemskiego panowie stanowi wspólnie i jednomyślnie uchwalili i postanowili.

1. Strany ssaczunku.
*Sprawa szacunku*⁵²¹.
2. Wdowy a wienne Panj Ÿako kczyñeni sprawedlnostj poddaným gegým przywozowane bytj magj. Stawunk.
*Wdowy i panie wienne*⁵²² w jaki sposób mają (być) obliczane (podatki) od poddanych ich⁵²³.
3. Immissige narżyzena proti nedbanliwym Creditorum.
*Przepisy przeciw nieuczciwym (niedbałym) wierzycielom*⁵²⁴.
4. Consens: Creditorum.

⁵¹⁸ Przez „dyplomatów” ustawodawcy rozumieją wszystkich będących w służbie cesarskiej oraz w jakiś sposób związanych z administracją cesarską, nawet zastawnych właścicieli majątków kamery cesarskiej.

⁵¹⁹ Na marginesie tylko numeracja.

⁵²⁰ Na marginesie tylko numeracja. Nie powinni uznać jego tytułu włódyckiego – tu uznać za szlachcica.

⁵²¹ Wartości majątków i wysokości podatków.

⁵²² Posiadające zapisane wiano.

⁵²³ Dotyczy obliczania podatków i ściągania zaległych.

⁵²⁴ Dotyczy zarówno zaległych podatków jak i innych wierzytelności (egzekucja komornicza).

*Zgoda wierzycielom*⁵²⁵.

5. Pokuta 300 hrzywen genžby Statku odstupitj nechtiel.
Kara 300 grzywien jeżeli (dłużnik) nie chce oddać majątku.
6. Proti uporným debitorum Executive postupowano byti ma.
Pokuta Kam odlozena byti ma.
Przeciw opornym dłużnikom powinno być przeprowadzone postępowanie egzekucyjne. Kiedy kara może być odłożona.
7. Wybirczych Zemských zgezd do Oppole.
*Zjazd w Opolu wybierczych ziemskich*⁵²⁶.

ZAWRŽENI SNIEMOWE PATE

Letha Panie 1569 na sniemu obecným, který deržan gest w autery w Wigily Hromnitz odpowied Panuw a Rytirstwa na nektere poddane listy G: Mi: Czy: Pana nasseho Neymilostiegsyho, tudiž y gine artikule od Urozeneho a Stateczneho pana Mikulasse Lessoty Kanczlerze knizetstwj oppol: a rattib: na ten czas Mistoderzytele Heytmanstwj wrchniho w tomž Knižetstwj.

UCHWAŁY SEJMOWE PIĄTE

Roku Pańskiego 1569 na sejmie powszechnym który obradował we wtorek w wigilię⁵²⁷, Gromnicy (Matki Boskiej Gromnicznej) (1.02.1569 r.) odpowiedź panów i rycerstwa na niektóre listy Jego cesarskiej Mości pana naszego najmiłoścowszego oraz i inne sprawy od urodzonego i statecznego pana Mikołaja Lasoty kanclerza księstw opolskiego i raciborskiego w tym czasie zarządcy (pełniącego obowiązki) starostwa zwierzchniego w tychże księstwach.

1. Strany miest G: Mi: C: psani ucžyneno.
*Odpowiedź na pismo Jego Cesarskiej Miłości w sprawie miast*⁵²⁸.
2. Bernie przy przedesslych sniemowych zawrzeni pozustawene.
(Pobieranie) bernie pozostają według poprzednich uchwał sejmu.
3. Strany hranicz z Korunu Polsku psani oberambtske cžteno.
Odczytano (zapoznano się) z pismem wyższego urzędu (we Wrocławiu) w sprawie granic z Koroną Polską.
4. Obywatele zdegsy na czyzo wognu se dawatj nemagj.
Tutejsi obywatele nie mogą służyć (brać udziału) w cudzej wojnie
5. Poczet Wybirczych zemských.
*Wykaz wybierczych ziemskich*⁵²⁹.
6. Pokuta nate kterzy na Sniemy se nezgiždeg.
Kary dla tych którzy nie przyjechali na sejm.

⁵²⁵ Na przejęcie majątku przez wierzyciela.

⁵²⁶ Obecność wybierczych obowiązkowa pod karą pieniężną.

⁵²⁷ Wigilia – tu dzień przed świętem.

⁵²⁸ Odrzucono skargę miast (nie wiadomo w jakiej sprawie).

⁵²⁹ Uchwała dotyczy sporządzenia wykazu – brak nazwisk.

SNIEM SSESTY

Letha Panie 1569 w pondželi den Swateho Jakuba deržan gest Sniem obecny w Oppoli, na kterymžto Sniemu se obecne snesseni stało, w przytomnostj pana Mikulasse Lessoty z Steblowa, na Lublinczy a Blazeyowiczych Kanczlarze, a na ten czas Misto deržyteli Urzadu Heytmanskeho yak duleg j psano stogj.

SEJM SZÓSTY

Roku Pańskiego 1569 w poniedziałek (w) dzień św. Jakuba (25.07.1569 r.) rozpoczął się sejm powszechny w Opolu na którym to sejmie powszechne obrady w obecności pana Mikołaja Lasoty ze Seblowa na Lublińcu i Błażewicach kanclerza i obecnie zarządcy (pełniącego obowiązki) urzędu starosty jak dalej napisano.

1. Wysslani na sniem knizetczy P: Mikulasse Lesotu a P: Kaspera Wysskotu.
Wysłanie (wybór delegatów) na sejm książęcy⁵³⁰ pana Mikołaja Lasotę i pana Kaspra Wyskotę.
2. Zbirka zemska ulozena.
Uchwalony podatek ziemski⁵³¹.
3. Substituti na Sniem Knizetczy.
Zastępcy na sejm książęcy⁵³².
4. Ge: Mil: Arczy Knizetczy Ferdinandowej zbirka ulozena.
Delegacja na (powitanie) arcyksięcia Ferdynanda⁵³³.

SNIEM SEDMY

Letha Panie 1569 na sniemu obecnim který ten patek przed S-tu Elżbietu w Oppoli, deržan był, na tom se wssychni wubecz snesli...

SEJM SIÓDMY⁵³⁴

Roku Pańskiego 1569 na sejmie powszechnym który w piątek przed św. Elżbietą (18.11.1569 r.) rozpoczął obrady na którym wszyscy uchwalili...⁵³⁵

⁵³⁰ Sejm Śląski we Wrocławiu.

⁵³¹ Dotyczy dodatkowego opodatkowania na koszty podróży na sejm we Wrocławiu.

⁵³² Jeżeli z jakichś powodów wybrani delegaci nie będą mogli brać udziału w sejmie we Wrocławiu to w zastępstwie kanclerza Lasoty pojedzie Jan Żyrowski, sędzia ziemski a w zastępstwie Wyskoty – Paweł Charwat.

⁵³³ Wyjazd do Wrocławia na poniedziałek po św. Bartłomieju (29.08.1569 r.) skład delegacji: Jan Żyrowski – sędzia ziemski i Jerzy Lachnitt – poborca podatków i wybierczy bernie obu księstw.

⁵³⁴ Sejm rozpoczął obrady 18.11.1569 r. a zakończył 9.04.1570 r. (Dominica Misericordia – druga niedziela po Wielkanocy).

⁵³⁵ Na wstępie uchwalono dokładny wykaz wysokości podatku oraz wybrano wybierczych dla poszczególnych „krajów”: opolski – Henryk Stwoliński, raciborski – Jan Reiszewitz, głogówecki – Jan Rohowski, strzelecki i sławicki – Piotr Strzela Chmielik, chrzelicki – Henryk Szwejnuch, toszecki – Wacław Worff, oleski i lubliniecki – Wacław Czibulka, niemodliński – Henryk Zubrzycki, gliwicki – Wawrzyniec Trach, bielski i prudnicki – Jan Gocz.

1. Aussuss Zemsky naržyženy.

*Uchwalenie (powołanie) auszusu ziemskiego*⁵³⁶.

2. Przysaha P: Heytmana odgednoho sniemoweho Commisiarže cztena wssak citra prajudicium zemie.

*Przysięga pana starosty czytana przez jednego komisarza sejmowego „per procura”*⁵³⁷.

SNIEM OSMY

Letha Panie 1570 w patek przed Swatym Jakubem derżan gest sniem Zemski w Oppoli a na niem zawrżeno...

SEJM ÓSMY

Roku Pańskiego w piątek przed św. Jakubem (21.07.1570 r.) rozpoczął się sejm ziemski w Opolu i na nim uchwalono...⁵³⁸

1. Scheffel⁵³⁹ geldt ulozeny.

Uchwalono podatek od zbiorów.

2. Idem.

To samo.

3. Idem.

To samo.

4. Idem.

To samo.

5. Biergeldt.

Podatek piwny.

6. Saud Zemsky w Ratiborzi pro 29 Octobris.

Sąd ziemski w Raciborzu 29 października.

7. Wybirczy powinny z Erby swemi poczty oddawatj.

*Wybierczy lub ich potomkowie powinni (zebrane pieniądze) oddawać*⁵⁴⁰.

8. Pisarz Zemski do uwazowani w Statki naržyžen od czeho gemu 15 hrzywen powinno bude dati.

⁵³⁶ Uzasadnienie utworzenia przedstawicielstwa – auszusu sejmiku w składzie przedstawicieli „krajów”: opolskie – Jan Żyrowski z Półwsi i Piotr Żyrowski, raciborskie – Wacław i Jan Reiswitz, głogówckie – Henryk Strzela i Jan Rohowski, strzeleckie – Jerzy Redem i Joachim Buchta, kozielskie – Łukasz Pelka i Zygmunt Jordan, toszeckie – Wacław Prokop i Wacław Worff, oleskie – N. Josinski (? Dambrowka ?) i Wacław Koschembar, Niemodlińskie – Balcer Stolz i Jan Pückler, bialskie i prudnickie – N. Tabor i N. „Syb” (Schip ?) oraz z urzędu i wyboru: Jan Żyrowski – sędzia ziemski, Kasper Wyskota, Jan Kokors, Wacław Reiswitz – prokurator, Jan Dluhomil, Paweł Petrowicz Charwat, Mikołaj Noss – pisarz ziemski oraz w razie potrzeby przedstawiciele miast. Przedstawicielstwo miało obradować w Głogówku.

⁵³⁷ Przysięga starosty ziemskiego została odczytana i przyjęta przez komisarza sejmiku ziemskiego a nie przez kanclerza którego w tym czasie nie było. Czy jest ważna?

⁵³⁸ Realizacja uchwał sejmiku śląskiego we Wrocławiu.

⁵³⁹ Scheffel – miara zboża, korzec – Scheffelfgeld tu podatek od żywności, zbiorów.

⁵⁴⁰ Powinni w poniedziałek po św. Wawrzyńcu (14.08.1570 r.) przywieźć do Opoli zebrane pieniądze, koszty zbiórki.

Oplata pisarza ziemskiego wezwanego do majatku wynosi 15 grzywien.

9. Wytrźni lide kterak trestani byti magj.

Awanturnicy jak mają być karani⁵⁴¹.

10. Lancz Knechtj a biehaunj magj wýzdierżeni bytj.

Landknechty⁵⁴² i włóczędzy mają być usuwani (wypędzani).

11. Sniemu obeslani yake byti ma.

Jak ma być ogłoszenie (zawiadomienie o posiedzeniu) sejm.

12. Aurżadowe listy pod pokutu prżygmiane bytj magj.

Pisma urzędowe (zawiadomienia) pod karą muszą być przyjmowane.

13. Obwineni k saudu skrz posły prżysazne byti magi posyłane.

Oskarżonym (wezwania) do sądu (tylko) przez gońców przysięgłych mają być dostarczane.

Pokuta genż by takoweho prżygit nechtel.

Kara kto nie chce przyjąć takowego (pisma).

14. Pisarze kterżj sedlskim lidem Supplicaty pissau gmena swe prży nich podepsatj powinni.

Pisarze którzy piszą podania (prośby) ludziom wiejskim powinni (je) podpisywać swoim nazwiskiem.

ZAWRŻENI SNIEMOWE DEWATE

Letha Panie 1571 den patek przed S-tu Agnessku na przedlozeni sepsane y a ustmi panuw posluw zemských, kterži den sstwrtek po Božye Narozeni Letha 1570 ode wssy Zemie do Wratislawie wyslani byl, kzawirani smienowemu, Pani Pralati, Rytirstwo y Miesta tu odpowied gednostegne dawagi...

UCHWAŁY SEJMOWE DZIEWIĄTE

Roku Pańskiego 1571 w piątek przed św. Agnieszka (20.01.1571 r.) przedłożono wspólne sprawozdanie pisemne i ustne panów posłów którzy we czwartek po Bożym Narodzeniu roku 1570 (28.12.1570 r.) od wszystkich ziem (księstwa) wysłani zostali do Wrocławia na obrady sejm. panów pralatów (duchowieństwa), rycerstwa i miast.

1. Bierne po 5 thl m.ulozena.

Ustalono bierne po 5 talarów od tysiąca..

2. Pokuta 10 hrzywen kdo ku snemu nestane.

Kara 10 grzywien za niestawienie się na sejm.

3. Zbirka od poddanych.

Podatki (ściągane) od poddanych⁵⁴³.

4. Immissy kterym spůsobem dawana byti ma .

⁵⁴¹ Awantury i bijatki na weselach i z innych okazji w domach szlacheckich i mieszczańskich.

⁵⁴² Dezerterzy i zwolnieni z wojska.

⁵⁴³ Termin i wysokość podatku od poddanych (10 gr.).

Immisy⁵⁴⁴ jakim sposobem powinny być przyznawane.

Idem de immissione.

Także o immisach.

5. Zebreczy ŷ Landt Knechti trpeni bytj nemagi
Żebracy i landknechci nie mogą być torturowani⁵⁴⁵.
6. Podruhowie bez wiadomości panske przygmani byti nemami.
Służba folwarczna bez zgody (swojego) pana nie może być zatrudniana⁵⁴⁶.
7. Ułożona zbirka pod pokutu oddana byti ma.
Zebrane (pieniądze z podatków) pod karą powinny być oddane (do kasy ziemskiej).
8. Młynarze pod Wahu obili ku mleni przygiti mati a zase oddawati magi.
Młynarze mają obowiązek przyjmować zboże i wydawać (mąkę) odważone.
9. Slib panu heytmanu przymeny pod utraczeniem czti a wiry zderzeny byti ma.
Przysięga panu staroście powinna być dotrzymana pod (karą) utraty czci i wiary.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE DESATE

Letha Panie 1571 w autery po Swateho Petra w Okowach, snesseni a zawrżeni, na Smieniu obecnym Knizet. Oppol. a Rattib. ŷ ginym Kraguw przysslusegiczym, od Panuw, Pralatuw, Rytirstwa ŷ Mesta w dotczonym Knizetstwich.

UCHWAŁY SEJMOWE DZIESIATE

Roku Pańskiego 1571 we wtorek po św. Piotrze w Okowach (7.08.1571 r.), wniesiono i uchwalono na sejmie powszechnym księstw opolskiego i raciborskiego i ziem (okręgów) do nich należących przez panów duchownych, rycerzy i miast wymienionych księstw.

1. Biernie.
Bernie⁵⁴⁷.
Idem.
To samo.
2. Biergeldt.
Podatek piwny.
Idem quod supra.
To samo jak wyżej.
3. Wybierczy narzyżeni do wybirani wysz resolvirowanych podatkuw.

⁵⁴⁴ Przekazywanie majątku dłużnika wierzycielowi celem ściągnięcia długu tzw. wwiązanie.

⁵⁴⁵ Zakaz torturowania włóczęgów.

⁵⁴⁶ U innego pana.

⁵⁴⁷ Sprawa pobierania bernie.

Wyznaczeni wybierczy nie mogą więcej wydawać zebranych podatków⁵⁴⁸.

Idem.

To samo.

Idem.

To samo⁵⁴⁹.

4. Strany zebra kuw a bie hunuw.

W sprawie żebraków i włóczęgów⁵⁵⁰.

Idem ut s(u)p(r)a .

To samo jak wyżej⁵⁵¹.

5. Ssacunk a osedlo se lidi consignerowanŷ.

Szacunek (wysokości podatku) i majątku (gospodarstwa) powinien być opisany (dany na piśmie).

6. Termin ucztu zemskeho.

Termin rozliczenia się z zebranych podatków⁵⁵².

Rukogemske a hlavne listy kterak podpisowane byti magi.

Jak mają być podpisywane (pisane) dokumenty rękojemskie (poręczenia) i inne.

7. Swady ktere se przy swadbach ŷ k(r)czm(ach) ginam dr(u)gi kterak trestan byti magj.

Jak mają być karane awantury na weselach, w karczmach i gdzie indziej⁵⁵³.

Idem.

To samo.

Idem.

To samo.

8. K rokam polozenŷm od Aurządu kdy nestane ŷaku pokutu podniknuti ma.

Jaką karę od urzędu powinien otrzymać kto nie stawia się na posiedzenie (sądowe).

9. Aurzędowe listy pod pokutu prŷŷgmane byti magi.

Pisma (listy) urzędowe powinny być odbierane pod karą.

10. Czesty opravowane byti magj.

⁵⁴⁸ Wyznaczeni dla całych księstw: Henryk Stwolinski i Jerzy Lachnitt – rentmistrz opolski nie mogą wydawać pieniędzy z zebranych podatków..

⁵⁴⁹ Wykaz wybierczych (jeden szlachcic i jeden mieszczanin) z poszczególnych okręgów (krajów): opolskie – Henryk Stwolinski i Ambroży List, raciborskie – Zachariasz Czibulka i Jan Tomanczik, głogóweckie – Wiktoryn Ruozic i Janek Herolimin, strzeleckie i sławieckie – Zygmunt Nawoy i Jerzy Szawelka, kozielskie – Mikołaj Prokop i Jakub Sikora, toszeckie – Frydrych Szamberg i Gawel Jerloch, oleskie – Wacław Koschembar i Matys Zasiadło, Lublinieckie – Jan Boya i Szymon Plachetka, niemodlińskie – Jan Pange i Hans Schneider, prudnickie – Jerzy Beess i Jorge Kruss, bialskie – Jerzy Stolz i Albrecht Syradki, gliwickie – Wawrzyn Trach i Stanisław Labutski, żarskie – Janusz Holly i Jan Skaziskórka, krapkowickie – Szczesny Zakrzowski i Matusz Twarożek.

⁵⁵⁰ Punkt ten został „wtrącony” w tekst w sprawie pobierania podatków.

⁵⁵¹ Dotyczy zbierania podatków.

⁵⁵² Termin na św. Andrzeja, przypomnienie o obowiązku pod karą stawienia się osobiście lub wysłania potomków.

⁵⁵³ Dotyczy awanturującej się młodzieży szlacheckiej.

Drogi (publiczne) powinny być utrzymywane.

11. Pisarze którzy chudym lidom Supplicatige pysy magj se zegmena podepsawati.
Pisarze którzy piszą biednym ludziom podania (prośby) mają podpisywać (je) swoim nazwiskiem.
12. Obeslani w Kragich pro neprżyłiss welku potrzebu.
Kara za nieprzyjęcie zawiadomienia (urzędowego) bez uzasadnienia.
13. Zagem dobytkuw z gruntuw giných Knizetstwi nema dla Zrzýzeni Zemskeho wyprawowan býti.
Zajęcie bydła na gruntach innych księstw nie może być rozpatrywane (przez sąd księstwa) według Zrzizeni ziemskiego⁵⁵⁴.
14. Zagem dobytkuw mezý zdegssými obywatelmj.
Zajęcie bydła między miejscowymi obywatelami (szlachtą).
15. Kdoby k Sniemu sine legalitate ne stanul 10 hrżýwen pokuty powinnej.
Ktoby bez usprawiedliwienia nie zjawił się w sejmie podlega karze 10 grzywien⁵⁵⁵.
16. Przy Rocznych Zemských nemagi postranne prze tolko zroczone slýssane beyti.
Na sesjach sądu ziemskiego nie mogą występować postronne osoby a tylko te których rozprawy dotyczą.
17. Wygez d hranicze.
Wyjazd (w sprawach) granicznych własności⁵⁵⁶.

SNIEMOWE ZAWRŻENJ DESATE (cd ?)

Letha 1572, we sstwrtek po Welke Noczy, przy zhromaždieni Panuw Saudczy Zemských a osob odewssy zemie z kragj wolených, stalo se dulej psane Snesseni.

SEJMOWE UCHWAŁY DZIESIĄTE⁵⁵⁷

Roku 1572, we czwartek po Wielkanocy (10.04.1572 r.) na zgromadzeniu panów sędziów i wybranych przedstawicieli wszystkich ziem z okręgów, uchwalono co następuje.

1. Zbirka zemska po 9 gr ode sta.
Zbiórka ziemska (podatków) 9 groszy od stu (9 %) ⁵⁵⁸.

⁵⁵⁴ Nie podlega przepisom prawa księstw opolskiego i raciborskiego.

⁵⁵⁵ Uchwała ta pojawia się prawie na każdym posiedzeniu sejmu, widać bez skutku.

⁵⁵⁶ Tzw. sprawy o miedzę.

⁵⁵⁷ Nie jest to sesja sejmiku powszechnego a prawdopodobnie pierwsze posiedzenie „auszusu” (przedstawicielskiego) z udziałem sędziów i przedstawicieli poszczególnych okręgów (zgodnie z uchwałą z dnia 18.11.1569 r.), dlatego ma numerację poprzedniego sejmiku powszechnego.

⁵⁵⁸ Jest to niezrozumiałe gdyż nie było systemu dziesiętnego, 1 talar liczył 36 groszy. Być może zamieniano talary na grosze i od nich liczono 9 %.

2. Odsadowe a oddielowanj statkuw skerz Pisarze zemskeho a ktomu narżżzene przysazne osoby se dieli magj.

Należytoŝtj gim powinno dati po 10 thal:

Sądowe i (fizyczny) podział majątków (dozwolone) tylko przez pisarza ziemskiego i osób zaprzysiężonych.

Wynagrodzenie ich wynosi 10 talarów.

SNIEMOWE ZAWRŻENJ GEDENACZTE

Letha Panie 1573 w pondieli po swatej Trogiczj, Pani, Pralatj, Rytirstwo j Miasta Knizetstw Oppolskeho a Rattiborskeho slýsseli gsau przedlozeni a sepsane snesseni Sniemu Wratislawskiego, kterj od Panuw Posluw, totiž pana Petra Zjrowskeho na Wroninie, pana Jana Rohowskeho na Steblowie na tomj drżanym Sniemu przedlozene czo Gich Mil: Pani Knizata a Stawowe Knizetstwj Slezskjch spolu z Poslým nassymj swolilj, tak yakž týtž zawrżeni smienowne w sobie obsasuge...

UCHWAŁY SEJMOWE JEDENASTE

Roku Pańskiego 1573 w poniedziałek po św. Trójcy (18.05.1573 r.) panowie duchowieństwo, rycerstwo i miasta księstw opolskiego i raciborskiego wysłuchali i (otrzymali) spisane uchwały sejmu wrocławskiego przedłożone przez panów posłów, a mianowicie pana Piotra Żyrowskiego na Wroninie⁵⁵⁹ i pana Jana Rohowskiego na Steblowie⁵⁶⁰ posłów do tego sejmu co panowie książęta i stany księstw śląskich wspólnie z naszymi posłami uchwalili, tak jak zawierają te uchwały...

1. Berne ulozena na dwa Terminy po 3 thl a M.
Berne rozłożone na dwie raty po 3 talary od tysiąca..
Czo se nekterjch Artikuli potrzeb obzwlasstnich Zemskjch dotýcže⁵⁶¹.
Co się dotyczy artykułów spraw wewnętrznych ziemskich.
2. Privilegia Zrżyzeni Zemske, a starodawni zwyklosti przy prawach a saudach zachowane bytj magj.
Przepisy prawa ziemskiego i stare obyczaje powinny być zachowane w sądach (przy wyrokach).
3. Pokuta 6. hrżjwen kdoby zbirek zemskjch na Terminy neoddawal.
Kara 6 grzywien dla tego, kto by zebrane pieniądze (z podatków) w terminie nie oddał (nie przekazał władzy).
Duplowana pokuta.
Podwójna kara.
Trestani zapotrżebne uznane.
Kiedy uzna się za potrzebne ukaranie (więzieniem).

⁵⁵⁹ Wronin k. Lewina Brzeskiego.

⁵⁶⁰ Steblów k. Krapkowic.

⁵⁶¹ Śródtitul.

4. Sskody a utraty pro neplaczeni dluhow zbiehle kterak wýnahrazene býti magj.
Jak mají być wyrównane szkody i straty spowodowane nie płaceniem zaległych długów (podatków).
5. Executy neb Ležakuw Lýsser geldt.
Wynagrodzenie (diety) egzekutorów czyli „leżaków”⁵⁶².
6. Dluhý gine nebz zapisme pochazegicze nemagj ksaudu pokazowane býti.
Długi inne nie potwierdzone pisemnie nie będą rozpatrywane przez sąd.
7. Slibem zawazaný nema bez powoleni straný, ktereý dlužen od Auržadu Zemskeho propusten býti.
Przysięgą zobowiązany (dłużnik) nie może być od niej zwolniony przez urząd bez zgody wierzyciela⁵⁶³.
8. Pržý saudach, rokach, wygezdach zemských nemagj prze které prw zrocžene negsau slýssene býti.
Na posiedzeniach sądu, zjazdach szlachty itp. Nie wolno zabierać głosu bez wcześniejszego zgłoszenia.
9. Excedentes w Mestach z stawu Rytirského osedlostj w Zemi nemagiczý magj mestana slib wžýti neb wezenim opatržýti.
Występk (awantury) w miastach ze (wywołane przez) stanu rycerskiego nie mający osiedlenia w ziemi⁵⁶⁴ mają (być) zatrzymani pod przysięgą (na slib) lub więzieniem⁵⁶⁵.
10. Czýzozemczum nemagj obyuatele statkuw prodawatj.
Szlachcie nie wolno cudzoziemcom sprzedawać majątków⁵⁶⁶.
11. Ozralstwi zbyteczne wuobecz zakazano.
Nadmierne ucztowanie całkowicie zabronione⁵⁶⁷.
Piwo zadnemu na borg dawane býti nema pod pokutu 10 hržýwen.
Nikomui nie wolno sprzedawać na kredyt piwa pod karą 10 grzywien.
12. Borgj bez obwzlastniho ugissčženi nemagj dielane býti.
Kredytu (nowego) bez rozliczenia poprzedniego nie wolno dawać.
13. Saudý a wssechne sprawy sedlske nemagj nez skrz lidi sedlských spravowane býti.
Sądy i wszystkie sprawy ludności (pomiędzy ludnością wiejską) mają być rozpatrywane tylko przez sądy wiejskie⁵⁶⁸.
14. Prawa Miesske nemagi nad slussnost stran utratami obtiezowatj.
Wyroki prawa (sądu) miejskiego nie mogą być zbyt ostre.
15. Ukrženi nenaležýte a ne Kržestianske pržý wssech obywateli zastawenu.

⁵⁶² „diety” za wyjazd egzekutorów (prawdopodobnie rodzaj komorników) 18 gr. na dobę (dzień i noc) jednej osoby z koniem.

⁵⁶³ Nie może wyjechać z miasta. Rodzaj aresztu domowego.

⁵⁶⁴ Nie będący mieszkańcami księstw opolskiego i raciborskiego.

⁵⁶⁵ Mają być po przysiędze że stawia się na sąd puszczeni wolno lub uwięzieni.

⁵⁶⁶ Nie będącymi poddanymi cesarza.

⁵⁶⁷ Zakazane nadmierne ucztowanie w karczmach ludności wiejskiej kosztem rodziny.

⁵⁶⁸ Sprawy takie podlegały sądom patrymonialnym.

*Karania (wyroki) niewłaściwe i niechrześcijańskie wszystkich mieszkańców*⁵⁶⁹.

Idem.

To samo.

16. Złoczyńcy którym sposobem na prawo poddawanj byti magi.

Jakim sposobem mają być przesłuchiwanj i torturowanj zbrodniarze.

17. Mistrzj poprawni.

*Kat (mistrz)*⁵⁷⁰.

18. Kramiki postranne kterżj se ssotj (?) gmenugj zakazano.

*Zakaz nielegalnych „kramików”*⁵⁷¹.

19. Czȳgani, złodege, ssȳndirże nemagj pod pokutu 50 hrzy:

Przechowywanj bytj.

*Nie wolno „przechowywać” cyganów, złodziei i oszustów pod karą 50 grzywien*⁵⁷².

20. Psa kdobȳ ukradnich 10 hrzywnu pokuty 3 dni wezeni.

*Za kradzież psa kara 10 grzywien i 3 dni więzienia*⁵⁷³.

ZAWRŻENJ SNIEMOWNE GEDENACZTE

Letha Panie 1573, we Strzędu po Swatȳm Michale, Pani, Pralati, Rȳtirstwo a Miasta Knizetstwj Oppol: na ten czas prȳż Sniemu obecnim zhromazdieni po wȳsłȳssani zawrżeni sniemu Knizetȳho Wratislawskeho, sau se na tom gednomȳslne snesli a ktomu swolili ...

UCHWAŁY SEJMOWE JEDENASTE

⁵⁷⁴

Roku pańskiego 1573 w środę po świętym Michale (30.09.1573 r.), panowie, duchowieństwo, rycerstwo i miasta księstwa opolskiego zgromadzeni w tym czasie na sejmie powszechnym, po wysłuchaniu uchwał sejmu książęcego wrocławskiego, jednomyślnie uchwalili co następuje...

1. Rȳtirska służba protj neprżatelum wȳprawowanj 30. 20. 10. 5. Człowieka a na posledȳ ųako kdo sedj.

*Rycerska służba przeciwko nieprzyjacielowi po 30, 20, 10, 5 rekrutów według ludności*⁵⁷⁵.

Idem.

⁵⁶⁹ „Wytyczne” dotyczące surowości wyroków.

⁵⁷⁰ Tortury tylko za zgodą sądu i starosty ziemskiego.

⁵⁷¹ Dotyczy to domokrązców – wozów z towarami jeżdżących po miastach i dworach i nie płacących podatków.

⁵⁷² Na dworach szlacheckich.

⁵⁷³ Istnieje zwyczaj kradzenia psów lub też pozwalanie przez właściciela na kradzież psa, w obu wypadkach ma być ukarany zarówno złodziej jak i właściciel który na to pozwolił 10 grzywami i 3 dniami więzienia. Chodzi tu prawdopodobnie o psy myśliwskie.

⁵⁷⁴ Prawdopodobnie sesja jedenasta odbyła się w dwóch terminach.

⁵⁷⁵ Powszechna mobilizacja ludności wskutek zagrożenia tureckiego.

*To samo*⁵⁷⁶.

Idem w miastach.

*To samo w miastach*⁵⁷⁷.

2. Zbirka zemska ode sta po 3 gr.

Podatek ziemski po 3 gr. od stu (3 %).

Idem.

To samo.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE DWANACZTE

Letha Panie 1573, we Sstwrtek po Swatey Katharżynie, stalo se snesseni a zawrżeni na Sniemu obecnim Knizetstwi Oppol: a Rattib: ...

UCHWAŁY SEJMOWE DWUNASTE

Roku Pańskiego 1573, w czwartek po świętej Katarzynie (26.11.1573r.) odbyło się posiedzenie i uchwały sejmu powszechnego księstw opolskiego i raciborskiego...

3. Hotowost Rytirske służby.

Gotowość (do wojny) służby rycerskiej.

4. Legati do Prahý wyprawenj pro ktereż to listergoldt 4 thl m zbirka ulozena.

*Wynagrodzenie (diety) delegacji do Pragi 4 tal. od tysiąca (szacunku)*⁵⁷⁸.

5. Pocztý zemske.

⁵⁷⁶ Wybór komisarzy wojennychodpowiedzialnych za dostarczenie rekrutów: za całe księstwo opolskie – Jan Proskowski z Prószkowa na Zimnicach, członek rady cesarskiej i zwierzchni starosta księstw, Jan starszy Żyrowski na Półtwsii sędzia ziemski księstw; w raciborskim: Jan Beess starszy Katowski na Krowiarkach, Wacław Wraninski na Łubowicach starosta księstwa raciborskiego, Wacław Reiswitz z Kędzierzyna prokurator ziemski księstw, Paweł Charwat na Krzyżanowicach, Janusz Scheliha oraz burmistrz i rada miasta (Raciborza); w głogówckim: Jan Oppersdorff wolny pan z Dubu, Mikołaj Lasota ze Steblowa kanclerz księstw, Henryk Strzela i Jan Rohowski; w strzeleckim i sławieckim: Jerzy Redern na Wielkich Strzelcach, Joachim Buchta na Otmęcie, Jan Dluhomil na Bierawie, Jerzy Strzela na Ligocie, Bartłomiej Reiswitz; w kozielskim: Jerzy Oppersdorff wolny pan z Dubu, Łukasz Pelka na Urbanowicach, Zygmunt Jordan, Jerzy Rohowski i Jan Twardawa; z toszeckiego: Jan Jerzy Redern na Toszku, Jan Kokors na Kamieńcu, Jan Starzynski na Cieszowicach i Wacław Prokop na Łąbędach; w niemodlińskim: Kasper Pückler na Kantorowie i Kujawach, Balcer Stosch, Jan Panga Baumgartski i Henryk Scheliha; w gliwickim: Wacław Geraltowski na Chudowie, Wawrzyn Trach oraz burmistrz i rada miasta Gliwic; w prudnickim: Jerzy Kotulinski, Dawid Sebottendorff oraz burmistrz i rada miasta Prudnika; w oleskim: Wacław Czibulka na Świerczach, Walentyn Dubrawka na Laskowicach, Wacław Koschembar na Kozłowicach oraz burmistrz i rada miasta Olesna; w lublinieckim: Jakub Sporwein na Lublińcu, Balcer Wirbski, Jan Kochcicki, Balcer (skr. Kochcicki) Ziemięcki; z białskiego: Jerzy Prószkowski wolny pan z Prószkowa na Starych Hradach i Białej członek rady cesarskiej, starszy komornik cesarski, Jerzy Stoltz na Olszynie i Kasper Tabor.

⁵⁷⁷ Nadzór ze strony władz nad poprawą obwarowań miejskich i przygotowaniem do wojny oraz zbiórka pieniędzy: w opolskim – pisarz ziemski, w raciborskim – Bartosz Czornberg, w głogówckim – Franciszek Szwejnuch, w strzeleckim i sławieckim – Piotr Strzela, w kozielskim – Jan Twardawa, w toszeckim – Fryderyk Schamberg, w niemodlińskim – Henryk Scheliha, w gliwickim – Wawrzyn Trach, w prudnickim – Jerzy Kotulinski, w oleskim – Wacław Koschembar, w lublinieckim – Balcer Ziemięcki, w białskim – Jerzy Stoltz.

*Delegacja ziemska (sejmiku ziemskiego)*⁵⁷⁹.

6. Inmische neb oddeleni Statku pro neplaczeni dluhow.

*Zajęcie majątku lub jego części za nie płacenie długów*⁵⁸⁰.

7. Casus fortuti kterak prokazowani a na biernich Defalcirowani býti magj.

Wyjątki uwzględniane przy zbieraniu bernie.

8. Strany nesprawowani zbirek Aurzad zemski kterak postupowati wiadomost ma.

Jak ma postępować urząd ziemski na wiadomość o niezbieganiu bernie.

ZAWRŻENI SNIEMOWE TRŽYŃNACTE

Letha Panie 1574, w Prwni Sobotu w Puost, Pani, Pralati, Rytirstwo y Miasta Knizetstwi Oppol: a Rattiborskeho slysseli gsau przedlozeni a sepsane snesseni Wratislawsekeho který od Panuw Posluw totiz Pana Petra Zyrowskeho na Wronine a Pana Mikulasse Mettycha na Oldryssowie na tomz derzanym Sniemu przedlozeno, czo gsau Gich Mil: Pani Kniżata a stawowe Knizetstwj Slezskych spolu z Posly nassymj swolilj tak yak tiz zawrzeni Sniemowne w sobie obsahuge, wtolkez Stawowe zderzetj a wssechny Artikuly spowolnostj wyplnitj a wssemu dostj uczynitj ...

UCHWAŁY SEJMOWE TRZYNASTE

Roku Pańskiego 1574, w pierwszą sobotę postu (6.03.1574 r.), panowie duchowieństwo, rycerstwo i miasta księstw opolskiego i raciborskiego wysłuchali przedłożone na tym posiedzeniu sejmu i spisane przez panów posłów mianowicie pana Piotra Żyrowskiego na Wroninie i pana Mikołaja Metticha na Oldrzychowicach⁵⁸¹ uchwały wrocławskie które zostały uchwalone przez książąt i stany księstw wspólnie z naszymi posłami ...

1. Zbirka zemska 3 th a m.

Podatki ziemskie 3 talary od tysiąca.

(Śródtytuł): Czo se nekterych Artikuli potrzeb obywatelstwich Zemskych, przedkem pak strany dluhow dotycze ponewadz nimi przy Aurzadu neywietssy zaneprazdneni pro dlauhy gest, skerze czoz se welke Zmatkj lidem diegi.

Co (dotyczy) niektórych artykułów (wynikłych) z potrzeb mieszkańców, przede wszystkim dotyczących spraw długów, ponieważ urząd (ziemski) (ma) największe problemy z długami

⁵⁷⁸ Skład delegacji (przedstawiciele księstw): starosta ziemski, sędzia, kanclerz (bez nazwisk), Wacław Reiszewitz – prokurator, Jan Starzynski, Jan Dluhomil, Wacław Prokop, Kasper Pückler, Jerzy Redem na Strzelcach, Walentyn Dubrawka, Jan Rohowski, Paweł Charwat i Jan Kochcicki.

⁵⁷⁹ Przedstawiciele sejmiku: kanclerz ziemski (bez nazwiska), Jan Kokors, Joachim Buchta, Jan Dluhomil, Henryk Szwejnoch.

⁵⁸⁰ Dotyczy nie płacenia podatku wojennego – bernie.

⁵⁸¹ Oldrzychowice również k. Lewina Brzeskiego.

*z powodu czego wielkie zamieszanie (bałagan) wśród ludu się dzieje*⁵⁸².

2. Arrest pro neplaczeni dluhuw.

Areszt (więzienie) za nie płacenie długów.

3. A uwazani w Statk do 12 Nediel.

Wprowadzenie do majątku (nowego właściciela, wierzyciela) w ciągu 12 tygodni.

4. Prodeg Statkuw pro neplaczeni dluhow.

Sprzedaż majątków za nie płacenie długów.

5. Rukogemske dluhy̯ kterak placzene byti magi.

*Jak mają być płacone długı wynikłe z rękojemstwa (poręczenia)*⁵⁸³.

6. Sskody̯ a utraty̯ mezy̯ ditigantami (?) zbiehle kterak wynahrazene byti magi.

*Jak mają być płacone szkody i straty poprzednie (kilku zaległości)*⁵⁸⁴.

7. Commisarzy do Wratislawie stran̯ pocztuw zemsk̯ych.

*(Wybrani) komisarze do Wrocławia jako posłowie ziemscy*⁵⁸⁵.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE CZTRNACZTE

Letha Panie 1574, ten patek po S-tem Frantissku, na Sniemie obecnem który zde w Oppoli derżan był, Pani, Pralati, Rytirstwo y miasta po wysłysłeni toho wsseho, což gest na przedesslem Sniemu Knizetzym zawrżyno sau se na tom gednomyslnie snesli a ktomu powolilj ...

UCHWAŁY SEJMOWE CZTERNASTE

Roku Pańskiego 1574, w piątek po św. Franciszku (8.10.1574 r.) na sejmie powszechnym który odbył się w Opolu, panowie duchowni, rycerstwo i miasta po wysłuchaniu tego wszystkiego co było uchwalone na wcześniejszym sejmie księstw, jednomyślnie uchwalili i przyjęli...

1. Zbirka zemska na dwa terminy̯.

Zbiórka (podatku) ziemska w dwóch terminach.

2. Biergeld od becżki piwa po 14 h. do pewneho czasu zwoleny̯.

*Podatek piwny od becżki piwa po 14 halerzy uchwalony do pewnego czasu (do odwołania)*⁵⁸⁶.

3. Proti restantnikum Executive procedirowano byti ma.

Przeciwko zalegającym (z podatkami) należy wszcząć postępowanie.

4. Casus fortuiti skierz przyżnawczy̯ Czedulu prokazowani byti magj.

⁵⁸² Prawdopodobnie wierzyciele samowolnie ściągali długı pana od jego poddanych.

⁵⁸³ Rękojemstwo – poręczenie, żyrowanie.

⁵⁸⁴ Odsetki i koszty wynikłe z nie płacenia w terminie długów.

⁵⁸⁵ Wybrani zostali: kanclerz ziemski, Jerzy Redern, Jan Rohowski i Jan Kochcicki.

⁵⁸⁶ Pomyłka pisarza – z tekstu wynika, że od każdej becżki podatek wynosił po 2 grosze białe (srebrne) dla cesarza i 1 grosz dla cesarzowej, każdy grosz po 14 halerzy.

W przypadku zwolnienia (do podatku) należy pokazać dokument (zwalniający).

Notula.

Uwaga.

5. Od ssaczunku geden každý zbirki Zemske sprawowatj повинен.
Podatek powinien być zbierany od szacunku (wartości majątku).
6. Executige proti neposlusnym Contribuentum.
Egzekucja (podatku) od nieposłusznych płacących.
7. Slibem zawazany kerak se chowati ma.
Przysięgą zobowiązany gdzie ma przebywać⁵⁸⁷.
8. Arrestirowany budaucz auržadowne kdy z Mesta wygede rataużem trestan byti ma.
Będąc urzędowo aresztowany (areszt domowy) gdy (bez zezwolenia) z miasta wyjedzie powinien być uwięziony na ratuszu.
9. K sniemu kterzi ne stali gsau k sudu obeslanj.
Którzy nie przybyli na sejm powinni być wezwani przez sąd.

SNESSENI NA SNIEMU OBECZNEM W OPPOLJ W SOBOTU PO POCŻETI PANNY MARIE ROKU 74 DRŻANYM PATNACZTEM.

*UCHWAŁY NA PIĘTNASTYM SEJMIE POWSZECHNYM OBRADUJĄCYM
W OPOLU W SOBOTĘ PO POCZĘCIU PANNY MARI I ROKU 74.
(11.12.1574 r.)*

1. Bernowe resta kterzi platitj zanedbawagi skerz brani tizy k poslussenstwi przywozowani byti magi.
Ci którzy zalegają z płaceniem bernie powinni być do tego zmuszeni.
Neposlussni Rathauzam trestani byti a we dwienasob resta sprawowati powinni.
Nieposłuszni powinni być więzieni w ratuszu (do czasu uregulowania bernie) i zapłacić podwójną kwotę.
2. Casus fortuiti zadawnu nemagi na bernech porazowana byti.
Przypadki poprzedniego zwolnienia (od bernie) nie są ważne.
3. Saud Zemski w Rattiborzi ten pondeli po 3 Kralich.
Sąd ziemski w Raciborzu (zbierze się) w poniedziałek po Trzech Królach.

ZAWRŻENI SNIEMOWNI SSESTNACZTE

Letha Panie 1575, w patek po S-tem Pawlu na Wiru Obraczeni, przy Sniemu obecnim stalo se snesseni dulo gi psane ...

⁵⁸⁷ Przysięgą zobowiązany – areszt domowy.

UCHWAŁY SEJMOWE SZESNASTE

Roku Pańskiego 1575, w piątek po Nawróceniu św. Pawła (28.01.1575 r.) na sejmie powszechnym uchwalono następująco jak poniżej:

1. Bierni Czysarska.
Bernie cesarskie.
2. Legatio do Prahy wyprawena w dewiet osob pro ktere zbirka po 7 R. ulozena.
Dziwiewciu poslow do Pragi wyprawionych dla ktorych uchwalono zbiorke po 7 reńskich⁵⁸⁸.
3. Auczet sseffel grossowy w Oppolj oddawany.
Oddac w Opolu zebrany podatek od zbiorow (scheffelgeld).
4. Mincze Tiessynska tolkeż ssewiczarske Kr: zapowinczene.
Monety cieszyńskie oraz szwajcarskie grajcare zakazane.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE SEDMNACZTE

Letha Panie 1576, we sstwrtek po S-tych Trzech Kralich, na Sniemie obecnym w Oppoli stalo se snesseni ...

UCHWAŁY SEJMOWE SIEDEMNASTE

Roku Pańskiego 1576, we czwartek po św. Trzech Króli (12.01.1576) na sejmie powszechnym w Opolu uchwalono...

1. Ryttyrdienst wyprawowany wssakz cum protestatione.
Służba rycerska uchwalona ale z zastrzeżeniem (protestem)⁵⁸⁹.
2. Mustrunk wssy zeme 1576 lethi.
Mobilizacja (werbunek) wszystkich ziem w 1576 roku.
3. Idem.
To samo.
4. Idem o Mustrunku.
To samo o mobilizacji (werbunku).
5. Idem.
To samo.
6. Kde pro sprawowani Aurzaduw wogenskich, panu Hejtmantu zemskemu 500 t. powoleni.
Przyznano starości ziemskiemu (dodatkowo) 500 talarów na zatrudnienie urzędników wojennych⁵⁹⁰.
7. Zbirka pro to ulozena.

⁵⁸⁸ Skład delegacji: kanclerz, prokurator (bez nazwisk), Jan Kokors, Jan Starzynski, Jan Reiswitz, Wacław Prokop, Paweł Petrowicz Charwat, Jan Kochcicki i Wacław Scheliha.

⁵⁸⁹ Wobec tego, że zarządzenia cesarskie naruszają przywileje i prawo zwyczajowe księstw (obowiązek tylko obrony księstw opolskiego i raciborskiego), sejmik żąda potwierdzenia tych przywilejów oraz nie karania tych, którzy odmówią udziału w wyprawie.

⁵⁹⁰ Oficera starosty, chorążego i trębaczy.

Uchwalono podatek na ten cel.

8. Mesta wssechne k takowemu Mustrunku pohotowie wsseliyak byti magj.
Wszystkie miasta mają być przygotowane do mobilizacji.
9. Poddani na wsech take w hotowosti byti magj.
Poddani na wsiach także mają być w gotowości (do mobilizacji).
10. Zadość uczynenu aby od woyakuw Ge: Mi: Czy: w Zemi se nediała.
Zabezpieczenie aby od (samowoli) żołnierzy cesarskich w ziemiach (księstw) nic się nie działo.
11. Modlitby rano, w polednie, y weczér narżyzene pro ktere zwoneno byti ma.
Polecono (odmawianie) modlitw rano, w południe i wieczór na które będzie się dzwoniło (Anioł Pański).
12. Rozpustilosti, tancze a idgeny zakazano.
Rozpusty, tańce i jedzenie zabronione⁵⁹¹.

OSMINACZTE

Zawrżeni sniemu obecneho Kniżetstwj Oppolskeho a Rattiborskeho, który drżan był w autery po Welke Noczy w Oppoli Letha Panie 1576.

OSIEMNASTE

Uchwały sejmu powszechnego księstw opolskiego i raciborskiego który rozpoczęty został we wtorek po Wielkanocy w Opolu roku pańskiego 1576 (24.04.1576 r.).

1. Legatio do Prahý Pan Jan Reyżwitz a Pan Jiržyk Redder.
Delegacja do Pragi pana Jana Reiszwita i pana Jerzego Rederna.
2. Pro tau legaty zbirka ulozena po 4 t(alarow) a m.
Na tą delegację uchwalono podatek po 4 talary od tysiąca (szacunku).
3. Mustrunyk Rytirstwa.
Uzbrojenie rycerstwa (szlachty).
4. Contumaces obyuatele kterżj na obeslanj aurządowe neb saudy se nepostawi skerc Mladsse k tomu przywozowanj a Wlkem tiestani byti magj.
Opornych⁵⁹² obywateli (szlachtę) którzy na wezwanie urzędowe lub sądy nie stawili się, przez młodszych⁵⁹³ winni być przyprowadzeni i skazani na więzienie⁵⁹⁴.
5. (Bez tytułu): sprawa nieobecności na sejmiku.

⁵⁹¹ Zakaz wszelkich zabaw, tańców i nadmiernego jedzenia (obżarstwa).

⁵⁹² Winnych nie stawienia się pomimo wezwania.

⁵⁹³ Prawdopodobnie woźnych sądowych.

⁵⁹⁴ Wilk – więzienie.

ZAWRŻENI SNIEMOWE DEWATENACZTE

Letha Panie 1576, we strzedu przed Swatým Bartholomegem, na Sniemu obecným který deržan zde w Oppoli Pani, Pralati, a Rýtirstwo ý Miasta slyssýcz przedloženi ktere wysłani z Sniemu Knizetczyho wsse Zemie Slezske se Wratislawie přžýnesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE DZIEWIĘTNASTE

Roku Pańskiego 1576, w środę przed św. Bartłomiejem (22.08.1576 r.) na sejmie powszechnym który odbył się w Opolu, panowie duchowieństwo, rycerstwo i miasta wysłuchali sprawozdania przyniesionego przez delegatów z sejmku we Wrocławiu księstw całej Ziemi Śląskiej...

1. Legatý k Sniemu Wratislawskemu wypraweni P: Mikulass Lesota, P: Jiržýk z Redderu a P: Jan Rohowský.
Delegaci wybrani na sejm wrocławski: p. Mikołaj Lasota, p. Jerzy z Redernu i p. Jan Rohowski.
2. Biergeldt po 5 gr a 10 h od gedne prodane beczki piwa G: Mi: Czy: powolen.
Polecenie Jego Ces. Miłości (w sprawie) podatku piwnego po 5 groszy i 10 halerzy od sprzedanej jednej beczki piwa.
3. Aussus Zemský narzizený.
Auszus ziemski wyznaczony (wybrany)⁵⁹⁵.
4. Aussusowým Panum Liergeldt.
Wynagrodzenie wybranym do auszusu.
5. Berniowe resta pod uwarowaniem naržžzeneho brani tižý spravowane býti magj.
Zaległości bernie bezwzględnie mają być pobrane.
Idem strany brani tiže pro niesprawowani bernj.
To samo w przypadku nie pobierania (przez wybierczych) bernie.
6. Saud Zemski w Ratiborži na S-tých Sšýmona Judy L. 1576.
Sąd ziemski w Raciborzu na św. Szymona i Judy roku 1576 (28.10.1576 r.)
7. Strany nepřaczeni dluhuw ýaki pořádek zachowan bud.

⁵⁹⁵ Wybór przedstawicieli z poszczególnych okręgów: opolskie – Jan Żyrowski sędzia ziemski, Piotr Żyrowski, Mikołaj Mettich, Joachim Dannwitz i ksiądz Ambroży Madera proboszcz czarnowąski; raciborskie – wolny pan Jan młodszy Beess, ksiądz Marcin opat klasztoru w Rudach, Stanisław Reiszwitz i Bartłomiej Czornberg; głogóweckie – Jan Oppersdorff wolny pan z Dubu i Frydštejnu członek rady cesarskiej, Mikołaj Lasota ze Steblowa na Błażejowicach kanclerz księstw opolskiego i raciborskiego, Henryk Strzela i Jan Rohowski; strzeleckie – ksiądz Leonard (Lenhart) Dworzanski opat jemielnicki, Jerzy z Redernu na Strzelcach, Balcer Strzela i Feliks (Szczęsny) Zakrzowski, kozielskie – Łukasz Pelka, Henryk Sz wajnoch, Zygmunt Jordan i Wacław Scheliha; toszeckie – Jan Kokors, Jan Starzynski, Wacław Prokop i Wacław Worff; oleskie – Walentyn Dubrawka, Wacław Koschembar i Joachim Skal; lublinieckie – Jan Kochcicki, Balcer Wirbski, Jakub Żegota i Balcer Ziemięcki; niemodlińskie – Kasper Pückler, Balcer Stosch i Henryk Scheliha; prudnickie – (nieczty.) Worn i Kasper Tabor.

Jak postępować w sprawie nie płacenia długów (podatkowych).

8. Artikul straný dluhow uwazowani w statki de L(etha) 1571 obnowan a kterak dluznicy k placzeni dluhow przywozowani bytj magj.
Artykuł (uchwała) w sprawie długów na majątkach z 1571 r. odnowiona (jest ważna) i obecnie dłużnicy powinni być wezwani do spłacania długów.
9. Slibem zawazený nema bez powoleni straný ktereý dluzen od urřadu zemskeho zanehlu propusten bytj.
Przysięgą związany⁵⁹⁶ nie może bez zgody wierzyciela przez urząd zostać zwolniony.
10. Kdoby slibu nezderžel chti trati a mezy pocztivými miesta nený.
Kto by nie dotrzymał przysięgi traci cześć i niema (dla niego) miejsca między porządnymi ludźmi.
11. Slibem zawazani magi przy Cantczelarzy zapsaty bytj.
Przysięgą związani mają w kancelarii być zapisani⁵⁹⁷.
12. A uwazowani v statky kterak se wykonalati ma.
Jak ma być wykonywanw zajęcie majątku (za długi).
13. Pisarži zemskemu deputat od uwazowani 10 hrzywna a gehu pisarzj 1 hrzywna 12 gr.
Pisarzowi ziemskiemu wynagrodzenie za zajęcie (czynności zajęcia) 10 grzywien i jego pisarzom 1 grzywna 12 groszy.
14. Pod straczenim hrdla y Statku Inmissy překazki od Immitantim miti ne magj.
Utratę gardła (kara śmierci) i majątku grozi temu kto (czynnie) nie dopuści do czynności przekazania (wierzycielom) majątku.
15. Inmissio in duplo naržyzena.
Nakaz podwójnego przekazania (?).
16. Na kterau we 12 nedelich diedicžnu traditie nasladowatj ma.
Zgodnie ze zwyczajem (dłużnik) może w przeciagu 12 tygodni (spłacić dług)⁵⁹⁸.
17. Inmissige wienným prowum na sskodu se diti nemohau.
Nie może być (stosowane) na szkodę dzieci zajęcie majątku wiennego.
18. Zapisu summu geden kazdy zadosti cžynitj powinnen k cžemu auržad zemsky na pomocnu bytj raczy.
Wszelkie zapisy sum (rozliczenia) powinny być dokonywane poprzez urząd ziemski.
19. Kdy na gednem Statku wiczeg dluhow se nachazy pro rata Creditowie brati mustegj.

⁵⁹⁶ Będący w areszcie domowym.

⁵⁹⁷ Kancelaria powinna prowadzić wykaz tych osób.

⁵⁹⁸ Po 12 tygodniach od zajęcia majątku wyrok się uprawomocnia i wierzyciel staje się dziedzicznym właścicielem majątku.

Jeżeli na jednym majątku znajduje się więcej długów, udział (w majątku) mają (proporcjonalnie wszyscy wierzyciele).

20. *Przemełczeni prawa a neb Proscriptio Źaka.*

Przedawnienie prawa lub jaka konfiskata⁵⁹⁹.

21. *Neposlaussnych Aurządu kteržy k rokam zemsłym ne stawag pokuta duplo- y triplirowana.*

Nieposłusznym którzy (na wezwanie) urzędu na roki (sesje) ziemskie nie stawiają się kara podwójna i potrójna.

22. *Listy aurządu zemskeho pod propadkiem 10 hrzywen przygimane być magj.*

Pisma urzędu ziemskiego pod przepadkiem (karą) 10 grzywien muszą być przyjmowane.

23. *Saudy a Roki Zemske magj w terminach Źak starodawna derzano być.*

Sądy i roki ziemskie mają (odbywać się) w terminach od dawna ustalonych.

24. *Burżki przy saudach pod wezeniem skutecznym zakazane.*

Awantury przy (w czasie) sądach zakazane pod natychmiastowym więzieniem⁶⁰⁰.

Aurzęd zemsły skierz Pisarze zemskeho podle rejestruw drżany gemuż to za pradczy dorocznie 50 th powoleno.

Za prowadzenie przez pisarza ziemskiego rejestrów, urząd ziemski wypłaci rocznie 50 talarów.

DWADCZATE

Zawrzeni Sniemu obecnego Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho který za Milostiwym Razkazem G: Mi: Czy: Pana nas wssech Neymilostiwegssyho, w Patek po Swatym Martinie Letha 1577, strany holduw a ginych artikuli drżan ...

DWUDZIESTE

Uchwały sejmku powszechnego Księstw opolskiego i raciborskiego który za miłościwym rozkazem Jego Miłości Cesarza Pana nas wszystkich Najmiłościwszego, odbył się w piątek po św. Marcinie roku 1577 (15.11.1577 r.) w sprawie holdu i innych artykułów...

1. *Osoby ktore holdu przy sniemie G: Mi: Czy: neczynily gsau od P. heytmana ktomu Citirowane.*

Starosta (ziemski) ogłosił wykaz osób które nie złożyły na sejmie holdu cesarzowi.

⁵⁹⁹ Dotyczy osób które nie mają majątków w księstwa opolskim i raciborskim. Ścigani są przez 3 lata i 18 tygodni.

⁶⁰⁰ W czasie wszystkich zjazdów: sejmiku, roków, sesji sądowych całkowity zakaz jakichkolwiek awantur w mieście.

2. Zbirka G: Mi: Czŕy: na dwa term: po 6 th: a m:.
Podatki Jego Cesarskiej Miłosci w dwóch terminach po 6 talarów od tysiąca.
3. Biergeld G: Mi: Czŕy: po 4 bilŕych gr: swolenŕy.
Ogłoszony podatek piwny Jego Cesarskiej Miłosci po 4 białe (srebrne) grosze.
4. Zasedelŕy biergeldt Ge: Mi: Czŕysarŕoweŕy oddawano.
Oddany zaległy podatek piwny Jej Miłosci Cesarzowej.
5. Przŕyznawaczŕy czedulŕy poddanych lidi k aurŕadu oddawano.
Oświadczenia (o posiadanych) poddanych ludzi do urŕędu (powinny być) oddane⁶⁰¹.
6. Kdobŕy se budaucz obeslan od aurŕadu zemskeho ocoŕoŕz koli nepostawil winen 50 hrŕŕŕwem.
Kto by otrzymał jakiegokolwiek wezwanie do urŕędu a nie stawil się winien (zapłacić) 50 grzywien.
Na druŕy obeslani kdobŕy nestanul, auwazani do Statku urŕad wzati muze.
Na drugie wezwanie (równieŕ) nie stawil się, urŕad moŕe (ma prawo) zająć mu majątek.
7. Ku poprawowani Zrŕŕŕzeni Zemskeho Commisarŕe z kazdeho kraŕe narŕŕŕzeni.
Wyznaczeni komisarze z kaŕdego okręgu (kraju) do przygotowania zmian w Statucie Ziemskim⁶⁰².

SNIEM 21

Letha Panie 1578 w Patek den Swateho Petra w Okowach stalo se snesseni na sniemu obacznyŕm...

SEJM 21

Roku Pańskiego 1578 w piątek w dniu św. Piotra w Okowach (1.08.1578 r.) odbyła się sesja sejmu powszechnego...

1. Legati k Sniemu Kniŕetczyŕmu do Wratylawie ze wssech 4 Stawuw.

⁶⁰¹ Zapis w tekście bardzo niejasny – nie wiadomo o jakie dokumenty (Czedule) chodzi. Powinny być sporządzone w języku niemieckim lub czeskim na całym arkuszu papieru i przekazane do urzędu ziemskiego.

⁶⁰² Sejmik powołał komisję w celu „poprawienia” Zrŕŕŕzeni ziemskiego która miała się zebrać w Głogówku w pierwszy poniedziałek po Boŕzym Narodzeniu w składzie: wszystkich sędziów oraz delegatów z kaŕdego okręgu (kraju): opolskie – Jan Œyrowski sędzia ziemski, Piotr Œyrowski i Joachim Danwitz; raciborskie – Jan z Choltitz, Jan Bees na Struŕnej, Jan Reiswitz i Paweł Charwat; głogóweckie: Mikołaj Lasota kanclerz, Henryk Strzela i Jan Rohowski; strzeleckie – Jerzy z Redernu, Jerzy Strzela, Marcin Dzierŕanowski i Walentyn Zmeskał; kozielskie – Łukasz Pelka, Henryk Sz wajnoch i Wacław Scheliha; toszeckie – Wacław Prokop, Jan Kokors i Wacław Worff; oleskie – Wacław Dubrawka, Wacław Koschembar i Joachim Skal; lublinieckie – Jan Kochcicki i Jan Posadowski; gliwickie – Wawrzyn Trach i Maciej Noss; prudnickie i bialskie – Kasper Tabor i Jerzy Stoltz; niemodlińskie – Kasper Pückler i Gabriel Smolz.

*Posłowie wysłani do Pragi*⁶⁰⁷.

3. Zbirka pro te posly ulozena oddawana byti musela.
Podatek na (wyjazd) tych poslow musi być zbierany.
4. Executy pro neplaczeni berni narzyzena.
Uchwalone kary za nie placenie bernie.
5. Zasedielostj sprawowatj narzyzeno.
*Zaległości (podatkowe) należy zapłacić*⁶⁰⁸.

SNIEM 23⁶⁰⁹

Letha Panie 1579 w patek po swatym Janie Krztitelj bozym przy sniemu obecnym w Oppoli Gsau se wssechni stawowe tiechto Knizetstwj na tom snesli...

SEJM 23

Roku Pańskiego 1579 w piątek po św. Janie Chrzcicielu Bożym (26.06.1579 r.) na sejmie powszechnym w Opolu wszystkie stany tych księstw uchwały...

6. Berni tize pro neplaczeni zbirek Cenfirmative opiet narzyzena.
Zbiórka nie płaconego berni na nowo potwierdzona.
7. Proti uporczywym moczy postaupowane bytj ma gyak przeciwniki prawu do Wezeni bratj.
Przeciwko uporczywym z całą mocą ma być postępowanie i jako przeciwników (wrogów) prawa (należy) brać do więzienia.
Idem.
To samo.
Idem.
To samo.
8. Bernie po 4½ tha a m, biergeld po 5 g, 0 H tolkez zbirka od wina, obili, koni y ginych wieczy ulozena.
Uchwalone bernie po 4 ½ talara od tysiąca, podatek piwny po 5 gr. 0 h., również podatek od wina, zboża, koni i innych rzeczy.
Pod uwarowaniem brani ticze sprawowana bytj ma.
Zbiórka (podatku) ma się odbywać pod nadzorem.
9. Poslowie do Wratislawie woleni Pan Jan Rejzwitz a Pan Mikolass Noss.
Posłowie do Wrocławia wybrani p. Jan Rejswitz i p. Mikołaj Noss.
10. Hotowost rysstunku.
Gotowość uzbrojenia.
11. Zasediele Resta zemske pod brani ticzy oddawane byti magj.

⁶⁰⁷ Jan z Pruszkowa starosta ziemski, Jan z Choltitz, kanclerz, Jan Rejswitz, Jerzy z Redernu, Jan Rohowski, Jan Kochcicki.

⁶⁰⁸ Zaległości w bernie mają być przeznaczone na ochronę granicy z Polską.

⁶⁰⁹ Numeracja sesji oddzielna ale numeracja uchwał obu sesji wspólna. Prawdopodobnie winno być „sejm 22 cd.”.

Zaległe podatki ziemskie muszą być spłacone.

12. Stare Resta które wybierczy ne budaucz k tomu narżżeni przy Gral. Steuer Ambtu zamluwati museli.

Zaległe podatki do których (ściąganía) poborcy podatkowi (wybierczy) nie są upoważnieni, muszą zgłaszać do królewskiego urzędu podatkowego.

13. Ulozeni zbirku po 5 th a m, wssechni totiž ý Pani zastawni a poddani Commorni sprawowati museli.

Uchwalony podatek po 5 tal. od tysiąca dotyczy wszystkich, również panów zastawnych (dzierżawców) jak i poddanych komorników (służby folwarcznej).

14. Auczet Zemský a ktomu narżżeni Commissarže.

Podatek ziemski i do niego wyznaczeni komisarze⁶¹⁰.

Idem Saucztie Zemským.

To samo sędziowie ziemscy⁶¹¹.

15. Notule ýak Staw Panský, Prelatský a Rýtirský ý ti kterży pozemske Statki drżý, prżżynawczy Czedule dawati magi.

Uwaga (załącznik) jak stan panów, duchowieństwa i rycerski i innych którzy mają majątki ziemskie, oświadczenia majątkowe jak mają składać⁶¹².

16. Notule ýak se miasta prżżynawati magi.

Uwaga (załącznik) jak miasta oświadczenia mają składać.

ZAWRŻENJ SNIEMOWE 23

Letha Panie 1580 w auterý po na wiru Obraczeni S-to Pawła, na sniemu obecnim w Oppoli, gsau se Pani Stawowe Knizetstwi Oppol: a Rattiborskeho gednomýslnie snesli ...

UCHWAŁY SEJMU 23

Roku Pańskiego 1580 we wtorek po Nawróceniu św. Pawła (26.01.1580 r.) na sejmie powszechnym w Opolu panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego jednomyślnie uchwalili...

1. K sniemu kniżetczýmu do Wratislawie in futurum Deputirowani Pan Mikulass Metých a P: Balczar Púklar A. 1580.

⁶¹⁰ Wybrana komisja sejmiku która ma się zebrać w Opolu w środę po Nawiedzeniu NMP (8.07.1579 r.): opolskie – sędzia ziemski; raciborskie – Jan Sedlnitzki z Choltitz i Wacław Reischwitz; głogóweckie – kanclerz (ziemski) i Jan Rohowski; strzeleckie – opat z Rud („rudski” chyba pomyłka pisarza powinno być „jemielnicki”) i Piotr Strzela; kozielskie – Łukasz Pelka; toszeckie – Jan Starzynski; oleśkie – Wacław Koschembar; lublinieckie – Jan Kochcicki; niemodlińskie – Adam Gocz (Gotsch). Z miast: Opole – burmistrz i pisarz miejski; Racibórz – pisarz; Koźle – Jan Sluczka; Głogówek – Ga-lus Frak.

⁶¹¹ Brak nazwisk.

⁶¹² Formularz oświadczenia majątkowego.

Do sejmu księstw do Wrocławia na przyszłość deputowani (zostali) p. Mikołaj Mettich i p. Balcer Pückler (na) rok 1580⁶¹³.

2. *Kterýnczto in casu legalitatis P: Pisarz Zemský adjungirowany. (Jeżeli) którzy z nich w przypadku legalnym (uzasadnionym) (nie będzie mógł jechać) zastąpi go p. pisarz ziemski⁶¹⁴.*
3. *Sniem Zemský ýakim spuosobem rozepsany býťj ma. Sejm Ziemski w jaki sposób ma być zwołany.*
4. *Sessige Panuw Deputirowanyh ku Knizetczýmu Sniemu ýak z starodawna. Wyjazdy panów deputowanych na sejm księstw (we Wrocławiu) jak dawniej⁶¹⁵.*
5. *Lichwy Nekrżestianske zmoderировane Zrżyzeni Zemske straný Wiederkauffuw, wennýh a sýrotczýh penez ussetczowano. Lichwy niechrześcijańskie⁶¹⁶, zmiana „Zrzyzeni” we sprawie wyderkaufu, wian i „pieniędzy sierocych”⁶¹⁷. Executio proti nedbaliwym Contribuentum. Postępowanie przeciwko nierzetelnym poborcom.*
6. *Zbirka Zemska 2½ Tha a M:.. Podatki ziemskie 2 ½ talara od tysiąca.*
7. *Neposslusnj kteržý przed Aurzad se stawietj nechtegi magj skerz dwie Rýtirske osoby na slib brane byťj. Nieposłuszni, którzy nie stawiali się na wezwania urzędu mają przy przysiędze (że stawiają się) mieć 2 szlachciców jako poręczycieli.*
8. *Roki zemske každých ssest týhodnj držite byti magi. Sądy ziemskie mają trwać przez 6 tygodni.*
9. *(Brak tytułu): Podatek piwny (Biergelt) pobierany jak poprzednio.*

ZAWRŻENI SNIEMU 24

Letha Panie 1581 w Strzedu po Nedzieli ktera z slowie Jubilate w mieście Oppoli, gsau se Pani Stawowe techto Knizetstwj za bedliwym uwazenim natom snesli ...

UCHWAŁY SEJMU 24

Roku Pańskiego 1581, w środę po niedzieli zwanej Jubilate⁶¹⁸ (19.04.1581 r.) w mieście Opolu panowie stanowi tych księstw po uważnym rozważaniu postanowili...

⁶¹³ Ustalono, że będą to stali przedstawiciele sejmiku na sejmie wrocławskim.

⁶¹⁴ W przypadku choroby lub innej ważnej przyczyny.

⁶¹⁵ Stan panów księstw opolskiego i raciborskiego domagał się posiadania swojego przedstawiciela w sejmie wrocławskim. Sejmik wniosek ten odrzucił.

⁶¹⁶ Kościół od wczesnego średniowiecza potępiał i uważał za grzech nadmierne oprocentowania wszelkich sum pieniężnych.

⁶¹⁷ Dzieci nieletnich.

⁶¹⁸ Dominica Jubilate – trzecia niedziela po Wielkanocy.

1. Strany dosazeni Auržadu Cantzlrirškeho.
W sprawie obsadzenia urzędu kanclerskiego.
Idem ut supra.
To samo jak wyżej.
2. Pan Wacław Sseliha interim za Cantzlerže dosazen tj 1581.
Pan Wacław Scheliha tymczasowo wybrany na kanlerza na 1581 r.
3. Saud zemskj w Oppoli die 4 Juny 1581.
Sąd ziemski (zwołany) w Opolu (na) dzień 4 czerwca 1581 r.
4. Poslowie do Wratisławie wolenj.
Wybrani posłowie do Wrocławia⁶¹⁹.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 25

Letha Panie 1582 we Stržedu po Swatey Elźbietie, na sniemie obecnim w Oppoli derżanym, gsau se Pani Stawowe techto Knizetstwj za bedliwym uwazenim na tom snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 25

Roku Pańsliego 1582 w środę po św. Elźbiecie (21.11.1582 r.) na sejmie powszechnym odbytym w Opolu, panowie stanowi po wnikliwym rozpatrzeniu, uchwalili...

1. W legaty strany dosazeni Auržadu Cantzlrirškeho k G: Mi: Czȳ: do Prahȳ wȳpraweni P: Girżyk z Oppersddorffu a Pan Balczar Pickler.
W delegacji w sprawie obsadzenia urzędu kanclerskiego do Jego Miłości Cesarza do Pragi wysłani p. Jerzy z Oppersdorffu i p. Balcer Pückler.
2. Pro kteryžto Legaty zbirka ulozena po 5 th a m.
Dla których to delegatów uchwalono po 5 tal.od tysiąca.
3. Nedbaliwi Contribuentes k Saudu skerz Procuratora Zemškeho obeslanj.
Nierzetelni poborcy przez prokuratora do sądy zaskarżeni(byc powinni).
4. Interesse roczne nema wicz nez 6 procento brane byti.
O(dsetki roczne (od sum) nie mają być większe niż 6 procent.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 26

Letha Panie 1583 w autery den Nawssitiweni Panny Marye, na sniemu obecnim w Oppoli, stalo se snesseni duolegi psane ...

UCHWAŁY SEJMOWE 26

Roku Pańskiego 1583, we wtorek w dzień Nawiedzenia Panny Marii (2.07.1583 r.) na sejmie powszechnym uchwalono poniżej zapisane...

1. Opiet poslowie do Prahȳ wȳprawani, strany dosazeni aužadu Cantzlrirškeho.

⁶¹⁹ Mikołaj Mettich i Mikołaj Noss.

*Ponownie posłowie wysłani do Pragi w sprawie obsadzenia urzędu kanclerskiego*⁶²⁰.

2. Item w przyczynie przy mezy Mikulassem Gaschinskim a Saudem Zemskim, druzzy poslowie tamze wypraweni.
*Takze z powodu sprawy między Mikołajem Gaszyńskim a sądem ziemskim, drudzy posłowie tamze wyprawieni (do Pragi)*⁶²¹.
3. Commisarze k derżeni pocztu zemskoho ze wssech kraguw narżżżeni.
*Komisarze jako przedstawiciele ziemscy (sejmiku ziemskiego) wyznaczeni ze wszystkich okręgów (krajów)*⁶²².
4. Tiż wyss dotčżeni Commissarze instructy panum poslum strany dosazeni Cantzlerze wyslanym czynilj.
Wymienieni wyżej komisarze opracują instrukcję dla posłów w sprawie obsady stanowiska kanclerza.
5. Doctora Medic. w zemi chowatj a gemu Jahrgeltu 150 th swoleno.
Uchwalono zatrudnienie doktora medycyny z wynagrodzeniem rocznym 150 talarów.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE ./.

Letha Panie 1584 we strżedu po Nedieli Cantate, przy sniemu obecni^m w Oppoli, na tom gsau se Pani Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE ciąg dalszy

*Roku Pańskiego 1584 w srode po niedzieli Cantate*⁶²³ (2.05.1584 r.) *na sejmie powszechnym w Opolu panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili...*

1. Bernie G: Mi: Czż: 4³/₄ th a m.
Bernie Jego Miłości Cesarskiej 4 ³/₄ talara od tysiąca.
2. Biergeld po 5 gr. atb.
Podatek piwny po 5 gr. od beczki.
3. Neposlaussni Contribuentes kterak k poslaussenstwj przywozowanj.
*Nieposłuszni podatnicy przywołani do posłuszeństwa*⁶²⁴.

⁶²⁰ W składzie: Jan Sedlnicki z Choltic, Jerzy Oppersdorff, Jan Reiswitz (z powodu choroby nie wiadomo czy będzie mógł jechać) i Balcer Pückler.

⁶²¹ Delegacja w składzie: Jan z Pruszkowa starosta ziemski, Jan Rohowski i Mikołaj Noss pisarz ziemski.

⁶²² Wybrani przedstawiciele: opolskie – Mikołaj Mettich; raciborskie – Jan Sedlnicki z Choltic i Paweł Petrowicz Charwat; głogóweckie – Jan Rohowski; strzeleckie i sławieckie – ksiądz opat jemielnicki i Jerzy z Redernu na Strzelcach; z kosielskiego – Wacław Scheliha pełniący obowiązki (mistodrzęcy) kanclerza; toszeckie – Adam Kiczka; oleskie i lublinieckie – Joachim Skal i Wacław Koschembar; gliwickie – Wawrzyniec Trach; bialskie i prudnickie – Kasper Tabor; niemodlińskie – Balcer Pückler. Komisja miała się zebrać 31.07.1583 r. w Opolu.

⁶²³ Dominica cantate – czwarta niedziela po Wielkanocy.

⁶²⁴ Dotyczy nie rozliczania się w terminie z zebranych podatków.

4. Commissio strany Restuw na Pfandssafftach zastawagicznych.
*Komisja w sprawie zaległych opłat dzierżawnych*⁶²⁵.
5. Zloczyncze na Gallery dawano.
Wysyłanie zbrodniarzy na galery.
6. Interesse po 6 th(alarow) ode sta.
Oprocentowanie (sum) po 6 tal. od stu (6 %).
7. Mysłiwost na czyżzych gruntech pod 100 zlatých uherských zakazana.
Polowanie na cudzych gruntach zabronione pod karą 100 złotych węgierskich.
8. Ubozy lide tam kde zastawagj obżywenim opatrowani byti magi aby ginam zebrat nechodilj.
Ubodzy ludzie tam gdzie przebywają mają być żywieni aby nie musieli żebrac.
9. Swady a handle prży ucziwých Swadbach zakazane.
*Kłótnie i wyzwiska (obelgi) na weselach zabronione*⁶²⁶.
10. Strany Rukogemskich zapisuw P: Saudczy Zemsstj porządek wynagitj melj.
*Sędziowie powinni uporządkować sprawę zapisów rękojemskich (poręczeń)*⁶²⁷.
11. Czyżezemczy bez obyła powołani czeleho sniemu a reversu prżygimen byti nemagi.
*Cudzoziemcy nie posiadający majątku nie mogą być przyjmowani bez zgody sejmu i pisemnego dokumentu*⁶²⁸.
12. Pisarzy Zemskemu od wepsani do knih zemskich Czyżozemecz 10 hrży: powinnen datj.
Cudzoziemiec powinien zapłacić 10 grzywien pisarzowi za wpisanie do ksiąg ziemskich.
13. Diplomati na Staw Rytirski pokad od sniemu prżygati negsau Rytirskeho titulu ne magj.
Zaliczeni do stanu rycerskiego dopóki nie zostaną przyjęci przez sejm, nie mogą używać tytułu rycerskiego.
14. Czla pro nebywale zakazano.
*Samowolnie nakładane cła zabronione*⁶²⁹.
15. Tolkeż w mestach kdy obyuatele do mlyna musi dadaucz czlo brane byti nema.

⁶²⁵ Komisja w składzie: Jan Sedlnicki z Choltic, Jan Rohowski, Mikołaj Mettich, Balcer Pückler i Mikołaj Beess.

⁶²⁶ Odpowiada za to gospodarz domu, który tego rodzaju sprawy powinien zgłaszać prokuratorowi. Chodzi tu głównie o młodzież szlachecką która w miastach nie podlegała władzy miejskiej.

⁶²⁷ Głównie chodzi tu o poręczenia pożyczek i ratalnego kupna majątków.

⁶²⁸ Sprawa nadawania inkolatu cudzoziemcom nie posiadającym majątków (szlachcie cudzoziemskiej osiadłej w miastach).

⁶²⁹ Właściciele wsi bezprawnie ustalali opłaty za przejazd przez wieś.

Także w miastach kiedy obywatel (właściciel majątku) musi jechać do młyna nie wolno pobierać cła.

ZAWRŻENJ SNIEMOWNE 27

(Stało se w Oppoli przy Sniemu Obecznim w strzędu po swatym Egidym Letta 1586)⁶³⁰.

UCHWAŁY SEJMOWE 27

(Stało się na sejmie powszechnym w Opolu w środę po św. Idzim roku 1586 (3.09.1586 r.).

1. *(brak tytułu): Pełnomocnicy cesarza na sesji sejmiku żądają odbudowy spalonych zamku, (domu) kanclerskiego i klasztoru dolnego⁶³¹.*
2. *Deprecatio k Ge: Mi: Czy: strany budowani Zamku, Kancelarze, Klasztera Dulniho w Oppoli Pani Stawowie czyni.
Prośba stanów do Jego Cesarskiej Miłości w sprawie budowy zamku, (domu) kanclerza (i) dolnego klasztoru w Opolu⁶³².*
3. *Idem.
To samo.*
4. *Na ktereż to budowani zamku Cantzelarże a Klasztera Pani Stawowie nez powinności než z dobre wule 5000 th(alarow) dati powoliłj.
Na budowę zamku, (domu) kanclerskiego i klasztoru panowie stanowi częściowo z obowiązku, częściowo dobrowolnie zgodzili się dać 5 tys. talarów⁶³³.*
5. *Pro czoż zbirka po 2½ tha a m ulozena.
Na to uchwalony podatek po 2 ½ talara od tysiąca.*
6. *Resta pod uwarowani Aurzadu oddawano.
Więcej (można) dać za zgodą Urzędu (ziemskiego).*
7. *Kdo k sniemu ne stane pokuty wymerżene neugde.
Kto na sejm nie przyjedzie nie uniknie kary.*

ZAWRŻENJ SNIEMOWNE 28

Letha Panie 1587 we sstwrtek po sławnym Godu wskrzysseni Krysta Pana, przy sniemu obecznim w Oppoli na tom gsau se Pani Stawowie Knizetstwj Oppolskeho a Rattiborskeho sneslj ...

⁶³⁰ Umieszczone na końcu tekstu

⁶³¹ Pełnomocnicy cesarscy: Jan Sedlicki z Choltic na Dzimierzu, Jerzy Redern na Wielkich Strzelcach członek rady i komornik cesarski, Jan Reiswitz z Kędzierzyna na Strzybniku sędzia ziemski, Balcer Pückler z Grodziska na Niemodlinie podczaszy cesarski oraz Jerzy Strzela z Dzielaw na Wierzchu.

⁶³² Prośba sejmiku o zwolnienie z obowiązku odbudowy z uwagi na bardzo ciężką sytuację księstw.

⁶³³ Rozłożone na trzy lata.

UCHWAŁY SEJMOWE 28

Roku Pańskiego 1587, w czwartek po święcie sławnego Zmartwychwstania Chrystusa Pana (2.04.1587 r.) na sejmie powszechnym w Opolu panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili...

1. Bernie Ge: Mi: Czy: po 10 th a. m.
Bernie Jego Miłości Cesarza: po 10 tal. od tysiąca.
2. Kdo Restuw neoddawal pisarz a wybirczy Zemsky do Statku takowe se uwazati moczen gest.
Kto zaległego (podatku) nie zapłaci pisarz i wybierczy ziemski mogą zająć majątek.
3. Commissio do Wratislawie strany neyakeho Zemského Restu z Gich Mi: P: P: Knizaty a Stawamj Slezskemj.
Delegaci do Wrocławia w sprawie zaległości podatku ziemskiego⁶³⁴.
4. Prze Syrotcze, Wdow a Czyzozemczum przy Saudu Zemskim we Strzedu na druhy Teyden Wyhlasseti resolvirovano.
Sprawy w sądzie ziemskim sierot, wdów i cudzoziemców przełożone na środę przyszłego tygodnia⁶³⁵.
5. Zopissone na Penize kterak czyniti Saud Zemsky notuli wychledati miel.
W sprawach o pieniądze sąd ziemski musi mieć do wglądu dokumenty (umowy, rewersy).
6. Dluh na Panu z Fressteina P: Waczlaw Sseliha wyupominati zmocneny.
Poparte żądanie Wacława Scheliha o zwrot długu pana z Friedsteinu⁶³⁶.
7. Czyze piwa zde w Knizetstwach newarżene ssankowati pod 10 hrzywny pokuty zakazano.
Zakaz sprzedaży (szynkowania) pod karą 10 grzywien obcego piwa nie produkowanego (warzonego) w księstwach opolskim i raciborskim.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 29

Letha Panie 1587 w autery po Nedieli genż slowie Cantate, na sniemu obecni w Oppoli, gsau se Pani Stawowe Knizetstw Oppolskeho a Rattiborskeho, na tom sneslj ...

UCHWAŁY SEJMOWE 29

Roku Pańskiego 1587, we wtorek po niedzieli zwanej Cantate⁶³⁷ (28.04.1587 r.) na sejmie powszechnym w Opolu panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili...

⁶³⁴ Skład delegacji: Balcer Pückler, Mikołaj Mettich i Mikołaj Noss pisarz ziemski. Zaległości podatkowe sięgały 1570 r.

⁶³⁵ Zgodnie z „Zrzizeniem” sprawy tych osób w sądzie powinny być rozpatrywane w pierwszej kolejności.

⁶³⁶ Chodzi tu o zwrot jakiegoś długu Jana Oppersdorffa.

⁶³⁷ Dominica Cantate – czwarta niedziela po Wielkanocy.

1. Bernie Ge: Mi: Czȳ: 10 th a m. na dwa terminy.
Bernie Jego Cesarskiej Miłości 10 tal. od tysiąca w dwóch terminach.
2. Biergeld po 6 gr: att od Beczky.
Podatek piwny po 6 gr. od beczki.
3. Interesse nicz wicz než 6 procento, falessna mincze zakazana.
Odsetki nie mogą wynosić więcej niż 6 %; fałszywa moneta zabroniona.
4. Strany zebra kuw a pobiehleguw wedle mandatuw se postupowaty ma.
W sprawie żebraków i włóczęgów należy postępować zgodnie z zarządzeniami.
5. Contribuentes neposlussnj auržad Zemsky skerz dwie Rytirske osoby na slib bratj ma.
Od nieposłusznych podatników urząd ziemski może z dwoma szlacheckimi poręczycielami wziąć przysięgę⁶³⁸.
6. A na posledy dwugnasob zasedelost sprawiti powinni y wlkem trestani bytj magj zadneho wyssanugicz.
A na następny raz zaległości w dwójnasób policzyć i wilkiem⁶³⁹ ukarać bez żadnej litości.
7. Duchownym lidj od poslussenstwj odgimaty aż zasedelost sprawj.
Ludzi duchownych zwalniać od posłuszeństwa aż zaległości uregulują⁶⁴⁰.
8. Miesta take na slib brane byti magj anez z hospody wychazetj mohau.
Pokad zasedelostj nesprawi dwognasobnie.
Miasta(mieszczanie) także na przysięgę (slib) wzięci, ale z domu wychodzić mogą. Dopóki nie spłacą w dwójnasób zaległości⁶⁴¹.
9. Zbirka Zemska po 5 th a m, na dwa terminy.
Podatki ziemskie po 5 tal. od tysiąca (płacone) w dwóch terminach.
10. Excessus kdoby se bez suknie neb plasstie z podczywym frouczymerem tanczowaty opowazył, (we)dle zdani Saudu trestan byti ma.
Kto by odważył się bez sukni lub płaszcza tańczyć z uczciwymi kobietami, według uznania sądu powinien być ukarany.
11. Zatȳkacze listy na neposlaussneho a pozemstwj nemagicze dlužnikj od Auržadu zemskeho dawane byti magi.
Urząd ziemski powinien wydawać nakazy aresztowania na tych dłużników którzy nie mają majątków ziemskich.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 30

Letha Panie 1587 w pondieli po Swate Orssulj, na sniemie obecnym na tom gsau se Pani Stawowie Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho, snesli ...

⁶³⁸ Slib brati – przysięga, areszt domowy – zakaz opuszczania miasta lub domu w którym oskarżony się zatrzymał. Wobec tego, że często uciekali z miasta dodatkowo uchwalili sejmik poręczenie przez dwóch szlachciców.

⁶³⁹ Wilk – więzienie.

⁶⁴⁰ Starosta ziemski powinien zwalniać od posłuszeństwa poddanych tych duchownych, którzy zalegają z płaceniem bernie i podatku ziemskiego.

⁶⁴¹ Dotyczy to burmistrza i radę miasta.

UCHWAŁY SEJMOWE 30

Roku Pańskiego 1587 w poniedziałek po św. Urszuli (26.10.1587 r.), na sejmie powszechnym panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili...

1. Mustrunki wsęy ziemie r 1587 pro wpady z Polske.
Mobilizacja całych księstw wskutek napadu z Polski.
Idem z miastamj.
To samo w miastach.
Idem poddani wssechni skercz paný swe mustrowanj.
To samo, wszyscy poddani powinni być przez swoich panów zmobilizowani.
Continuat.
Kontynuacja (tego samego).
Resta sprawowatj narżżene a berni Ge: Mi: Czy: po 2 th a m, ulozena.
Polecenie ściągania dotychczasowych podatków i uchwalone bernie Jego Cesarskiej Miłości po 2 tal. od tysiąca.
2. Wyprawa sedmeho Człowieka.
Powołanie (do wojska co) siódmego człowieka (poddanego).
3. Miasta w dobre oppatrnostj bytj magj.
Miasta powinny zostać dobrze zabezpieczone (na wojnę).
4. Rozpustilostj zakazane modlitby denne narżżene.
Rozpusta zabroniona, modlitwy dzienne zalecane.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 31

Letha Panie 1588 w sobotu po Swatých Trzech Kralich, prżý Sniemu obecznim který zde w Oppoli, drżan był, na tom se Pani Stawowe techto Knizetstwj sneslj ...

UCHWAŁY SEJMOWE 31

Roku Pańskiego 1588, w sobotę po św. Trzech Królach (9.01.1588 r.), na sejmie powszechnym który obradował w Opolu panowie stanowi uchwalili...

1. Rytirżska služba kterak odprawowana.
Jak ma być organizowana służba rycerska (wojenna)⁶⁴².
2. Pan Jan Wrbski za rytmistrże wyprawene Rýtirske služby wolený a Pan Gindrżych Skal za fendrżycha.
Pan Jan Wirbski wybrany na dowódcę (rotmistrza) w służbie wojennej i pan Henryk Skal na chorążego.
3. Zasedelosti zemske od obywateli executive placzene byti magi.
Zaległości ziemskie (podatku ziemskiego) od obywateli muszą być ściągnięte w drodze egzekucji.
4. Commissarże k odbirani pocztuw zemských narżżeni.

⁶⁴² Dotyczy organizacji mobilizacji (obrony przed Polakami).

*Wybrani komisarze do odbierania podatku ziemskiego*⁶⁴³.

5. Kteržj sedmeho Człowieka na hranicý newýprawili dwognasobný Verpfleguny sprawowatj muselj.
*Którzy siódmego człowieka na granicę nie wysłali*⁶⁴⁴ *muszą (wnieść) podwójną zapłatę*⁶⁴⁵.
6. Pržžynawaczý Czedulý lidi poddaných dawano.
*Składanie oświadczeń (majątkowych) o swoich poddanych*⁶⁴⁶.
7. P: Mikulass Mettich morte obyť na mistu gehu deputirowaný k snemu do Wratislawie P: Giržý Stržela.
*Pan Mikołaj Mettich zmarł*⁶⁴⁷ *na jego miejscu delegatem do sejmu wrocławskiego (został) pan Jerzy Strzela.*

ZAWRŽENJ SNIEMOWNE 32⁶⁴⁸

Letha Panie 1588 w auterý po powýsseni Swateho Kržžýze, na sniemu obecni, který zde w Oppoli, deržan býl, na tom gsau se Pani Stawowie Knizetstwi Opolskeho a Rattiborskeho snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 32

Roku Pańskiego 1588, we wtorek po Podwyższeniu Świętego Krzyża (20.09.1588 r.) na sejmie powszechnym, który w Opolu się odbył, na nim panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili...

1. Maximilian Arczý Knize wolený za Krale Polskeho, protož výprawa 100 konj k gehu doprowazeni do Polske.
Arcyksiążę Maksymilian wybrany na króla polskiego, dlatego (deleguje sejmik oddział) 100 koni aby mu towarzyszył do Polski.
12 th na kuon výprawa.
(koszty utrzymania) 12 tal. na 1 konia (żołnierza.)
2. Zbirka zemska 4th a m.
Podatki ziemskie 4 tal. od tysiąca.
3. Auwazki dawane býti mag do Statkuw neposlaussných Contribuentuw.
Do opornych podatników mają być (stosowane) zajęcia majątku.

⁶⁴³ Zostali wybrani: Jen (Sedlnicki) z Choltic, Jerzy Oppersdorff, Jan Reswitz – sędzia ziemski, Jerzy Redern – członek rady cesarskiej, Henryk Szwejnoch i Balcer Pückler; ksiądz opat jemielnicki, Gabriel Szmolcz (Schmolz) oraz po jednym przedstawicielu z miast Raciborza i Głogówka.

⁶⁴⁴ Co siódmego poddanego nie wysłali do wojska....

⁶⁴⁵ Tzn. 4 talary miesięcznie.

⁶⁴⁶ O ilości i rodzaju poddanych.

⁶⁴⁷ Morte obiit – zakończył życie.

⁶⁴⁸ Prawdopodobnie pomyłka w dacie – w 1588 roku sprawa arcyksięcia Maksymiliana została już rozstrzygnięta, znajdował się w niewoli. Uchwały odpowiadają sytuacji z jesieni 1587 r. – wyprawa wojsk Maksymiliana do Krakowa. Sejmik musiał odbyć się 15.09.1587 r.

ZAWRZENJ SNIEMOWNE 33

Letha Panie 1590 we strzędu po Swatým Stanisławie, pržý sniemie obecniem w Oppoli, na tom gsau se Pani Stawowie tiechto Knizetstwi snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 33

Roku Pańskiego 1590, w środę po świętym Stanisławie (9.05.1590 r.), na sejmie powszechnym w Opolu, panowie stanowi tych księstw uchwalili...

1. Zbirka G: Mi: Czy: po 8 th a m.
Podatek Jego Cesarskiej Miłości (Bernie) po 8 tal. od tysiąca.
2. Zasediele bernie sprawowatj ostrze naržýzeno.
Polecono skuteczniej (ostrzej) ściągac zaległe bernie.
A uwazki dawatj w tom naržýzene.
Polecono zajęcia (majątków) w tym wypadku.
3. Wogenska służba Czžžým Potentatum przydegssých obywateloch zastawena.
Tutejszym obywatelom zabroniona służba wojskowa w cudzej armii.
4. Poslowie k sniemu knizeczýmu.
Posłowie (wybrani) do sejmu księstw (we Wrocławiu)⁶⁴⁹.
5. K slysseni swiedkuw tržý osoby z Saudu naržýzene.
Do przesłuchania świadków wyznaczono trzy osoby z sądu (sędziów).
6. Obwineni ma býti porządne, a na kazdý artikul swiadomj obwzlasstnie.
Oskarżenie (pozew) ma być porządne i na każdy zarzut (artykuł) oddzielny dowód (świadkowie).
7. Z straný Swržsskuw a fornhabuw.
W sprawie strojów i ozdób (biżuterii)⁶⁵⁰.
8. Menssý pisarz.
Inny pisarz⁶⁵¹.
9. Commissarže k odbirani pocztuw zemských.
Wybór komisarzy do odbierania podatków ziemskich⁶⁵².

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 34

Leta Panie 1590 w pondieli po Swatým Ondržegj, na tom gsau se Pani Stawowie Knizetstwi oppolskeho a rattiborskeho na ten čas pržý Sniemu obecniem w miestii Kozlim zhromazdieni snesli ...

⁶⁴⁹ Na sejm śląski w dniu 27. maja we Wrocławiu delegowano Jerzego Strzelę i Mikołaja Nossa pisarza ziemskiego.

⁶⁵⁰ Dotyczy wian.

⁶⁵¹ Tekst niejasny – prawdopodobnie dotyczy wyboru nowego pisarza.

⁶⁵² Wybrano: Jan Sedlnicki z Choltic, Jerzy Oppersdorff, Jan Reischwitz sędzia ziemski, Wacław Scheliha kanclerz i Jerzy Strzela.

UCHWAŁY SEJMOWE 34

Roku Pańskiego 1590, w poniedziałek po św. Andrzeju (3.12.1590 r.) panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego, zgromadzeni na sejmie powszechnym w mieście Koźlu uchwalili...

1. Legati do Prahy wypraweni strany dosazeni aurządu Zemskeho.
*Delegacja wysłana do Pragi w sprawie obsadzenia urzędu ziemskiego*⁶⁵³.
2. Pan Mikulass Noss wybirstw zemskeho uwolnien.
*Pan Mikołaj Noss zwolniony (z funkcji) wybierczego ziemskiego (najwyższego poborcy podatku ziemskiego)*⁶⁵⁴.

ZAWRŽENI SNIEMOWNJ 35

Letha Panie 1591 w pondieli przed Swatým Bartholomegem przy sniemu který za Milostiwým obeslaním a poraučením G: Mi: Czy: Pana nas wssech Neýmilostiwegssyho z strany dosazeni urřadu heřtmanskeho do tiechto Knizetstwi w mestie Rattiboržy držan byl ...

UCHWAŁY SEJMOWE 35

Roku Pańskiego 1591 w poniedziałek przed św. Bartłojem (26.08.1591 r.) na sejmie zwołanym i poleconym przez Jego Cesarską Miłość pana nas wszystkich najmiłościwszego w mieście Raciborzu, w sprawie obsadzenia urzędu starosty tych księstw...

1. P: P: Giržy z Opperssdorfu za heřtmana Zemskego dosazen.
Pan Jerzy z Oppersdorffu wyznaczony starostą ziemskim.
2. Strany neplaczeni zbirek zemskeych.
W sprawie nie płacenia podatków ziemskich.
3. Poslowie na Knizeczy sniem naržżeni Pan Skall a P: Noss.
Wyznaczeni posłowie na sejm księstw (do Wrocławia) p. Skall i p. Noss.
4. P: Balczar Zeřdlitz za obyuatele przyřat.
*Pan Balcer Zeidlitz (Seidlitz) przyjęty za obywatela (księstw opolskiego i raciborskiego)*⁶⁵⁵.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 36

Jakuoz gest G: Mi: Neygasnieřssy a Neņnepřemoženegssy Ržymřky Čřysarř a Uhersky a Česky etc. Kral, Pan nass neýmilostiwegssy Geho: Mi: Panu Giržymu z Opperssdorffu swobodnemu Panu z Dubu a Frřdsteina, Raddie swe Čřysarske a Zemskemu Heřtmanu Knizetstwi tiech to Oppolskeho

⁶⁵³ Delegacja w składzie: Jerzy Oppersdorff wolny pan na Dubie, Frydsteinie, Głogówku, i Polskiej Nowej Cerekwi; Jerzy z Redemu na Wielkich Strzelcach, Toszku i Pyskowicach, członek rady cesarskiej; Mikołaj Noss z Grabowa na Szczepanowicach, pisarz ziemski oraz Jan Buchta z Buchcic na Do-mecku podczaszy arcyksięcia Ernesta austriackiego.

⁶⁵⁴ Na własne życzenie.

⁶⁵⁵ Tzn. inkołat.

a Rattiborskeho, neymilostiwegj psani a poruczeni uczynitj raczył, aby nas Stawj nadepsanych Knizetstwi k sniemu obecnemu obesslicz nam wznamest uwestj raczył ...

(Na końcu tekstu): Stalo se przy Sniemie obecnim w Oppoli w autery den S. Marczeli Letta Panie 1592⁶⁵⁶.

UCHWAŁY SEJMOWE 36.

Jako jest Jego Miłość Najjaśniejszy i Najprzemożniejszy rzymski cesarz i król węgierski i czeski etc., pan nasz najmiłościwszy, Jego Miłości panu Jerzemu z Oppersdorffu wolnemu panu na Dubie i Frydsteinie, członkowi rady cesarskiej i staroście ziemskiemu księstw opolskiego i raciborskiego, raczył wysłać pismo i polecenie aby zwołał (posiedzenie) sejmu powszechnego w sprawach...

(Na końcu tekstu:) *Stało się na sejmie powszechnym w Opolu we wtorek w dzień św. Marcelego Roku Pańskiego 1592.*

1. Commissige stranj hranicz z Brzeskim Knizetstwim.
*(Powołanie) komisji w sprawie granicy z księstwem brzeskim*⁶⁵⁷.
2. P: wybirczym służbu 400 th.
Panom wybierczym za pracę (wynagrodzenie) 400 talarów.
3. K popraweni Zrżżzeni Zemskeho Commissarže narżżenj.
*Wyznaczeni komisarze do poprawienia „zrzżenia” ziemskiego*⁶⁵⁸.
4. Pan Wacław Eker za obywatela przyjął.
*Pan Wacław Eker przyjęty za obywatela (inkolat)*⁶⁵⁹.
5. Zbirka Zemska po 10 th a m.
Podatek ziemski po 10 tal. od tysiąca.
6. P: Pisarzj Zemskemu od wybirani bernie 150 th Slezskjch.
Panu pisarzowi ziemskiemu za pobieranie bernie (wynagrodzenie) 150 talarów śląskich.
7. 20 th Sekretarżowi dano.
Sekretarżowi przyznano 20 tal. (wynagrodzenia).
8. Z stranj zasadelostj berniowjch.
W sprawie zaległości (w płaceniu) bernie.

⁶⁵⁶ Zdanie na końcu tekstu. W dacie prawdopodobnie pomyłka pisarza – żadne święto z kilku świętych Marcelich nie przypadało w tym roku we wtorek. Nie wiadomo o którego świętego chodzi.

⁶⁵⁷ Powołano komisję w składzie: Jana starszego Sedlnickiego z Choltic, Wilhelma z Oppersdorffu, Jana Reiszwita sędziego ziemskiego, Wacława Schelię kanclerza ziemskiego, Joachima Skalla, Melchiora Żyrowskiego, Wacława Koschembora i Janusza Roużycza.

⁶⁵⁸ W składzie: Jerzy z Oppersdorffu – starosta ziemski, Jan starszy z Choltic (Sedlnicki), Wilhelm z Oppersdorffu, Jan Reiszwit – sędzia ziemski, Wacław Scheliha – kanclerz, opat Rudzki (klasztoru w Rudach) i 2 przedstawicieli kapituły (których kapituł ?), Joachim Skall, Fryderyk Szamberg (Schamberg), Mikołaj Noss – pisarz ziemski, Henryk (brak nazwiska), Jerzy Kozłowski, Wacław Koschembar i Henryk Petrowicz (Charwat).

⁶⁵⁹ Ecker von Eckhofen – nobilitowany szlachecki ród czeski. Na Śląsku osiadł wymieniony Wacław Ecker (ur. 1539 – zm. 1611 r.), był nadzorcą urzędów celnych Górnego i Dolnego Śląska.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 37

Jakuoż gest G: Mi: Neŷasnieŷsŷ a Neŷneprżemoženegssŷ Kniŷe a Pan Pan Rudolf toho gmena druhŷ, Rŷŷmskŷ Czŷsarŷ a Uherskŷ a Czeskŷ etc. Kral, Pan nass Neŷmilostiwegssŷ...

(Na koŷcu tekstu:) Stalo se w Oppoli w auterŷ po Nedeli genŷ slowie Invocavit Letta Panie 1593.

UCHWAŁY SEJMOWE 37

Jakoŷ (polecil) Jego Miłoŷć Najjaŷniejszy i Najprżemoŷniejszy Ksiąŷę i Pan, Pan Rudolf tego imienia drugi, cesarz Rŷŷmski i król węgierski i czeski etc. pan nasz najmiłoŷciwszy...

(Na koŷcu tekstu:) *Stalo się w Opolu we wtorek po niedzieli zwanej Invocavit⁶⁶⁰ Roku Paŷskiego 1593 (9.03.1593 r.).*

1. Proti Turkom G: Mi: Czŷ: Contributio powolana a m 10 R.
Przeciw Turkom Jego Cesarska Miłoŷć ogłosił podatek 10 reŷskich od tysiąca⁶⁶¹.
2. Wybircŷŷ ktomu narŷŷŷeni.
Wybieryczy (poborcy) do tego wyznaczeni⁶⁶².
3. Pani Ozorowsstj za obyŷatele prŷŷŷatj.
Panowie Ozorowscy przyŷęci za obyŷateli (inkolat)⁶⁶³.

ZAWRŻENJ SNIEMOWNJ 38

Leta 94 w patek po Swatem Bartholomegi, w dulnim Klassterŷe w Oppoli, prŷŷ sniemu obecznim, na tom gsau se wssechni Pani Stawowie snesli ze se tak podle zneni zawrŷzeni sniemu Knizeczŷho zachowati ...

UCHWAŁY SEJMOWE 38

Roku (15)94 w piątek po św. Bartłomieju (26.08.1594 r.) w dolnym klasztorze w Opolu, na sejmie powszechnym wszyscy panowie stanowi uchwalili zgodnie ze swoją wiedzą...

1. Wyprawa 72 konj a Mustrunku desateho cŷlowieka narŷŷŷenŷŷ.
Wysłanie 72 koni i zarŷadzono mobilizację (co)dziesiątego cŷlowieka.
2. Zbirka zemska po 6 th a m.

⁶⁶⁰ Dominica Invocavit – 1 niedziela wielkiego postu.

⁶⁶¹ 1 reŷski = 1 dukat (złoty). Była to olbrzymia kwota i dotyczy całoŷci obydwu księstw (kontrybucja) a nie poszczególnych mieszkaŷców.

⁶⁶² Okręg opolski – Jan Buchta, raciborski – Waclaw Larisch, glogówcecki, bialski i prudnicki - Jerzy z Oppersdorffu starosta ziemski, strzelecki i ŷlawięcicki – Adam Dzierzanowski, kozielski – Wilhelm z Oppersdorffu, toszecki – Fryderyk Schamberg (Szambor), oleski i lubliniecki – Waclaw Koschembar (Koszembor), gliwicki – Maciej Noss prokurator cesarski, niemodliŷski – Balcer Seydlitz.

⁶⁶³ Bracia Jan, Adam, Kasper i Krzysztuf Ozorowscy ze staroŷytnego rodu, ich matka Anna Ewa (brak nazwiska) pochodziła z tych księstw, byli w ŷlŷbie kurfirsta saskiego a teraz osiedli w księstwach opolskim i raciborskim. Bracia oprócz Jana byli obecni na sejmiku.

Podatek ziemski po 6 tal. od tysiąca.

3. Protestacie Panuw Stawuw proti obywatelum Olezkim że berni sprawowati nechtielj.

Protest sejmiku przeciw odmowie płacenia berti przez mieszkańców oleskich (okręgu oleskiego)⁶⁶⁴.

4. Nedbanliwie Contribuentes na slib bratj narżżeno.

Polecono opornych (niedbałych) płatników brać na przysięgę (areszt domowy).

5. Cantzelarżske listy wyplaczowane bytj magj.

Dokumenty kanclerskie mają być wykupywane⁶⁶⁵.

6. Pan Mikulass Noss uwolnieni Pysarstwj Zemskeho zada.

Pan Mikołaj Noss żąda zwolnienia (ze stanowiska) pisarza ziemskiego⁶⁶⁶.

7. Biergelt kdoby na Termin nesprawil dwognasobnie sprawit powinnen.

Podatek piwny ktoby w terminie nie zapłacił, podwójnie musi zapłacić.

8. Pocztj Zemske odbirati Commissarże narżżeni.

Wyznaczeni komisarze do odbioru podatku⁶⁶⁷.

9. Pan Bartholomey Lud. Reyzwitz k Snemu Knizetzjmu Deputirowan.

Pan Bartłomiej Ludwik Reiszwitz deputowany do sejmu księstw.

10. Deputirowanym miestskeho Stawu k Knizetczemu Sniemu 30 th liestergeld nateyden.

Deputowanym stanu miejskiego do sejmu księstw (należy się) opłata 30 tal. na tydzień.

11. Piwa Czżyze ssenkowatj zakazano.

Zabroniona sprzedaż cudzego piwa.

12. Tancze pod pokutu 10 hrżywen zakazane.

Zabronione tańce pod karą 10 grzywien⁶⁶⁸.

ZAWRŻENI SNIEMOWNI 39

Leta Pane 1594 w autery po Swatym Franciscu, prży Sniemu obecnym w miescie Oppoli, na tom gsau se wssechni Pani Stawowie tiechto Knizetstwj sneslj ze to wsse czoż na sniemu Knizetczym swoleno ...

⁶⁶⁴ Mieszkańcy okręgu oleskiego odmówili płacenia berti dopóki nie dostaną odszkodowania za zniszczenia przez Polaków.

⁶⁶⁵ Prawdopodobnie chodzi tu o nakazy płatnicze.

⁶⁶⁶ Mikołaj Noss zwrócił się do sejmiku z prośbą o zwolnienie ze stanowiska pisarza z uwagi na zły stan zdrowia. Sejmik zaproponował aby jeszcze zgodził się być pisarzem do „dwóch lub trzech sądów” (rok do półtora roku) aż znajdą godną osobę na jego miejsce.

⁶⁶⁷ Opolskie – przedstawiciel kapituły i Jan Buchta, raciborskie – Jerzy Raszyc (Raschuetz), głogóweckie – Kasper Tabor, strzeleckie – Piotr Strzela, kozielskie – kanclerz, toszeckie – Daniel Żyrowski, oleskie i lublinieckie – Janusz Rużyc i Melchior Skall, niemodlińskie – Jan Beess, miasto Opole – Mikołaj Lojek i Andrzej Chrzen i pisarz prudnicki.

⁶⁶⁸ Oprócz wesel.

UCHWAŁY SEJMOWE 39

Roku Pańskiego 1594 we wtorek po św. Franciszku (11.10.1594 r.) na sejmie powszechnym w mieście Opolu, na którym wszyscy panowie stanowi tych księstw uchwalili, że wszystko to co na sejmie księstw (we Wrocławiu) ustalono...

1. Wýprawa 73 konj.
Wysłanie 73 koni.
Zbirka zemska po 6 th a m.
Podatek ziemski po 6 tal. od tysiąca.
2. Zasediele Resta pod uwarowaniem Executie sprawowane.
Zaległe podatki (powinny być) ściągnięte w drodze egzekucji.
3. Precatio k Panu Bohu narżżzene.
Nakazane modlitwy do Pana Boga⁶⁶⁹.
4. Tancze zakazane.
Tańce zabronione⁶⁷⁰.
5. Pocżet Zemský.
Podatki ziemskie.
6. Saudý Zemske odlozane.
Odłożone sądy ziemskie.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 40

Letha Panie 1596 w pondieli po S-tem Ondrżegj, przý sniemie obecným w mieście Oppoli, nato gsau se Pani Stawowie tiech to Knizetstwi snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 40

Roku Pańskiego 1596 w poniedziałek po św. Andrzeju (2.12.1596 r.) na sejmie powszechnym w mieście Opolu, panowie stanowi tych księstw uchwalili...

1. Zbirka G: Mi: Czý:.
Podatek Jego Cesarskiej Miłości (bernie).
2. Hotowost proti Turkowj.
Gotowość przeciwko Turkom⁶⁷¹.
3. K oddawani Pocztu bierniowego do Wratislawie narżżzene osoby.
Wyznaczone osoby do przekazania bernie do Wrocławia⁶⁷².
4. Amtsraýtarowie.
Straż urzędowa⁶⁷³.
5. Z straný starých Restuw placzeni.

⁶⁶⁹ Modlitwy o pomoc dla cesarza (w walce z Turkami) w kościołach oraz w czasie dzwonienia na Anioł Pański kiedy wszyscy powinni klęknąć i „ze skruszonym sercem” modlić się. Kto by tego nie uczynił ma być ukarany.

⁶⁷⁰ Oprócz wesel.

⁶⁷¹ Każdy obywatel ma mieć w pogotowiu odpowiednie konie, zbroje i broń.

⁶⁷² Mikołaj Noss i Bartłomiej Ludwik Reischwitz.

W sprawie płacenia zaległości (podatków).

6. Czyży Piwa Ssankowatj powoleno.

Obce piwa wolno szynkować (sprzedawać w karczmach)⁶⁷⁴.

7. Penize urzędowe na Rathauż Oppolskj klatj.

Pieniądze urzędowe (powinny być oddawane) do ratusza opolskiego.

8. Na Baranowiczych se ssaczunku 600 th slożyło.

Na Baranowicach oszacowano na 600 tal. (podatku)⁶⁷⁵.

9. Jan Zawiss za obyŕwatele przyŕgat.

Jan Zawisz (Zawisch) uzyskał obywatelstwo (inkolat)⁶⁷⁶.

10. Pan Kaspar Rogoiski za obyŕwatele przyŕgat.

Pan Kasper Rogoyski uzyskał obywatelstwo (inkolat).

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 41

Jakuoz gest G: Mi: Neŕgasnieŕssŕ a Neŕneprżemożnegssŕ Kniŕe a Pan, Pan Rudolff teho gmena druhy, Rŕŕmskŕ Cŕŕsarŕ a Uherskŕ a Czeskŕ etc. Kral, Pan nass Neŕmilostiwegssŕ ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se w Oppoli przy sniemu obecnym 18 den Junŕ Letta 1598.

UCHWAŁY SEJMOWE 41

Jakoŕ Jego Miłość Najjaśniejszy a Najprżemożniejszy książę i pan, pan Rudolf tego imienia drugi, rŕŕmski cesarz i król węgierski i czeski, pan nasz najmiłościwszy...

(Na końcu tekstu:) Stało się na sejmie powszechnym 18 dnia czerwca 1598

1. G: Mi: Kni: Sedmohradskemu hold cŕŕnienŕ.

Jego Miłości księciu siedmiogrodzkiemu złożenie hołdu⁶⁷⁷.

2. Holdt Knizetj Sedmohradskemu cŕŕnim.

Hołd księciu siedmiogrodzkiemu składamy.

SNIEMOWE ZAWRŻENJ 42

Leta Panie 1598 we Strŕedu po Swatym Witu, przy Sniemu obecnym w mieście Oppoli, na tom gsau se wssechni Pani Stawowie tiechto Knizetstwi snesli ...

⁶⁷³ Policja porządkowa, straż miejska. W tym wypadku chodzi również o ochronę delegacji wiozącej pieniądze do Wrocławia.

⁶⁷⁴ Tylko za zgodą władz.

⁶⁷⁵ Baranowice k. Œor w tym czasie były własnością Elszki córki sędziego ziemskiego Jana Reyswitza, wdowy po Jerzym Trachu. Prawdopodobnie z uwagi na funkcję ojca, wyceną majątku (6.808 tal.) i ustaleniem podatku (600 tal.) zajął się sejmik księstw.

⁶⁷⁶ Nobilitowany ród kuźników opolskich.

⁶⁷⁷ Księciu Zygmunтови Batoremu.

UCHWAŁY SEJMOWE 42

Roku Pańskiego 1598 w środę po św. Wicie (17.06.1598 r.) na sejmie powszechnym w mieście Opolu, na którym wszyscy panowie stanowi tych księstw uchwalili...

1. Commissarzi k przyginiani pocztuw zemských naržżeni.
*Wyznaczeni komisarze ziemscy do zbierania podatku ziemskiego*⁶⁷⁸.
2. Pani Strzeleckowie przygati za obywatela a Samuel Lipý.
*Panowie Strzeleckowie i Samuel Lipp zostali przyjęci na obywateli (inkolat)*⁶⁷⁹.
3. Nowo przygati osoby starożytnego rodu podsedatj nemagj.
Osoby ze starożytnego rodu przyjmowane jako obywatele (inkolat) nie muszą przedstawiać dokumentów swojego pochodzenia.
4. P: Petr Przyssowský za wybircžyho naržżen.
Pan Piotr Przyszowski wyznaczony na wybierczego.
5. Pan Jan Wrbský do Wratisslawie deputirowan.
Pan Jan Wirbski deputowany do Wrocławia (do sejmu księstw).
6. Listý Cantzelarzske wyplaczowatj.
Dokumenty kanclerskie (nakazy podatkowe) należy wykupywać.
Nota.
Uwaga.
7. Uwazowani o berne.
Przepisy o bernie.
Nota.
Uwaga.
8. Kdoby slibu dosti neuczynil infamis gest.
Kto by przysięgi nie dotrzymał jest infamisem (wyjętym spod prawa).
9. Z strany mandatuw Auržadowých.
*W sprawie pism urzędowych*⁶⁸⁰.
10. Kapitulie Hlohowske ssaczunku srazena 400 th.
Kapitulie głogóweckiej ustalono szacunek na 400 tal.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 43

Leta Panie 1599 we Strzedu den octavu Swatých trzech Kralj, genž gest 13 dan mesýcze January, pržý Sniemu obecným který na zamku Horno Hlohowským, uznawagicz pan heýtman zemský sniekterými paný Saudczy Zemskimi

⁶⁷⁸ Opolskie – przedstawiciel kapituły i Jan Buchta, raciborskie – Jerzy Raszie (Raschuetz), głogóweckie – Kasper Tabor, strzeleckie – Melchior Czomberg, kozielskie – kanclerz, toszeckie – Adam Kiczka, oleskie i lublinieckie – Janusz Rużic i Melchior Skall, niemodlińskie – Jan Beess, z miasta Opola – Jan Wirzyk pisarz miejski, z Prudnika – pisarz miejski, z Głogówka – Grzegorz (Grygier) Frycz.

⁶⁷⁹ Tomasz i Elias Strzeleckowie zostali wpisani w stan rycerski, byli prawdopodobnie synami burmistrza Opola w 1557 roku – Jana Strzelca. Samuel Lipp był również mieszczaninem opolskim nobilitowanym w 1590 r.

⁶⁸⁰ Skarga szlachty oleskiej – woźny roznoszący pisma urzędowe nie ma mieszkania. Skarga na Jana Beessa właściciela Olesna.

a Starssými teŷ to zemie duleŷytu a pilnu potrzebu toho býti derzan býł, na tom gsau se od wssech Stawuw zmocnzeni wysłani społecznie snesslj ...

UCHWAŁY SEJMOWE 43

Roku Pańskiego 1599 w środę w dzień oktawy św. Trzech Króli, to jest 13 dnia miesiąca stycznia, na sejmie powszechnym który na zamku głogóweckim (się odbył). Pan starosta ziemski z niektórymi sędziami ziemskimi i starszymi tej ziemi, uznał konieczną i pilną potrzebę zwołania sejmku powiększonego o przedstawicieli wszystkich stanów, którzy wspólnie uchwalili...

1. Proti wpadeni z Polske kterak odporowano.
(Pogotowie) w celu odparcia ataku z Polski.
Kdoby ku pomocyŷ neprŷygel pokuta.
Kara za niepodporządkowanie się uchwałom.
2. Wiezniom na den po 2 g, hlasnym na teŷden po 24 gr.
Więźniom (na jedzenie) na dzień po 2 grosze, strażnikom na tydzień po 24 groszy.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 44

Leta Panie 1602 w pondieli po Swatym Michalu genz gest 30 den Septembris, prŷy Sniemu obecnyŷm, který w mieście Oppoli derżanyŷ był, na tom gsau se Pani Stawowie snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 44

Roku Pańskiego 1602 w poniedziałek po św. Michale (30.09.1602 r.) to jest 30 dnia września na sejmie powszechnym, który w mieście Opolu się odbył, panowie stanowi uchwalili...

Mustrunky.

Pobór (do wojska).

1. Modlitby k Panu Bohu.
Modlitwy do Pana Boga (i zakaz tańców).
2. K wybirani pocztuw zemskŷch Commissarŷi narŷŷyzenj.
Komisarze wyznaczeni do pobierania (podatków) ziemskich⁶⁸¹.
3. Pan Ladisław Dobssŷycz za wybiczŷyho narŷŷyzen.
Pan Władysław Dobszic (Dobschuetz) wyznaczony wybierczym.
4. Z stranyŷ wypłacowani listuw pargamenowyŷch.
W sprawie wydawania dokumentów pergaminowych (głównych, podstawowych).
5. K poprawowani Zrŷŷyzeni Zemskeho Osoby deputirowane.

⁶⁸¹ Wyznaczeni komisarze: Jan Beess – sędzia ziemski, Wacław Szeliha (Scheliha) – kanclerz, Jerzy Stefetius – diakon opolski, Jerzy Raszic (Raschuetz), Jan Buchta, Fryderyk Beess oraz burmistrz opolski i prudnicki.

*Osoby wybrano do poprawienia Statutu ziemskiego*⁶⁸².

6. Rżemeslniczŷ nemagi ubohŷch lidi obtieżowati.

*Rżemeslnicy nie mogą wykorzystywać ubogich ludzi*⁶⁸³.

7. Lani nemagi do trzech lett porząd zbiehlŷch biti pokuta 100 zlatŷch Czerwonŷch.

*W ciągu najbliższych trzech lat nie wolno polować na łanie pod karą 100 złotych czerwonych (węgierskich)*⁶⁸⁴.

8. 2000 thollaruw Panu z Pernssteŷna pugeczenŷch.

*(Sprawa) pożyczonych panu z Persztajnu 2 tys. tal.*⁶⁸⁵.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 45

Leta Panie 1604 w strzędu po Welike Noczy genż gest 21 den Aprilis, prŷŷ Sniemu obecnyŷm, Pani Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Ratiborskeho ...

UCHWAŁY SEJMOWE 45

Roku Pańskiego 1604, w środę po Wielkanocy to jest 21 dnia kwietnia, na sejmie powszechnym, panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego (uchwalili)...

1. Zadny Cŷŷyozemecz nemagi wicz do tiech to Knizetstwi za Obywatele prŷŷgman byti.

*Żaden cudzoziemiec nie może być więcej do tych księstw za obywatela przyjęty*⁶⁸⁶.

2. Pan Andrŷey z Gerŷzanowskŷ⁶⁸⁷ za Obywatile prŷŷgat.

*Pan Andrzej Dzierŷanowski został przyjęty za obywatela (inkolat)*⁶⁸⁸.

3. Pani Obywatele nemagi zadnyŷmu Cŷŷyozemczy z Koruny Polske, Statki swe prodawati pod trestanim.

⁶⁸² Wybrani przedstawiciele: z opolskiego: Jerzy Oppersdorff wolny pan z Dubu, starosta księstw; Wacław Szeliha (Scheliha) – kanlerz; Jan Beess z Kolna (Stare Kolnie) – sędzia ziemski; Jan Buchta; Proboszcz czarnowąski (jako przedstawiciel klasztoru) oraz dwóch przedstawicieli kapituły opolskiej. Z raciborskiego: Jerzy Raszic (Raschuetz) i Jarosław Lasota; z głogóweckiego, bialskiego i prudnickiego: Balcer Mettich i Fryderyk Beess; z kozielskiego: Janusz Czornberg i Jan Oderwolff; ze strzeleckiego i sławieckiego: Jan Kochcicki i Adam Dzierŷanowski; z toszeckiego: Fryderyk Szemberg (Schamberg) i Adam Kiczka; z oleskiego i lublinieckiego: Jan Wirbski, Jan Beess Wrchejski i Melchior Koschemabar; z niemodlińskiego: Henryk Szeliha (Scheliha) i Jerzy Stosz (Stosch). Z miast burmistrzowie głogówecki i prudnicki.

⁶⁸³ Chodzi tu o dość powszechne zjawisko zatrudniania przez rzemieślników, głównie rzeźników i sukienników, ubogich ludzi za bardzo niską opłatą.

⁶⁸⁴ Wskutek nadmiernych polowań wyginęły prawie zupełnie jelenie. Stąd wprowadzono okres ochronny.

⁶⁸⁵ Sprawa zwrotu pożyczki przez spadkobierców Wratysława z Pernstejnu.

⁶⁸⁶ Uzyskać inkolat.

⁶⁸⁷ Pomyłka pisarza, w tekście – Dzierŷanowski.

⁶⁸⁸ Szlachta polska z okolic Kalisza osiadła w 1560 r. na Górnym Śląsku. Posiadali majątki w okolicy Strzelec Op.

Panom obywatelom (ziemskim) pod karą nie wolno sprzedawać majątków cudzoziemcom z Korony Polskiej.

4. Z strany vyplaczowanj listuw pargamenowych.

W sprawie wydawania dokumentów pergaminowych (głównych dot. szacunku majątku).

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 46

Leta Panie 1604 w pondieli po S-tým Egidim genž gest 6 den Septembris, přž sniemu obecnyým, w miestie Oppoli deržanyým, na tom gsau se Pani Stawowe Knizetstwi tiech to znesli ...

UCHWAŁY SEJMU 46

Roku Pańskiego 1604, w poniedziałek po św. Idzim, to jest 6 dnia września, na sejmie powszechnym, odbytym w mieście Opolu, na którym panowie stanowi tych księstw uchwalili...

1. W přžymie ułożeneho Ssaczunku 12.960 th Deputirowane Osoby do Wratislawie.

W (sprawie) przyjęcia nałożonej wysokości (podatku) 12.960 tal. delegowane osoby do Wrocławia⁶⁸⁹.

ZAWRŽENI SNIEMOWNJ 47

Leta Panie 1605 w Sstwrtek po Swatým Urbanu genž gest 26 den Mage, přž sniemu obecnyým, kteržy na Zamku Horno Hlohowským deržan byl, na tom gsau se wssechni Pani Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Ratiborskeho spolecnie a gednomyslnie snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 47

Roku Pańskiego 1605, we czwartek po św. Urbanie to jest 26 dnia (miesiąca) maja, na sejmie powszechnym, który odbył się na zamku głogóweckim, wszyscy panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego wspólnie i jednomyślnie uchwalili...

1. Mustrunk wssey země.

Pobór (do wojska) ze wszystkich ziem (księstw)⁶⁹⁰.

2. P: Adam Haýgel za Staw Rýtirský a za Obýwatele přžygat.

Pan Adam Heugl wpisany do stanu rycerskiego i nadano obywatelstwo (inkolat)⁶⁹¹.

⁶⁸⁹ Delegaci w składzie: stan panów: Kasper Beess pan z Kolna; stan duchownych: ksiądz proboszcz z Czarnowas; stan rycerski: Kasper Tabor i Jan Buchta; z miast: Maciej Bilczer burmistrz Prudnika.

⁶⁹⁰ Szlachta okręgu oleskiego i lublinieckiego zażądała aby wojsko obsadziło granicę z Polską. Wysłano w tej sprawie delegacje na sejm księstw śląskich do Nysy w składzie: Kasper Tabor, Jan Beess Wrchlejski, Joachim Buchta, Maciej Bilczer burmistrz prudnicki.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 48

Leta Panie 1605 w pondieli po S-te Trogiczŷ genŷ gest 6 den miesŷŷcze Junŷ, prŷŷ sniemu obecnyŷm, kterŷ na Zamku Horno Hlohowskŷm derŷan bŷl, na tom gsau se wssechni Pani Stawowe tiech to Knizetstwi Oppol: a Ratiborskeho spolectnie snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 48

Roku Paŷskiego 1605 w poniedzialek po ŷw. Trŷjcy, to zaczy 6 dnia miesiŷca czerwca, na sejmie powszechnym ktŷry odbył siŷ na zamku glogŷweckim, na nim to wszyscy panowie stanowi tych ksiŷstw opolskiego i raciborskiego, wspŷlnie uchwalili...

1. Mustrunk narŷŷżeno derŷetj.
*Uchwalony pobŷr (do wojska)podtrzymany (jest waŷny)*⁶⁹².
2. Strany zasedelŷch berni.
W sprawie zaległego bernie.
3. Aussusowie narŷŷżeni.
*Przedstawiciele (auszus) wyznaczeni*⁶⁹³.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 49

Leta Panie 1605 dnia 21 Junŷ, prŷŷ spolectnyŷm sgezdu panuw wŷslanych Kreŷskich a ginŷch mnoho prŷŷytomnyŷ Panuw Obywateli w mieŷcie Rattiborŷŷ na tom gest postanoweno ...

UCHWAŁY SEJMOWE 49

*Roku Paŷskiego 1605 dnia 21 czerwca, na wspŷlnym zjeŷdzie panŷw delegatŷw okrŷgowych (krajских - auszus) i innych licznie obecnych panŷw obywateli*⁶⁹⁴
w mieŷcie Raciborzu na nim postanowiono...

1. Werbung a wŷprawa 322 koni Reŷtaruw pro obhageni zemie.

⁶⁹¹ W 1560 r. zostali nobilitowani bracia Adam i Tomasz Heugl z Prudnika. Adam Heugl bŷł pisarzem kancelarii urŷedu ziemskiego w Opolu i właŷcicielem domu w tym mieŷcie.

⁶⁹² Zob. 47 uchwały sejmu.

⁶⁹³ Wobec bardzo niebezpiecznych czasŷ postanowiono zamiast zwołania sejmu powszechnego zwołać tylko przedstawicieli poszczegŷlnych okrŷgŷ: opolskie – Jan Beess z Kolna sŷdzia ziemski, Jan Buchta, z duchownych ksiŷdz Jerzy Stefetius dziekan opolski i ksiŷdz proboszcz czarnowŷski; raciborskie – Jerzy Raszyc (Raschuetz) i Mikołaj Wranski; z glogŷweckiego, bialskiego i prudnickiego – Jerzy z Oppersdorffu starosta ziemski, Balcer Gocz (Gotsch) i Kasper Tabor; strzeleckie – Adam Dzierŷanowski i Adam Frankenberg; kozielskie – Waclaw Szeliha (Scheliha) kanclerz i Jan Oderwolff; toŷeckie – Adam Kiczka i Waclaw Zajiczek; oleskie i lublinieckie – Jan Wirbski, Jan Kochcicki i Jan Beess; niemodliŷskie – Joachim Buchta i Jan Pŷckler Szydłowski, z miast – burmistrzowie Opola i Prudnika.

⁶⁹⁴ Bŷł to sejmik przedstawicielski a nie powszechny ?.

Pobór i przygotowanie 322 konnych rajtarów w celu obrony ziemi (księstw)⁶⁹⁵.

ZAWRŻENJ SNIEMOWNE 50

Jakuož gest za Milostiwý, přžýpsanim a porauczenim G: Mi: Czý: Pana nas wssech Neýmilostiwegsýho, Urozeny Pan, Pan Jan Krýstoff, Pan z Pruskowa na Pruskowie, Bile, Chrzeliczych, Semiczych, Hradczý a Bzenczý, Go. Mil. Czýs. Radda, Comornik, a Heýtman Zemský Knizetstwi Oppeolskeho a Rattiborskeho Sniem Obecni skerz Patentý w tiechto Knizetstwi, do Miasta Oppoli na 18 den Mesýcze tohto Decembris rozepsatj ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se w mieście Oppoli przy sniemu obecným w autery po swate Luczygi Letta Panie 1607.

UCHWAŁY SEJMOWE 50

Jako za pisemną zgodą i poleceniem Jego Cesarskiej Miłości pana nas wszystkich najmiłościwszego, urodzony pan, pan Jan Krzysztof, pan na Prószkowie, Bialej, Chrzelicach, Zimnicach, Hradcu i Bzencu, członek rady, komornik cesarski i starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego, sejm powszechny w sprawie zarządzeń w tych księstwach, zwołał do miasta Opola na 18 dzień miesiąca grudnia...

(Na końcu tekstu:) Stało się w mieście Opolu na sejmie powszechnym we wtorek po św. Łucji Roku Pańskiego 1607 (18.12.1607 r.).

1. P: P: Jan Krýstoff z Pruskowa přžýsahu k Auržadu Heýt: Ucžýnil.
Pan Jan Krzysztof z Prószkowa złożył przysięgę na urząd starosty.
2. Straný nesprawowani Restuw Contributialných.
W sprawie zaległych zobowiązań (podatków).
3. Zbierka ulozena.
Uchwalono podatki.
4. Commissarže ku přžýgitj pocztuw bierniowých a peniez Pana z Pernsteýna naržýzeni.
Wyznaczeni (wybrani, upoważnieni) komisarze do przyjmowania berni oraz pieniędzy (długu) pana z Pernsteinu⁶⁹⁶.
5. Straný Pergamenowých listuw z Cantzelarže wyplaczowanj.
W sprawie wydawania pergaminowych dokumentów z kancelarii (ziemskiej).
6. Pani z Kalisstie dana Discretie.

⁶⁹⁵ Wybrano Baltazara Promnitza z Pszczyny na dowódcę oddziału rajtarów pod sztandarem wojennym księstwa opolskiego w celu obrony ziemi (przed Polakami?).

⁶⁹⁶ Komisarze: Jan starszy Beess wolny pan z Kolna (Stare Kolnie) i Katowic (Karlówic) sędzia ziemski, Balcer Mettich pan z Czeczowa (Tschetschau), opat z Rud, ksiądz proboszcz czarnowąski, Jan Buchta, Jerzy Reiszwitz na Wielkich Pietrowicach, z miast – Zachariasz Włok burmistrz opolski, Matiasz Bilitzer – burmistrz prudnicki.

Z panem z Kalistie rozstrzygnięcie (sprawy)⁶⁹⁷.

7. Lani nemagi do trzech lett pod pokutu 100 czerwonych złotych strzyletj.
Zakaz polowania na łanie w przeciągu trzech lat pod karą 100 czerwonych (węgierskich) złotych.
8. *(Pominięto numerację).*
9. Bez suknie neb plasstie tanczowatj zakazano.
Zakazano tańce bez sukni lub płaszcza.
10. Wolne Trhý ŷ wystaweni Klobukuw.
Wolne targi i wywieszanie „kapeluszy”⁶⁹⁸.
11. Liestergeld Balzarowi Millnerowi.
Wynagrodzenie (diety) Balcera Millnera⁶⁹⁹.
12. *(Bez tytułu: sprawa prośby Kaspra Uliczki pisarza kancelarii urzędu ziemskiego – przez cały rok z powodu nie obsadzenia urzędu starosty, kancelaria nie działała, nie wystawiła żadnego dokumentu a Uliczka żąda za ten czas wynagrodzenia.)*

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 51

Leta Panie 1608 we Czwrtkek po Swatým Witie, genż był 19 den miesýcze Juný, pržý držaným Sniemu obecznim w mieście Oppoli, na tom gsau se Pani Stawowe Knizetstwi Oppol: a Rattiborskeho snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 51

Roku Pańskiego 1608 we czwartek po św. Wicie to jest 19 dnia miesiąca czerwca, na sejmie powszechnym w mieście Opolu panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili...

1. Mustrunekh dczelý zemie naržýžen.
Nakazany pobór (do wojska) we wszystkich ziemiach.
2. O berni G: M: C: a zbirek zemskich też newýplaczowani pargamenowých listuw z Cantzelarže.
Władze Jego Cesarskiej Miłości w sprawie podatków i niewydanych z kancelarii (ziemskiej) dokumentów pergaminowych.
3. O biergeld zasedený od Panuw Obywateli.
O zaległym podatku piwnym od obywateli.
4. O wpadach od sauseduw z Koruný Polske.
O napadach sąsiadów z Korony Polskiej⁷⁰⁰.

⁶⁹⁷ Tekst niezbyt jasny: zmarły starosta ziemski Jerzy z Oppersdorffu bez wiedzy sejmiku zawarł jakąś umowę z Wacławem z Kalist (Skalicki ?), sejmik ją unieważnił i zażądał zwrotu umowy.

⁶⁹⁸ Monopol skupu żywności od ludności wiejskiej. dzi tu o handel wyrobami rzemieślników wiejskich.

⁶⁹⁹ Wynagrodzenie Balcera Millnera z Głubczyc który na polecenie sejmiku przebywał siedem tygodni w Pradze.

⁷⁰⁰ Sejmik powołuje się na uchwałę z 1599 r. Najbardziej zagrożone są okręgi oleski i lubliniecki, mieszkańcy powinni być w stałym pogotowiu. Odpowiedzialnym za przygotowanie obrony został Jerzy Reiszewicz z Czernicy (k. Rybnika) zaś w okręgu oleskim – Melchior Koschembar, w lublinieckim – Jan Wirbski z Wierzbi.

ZAWRŽENJ SNIEMOWNE 52

Letha Panie 1609 w pondieli před Swatým Matiegem, genž byl 23 den mesýcze February, přž Sniemu obecnyým w Oppoli. Ponewadž Pan Buh wssemohaucý Go Mil: Pana Heýtmána Zemskeho na dostatku Zdрави nawstiwiti racžyl, na mistu Go Mil: gest Urozený a Statečný Pan Wacław Sseliha z Rzuchowa Go Mil: Czýs: Radda a Kanclerž Zemský Knizetstwj Oppol: a Rattib: ...

UCHWAŁY SEJMOWE 52

Roku Pańskiego 1609 w poniedziałek przed św. Maciejem który był 23 dniem miesiąca lutego na sejmie powszechnym w Opolu. Ponieważ Pan Bóg Wszechmogący Jego Miłość pana starosty ziemskiego na dobrym zdrowiu ograniczyć raczył, na miejscu Jego Miłości jest (przewodniczy sejmowi) urodzony i stateczny pan Wacław Szeliha (Scheliha), członek rady cesarskiej i kanclerz ziemski księstw opolskiego i raciborskiego...

1. O starych Zasedelostich.

O starych zaległościach (podatkowych).

Idem o zasedelý a restirugicžých G: M: Cz: berni a zbirek zemských a newýplaczowani listuw pargamenowých z Kancelarže.

To samo, o zaległościach i ściąganiu Jego Cesarskiej Miłości bernie i podatku ziemskiego i nieodbieraniu dokumentów pergaminowych z kancelarii (ziemskiej).

2. W přžygmie 13.060 th: přžžýnenedo Ssaczunku protestatie.

Protest w sprawie nałożonej (prez sejm śląski) wysokości (bernie) 13.060 tal.

3. Přž swadebnim weseli a sgezdach nemagi bez plassti choditj swadý czýnitj ani se wýbizetj.

Na weselach i innych spotkaniach (zabawach) nie wolno chodzić bez płaszczy, robić awantury i bijatyki.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 53

Letha Panie 1609 w auterý po obietowani Panny Marye, genž byl 24 den mesýcze Novembris, přž Sniemu obecnyým na mistu Go Mil: Pana Heýtmána Zemskeho poniewadž toho času w pilnych a duložýtých potrzebach swych do Margkrabstwj Morawskeho odgeti racžyl, gest Urozený Pan, Pan Jan Starssý Beess, swobodny Pan z Kolna a Kattowicz na Lewinie, Saudi Zemský Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho...

UCHWAŁY SEJMOWE 53

Roku Pańskiego 1609 we wtorek po Nawiedzeniu Panny Marii, to jest 24 dnia miesiąca listopada, na sejmie powszechnym (pod przewodnictwem) w zastępstwie Jego Miłości pana starosty ziemskiego który w tym czasie

w pilnych i nie mogących być przełożonych sprawach osobistych pojechał do margrabstwa morawskiego, urodzony pan, pan Jan starszy Beess wolny pan z Kolni i Karłowic⁷⁰¹ na Lewinie Brzeskim, sędzia ziemski księstw opolskiego i raciborskiego...

1. Religij se dotykajicz.
W sprawach religii.
2. Strany Consistorij Augspurske Confessij.
W sprawie konsystorza wyznania augsburskiego⁷⁰².

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 54

Leta Panie 1610 w Strzedu po Pamatcze Wssech Swatych, genż był 3 den mesyčne Novembris, przj sniemu obecny m w mieście Oppoli...

UCHWAŁY SEJMOWE 54

Roku Pańskiego 1610 w srode po pamiatce Wszystkich Swiatych, to jest 3 dnia miesiaca listopada, na sejmie powszechnym w mieście Opolu...

1. Excusatige strany nemoznostj sprawowatj Contrib :
Egzekucja w wypadku niemożności ściągnięcia (nałożonych) podatków.
2. Sessj przj Knizetwym Sniemu se dotykajicz.
W sprawie sesji (sejmu) księstw.
3. Strany nesprawowanj berni.
W sprawie nieściągania bernie.
Idem.
To samo.
4. Pani Kochticzj⁷⁰³ a Pan Chrystoff Henrich Beess Titulem Stawu Panskeho obdarzeni.
Panowie Kochcicy i pan Krzysztof Henryk Beess zaliczeni do stanu panów.
Jarmarckh Pyskowski ssowrtj (?).
Potwierdzenie (przywileju) nowego jarmarku w Pyskowicach⁷⁰⁴.
5. Pan Jan Wrbski wuolneny z poselstwj sweho zada.
Pan Jan Wirbski żąda zwolnienia od posłowania (do sejmu śląskiego we Wrocławiu).

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 55

⁷⁰¹ Stare Kolnie i Karłowice k. Brzegu.

⁷⁰² Konsystorz – przedstawicielstwo wiernych religii protestanckiej.

⁷⁰³ Bracia Kochcicy z Kochcic – Jan, Andrzej, Jerzy Fryderyk, Mikołaj i Krzysztof.

⁷⁰⁴ Na św. Walentego.

Leta Panie 1611 w pondieli po Nedieli Kwietne, genž był 28 den miesyčze Martý, w miestie Oppoli, přžy sniemu obecznim, na tom gsau se Pani Stawowe tiech to Knizetstwi snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 55

Roku Pańskiego 1611 w poniedziałek po Niedzieli Palmowej to jest 28 dnia miesiąca marca, w mieście Opolu, na sejmie powszechnym, panowie stanowi tych księstw postanowili...

1. Mustrunyk wssey země.
Pobór (do wojska) we wszystkich ziemiach (okręgach).
2. Strany berni a newýplaczowani pargamenowých listuw.
W sprawie berni i nieodbieranych dokumentów.
Idem.
To samo.
3. O dukatich w berných.
O bernie płaconych dukatami⁷⁰⁵.
4. Poczet Zemský odbirati naržýzeni Commissarže.
Wybrani komisarze do odebrania (zebranego) podatku ziemskiego⁷⁰⁶.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 56

Leta Panie 1611 we Čtwtrek přzed Nedieli Cantate, genž był 28 Aprilis, přžy sniemu obecnyým, který za obeslaním G: Mi: Pana heýtmána Zemského w miestie Oppoli deržan był Stawowe tiech to Knizetstwy Oppolskeho a rattiborskeho na tom gsau se gednomýslne snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 56

Roku Pańskiego 1611 we czwartek przed niedzielą Cantate, to jest 28 kwietnia, sejm powszechnyktóry został zwołany przez starostę ziemskiego do miasta Opolu, panowie stanowi tych księstw opolskiego i raciborskiego jednomyślnie uchwalili...

1. Landtfrydt stwrzený.
Landfryd⁷⁰⁷ uchwalony (zatwierdzony).
2. Saudowý wygesd.
Wyjazd sądu⁷⁰⁸.

⁷⁰⁵ Nie mający odpowiedniej wagi.

⁷⁰⁶ W składzie: Wacław Szeliha (Scheliha) z Rzuchowa członek rady cesarskiej i kanclerz ziemski księstw, Balcer Mettich, ksiądz proboszcz czarnowąski, Jan Buchta, Adam Dzierzanowski, burmistrz opolski i burmistrz prudnicki.

⁷⁰⁷ Landfryd (Landfried) – pokój ziemski. W tym wypadu katolikami i ewangelikami – kontynuacja uchwał sesji 53 z 1609 r. Delegowane na rozmowy do Wrocławia osoby: Jan Kocheicki z Koheic na Lublińcu i Henryk Wirbski z Wierzbi.

⁷⁰⁸ Wyjazdowa sesja sądu do Strzeleczek.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 57

Leta Panie 1611 w auterŷ den Swate Annŷ, genŷ bŷl 26 den miesŷcze Julŷ w mieŷcie Oppoli, prŷŷ derzanem sniemu obecnyŷm, na tom gsau se pani Stawowe Knizetstwi teho to snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 57

Roku Pańskiego 1611 we wtorek (w) dzień św. Anny, to jest 26 dnia miesiąca lipca w mieście Opolu, na sejmie powszechnym panowie stanowi księstw to uchwalili...

1. Kterŷ k Snemu nestali ktera se wŷwoditi.
*Jak mają się usprawiedliwiać nieobecni na sejmie powszechnym*⁷⁰⁹.
2. (brak tytułu:) *sprawa hołdu cesarzowi Rudolfowi II.*
3. Ku Prŷŷwitani G: Kral: Mi: osoby narŷŷzene.
*Osoby wyznaczone do przywitania Jego Królewskiej Miłości (we Wrocławiu)*⁷¹⁰.
4. 100 koni pod gednau liberaŷ.
Po patnachti th(alarow).
100 koni jednolicie okrytych (liberia - czapraki).
*Po piętnaŷcia talarów (na okrycie)*⁷¹¹.
5. K wedeni tech konj officirŷy narŷŷzenj.
*Do prowadzenia tych koni wyznaczeni oficerowie*⁷¹².
6. Strany nesprawowani zbirek.
W sprawie nieŷciąganych podatków.
7. Ausssusowe Osoby narŷŷzene z Knizetstwi a Kragj.
*Wyznaczone osoby z księstw i okręgów do auszusu*⁷¹³.

⁷⁰⁹ Sejmik wybrał komisję do spraw usprawiedliwienia nieobecności n sesji w składzie: Jan starszy Bees z Kolni i Karłowic – sędzia ziemski, Waław Szeliha – kanclerz księstw, ksiądz Jan Dore opat z Rud, ksiądz Marcin Corzasus proboszcz czarnowąski i Jerzy Larisch.

⁷¹⁰ Na czele delegacji: Jan Krzysztof Prószkowski – wolny pan z Prószkowa na Prószkowie, Chrzeli-cach, Białej, Zimnicach, Hradcu i Bzencu, członek rady i komornik cesarski, starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego oraz Waław Szeliha z Rzuchowa na Dzimierzu i Zakrzowie – członek rady cesarskiej i kanclerz wymienionych księstw.

⁷¹¹ Na powitanie we Wrocławiu cesarza sejmik wyśle oddział (rycerzy) 100 koni okrytych jednolitymi czaprakami w barwach księstw (złoto – błękitne). Na uszycie ich przeznaczono po 15 tal. na jeden.

⁷¹² Jan Kochcicki wolny pan z Lublińca na Lublińcu i Kochcicach (dowódca całości ?); Fryderyk Czirnhaus (Tschirnhaus) z Międzyzlesia k. Bystrzycy Kłodzkiej, właściciel m.in. Myszowic k. Niemodlina; Jerzy z Redernu, Wielkich Strzelec, Toszka i Pyskowic oraz Jan Moryc z Redernu na Krapkowicach, Otmęcie, Rozkochowie i Obrowcu.

⁷¹³ Księstwo opolskie: Krzysztof Henryk Beess, ksiądz Marcin Conrady – proboszcz czarnowąski i Henryk Wachtel; z raciborskiego: ksiądz Jan Dorn opat rudzki, Kasper Kozłowski i Jerzy Reiswitz – sędzia ziemski księstwa karniowskiego; z okręgu głogóweckiego: Balcer Mettich i Balcer Betsch; z kozielskiego: Waław Szeliha – kanclerz; z bialskiego: Kasper Tabor; z prudnickiego: Krzysztof Wachtel; ze strzeleckiego i sławieckiego: Jerzy Larisch i Waław Trach; z toszeckiego: Waław Kiczka i Mikołaj Strzela; z oleskiego: Melchior Koschembar i Joachim Skall; z lublinieckiego: Jan Kochcicki i Jan Wirbski. Z miast: burmistrz i pisarz miejski z Opola; z Raciborza: Jerzy Preis (Prayss); z Prudnika: pisarz miejski.

8. Liessergeld na den Stawu Panskeho a Rýtirskeho 2 hrzywny, Messkemu wyslawenu po 1 hrzyw:
Lisergeld (diety poselskie) na dzień: stan panów i rycerski po 2 grzywny, mieszczanie po 1 grzywnie.
9. G: Mi: P: Hejtmán Zemský mocz matj raczy kterzy berni, birgeltý a zbirek zemských nesprawugi Listuw Pargamenowych newýplaczugitakowych do Oppole zakliditi datj.
Jego Miłość Pan starosta ziemski zarządził, że którzy nie płacą bernie, podatku piwnego i podatku ziemskiego, nie odbierają dokumentów powinni być w Opolu uwięzieni.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 58

Leta Panie 1613 w autery po Nedieli Invocavit, genż był 26 den miesyćze February w mieście Oppoli, przy sniemu obecnym, na tom gsau se pani Stawowe spoleczne uznawagicz toho duleżytu potrzebu byti snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 58

Roku Pańskiego 1613 we wtorek po niedzieli Invocavit, to jest 26 dnia miesiąca lutego w mieście Opolu, na sejmie powszechnym, na którym panowie stanowi niżej wymienione potrzebne uchwalili...

1. Zadost na G: M: C: wznessena aby za hejtmána zemskeho, osobu w kniżetstwach rozeniu a osedlu dosazowati raczyła a sycz zadnym ginym.
Prośba do Jego Miłości Cesarza wniesiona aby starostą ziemskim wyznaczył osobę urodzoną i zamieszkałą w księstwach a nie żadną inną.
2. Idem o Aurząd Cantzlerský.
To samo o urządzie kanclerskim.
3. Kraýsski hejtmáni narzyżeni.
Wyznaczeni starostowie okręgowi⁷¹⁴.
4. Strany hranicz zemskich narzyżena Commissige.
Wyznaczona komisja w sprawie granic ziemskich.
5. Porownani messtan Prudnickich strany hranicz a P: Pawlowskim.
Uгода mieszczan prudnickich z panem Pawlowskim w sprawie granic (majątków).
6. Strany pfandssafftów.
W sprawie majątków zastawnych (dzierżaw).
7. Zła mincze.
Złe (fałszywe) pieniądze.
8. Biernie zasedele sprawowatj.

⁷¹⁴ Opolski – Wolff Dietrich Soltz, raciborski – Jan Reiswitz, głogówecki – Moryc Redern, bialski, prudnicki i niemodliński – Jan Pücker na Szydłowcu, kozielski – Walentyń Starzynski, toszecki – Jerzy Larisch, strzelecki i sławiecki – Jerzy Redern, gliwicki – Wacław Geraltowski, oleski – Melchior Koschembar, lubliniecki – Jan Kochcicki.

Ściąganie zaległego bernie.

9. Discretio Panum Commissarzum.
*Odwolań (wnioszek) panów komisarzy*⁷¹⁵.
- 10.P: Jan Frankenberg a P: Friedrich st. Gutteter za obywatela przygati.
*Pan Jan Frankenberg i pan Fryderyk starszy Gutthaeter przyjęci za obywateli (inkolat)*⁷¹⁶.
- 11.Commissige narżyzena meży Capitulu Ratt: a P: Reýzwitzem.
*Wyznaczona komisja (w sprawie sporu) między kapitułą raciborską a panem Reiszwitzem*⁷¹⁷.
- 12.Simile.
Podobnie.
- 13.Simile.
Podobnie.
- 14.Kterżi pomoczy proti wpadom z Polske neokazali k saudu zemskemu gsau odeslanj.
(Ci) którzy nie udzielili pomocy (nie brali udziału w obronie) przed napadem z Polski mają być sądzeni przez sąd ziemski.
- 15.Mandatý neb Patenta kterak po kragich rozsýlatj.
*Pisma urzędowe do okręgów jak mają być rozsyłane*⁷¹⁸.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 59

Leta Panie 1615 w pondieli po Swatým Frantissku, genž byl 5 den mesýcze Octobtis, w mestie Rattiboržy, pržy sniemu obecznem Pani Stawowe ...

UCHWAŁY SEJMOWE 59

Roku Pańskiego 1615 w poniedziałek po św. Franciszku, to jest 5 dnia miesiąca października, w mieście Raciborzu, na sejmie powszechnym panowie stanowi (uchwalili)...

1. Summa Penez za P: Cantzlaržem toliko Stawu Panskemu a Rytirskemu naležyta.
*Wyplata pieniędzy przez kanclerza należą się tylko stanowi panów i rycerskiemu*⁷¹⁹.
2. Strany Newyplaczowani listuw Pargamanowych a nesprawowani cantz:
W sprawie nie wydawania dokumentów i nie funkcjonowania kancelarii (urzędu kanclerskiego).
3. Constitutio Gich Mi: P: Knizat proti Zržyżeni Zemskemu se nezstahuiczyneni pržygata.

⁷¹⁵ W sprawie zwiększenia wynagrodzenia (diet) za udział w powitaniu cesarza we Wrocławiu.

⁷¹⁶ Jan Frankenberg z linii proślickiej (Proślice k. Kluczborka), Fryderyk Gutthaeter z Wierzbic k. Wrocławia.

⁷¹⁷ Komisja w składzie: Waław Szeliha – kanclerz, Jerzy Larisch, Waław Trach i Kasper Kozłowski.

⁷¹⁸ Szlachta oleska skarży się, że posłańcy ziemscy „niedbale” pracują i nie dostarczają pism.

⁷¹⁹ Chodzi o wypłatę „diet poselskich”.

- Uchwały Ich Miłości książąt⁷²⁰ przeciw (niezgodne ze) Statutowi ziemskiemu nie zostały przyjęte (zostały odrzucone).*
4. O Swadach a wybizieni kterak takowe trestane byti magj.
Jak mają być karane awantury i bijatyki.
  5. O wystawieni Saudne swetnicze.
O zbudowaniu pomieszczeń sądowych⁷²¹.
  6. O wystawieni wiezeni zemskeho Wilka.
O zbudowaniu więzienia (zwanego) wilkiem⁷²².
  7. O chowani privilegij zemszych.
O przechowywaniu dokumentów ziemskich⁷²³.
  8. Welka Peczet zhorżela.
Wielka pieczęć (ziemska) spaliła się⁷²⁴.
  9. Czżyzozemczy aby przygimani nebyłj.
Cudzoziemcy aby nie byli przyjmowani⁷²⁵.
  10. Czti odsaużeni nemagi byti od zadneho przechowawanj.
Czci pozbawieni nie mają być nigdzie przyjmowani.
  11. Ku odebrani Pocztu berniowych a zbirek zemszych osoby narżżzene.
Osoby wyznaczone do odbierania zebranego bernie i podatku ziemskiego⁷²⁶.
  12. Pani z Redderu za staw Pansky przygaty.
Panowie z Redern przyjęci do stanu panów⁷²⁷.
  13. Credenz na weseli panu Suchesowi (?) Cantzlerżi Slezskemu za 100 th: praesentirowan.
Kredens na wesele pana Suchasowi⁷²⁸ kanclerza śląskiego za 100 talarów⁷²⁹.
  14. Strany wpadu z Polske.
W sprawie napadu z Polski⁷³⁰.
  15. Simile.

⁷²⁰ Uchwały sejmu śląskiego we Wrocławiu.

⁷²¹ Wniosek o przekazanie na potrzeby sądu górnego zamku w Opolu.

⁷²² Uchwała o zbudowaniu trzech więzień zwanych wilkiem dla trzech różnych rodzajów przestępstw.

⁷²³ Ponieważ w wielkim pożarze miasta dom kanclerza spalił się, sejmik uchwalił, że ocalale dokumenty przekazane zostaną komisyjnie na przechowanie Jerzemu z Redemu do Strzelec. Na komisarzy przekazujących protokolarnie wyznaczono Melchiora Koschembara i Joachima Skala.

⁷²⁴ Sejmik zwrócił się do starosty ziemskiego aby zwrócił się do kamery cesarskiej o szybkie dostarczenie nowej.

⁷²⁵ Zakaz przyjmowania na terenie księstw „cudzoziemców albo Polaków”. Sejmik powołuje się na uchwałę z 1604 r.

⁷²⁶ Komisarze: Wacław Szeliha (Scheliha) – członek rady cesarskiej, kanclerz ziemski księstw; ks. Jan Stepheius – dziekan opolski; Jan Buchta; Jerzy Larysz (Larisch); Wacław Trach; burmistrz opolski i pisarz miejski prudnicki.

⁷²⁷ Jerzy von Reddern na Strzelcach, Toszku i Pyskowicach oraz bracia Jan Maurycy (Moryc) i Jan Wolff von Reddern na Otmęcie i Krapkowicach.

⁷²⁸ W tekście Jerzego „Szunacha” kanclerza kancelarii śląskiej przy dworze cesarskim. Prawdopodobnie chodzi tu o Jerzego von Schönaich.

⁷²⁹ Sejmik upoważnia Weikharta von Promnitz (z Pszczyny) do wręczenia w imieniu księstw kredensu (jedzenia) za 100 tal. które kancelaria księstw zwróci Promnitzowi.

Podobnie.

16. (Bez tytułu): *skarga Piotra Przyszowskiego z Przyszowic k. Gliwic na złe drogi które uniemożliwiają podróżowanie*⁷³¹.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 60

Leta Panie 1617, w auterŷ po S-te Agnesscze, genŷ był 24 den miesŷcze Januاری, prŷŷ Sniemu obecnem na zamku opolskem ...

UCHWAŁY SEJMOWE 60

Roku Pańskiego 1617, we wtorek po św. Agnieszce to jest 24 dnia miesiąca stycznia, zaczął się sejm powszechny na zamku opolskim...

1. Sniem Zemskiŷ skrz Pana Cantzlerŷe rozepsan.
*Sejm ziemski zwołany przez pana Kanclerza*⁷³².
2. W prŷŷczyn Religii wszech sstŷrech stawuw zgędnoczenie.
*W sprawach religii porozumienie wszystkich czterech stanów*⁷³³.
3. Stranŷ Kniŷetęŷho sniemu.
W sprawie ksiąŷęcego sejmu (we Wrocławiu).
Idem.
To samo.
4. Zbirka zemska 15 th: a m.
Podatek ziemski 15 tal. od tysiąca.
5. Od Magestatu G: M:.
*Od Majestatu Jęgo Miłości*⁷³⁴.
Idem.
To samo.
6. Zbirka a M: po 5 th:
Podatek po 5 tal. od tysiąca.
7. Pocztŷ zemske aby oddawane byłŷ.
*Aby (zebrany) podatek ziemski był oddawany (do kasy ziemskiej)*⁷³⁵.
8. Stranŷ P: Hernberka.

⁷³⁰ Napad Wilhelma Jordana z Zakliczyna na Gliwice i porwanie nieletnich córek zmarłego Mikołaja Tracha.

⁷³¹ Inerpelacja poselska. Sejmik powołał komisję w składzie: Jerzy Larysz (Larisch), Wacław Trach, Jan Trach i Andrzej Gieraltowski (Geraltowski), która ma zbadać sprawę i przedłożyć sprawozdanie na następnej sesji sejmiku.

⁷³² Wobec braku mianowanego starosty ziemskiego, kanclerz zastępował starostę. Jednak z powodu bardzo złęgo zdrowia, nie mógł przewodniczyć posiedzeniu i funkcję tą powierzył mianowanemu przez niego „dyrektorowi” Wacławowi Trachowi z Brzezia na Sośnicowickiej Kuźnicy.

⁷³³ Trzy stany: panów, rycerski i miast wybrały delegacje na rozmowy ze stanem duchownym w składzie: Aswerin Czubka, Adam Kiczka, Adam Nawoy, Jan Reiswitz, Mikołaj Strzela oraz burmistrzowie Opola i Raciborza.

⁷³⁴ W sprawie spalania się miasta Opola i pieczęci ziemskiej.

⁷³⁵ Wskutek śmierci Jerzego Larysza (Larisch) wybięrczym podatku ziemskiego został wybrany Jan Pückler z Szydłowca.

*W sprawie pana Hernberka*⁷³⁶.

9. Straný Panuw Franckenberkuw.

*W sprawie panów Frankenbergów*⁷³⁷.

10. Mestu Oppoli 1000 th: darowane.

*Miastu Opolu darowano 1000 tal*⁷³⁸.

11. Casparowi Uliczkowi sekretarži dano 60 th: a Pisarzy Krýsstoffowi Kortnerowi 30 th:

Kasprowi Uliczce sekretarzowi przyznano 60 tal. a pisarzowi Krzysztofowi Kortnerowi 30 tal.

12. (Brak tytułu): *Sprawa nieporozumienia pomiędzy mieszkańcami Głogówka i ich panem nie wymienionym z nazwiska (Oppersdorfem).*

13. Na wiezne z Koruný Polske genz pržý wpadie zastížen z utratý ýake placzene.

*Kto ma pokryć koszty uwięzionego z Korony Polskiej złapanego w czasie napadu*⁷³⁹.

14. P: Mikulass Stržela za Kraýskeho Heýtmana naržýzen.

*Pan Mikołaj Strzela wyznaczony na starostę okręgu (toszeckiego)*⁷⁴⁰.

15. Nekterži Obýwatele mesta Rattiborže Augustana⁷⁴¹ Confessionis zadali zebý z wezeni propussteni býli.

Żądania niektórych mieszkańców Raciborza wyznania augsburskiego aby zostali zwolnieni z więzienia.

16. (Brak tytułu): *dotyczy szlachty ewangelickiej.*

17. Lissergelt wyslaným do Wratislawie po 50 th:

Koszty podróży (diety) wyslanym do Wrocławia po 50 tal.

18. Tržý osoby wysazene ku dosazenj auržadu Kanczlirzskeho.

*Trzy osoby wybrane (kandydaci) do objęcia urzędu kanclerskiego*⁷⁴².

Idem.

To samo.

19. Wrtele a miera dla starodileho spusobu pozustawena.

Starodawne sposoby (mierzenia) wiertle i miary pozostają (są ważne).

20. Osoby w kragich naržýzene k upominani pokut od tiech kterži pržý sniemu pržýtomni nebylj.

⁷³⁶ Książę ziębicko – oleśnicki, najwyższy starosta Dolnego i Górnego Śląska polecił zakończyć jakąś sprawę w sądzie księstw opolskiego i raciborskiego Jana Hernberga (nie wiadomo jaką).

⁷³⁷ Jan, Balcer, Wacław i Joachim Frankenberg w imieniu obydwu linii całego rodu Frankenbergów protestują przeciwko uznaniu za szlachtę dzieci (nieślubnych ?) Adama Frankenberga i Ewy Superowny.

⁷³⁸ Z podatku ziemskiego przekazano 1000 tal. odszkodowania po pożarze.

⁷³⁹ W czasie napadu na Gliwice Jana Silnickiego (Wilhelma Jordana) i porwania dwóch córek Mikołaja Tracha, złapany został sługa Silnickiego. Matka porwanych Anna Przyszowska, zwraca się do sejmiku w sprawie pokrycia kosztów uwięzienia w wysokości 152 tal. 9 gr.

⁷⁴⁰ Po śmierci Jerzego Larysza (Larisch) starostą okręgu toszeckiego został Mikołaj Strzela z Obrowca na Kamieńcu.

⁷⁴¹ Od łacińskiej nazwy Augsburga – w tekście „Augsburske”, ewangelicy.

⁷⁴² Sejmik powołując się na „starodawny” zwyczaj wybrał w głosowaniu trzech kandydatów na kanclerza: Jana Buchtę, Wacława Tracha i Jerzego Reiswitza.

*Osoby wyznaczone w okręgach do nakładania kar na nieobecnych na sejmie*⁷⁴³.

21. W 6 Nedelich powinien każdy który przży snemu przżytomen nebył 10 hrżywen oddatj.
W ciągu 6 tygodni każdy nieobecny na sejmie winien zapłacić (kary) 10 grzywien.
22. Nahrada tiem Osobam narżżyzenym k wyupominani pokut na den a nocz po 3 th: z tych pokutowanych penez.
Wynagrodzenie wymienionych osób do pobierania kary za dobę po 3 tal. z zebranych pieniędzy.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 61

Leta Panie 1618 w pondieli przed Na Nebe wzeti Panny Marýe, genż był 13 den mesýcze Augustj, przży Sniemu obecnem który w mestie Oppoli na zamku G: Mi: C: drżan był gsau se wssýczkni ssýtýrý Pani Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho o dulepsane Artikuły spolu gednomýslne snesli a porównalj .

UCHWAŁY SEJMOWE 61

Roku Pańskiego 1618 w poniedziałek przed Wniebowzięciem Panny Marii, to jest 13 dnia miesiąca sierpnia, na sejmie powszechnym który w mieście Opolu na zamku Jego Miłości Cesarza obradował z panami wszystkich czterech stanów księstw opolskiego i raciborskiego, wspólnie jednomyślnie uzgodnili i uchwalili artykuły niżej zapisane...

1. Z strany Defensý zemie.
*W sprawie obrony ziemi*⁷⁴⁴.
2. Pro zasedele berni kterżby gi neoddal od tho: zasedeleho po 3 g: datj powinien.
Za zaległe bernie kto by ich nie splacił, płaci od każdego talara po 3 grosze (odsetek).
3. Na Panstwi Horno hlohowa a Kozelske 12960 th: ssaczunku przýpsano.
Na państwa głogóweckie i kozielskie nałożono 12960 tal. podatku.
4. Zbirka Zemska a M: po 12 th:
Podatek ziemski od tysiąca po 12 tal.
5. U Pana Pawła Charwata wypugczeno 4000 th:
Od pana Pawła Charwata pożyczono 4000 tal.

⁷⁴³ W okręgach opolskim, głogóweckim, prudnickim, bialskim i niemodlińskim – Jan Buchta, Krzysztof Wachtel, Kasper Tabor i Jan Pückler; w raciborskim i kozielskim – Jan Reiswitz, Paweł Kiczka, Jerzy st. Welczek, Henryk Oderwolff; w strzeleckim, sławieckim, toszeckim i gliwickim: Henryk Trach, Mikołaj Strzela, Wacław Kiczka i Adam Czornberg; w oleskim i lublinieckim: Andrzej Kochcicki wolny pan z Kochcic i Lublińca, Wacław Koschembar, Joachim Skall i Henryk Wirbski.

⁷⁴⁴ Przygotowanie do wojny.

6. Commissarž ku počtu Peniez Pernsteinských a Inventowani weczŕy po Nebo: Canczlirzi naržŕzeni.
*Wyznaczeni komisarze do sprawy piennydzy (pożyczonych) Pernsteinowi i inwentaryzacji rzeczy po zmarłym kanclerzu*⁷⁴⁵.
7. (Brak tytułu): *Upoważnienie do odebrania przez wymienionych komisarzy starych dokumentów posiadanych przez starostę ziemskiego*
8. (Brak tytułu): *Sprawa uwięzionego alumna.*
9. Commissigi Prwna naržŕzena.
*Komisja prawna powołana*⁷⁴⁶.
10. Idem.
*To samo*⁷⁴⁷.
11. Z stranŕy desate: a pateho Człoweka.
W sprawie (poboru do wojska) co dziesiątego i piątego człowieka.
12. P: Andržey Kochticzki za wŕslaneho do Wratislawie naržŕzeni.
Pan Andrzej Kochcicki delegowany (na sejm) do Wrocławia.
13. Legatio wŕpraweno G:M:Cž:.
*Delegacja wysłana do Jego Miłości Cesarza*⁷⁴⁸.
14. Deputat Panum Poslum k G: M: Cz: dworu na tŕden každyemu po 100 th:
Deputat (koszty podróży)panom posłom do dworu Jego Miłości Cesarz na tydzień každyemu po 100 tal.
15. Pokuta kdo k snemu napržŕgede 10 hržŕwen.
Kara kto na sejm nie przyjedzie 10 grzywien.
16. Naržŕzene Osoby k wypominani pokut od tiech kterži na Sniem nezgiždelj.
*Wyznaczone osoby do nakładania kary na tych którzy na sejm nie przyjechail*⁷⁴⁹.
Idem.
To samo.

⁷⁴⁵ Komisarze w składzie: Jerzy Reiswitz z Kędzierzyna, na Pietrowicach i Czernicy, sędzia ziemski księstwa karniowskiego, Wacław Larysz (Larisch) z Naczęsławic na Modzurowie, Albrecht Studnitz z Walc na Wroninie i Januszkowicach, Henryk Oderwolff z Dolnej Straduni na Jastrzębiu i Stanisław Reiswitz z Kędzierzyna na Kornicy.

⁷⁴⁶ W sprawie sporu o granice między Jerzym z Oppersdorffu na Głogówku a Hartwigiem von Stitten starostą księstwa karniowskiego powołano komisję w składzie: Joachim Mettich, Jan Pückler i Fryderyk Beess.

⁷⁴⁷ W sprawie sporu o granice między Piotrem Sedlnickim z Choltic na Bierawie a Katarzyną Janikowską komisarze: Wacław Trach, Andrzej Gerałtowski i Wacław Kiczka.

⁷⁴⁸ Skład delegacji: Piotr Sedlnitzki z Choltic na Bierawie i Roszowickim Lesie; Jerzy Reiswitz z Kędzierzyna na Pietrowicach Wielkich i Czernicy, sędzia ziemski księstwa karniowskiego oraz Wacław Trach z Brzezia i Sośnicowickiej Kuźnicy.

⁷⁴⁹ Z okręgów: opolskiego, głogóweckiego, prudnickiego, bialskiego i niemodlińskiego – Jan Buchta, Kasper Tabor, Jan Pückler i Krzysztof Wachtel; z raciborskiego i kozielskiego – Jan Reiswitz, Paweł Kiczka, Jerzy st. Welczek i Henryk Oderwolff; ze strzeleckiego, sławieckiego, gliwickiego i toszckiego – Henryk Trach, Mikołaj Strzela, Wacław Kiczka i Adam Czornberg; z oleskiego i lublinieckiego – Andrzej Kochcicki wolny pan z Kochcic i Lublińca, Wacław Koschembar, Joachim Skall i Henryk Wirbski.

17. Osobom narzżżenym k wyupominani pokut na den a na nocz nahrady po 3 th:

Wyznaczonym osobom do nakladania kar (przysluguje) nagroda (diety) po 3 tal. za dobe.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 62

Leta Panie 1619 w pondieli po Ste Trogiczŷ, genŷ był 27 den mesŷcze Maŷ, przŷ sniemu obecznem kterŷ od Ge: Mi: Pana Heŷtmana Zemskeho s Raddu Panuw Saudczuw Zemskŷch rozepsan a w mestie Oppoli na zamku drŷan był, wsseczgni sstŷrŷ Pani Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho gsau se w dule psane Artikule spolu snesli a porownali ...

UCHWAŁY SEJMOWE 62

Roku Pańskiego 1619, w poniedziałek po św. Trójcy, to znaczy 27 dnia miesiąca maja, na sejmie powszechnym który Jego Miłość starosta ziemski za radą panów sędziów ziemskich zwołał do miasta Opola na zamku, panowie wszystkich czterech stanów niżej wymienione artykuły wspólnie uzgodnili i zatwierdzili...

1. Defensie zemie narzżżena.

Zarządzona obrona ziemi.

2. (Brak tytułu): *sprawa rezygnacji z urzędu starosty ziemskiego*⁷⁵⁰.

3. Aussusowe podle Panuw Saudczuw Zemskŷch ze wssech Kragi narzżżeni.

*Przedstawicielstwo wszystkich okręgów wyznaczone według panów sędziów ziemskich*⁷⁵¹.

4. Kdŷby G: M: Pan Heŷtman z zemie wŷgel, Pan Wacŷław Kossembor mi sto Heŷtmanskehe drŷeti ma.

Gdŷby Jego Miłość pan starosta ziemię opuścił (zmarł) urząd starosty powinien objąć pan Wacław Koschembar.

5. Kanczlerŷ Oppolska P: Wacławowowi Trachowi swierŷena.

*Kancelaria polska oddana (pod nadzór) Wacławowowi Trachowi*⁷⁵².

⁷⁵⁰ Po śmierci cesarza Macieja (zm. 20.03.1616 r.) starosta ziemski Jan Krzysztof Proskowski uznał, że jest zwolniony z przysięgi składanej cesarzowi i z uwagi na bardzo podeszły wiek, zwrócił się do sejmiku o zwolnienie ze stanowiska. Sejmik się nie zgodził, tylko uchwalił aby do jego pomocy powołać stałe przedstawicielstwo sejmiku (aussus).

⁷⁵¹ Skład przedstawicielstwa (Aussus): z księstwa opolskiego – Jan Buchta i Jan Wolff z Redemu; z księstwa raciborskiego – Jerzy Reiswitz, Jan Reiswitz i Balcer Schimonski; z okręgu głogóweckiego – Jerzy z Oppersdorffu i Jan Krzysztof Wachtel; ze strzeleckiego i sławieckiego – Piotr Sedlnitzki i Jerzy z Redemu; z kozielskiego – Andrzej Kochcicki i Jerzy Twardaw; z toszeckiego – Wacław Kiczka i Adam Czornberg; z oleckiego i lublinieckiego – Henryk Wirbski i Balcer Skall; z niemodlińskiego – Ernest Pozor (Poser ?) i N. Sebottendorff; z bialskiego i prudnickiego – Joachim Mettich i Krzysztof Wachtel.

⁷⁵² W tym czasie kanclerz księstw Jan Szeliha był chory (zm. 30.11.1620 r.) i nie mógł pełnić swojej funkcji.

6. Wyslaným do Wratislawie dwie Osoby adjungirowane.
*Wyznaczono dwie osoby do wyjazdu do Wrocławia*⁷⁵³.
7. Legatio do Prahyý wyprawena:
*Delegacja do Pragi wyprawiona*⁷⁵⁴.
8. Wybirczym Zemskim narżýzen P: Gindrżých Noss.
Wybierczym ziemskim został mianowany Henryk Noss.
9. Pani Commissarże ku pocztu bierniowemu a zbirek zemských narżýzeny.
*Wyznaczeni panowie komisarze do zbierania bernie i podatku ziemskiego*⁷⁵⁵.
10. Otecz Sýnem se Zauptatżýti powinnen.
*Ojciec za syna płacić powinien*⁷⁵⁶.
11. Obýwatel gedem Kazdý neginde než prżýtom Saudu a Prawie odpowidati powinnen.
Wszyscy obywatele (księstw opolskiego i raciborskiego) powinni być sądzeni tylko przez tutejsze sądy.
12. Pan Paweł Charwat 4000 th: pugczył.
Pan Paweł Charwat 4 tys. tal. pożyczył (sejmikowi).
13. Zasedelostj sprawowatj narżýzeni.
Polecono ścigać zaległości (podatkowe).
14. Kterżi na Sniemu nestali kterak pokutowanj.
Którzy nie przyjechali na sejm winni być ukarani.
15. Straný wpaduw z Korunu Polske.
W sprawie napadów z Korony Polskiej.
16. Straný Panuw Franckenberkuw.
*W sprawie panów Frankenbergów*⁷⁵⁷.
17. Nekterżi Obýwatele z mesta Rattiborże wypuzeni prosy Gich Mi: Panuw Stawuw o prżýmluwu k Gich Mi: Kniżatam a Stawum aby se zagite k Statkum manzelkam a ditkam nawratiti mohlj.
*Niektórzy mieszkańcy miasta Raciborza wypuszczeni (z więzienia) proszą Ich Miłości panów stanowych o zwrócenie się do Ich Miłości książąt i stanów (sejmu śląskiego we Wrocławiu) aby zajęte ich majątki mogły otrzymać ich żony i dzieci*⁷⁵⁸.
18. Osoby narżýzene k wyslusseni Rużnicze meżý Panem Girżým z Opperssdorffu a messtaný z Horniho Hlohowa Augustane Confessionis.

⁷⁵³ Z powodu wieku i chorób delegaci do sejmu śląskiego we Wrocławiu nie mogli jechać, w zastępstwie zostało delegowani Jan Pückler i Balcer Schimonski.

⁷⁵⁴ W składzie ogólnej delegacji sejmu śląskiego we Wrocławiu pojechali: Wacław Trach i Balcer Schimonski.

⁷⁵⁵ Skład: Joachim Mettich, ks. Jan Stefetius dziekan opolski, Jan Buchta, Wacław Trach, Jan Pückler, burmistrz opolski i pisarz miejski prudnicki.

⁷⁵⁶ Ojciec powinien ponieść koszty uwięzienia i wyżywienia w więzieniu syna. Bracia Jan i Mikołaj Kozłowsky zwrócili się do sejmiku z zapytaniem kto powinien płacić za przetrzymywanie w więzieniu w Brzegu ich brata – Bartosza.

⁷⁵⁷ Zob. „suplika” braci Frankenbergów – 60 uchwały sejmiku z 1617 r.

⁷⁵⁸ Dotyczy konfiskat majątków mieszkańców ewangelików (wyznania augsburskiego).

*Osoby wyznaczone do wysłuchania różnic (sporu) między panem Jerzym z Oppersdorffu a mieszczanami głogóweckimi konfesji augsburskiej (wyznania ewangelickiego)*⁷⁵⁹.

19. Pana z Vazalem zroczyli Aurządu Zemskemu narżżzene.

*Polecenie urzędu ziemskiego aby pan z poddanym porozumieli się*⁷⁶⁰.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 63

Leta Panie 1619 we Stwrtke przed S-tym Lukassem, genż był den 17 mesyćce Octobris, przż Sniemu obecniem który od Ge: Mi: Pana Heytmana Zemskhego rozepsan a w mestie Oppoli na zamku derżan był, wssyćkie sstżry Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho gsau se w duole psane Artikuły spolu snesli a porownalj ...

UCHWAŁY SEJMOWE 63

Roku Pańskiego 1619, w czwartek przed św. Łukaszem to jest dnia 17 miesiąca października, na sejmie powszechnym, który został zwołany przez Jego Miłość pana starostę ziemskiego w mieście Opolu i odbył się na zamku, wszystkie cztery stany księstw opolskiego i raciborskiego wspólnie ustalili i uchwalili następujące artykuły...

1. Confederatige w przżczyne Relige.
Konfederacja w sprawie religii.
2. G: M: Pan Heytman z urżadu propusten.
*Jego Miłość pan starosta z urżadu odwołany*⁷⁶¹.
3. Pan Namiestnik urżadu Heytmanske narżżzen.
*Wyznaczony pan namiestnik (zarządzający) urżadu starosty*⁷⁶².
4. Pani Defenssowie narżżzeni.
*Wyznaczeni panowie defensorzy (komisarze wojenni)*⁷⁶³.
5. FRJDERJCUS Kral Český wolený.
Fryderyk wybrany królem czeskim.
6. Confederatý przżygata ý Przysahu wykonana.
Konfederacja przyjęta i złożona przysięga.
7. Neprżżytomným k odložani przżysahý den Narżżzen.
Nieobecny wyznaczony dzień na złożenie przysięgi.
8. Defensý.
Obrona.
9. Idem ad Confederatoren Spectat.

⁷⁵⁹ Komisja w składzie: Piotr Sedlnicki, Andrzej Kochcicki, Joachim Mettich, Jerzy Reischwitz z Piotrowic, Jan Kozłowski na Adamowicach i Adam Czornberg.

⁷⁶⁰ Dotyczy skargi mieszczanina głogóweckiego na Jerzego Oppersdorffa.

⁷⁶¹ Jan Krzysztof Proskowski.

⁷⁶² Andrzej Kochcicki wolny pan z Kochcic i Lublińca na Koźlu i Koszęcinie.

⁷⁶³ Dwóch komisarzy wojennych księstw wysłanych do Wrocławia: namiestnik urzędu starosty (A. Kochcicki) i Jan Buchta na Domecku.

- To samo – przygotowanie (przystąpienie) do konfederacji.*
10. Aurządowe w miastach obnowani byti magi.
Urzędnicy w miastach powinni działać.
11. Kanczlarz Oppolska Panu Wacławowi Trachowi powierzona.
Kancelaria opolska powierzona Wacławowi Trachowi.
12. O hotowosti dwaczateho Człoweka.
O gotowości wojennej (co) dwudziestego człowieka.
13. Swolene biernie.
Uchwalone biernie.
14. Pani Poslowie ku Kniżetczym Sniemu narżżżeni.
Wyznaczeni panowie posłowie na sejm książęcy (do Wrocławia)⁷⁶⁴,
15. Pokuty Zemske sprawowati narżżżeno.
Wyznaczono (osoby) do pobierania kar ziemskich (podatku ziemskiego)⁷⁶⁵.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 64

Leta Panie 1620 w Autery po S-tym Wawrżyncy, genż był 11 den mesyćce Augusti, prży sniemu obecne w mestie Oppoli na zamku drżanym, ...

UCHWAŁY SEJMOWE 64

Roku Pańskiego 1620 we wtorek po św. Wawrzyńcu to jest 11 dnia miesiąca sierpnia, na sejmie powszechnym obradującym na zamku w mieście Opolu

1. Holdt G: K: Mi: Krali Frydr: ucżżnen.
Hold Jego Królewskiej Miłości Fryderykowi złożony.
Idem.
To samo
2. Strany Panuw Frankenberkuw.
W sprawie panów Frankenbergów.
3. O Kupich do Kanczellarże oddanych za P: Jana Sselihy.
O (dokumentach) kupna do kancelarii oddanych za (urzędowania) pana Jana Szelihy⁷⁶⁶.
4. Strany staweni Saudu Swietnicze.
W sprawie budowy pomieszczeń sądowych.
5. Malcher Gassynsky ma Syňa sweho postawiti.
Melchior Gaszynski ma swojego syna postawić (dostarczyć do więzienia)⁷⁶⁷.
6. Saudy a Rokj Zemske zase narżżżene.

⁷⁶⁴ Namiestnik urzędu starosty Andrzej Kochcicki nie mógł pojechać, wyznaczeni zostali posłowie: Jan Pückler i Balcer Schimonski.

⁷⁶⁵ Wobec trudności w zbieraniu kar wyznaczono nowych poborców: w okręgu kozielskim – Wacław Larysz na Milicu a z oleskiego – Kasper Koschembar.

⁷⁶⁶ Zmarły kanclerz Jan Szelicha pozostawił bałagan w dokumentach kancelarii. Dotyczy uporządkowania dokumentacji.

Ustalone (terminy) sądów i roków (zjazdów) ziemskich.

7. Straný Restantuw.

W sprawie zaległych podatków.

8. Z straný Panuw Frankenbergku.

W sprawie panów Frankenberg.

9. Straný Pana Hernbergka.

*W sprawie pana Hernberga*⁷⁶⁸.

10. Ratione puczeni G: M: Panuw Kniżatum a Stawum 18000 th:

W sprawie pożyczenia (od) Jego Miłości księstw i stanów (śląskich) 18 tys. talarów.

11. Ze diweczku gednu w Statek swug dati nechtiel, proto k Rokam žroczený.

*Že dziewczeczce jednej nie chciał oddać jej majątku, dlatego został wezwany na roki (zjazd ziemski)*⁷⁶⁹.

12. Wýsazene Osoby do skončení Sniemu.

*Wybrane osoby do zakończenia sejmu (opracowania uchwał)*⁷⁷⁰.

ZAWRŽENI SNIEMOWNI 65

Jakuož przy minulým Sniemu w Autery po S-tým Wawržyncý, genž byl 11 den mesýcze Augusti, w mestie Oppoli držanem Gich Mil: Pani Stawowe wsseczkich wieczý které gesstie předszwzate býti mely pro mnohe slaussne přýčiny, wazytj, a dokončýtj, moczy neracžyli, raczyli gsau nektere k zawrženi toho gmenowane osoby k tomu naržýditi, aby se do Miesta Welkich Strželec na gisty den totiž 5 dnie Miesýcze Octobris społecznie sgedaucz, wssechne tý pozustale punctý Supplicacy a czo by tak Zemi potřebneho a užyteczneho bylo bedliwie wazyli, na Pappir wwedli a przy ninegssým Sniemu Gich Mil. Panum Stawum přednesli, podle kterehož to Naržýzeni gsau se dotčene osoby yak wýssgmenowaný den a oznamene misto społecznie kromie Pana Petra Sedlniczkeho a Pana Giržýho Reýzwicze, kteržý wssak pro slaussne přýčiny přýgiti nemohli, sgeli, tako we wieczý hned od rana przed sebe wzali...

(Na końcu tekstu:) Stalo se przy Sniemu Zemskim w mestie Rattiboržý držanem, w pondeli po sw. Lukassy Ewangelistu Panie genz byl 19 dne Mesýcze Octobris Letha Panie 1620.

UCHWAŁY SEJMOWE 65⁷⁷¹

⁷⁶⁷ Bartosz Kozłowski skarży Melchiora Gaszynę, że pomimo obietnicy (przysięgi) w 1619 r. nie dostarczył do więzienia swojego syna – Joachima.

⁷⁶⁸ Sprawa zwolnienia z więzienia w Raciborzu Jana Hernberga.

⁷⁶⁹ Krzysztof Wachtel oskarżył Dypranda Stolza, że ten nie chciał przekazać mu majątku Miłowice k. Białej (posag żony Wachtla?).

⁷⁷⁰ Skład: Jerzy z Redemu na Strzelcach, Toszku i Pyskowicach; Jerzy Reiswicz na Wielkich Pietrowicach i Czenicy, sędzia ziemski księstwa karniowskiego; Adam Dzierzanowski na Wysokiej; Balcer Schimonski na Palowicach; Jan Reiswicz na Strzybniku; ks. Wawrzyniec Morkle opat klasztoru rudzkiego oraz pisarz miejski z Prudnika.

Jako że na poprzednim sejmie odbytym we wtorek po św. Wawrzyńcu to jest 11 dnia miesiąca sierpnia w mieście Opolu, Ich Miłości panowie stanowi dużo rzeczy które jeszcze mieli omawiać z powodu licznych słusznych przyczyn nie raczyli rozważyć i dokończyć a raczyli niektóre przekazać (do rozpatrzenia) wyznaczonym do tego osobom, które miały zjechać do Strzelec w dniu 5 października i wszystkie pozostałe punkty (z porządku obrad) potrzebne i użyteczne dla tej ziemi starannie rozważyli i na papier wwiedli (zapisali) i na niniejszym sejmie Ich Miłościom panom stanowym przedstawili, według którego to zarządzenia wymienione wyżej osoby wspólnie oprócz pana Piotra Sedlnickiego i pana Jerzego Reiswita, którzy ze słusznych przyczyn nie mogli przyjechać, rzeczy te od rana rozpatrywali...
(Na końcu tekstu:) Stało się w mieście Raciborzu na odbywającym się sejmie ziemskim, w poniedziałek po panu św. Łukaszu Ewangeliście to jest 19 dnia miesiąca października Roku Pańskiego 1620.

1. Stranỹ Mysstan z Horniho Hlohowa.
*W sprawie mieszczan z Głogówka*⁷⁷².
2. Lissergeldt.
*Koszty podróży (diety)*⁷⁷³.
3. (bez tytułu): Skarga Zuzanny Laryszowy wdowy oraz Henryka, Mikołaja, Jerzego i Wacława Boya w sprawie obrządku pogrzebowego w kościele w Dobrodzieniu Daniela Jarockiego, męża Zuzanny.
4. Supplicatỹ Ewangelitskich.
Prośba ewangelików.
5. Otec̃z pro nepostawenĩ Syna k prawu wiezenim trestan.
*Ojciec za nie dostarczenie syna przed sąd, skazany więzieniem*⁷⁷⁴.
6. Miestu Prudniku negativa.
Odrzucona prośba miasta Prudnika.
7. Statek Sławikow do ktereho krągi należ̃.
*Do którego okręgu (kraju) należy majątek Sławików*⁷⁷⁵.
8. Stranỹ niesprawowani pokut.
W sprawie nie pobierania kar.
9. Zbirka a Mille po 5 th: term: Wanocze.
Podatek od tysiąca po 5 tal. termin: Boże Narodzenie.
10. Stranỹ Chowanĩ Privilegỹ Zemskych̃.
W sprawie przechowywania dokumentów ziemskich (w Strzelcach).
11. Tancze a gine rozpustilosti zakazane.

⁷⁷¹ Właściwie jest to kontynuacja przerwanej wskutek wydarzeń politycznych (bitwa pod Białą Górą) 64 sesji sejmowej.

⁷⁷² Dotyczy konfliktu mieszczan ewangelickich z właścicielem miasta Jerzym z Oppersdorffu.

⁷⁷³ Sprawa zwrotu kosztów podróży do Wrocławia delegacji miasta Raciborza i Prudnika.

⁷⁷⁴ Dotyczy Melchiora i Joachima Gaszynów.

⁷⁷⁵ Henryk Stolz zwrócił się do sejmiku o rozstrzygnięcie czy majątek Sławików należy do okręgu (kraju) raciborskiego czy kozielskiego.

Tańce i inne rozpustne rzeczy zabronione.

12. Strany defensy.

W sprawie obrony.

13. O tych którzy se do tech to knizetstwi wkaupugj.

O tych którzy w tych księstwach osiedlają się (kupując majątki).

14. Strany wyprawieni 19 Człowieka.

W sprawie wyprawienia (na wojnę) (co) 19 człowieka.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 66

Leta Panie 1621 w Pondieli po Nedieli genż slowie Invocavit, genż był 1 den mesyćze Marty, przý Sniemu obecznim który od G: MI: Pana Heýtmána Zemskeho, za raddu a dobrým zdaním niektórych Panuw Saudzuw a Aussussuw Zemských rozepsan a w mestie Rattiborży derżan był, wssechni sstýrży Stawowe Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho, gsau se dule psane artykuły spolu snesli a porownali ...

UCHWAŁY SEJMOWE 66

Roku Pańskiego 1621, w poniedziałek po niedzieli zwanej Invocavit, to jest 1. dnia miesiąca marca, na sejmie powszechnym który został zwołany przez Jego Miłość pana starostę ziemskiego, za radą i poparciem niektórych panów sędziów i przedstawicielstwa ziemskiego i obradował w mieście Raciborzu, wszystkie cztery stany księstw opolskiego i raciborskiego poniższe artykuły wspólnie uzgodnili i uchwalili...

1. Starý spuosob Contribuendi zanechan.

Zaniechano starego sposobu zbierania opłat (podatków).

2. Saud Zemský odlozen.

Przełożona sesja sądu ziemskiego.

3. 200 koni werbowano pro obsageni zeme.

Zwerbowano 200 konnych do obrony ziemi (księstw).

4. Strany Restantuw.

W sprawie zaległych podatków.

5. Strany chowani Privilegy Zemskich.

W sprawie przechowywania dokumentów ziemskich⁷⁷⁶.

6. Odkład.

(Sprawy) odłożone⁷⁷⁷.

7. Czo k Aurżadu naleži od Sniemu tamże odkazano.

Co należy do urzędu ziemskiego (winno być) odjęte od sejm⁷⁷⁸.

⁷⁷⁶ Jerzy z Redemu ponownie zwrócił się do sejmiku aby zabrano od niego archiwum ziemskie z uwagi na niebezpieczeństwo napadu ze strony Korony Polskiej.

⁷⁷⁷ Różne sprawy (skargi) szlachty przełożone do rozpatrzenia w innym terminie.

⁷⁷⁸ Sprawa podziału kompetencji.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 67

Leta Panie 1621, dnie 8 miesŷcze Decembris, prŷy obecniemu w mieſcie Oppoli na zamku Oppolskim derŷanŷm, kterŷ od Pana Heŷtmána Zemskeho rozepsan bŷl, gsau se wssechni Pani Stawowie Knizetſtwi Oppolskeho a Rattiborskeho, o nize psane artykuly gednomŷslne snesli. ...

(Na koŅcu tekſtu): NB Tento Sniem, pro przŷyczynu ze na ten czas zadneho Heŷtmána zemskeho nebŷlo posawad publicowan, a do Kraguw zepsan bŷti nemohl.

UCHWAŁY SEJMOWE 67

Roku PaŅskiego 1621, dnia 8 mieſiŷca grudnia, na powszechnym (sejmie) w mieſcie Opolu na zamku opolskim, kotŷy przez pana staroſtę ziemskiego zoſtał zwołany, wszyſcy panowie ſtanowi kŷeſtw opolskiego i raciborskiego, niŷej zapisane artykuly jednomyſlnie uchwalili...

(na koŅcu tekſtu): *Nota Bene* (post scriptum, uwaga) Sejm ten z przyczyny, ŷe ŷadnego staroſty ziemskiego nie bŷło, nie mŷgł bŷć ogłoſzony i wyſłany do okręgow⁷⁷⁹.

1. Hold G: Mi: Czŷ: uŷŷnena.
Złoŷenie holdu Jego Miłŷci Ceſarzowi.
2. Z ſtranŷ Pana z Prusskowa aurŷadu Heytmanske se dotyŷagicz.
W ſprawie urŷędu staroſty (ziemskiego) pana z Próŷkowa⁷⁸⁰.
3. Excusatige P:P: Stawuw ze Defensŷ ſplaczowati gim nemoŷno bŷło.
Zwolnienie (przez) panów ſtanowych częſci (zwerbowanych ŷołnierzy) do obrony z powodu niemoŷnoſci płacenia (ŷoldu).
4. Poddani a Cŷeledka od Befehluss habrow bratŷ zabraneno.
Zabrania ſię werbować (do wojska) poddanych i ſłuŷbę (ŷzlachty).
5. Psani ucŷŷnene k G: M: Czŷ: w prŷŷymie Stawu Panskeho a Pralatskeho kterŷ przedſtawenŷ bŷti ma.
Pismo wyſłane do Jego Miłŷci Ceſarza w ſprawie przestawienia kolejnoſci ſtanu panów i duchownych⁷⁸¹.
6. Pocŷty Zemske.
Pobieranie podatków ziemſkich.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 68

Letha Panie 1622, dnie 11 miesŷcze Aprilis w mieſcie Oppoli na zamku Oppolskim prŷy ſniemu obecniemu kterŷ od Pana Saudiho Zemskeho na ten czas

⁷⁷⁹ Uchwały nie mogły bŷć ogłoſzone (nie bŷły zatwierdzone).

⁷⁸⁰ Œtany kŷeſtw nie zgadzaję ſię na propozycje ceſarza, aby ponownie staroſtę ziemſkim zoſtał Proŷkowski.

⁷⁸¹ Sejmik zaprotestował przeciwko pojawieniu ſię w dokumentach zmiany kolejnoſci ſtanów: na pierwszym miejsu powinien bŷć wymieniony ſtan panów a na drugim – ſtan duchowny, podczas gdy w dokumentach ſtan duchowny wymieniany zoſtał na pierwszym, a ſtan panów na drugim miejsu.

od G: M: Kr: Neywýžssyho Heytmana Horniho ý Dulniho Slýžska naržýzeneho mistodrżytele Aurządu Heytmanskeho Knizetstwi oppolskeho a rattiborskeho podle uwazeni a uznani Panuw Saudczuw a Aussusu Zemských w te przýczýnie do miasta Oppoli od tohož Pana Saudiho 10 dnie pominuleho Mesýcze Martý zepsaných do Kraguw rozepsau gest, wssechny sstýřý stanowe nadepsaných Knizetstwi se o duole psane Articuly, gednomýslne snesli a zawřželi ...

UCHWAŁY SEJMOWE 68

Roku Pańskiego 1622, dnia 11 miesiąca kwietnia w mieście Opolu na zamku opolskim, na sejmie powszechnym który został zwołany i wysłano zawiadomienia w dniu 10 poprzedniego miesiąca marca, przez pana sędziego ziemskiego, w tym czasie mianowanego przez Jego Królewskiej Miłości najwyższego starosty Górnego i Dolnego Śląska, zarządzającym (pełniącym obowiązki) urzędem starosty księstw opolskiego i raciborskiego, za zgodą panów sędziów i przedstawicieli ziemskich, wszystkie cztery stany wspomnianych księstw niżej wymienione artykuły (uchwały) jednomyślnie ustalili i uchwalili...

1. (Brak tytułu): *Sprawa przekazania w zastaw przez cesarza księstw opolskiego i raciborskiego księciu siedmiogrodzkiemu Gaborowi (Gabrielowi) Bethlenowi.*

Idem.

To samo.

2. *Mahlgrossen powołan.*

Ustalono opłaty młyńskie.

3. *Pro Defensy lid werbowano.*

Sprawa werbowania ludności (wiejskiej) do obrony (do wojska).

4. *Profiand obilný.*

Zaopatrzenie w żywność⁷⁸².

5. *25 Einspanigeru w każdym Kragi miti chtieno pro obranu.*

W każdym okręgu chciano do obrony 25 żołnierzy.

6. *Od wypugczený a ležýcych peniez chtieno podatku.*

Podatek od pożyczanych i posiadanych pieniędzy⁷⁸³.

7. *De valvabis mintze.*

O obrocie pieniądźmi⁷⁸⁴.

Zbirka a M: po 10 th:

Podatek od tysięcy po 10 tal.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 69

⁷⁸² Powołano Jana Ernesta Karnickiego „prowiantmistrzem górnego kraju” (Górnego Śląska?).

⁷⁸³ Rodzaj podatku dochodowego.

⁷⁸⁴ Rodzaj podatku obrotowego oraz pieniędzy napływających z Korony Polskiej.

Leta Panie 1622, w pondieli po Božym Tiele, genz był 30 den mesýcze Maý, pržy sniemu obecniim který za naržženim G: Kr: Mi: Neýwýžssýho Heýtmana Horni ý Dulni Slýžýe od Ge: Mi: Pana Saudiho Zemskeho na ten čas mýsto deržýtele Auržadu Heýtmansekeho Knizetstwi oppol: a rattiborskeho po Kragich rozepsan a w miestie Oppoli držan był wssechni sstýrži Stawowe Knizetstwi Oppol: a Rattib: gsau se o dulepsane artýkulý spolu snesli a porownali ...

UCHWAŁY SEJMOWE 69

Roku Pańskiego 1622, w poniedziałek po Bożym Ciele, to jest 30 dnia miesiąca maja, na sejmie powszechnym który na polecenie Jego Królewskiej Miłości najwyższego starosty Górnego i Dolnego Śląska został przez Jego Miłość pana sędziego ziemskiego, w tym czasie zarządzającego (pełniącego obowiązki) urzędem starosty księstw opolskiego i raciborskiego zwołany do Opola (sejm) księstw opolskiego i raciborskiego na którym wszystkie cztery stany wspólnie uzgodnili i uchwalili niżej wymienione artykuły (uchwały)...

1. Accord z Knižetem Betlehem Gaborem G: M: Czý: strany tiech Knižetstwi.
Umowa Jego Cesarskiej Miłości z księciem Bethlehm Gaborem w sprawie tych księstw.
2. Hold čžýnieni tomuz Betlehem Gaborowi.
Hold złożony temuż Gaborowi Bethlem.
3. P: Ondržey z Kochticz za Heýtmana Zemskeho dosazen.
Pan Andrzej z Kochcic wybrany starostą ziemskim.
Vola o Canczlrirže.
Decyzja o kanclerzu⁷⁸⁵.
4. Pan Waczlaw Trach za Kanczlerže dosazen.
Pan Wacław Trach mianowany kanclerzem.
5. Defensý obdankowana.
Obrona ogłoszona.
Idem.
To samo.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 70

Leta Panie 1623, dnie 12 Juný genž był w pondieli po S-te Trogicžý, pržy obecniem sniemu od Pana Heýtmana Zemskeho za raddu Pannuw Saudczuw Zemských znagicz toho pilnu potřebu býti w rozepsaným a na zamku Oppolskem deržaným Pani Stawowe Knizetstwi Oppol: a Rattib: gsau se gednomýslnie o tý nize psane Artikulý ktere tak od Pana Heýtmana Zemskeho,

⁷⁸⁵ Zapropionowano trzech kandydatów: Wacława Tracha, Jana Buchtę i Jerzego Reischwita na Piotrowicach.

Panuw Saudczuw proponirowano, a od Sniemu Knizetczyho z Wratislawie odesłane i sýcze o gine wieczy Zemske na Sniem poddane byľy snesli a zawrzeli...

UCHWAŁY SEJMOWE 70

Roku Pańskiego 1623, dnia 12 czerwca, to jest w poniedziałek po św. Trójcy na sejmie powszechnym zwołanym za radą panów sędziów przez starostę ziemskiego na zamku opolskim. Panowie stanowi księstw opolskiego i raciborskiego jednomyślnie ustalili i uchwalili te niżej pisane artykuły zaproponowane przez pana starostę i panów sędziów i uzgodnione z sądem księstw we Wrocławiu i wszystkie inne rzeczy ziemskie (księstw) na sejm zgłoszone...

1. Excusatoria litera do Knižete Gabora ze posłuw do neho newýpraweno.
(Wysłanie) listu do księcia Gabora przepraszającego (z wyjaśnieniem) że posłów do niego nie wysłano.
2. Strany budowani Saudnicze.
*W sprawie zbudowania sądu ziemskiego*⁷⁸⁶.
3. Pan Jan Karniczki za obywatela przýgat.
*Pan Jan Karnicki przyjęty za obywatela (inkolat)*⁷⁸⁷.
4. Interogssý strany mýtta na Pohorzelcu.
*Interwencja w sprawie myta na Pogorzeltu*⁷⁸⁸.
5. Memorialia resolvirowane.
*Wnioski złożone (interpelacje)*⁷⁸⁹.
6. *(Bez tytułu): Sprawa Eliasza Rottera mieszczanina głogóweckiego.*
7. *(Bez tytułu): Pismo Ewy Wachtlowej.*
8. *(Bez tytułu): Sprawa księdza proboszcza dotycząca szpitala w Raciborzu.*
9. *(Bez tytułu): Skarga prokuratora cesarskiego na niektórych panów stanowych, że wbrew prawu przyjmują u siebie Polaków.*
10. *(Bez tytułu): Sprawa wolnych chłopów – mają pozostać przy swoich przywilejach.*
11. Z strany P: Frankenberkuw.
Sprawa panów Frankenbergów (c.d.)
12. Zadost Gindrzyha Tiessowicze skutek modmessý (?).
*Prośba Henryka Tiesowicza (nie może być uwzględniona)*⁷⁹⁰.

⁷⁸⁶ Sejmik wybrał delegację do rozmów z władzami w sprawie budowy: Jan Wirbski – sędzia ziemski, Wacław Trach – kanclerz, Andrzej Gerałtowski, Melchior Koschembar i Joachim Skall.

⁷⁸⁷ Szlachta z księstwa oleśnickiego. Jan Karnicki posiadał majątki w okolicy Koźła i Olesna.

⁷⁸⁸ Wacław Reiszwitz żąda aby sejmik zwrócił się do sejmu śląskiego we Wrocławiu o wyrażenie zgo-
dy na ustanowienie cła (komory celnej) na szlaku handlowym na Pogorzeltu k. Kędzierzyna.

⁷⁸⁹ Proboszcz olecki i Jan Frankenberg zwrócili się na piśmie aby wystąpić do króla polskiego żądając przysłania do Olesna komisji. Ksiądz Teodoryk poprzedni proboszcz z Raclawic żąda od Jerzego z Oppersdorfu o wytłumaczenie dlaczego został usunięty.

⁷⁹⁰ Henryk Tiesowicz zwrócił się o przyznanie mu obywatelstwa (inkolat) przedstawiając akt nobilita-
cji z 1606 r.

13. Trestan pro wytržnost przy sniemu.

*Kara za awanturę na sejmie*⁷⁹¹.

14. (Bez tytułu): *Sprawa rozliczeń z zebranych podatków ziemskich.*

15. Bernie.

(Zbiórka) bernie.

16. Strany Mincze 24 grossowych.

*W sprawie monet 24-groszowych*⁷⁹².

Idem.

To samo

17. Commissio k odbirani pocztu ratio Defensie.

*Komisja do odbierania podatku dotyczącego obrony*⁷⁹³.

18. P: z Redderu Kreyskim Hetmanem.

*Pan z Reddernu starostą okręgowym*⁷⁹⁴.

19. Privilegia Zemske.

Sprawa archiwum ziemskiego.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 71

Leta Panie 1625⁷⁹⁵, dnia 11 Augusti, przy sniemu obecnym, który na zamku oppolskim, który na porauczeni G: Arczy Kni: Mil: Pana Nasseho Milostiwego od Ge: Mil: Pana Heytmana rozepsan był gsau se wssechni sstyrzi Stawowe Knizetstwi Oppol: a Rattib: v nize psane artikuly snesli...

UCHWAŁY SEJMOWE 71.

Roku Pańskiego 1625, dnia 11 sierpnia na sejmie powszechnym, który na zamku oppolskim, na polecenie Jego Arcyksiążęcej Miłości pana naszego miłościwego, został zwołany przez Jego Miłość pana starostę, gdzie wszystkie cztery stany księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili niżej wymienione artykuły:

1. Ratione Confirmaty Privilegy ziemskych.

*W sprawie zatwierdzenia przywilejów ziemskich*⁷⁹⁶.

2. Privilegia z strany do statkuw duchownym potwrzene.

(Dotychczasowe) przywileje dotyczące majątków duchownych (zostały) potwierdzone.

3. Z strany Titulu Duchownich przed Stawem Panskim.

*W sprawie tytułów duchownych przed stanem panów*⁷⁹⁷.

4. O tech kterzi w Staw Panský a Rýtirský przygimati se budau.

⁷⁹¹ Sprawa między Wacławem Szarym i mieszczanami oleskimi a Andrzejem Dzierżanowskim.

⁷⁹² Zakaz obrotu monetami 24 groszowymi.

⁷⁹³ Komisja w składzie: Jan Krzysztof Mettich, Jan Kozłowski i Stanisław Reiszewicz.

⁷⁹⁴ Nie przyjęta dymisja Jerzego z Reddernu.

⁷⁹⁵ Prawdopodobnie pomyłka – winno być 1624 gdyż następne 72. uchwały pochodzą z lutego 1625 r.

⁷⁹⁶ Sprawozdanie delegatów wysłanych do Pragi w sprawie zatwierdzenia przez nowego władcę dotychczasowych przywilejów.

⁷⁹⁷ Ponownie na sejmiku sprawa kolejności wymieniania stanów.

O tych, którzy będą przyjmowani do stanu panów lub rycerskiego.

5. W Supplicatych ma se Pisarz podpissatj.

Na podaniach ma się podpisywać pisarz (sporządzający je).

Intercessio nales.

Poręczenie (w sprawie) wyroku.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 72

Letha Panie 1625, dnia 28 Mesyŕcze Februarytce, genŕ był w Patek po Pamatcze S: Matiege Aposstola Panie, prŕŕŕ sniemu obecznim który na zamku oppolskim drŕan był, gsau se wssechni Stawowe Kniŕzetstwi Oppol: a rattiborskeho, a niŕeŕŕ psane artykuły snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 72

Roku Pańskiego 1625, dnia 28 miesiąca lutego, to jest w piątek po pamiątce św. Macieja Apostoła Pana, na sejmie powszechnym który obradował na zamku opolskim wszystkie stany księstw opolskiego i raciborskiego uchwalili niŕej wymienione artykuły...

1. Pan Buh G: M: a K: Mi: z tohotu Swieta powolati racŕŕŕŕ.
Pan Bóg Jego Miłość i Króla Miłościwego z tego świata zabrać racŕŕŕŕ.
2. Z strany Saudu Zemskeho ze derŕan byti nemuze.
W sprawie sądu ziemskiego który nie moŕe się odbyć.
3. Pan Jan Sslewitz k G: MI: Cz: wyŕprawen.
Pan Jan Schlewitz do Jego Miłości Cesarza wydelegowany.
4. Stranŕŕ zasedelŕŕŕŕ berni.
W sprawie zaległŕŕŕŕ berni.
5. Brak – pomyłka w numeracji (lub opuszczona uchwała).
6. Psani Kniŕzeti Tiessŕŕŕŕskemu stranŕŕ gednoho dluhu ucŕŕŕŕeno.
Odpowiedź księciu cieszyńskiemu w sprawie jednego długu.
7. (Brak tytułu): sprawa rozliczeń wybiŕczego bernie Kaspra Porwale (mieszczanina).
8. Intercessio do G: Mi: C: za P: Bartossem Kozlowskim.
Poparcie do Jego Miłości Cesarza pana Bartosza Kozłowskiego⁷⁹⁸.
9. Memoriali a resolvirowane.
Zgłoszenia i interwencje (interpelacje)⁷⁹⁹.
10. Idem.
To samo⁸⁰⁰.
11. Idem.

⁷⁹⁸ W sporze z Melchiorem Gaszynem.

⁷⁹⁹ Skarga Urszuli Reiswitz z domu Schaffgotschowej przeciwko Janowi Jarotzkiemu oraz burmistrzowi i radzie miasta Raciborza. Wybrana komisja do przejęcia archiwum ziemskiego od Rederna w składzie: Andrzej Gerałtowski, Krzysztof Larysz, Henryk Trach i Wacław Kiczka.

⁸⁰⁰ Sprawa nie przyjętej rezygnacji Fryderyka Krzydłowskiego ze stanowiska starosty okręgowego lublinieckiego.

*To samo*⁸⁰¹.

12. Resolucie poddanych memorialuw.

*Różne skargi (interpelacje) poddanych*⁸⁰².

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 73

Leta Panie 1625, dnia 26 Mesyčné Maý, genž bylo w Pondeli po S-te Trogiczý, přý sniemu obecznim w miestie Oppoli na zamku držaným, na tom gsau se Pani Stawowe Společně uznawagicz toho duležytau potřebu býti snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 73

Roku Pańskiego 1625, dnia 26 miesiąca maja, to jest w poniedziałek po św. Trójcy, na sejmie powszechnym w mieście Opolu na zamku obradującym, gdzie panowie stanowi wspólnie uznając za konieczne uchwalili...

1. K G: Mi: C: posłowe od zeme výpraweni.

*Do Jego Miłości Cesarza wysłani posłowie z (tej) ziemi*⁸⁰³.

2. G: AK: Mi: za to Knizetstwi gsau postupene.

*Księstwa przekazane Jego Miłości Arcyksięciu (Ferdynandowi Austriackiemu)*⁸⁰⁴.

Idem.

To samo.

3. Z strany Pana z Opperssdorffu na Hornim Hlohowie.

W sprawie pana z Oppersdorffu na Głogówku.

4. G: M: A. Kni: prasent 5000 dukatuw.

Jego Miłości Arcyksięciu prezent 5000 dukatów.

5. G: M: Panu z Tunu Prasent 500 dukatuw.

*Jego Miłości panu z Tunu (von Thun) prezent 500 dukatów*⁸⁰⁵.

6. Zbirka zemsa a m 50 th: na 2 terminý.

Podatek ziemski po 50 tal. od tysiąca w dwóch terminach.

7. P: Sslewiczowi gratiach 50 th:

*Panu Schlewitzowi wynagrodzenie 50 tal*⁸⁰⁶.

8. Strany Bartosse Kozlowskeho a Panuw Gassinských.

⁸⁰¹ Skarga Wolfa Waldy (mieszczanina lub wolnego chłopca) w sprawie budowy domu.

⁸⁰² M. in. skarga Jana Witkowskiego i Jana Szczukowskiego na Agnieszkę Szywunską; Eliasza Rottera na Jerzego z Oppersdorffu; Urszuli Logowej rodzonej Starownej; proboszcza i rady miasta Raciborza.

⁸⁰³ W składzie: Fryderyk z Oppersdorffu na Polskiej Cerekwi i zamku Busow członka rady cesarskiej i starostę księstw opolskiego i raciborskiego, księdza Andrzeja Gorzyckiego (Goszycki) dziekana opolskiego komisarza biskupiego oraz Balcera Schimonskiego na Palowicach i Bogdanowicach – piasarza ziemskiego.

⁸⁰⁴ Po śmierci arcyks. Karola biskupa wrocławskiego księstwa opolskie i raciborskie cesarz przekazał (jako panu zastawnemu) swojemu synowi arcyks. Ferdynandowi Habsburgowi.

⁸⁰⁵ Von Thun – hofmistrz dwory arcyksięcia Ferdynanda, prezent za poparcie starań delegacji księstw opolskiego i raciborskiego.

⁸⁰⁶ Na wniosek Schlewitzu wynagrodzenie za podróż do Pragi, oraz inne wnioski: Jana Ferdynanda Reiswita, Jana Kozlowskiego, i Eliasza Rottera.

W sprawie Bartosza Kozłowskiego i panów Gaszynskich.

9. Arest Defensy.

*Areszt obrony*⁸⁰⁷.

10. Panu Mettychowi a P: Buchtowi Urok.

*Panu Mettichowi i panu Buchcie (naliczone) procenty*⁸⁰⁸.

Legitimatio siglowskeho.

*Legitymizowanie (uznanie szlachectwa) Spiegla*⁸⁰⁹.

ZAWRŻENI A ZSNESSENI PANUW SAUDCŻUW ZEMSKICH.

Jakuoż prży przedesslým Sniemu w mieście Oppoli dnie 11 Augusti bieżącyho 1625 letta, derżaným wssechni stýrži Stawowe Knizetstwi Oppol:(skeho) a Rattib:(oeskeho) strany wysłani ku dwory Ge: A: K: Mi: dotýkagicze se potvrzen Privilegi Zemských ý czo bý týmż osobam na utratu dati mielo, to Panu Heytmanu a Panum Saudczum Zemskim w mocz dali ...

UCHWAŁY I USTALENIA PANÓW SĘDZIÓW ZIEMSKICH.

Tak jak na poprzednim sejmie w mieście Opolu odbytym dnia 11 sierpnia bieżącego 1625 roku, wszystkie cztery stany księstw opolskiego i raciborskiego (uchwalili) wysłanie na dwór Jego Arcyksięcia Miłości w sprawie potwierdzenia (dotychczasowych) przywilejów ziemskich i aby tym osobom na wydatki przeznaczyć (pieniądze) to pan starosta i panowie sędziowie ziemscy zatwierdzili...

1. Strany potwierzeni Privilegý Zemský Wyprawene poselstw.

*Wysłano poselstwo w sprawie potwierdzenia przywilejów ziemskich*⁸¹⁰.

2. Zbirka a M: 10 tha.

Podatek (ziemski) od tysiąca 10 tal.

3. Strany budowani Saudnicze.

*W sprawie budowy budynku sądu*⁸¹¹.

4. Commissige k odbirani Pocztu strany penez za Panem Wacławem Ssehlilu zastawagiczych.

Komisja do przejęcia pieniędzy (podatkowych) pozostawionych przez pana Wacława Szelię.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 74

Leta Panie 1626, dnie 26 Miesýcze Martý, w mieście Oppoli, prży sniemu obecneńm który za miłostiwým Poruczeńim G: Kral.: Mil: Pana Pana Nasseho

⁸⁰⁷ Więzienie na zaległe podatki związane z obroną księstw (bernie).

⁸⁰⁸ Odsetki za niepłacone w terminie podatki.

⁸⁰⁹ Adam Spiegel przedstawił dokument cesarski, że jego naturalny (nieslubny) syn – Hermann otrzymał szlachectwo z predykatem „z Dąbrówki”.

⁸¹⁰ W składzie: Fryderyk z Oppersdorffu - starosta ziemski i Andrzej Geraltowski.

⁸¹¹ Wybrano komisję która ma zająć się budową w składzie: Joachim Mettich, proboszcz czarnowąski, Henryk Wirbski i Henryk Noss.

Neymilostiwegssyho od G: Mi: Pana Hejtmana Zemskeho knizetstwi Oppol: a Rattib: rozepsan byl wssygni sstyrz Pani Stawowe na tom gsau se Spolecznie snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 74

Roku Pańskiego 1626, dnia 26 miesiąca marca, w mieście Opolu, na sejmie powszechnym, który na polecenie Jego Królewskiej Miłości Pana, pana naszego najmiłościwszego przez Jego Miłość pana starostę ziemskiego księstw opolskiego i raciborskiego zwołany został (i) na nim panowie wszystkich czterech stanów wspólnie uchwalili...

1. K Ge: Mi: Kral Pani wysłani gsau wyproweni.
*Do Jego Miłości Króla wysłana delegacja*⁸¹².
Idem.
To samo.
2. *(Opuszczona numeracja)*
3. Z strany desatkuw ktore sobie prży G: M: Czý: Duchowni gsau obgednalj.
W sprawie dziesięcin które sobie duchowni zagwarantowali u cesarza.
4. Pani Stawowe zadagi prży swých nadanich pozustowani bytj.
*Panowie stanowi ządają aby pozostali przy swoich przywilejach*⁸¹³.
5. Z strany Pana z Oppersdorffu, z toho prawa do czýzyho se odesugicz Privilegium Kni: Hanusse. Confirmatio Ferdinandi I et Matthiasa II a Zrżýzeni Zemske Fol: 3. Art. 1.
*W sprawie pana z Oppersdorffu, z prawa do cudzego (?) odwołanie do przywileju księcia Jana (II Dobrego) zatwierdzonego przez Ferdynanda I i Macieja II oraz „Zrzizenia” ziemskiego karta 3 art. 1*⁸¹⁴.
4. Trży Osoby ku Knizetzyemu Snemuni.
*Trzy osoby (delegowane) do sejmu księstw (we Wrocławiu)*⁸¹⁵.
5. Liestergeld dwiema osobam kazdeý po 50 th.
Koszty podróży dla dwóch osób, każdej po 50 tal.
6. Strany P: Pogorale gemu pugizených 1000 th: z Cassý zemske.
W sprawie pana (Kaspra) z Pogorzeli (i) jemu pożyczonych z kasy ziemskiej 1000 talarów.
7. Hejtmani Kraýssti narżýzeni.
*Starostowie okręgowi wyznaczeni*⁸¹⁶.

⁸¹² Fryderyk z Oppersdorfu na Polskiej Cerekwi i zamku Busov członek rady cesarskiej i komornik cesarski, członek rady króla Węgier – starosta ziemski księstwa, Andrzej Geraltowski na Sierakowicach oraz Jan Pückler z Grodzca na Szydłowicach.

⁸¹³ Dotyczy to stosunków z duchowieństwem – powołują się na zatwierdzoną przez króla Władysława Jagiellończyka w 1504 r. umowę władzy świeckiej i duchownej.

⁸¹⁴ Protest sejmiku przeciwko wprowadzonym zmianom niezgodny z przywilejem Jan II Dobrego i „Zrzizeniem” ziemskim.

⁸¹⁵ Brak nazwisk.

⁸¹⁶ Chodzi tu o komisarzy wojennych: w okręgach opolskim, niemodlińskim, prudnickim i bialskim – Jerzy Proszkowski wolny pan z Prószkowa; raciborski – Jan Jarocki; głogówecki i kozielski – Andrzej

8. Aussusowe Zemsti ze wssech Kragi naržyżeni.
*Wyznaczone auszus ziemski ze wszystkich okręgów*⁸¹⁷.
9. Listergeld Panum Aussussum na den Stawu Pan: a Ryt: 3 Th Osobam z meste po 1 th 18 G.
Koszty podróży (diety) członkom auszusu za 1 dzień ze stanu panów i szlacheckiego 3 talary, osobom z miast po 1 talar 18 groszy.
10. (Brak tytułu): Prośba Melchiora starszego z Gaszyna, poręczenie Jana Pücklera i mieszczan oleskich⁸¹⁸.
11. Arest Defensy.
Areszt (za nie płacenie bernie).
12. Commissio k odebrani pocztu z Defensige.
*Komisja do odebrania podatku z obrony (bernie)*⁸¹⁹.
13. Erbum Pana Charwata urok sprawiti.
*Potomkom pana Charwata zapłacone odsetki*⁸²⁰.
14. Z strany neslaussyich sskod brati.
W sprawie niesłusznie branych odszkodowań.
15. Strany Panuw Frankenbergkuw od Evy Supperowny splozenyich.
W sprawie panów Frankenbergów, dzieci Ewy Supperówny (c.d.)
(Bez numeru): odrzucona prośba Henryka Nossa o zwolnienie go z funkcji wybiereczgo (podatku) ziemskiego.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 75

Leta Panie 1627, dnia 18 Octobris, w mieście Oppoli, prży sniemu obecznem ktery za milostiwym Porauczenim G: Kr: Mil: Pana Pana Nas wssech Neymilostiwegssyho od G: Mi: Pana Heytmana Zemskeho knizetstwi Oppol: a Rattiborskeho rozepsan byl, wssechni Pani Stawowe na tom gsau se Spolecznie snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 75

młodszy Kochcicki wolny pan z Kochcic i Lublińca; strzelecki i sławięcicki – Piotr Sedlnicki; toszeci i gliwicki – Adam Czornberg; oleski – Melchior Ferdynand z Gaszyna i Olesna kanclerz tych księstw; lubliniecki – Jan Krzysztof Kochcicki wolny pan z Kochcic i Lublińca.

⁸¹⁷ Z okręgów: opolskiego, niemodlińskiego, prudnickiego i bialskiego – Jerzy Krzysztof Proszkowski, Joachim Mettich, Jan Buchta, Jan Pückler, Andrzej Sebottendorff., Dyprand Stoltz, Krzysztof Tabor; raciborskiego – Jan Kozłowski sędzia ziemski. Jan Jarocki, Jerzy Wilczek, Wacław Reiszewicz; głogówce i kozielski – Andrzej mł. Kochcicki, Krzysztof Karnicki, Baltazar Larysz, Jerzy Jarocki; strzelecki i sławięcicki – Piotr Sedlnicki, Wacław Trach, Andrzej Geraltowski; toszecki i gliwicki – Adam Czornberg, Krzysztof Larysz, Wilhelm Trach pisarz ziemski; oleski – Melchior Ferdynand z Gaszyna kanclerz, ksiądz Hieronim Pesk proboszcz oleski, Wacław Paczyński; lubliniecki – Jan Krzysztof Kochcicki, Fryderyk Krzydlowski; z miast: Opole – Jan Sarcander; Racibórz – Marcin Halczyński; Prudnik – Jakub Treptal; Gliwice – burmistrz Frölich.

⁸¹⁸ Nie wiadomo w jakiej sprawie, prawdopodobnie dotyczy jego syna Joachima – zob. poprzednie uchwały sejmiku.

⁸¹⁹ W składzie: Joachim Mettich, Jan Buchta, Henryk Noss oraz pisarz miejski z Opola.

⁸²⁰ Od pożyczonych 4 tys. talarów.

Roku Pańskiego 1627, dnia 18 października, w mieście Opolu, na sejmie powszechnym który na miłościwe polecenia Jego Królewskiej Miłości Pana, pana nas wszystkich Najmiłościwszego, zwołany przez Jego Miłość pana starostę ziemskiego księstw opolskiego i raciborskiego, obecni wszyscy panowie stanowi wspólnie uchwalili...

1. O chowani Privilegium.

O przechowywaniu dokumentów (w kancelarii ziemskiej) .

2. Oddawani hlasuw.

Oddawanie głosów (głosowanie)⁸²¹.

3. O słyszeni Przży, przży Roku.

O rozpatrywaniu spraw sądowych na sesjach sądu(rokach)⁸²².

4. Wysłani k G: M: Kr:.

Wysłani do Jego Królewskiej Miłości⁸²³.

5. Psani uczynene k G: Kr: Mi: w wyż postawených punctach.

Pismo do Jego Królewskiej Miłości w wyżej wymienionych sprawach.

6. Podarunk od Przżynesseni privilegiu.

Nagroda za przyniesienie przywilejów⁸²⁴ (z Pragi).

7. Na Kostel Farni w Oppoli 200 th: darowano.

Przyznano na potrzeby kościoła parafialnego w Opolu 200 tal.

8. O ugednani Advocata.

O powołaniu adwokata⁸²⁵.

9. 50 Soldatuw chowati w Kozlj.

50 żołnierzy kwateruje w Kozlu⁸²⁶.

10. O fortificaty miasta Kozliho.

O ufortyfikowaniu miasta Kozła.

NB. o dlauhach.

Nota Bene (uwaga) o długach.

11. Dobytki zagimane byti nemagi z strany sskod rozeznani.

Bydło nie może być zajmowane bez ustalenia (wyrządzonej) szkody.

12. Wybirczy Zemski sam gedem.

Wybierczy ziemski pozostaje⁸²⁷.

13. O restantich z strany Defensy a Ritterdienst neodwedeni powinnostj.

O zaległych (podatkach) dotyczących obrony (bernie) i obowiązku służby rycerskiej (wojskowej).

⁸²¹ Na polecenie władz, przy głosowaniach, głosy mają być liczone nie według przedstawicieli okręgów a imiennie wg stanów.

⁸²² Dotyczy kolejności rozpatrywania spraw.

⁸²³ Skład delegacji: Jan starszy Kozłowski na Adamowicach, Szymocicach i Cisku sędziego ziemskiego, Jana Pücklera na Szydłowcu i Kluczniku oraz Stanisława Reiszwita na Kuźnicy i Lubonii.

⁸²⁴ Nagrody dla delegacji wysłanych do Pragi.

⁸²⁵ Zatrudnienie urzędnika przy delegacji księstw opolskiego i raciborskiego we Wrocławiu.

⁸²⁶ Z powodu przeniesienia z Opawy do Kozła składów amunicji i broni 50 żołnierzy będzie stanowiło stałą załogę Kozła.

⁸²⁷ Ponownie odrzucona prośba Henryka Nossy o zwolnienie go z funkcji ziemskiego wybierczego.

14. Kone pro strzelbu do Oppawŷ.
*(Wysłanie) koni po broń do Opawy*⁸²⁸.
15. Contributialnŷ Resst.
Zaległe podatki.
16. Z stranŷ penez Pernssteinskŷch Commissarŷe narŷŷzeni.
Wyznaczeni komisarze sprawie pieniędzy (pożyczonych przez) Pernsteina (cd).
17. Panum Heŷtmanum Kraŷskim służba neni powolena.
Nie powołani starostowie okręgowi.
Heŷtmani Kraŷssti narŷŷzeni.
*Wyznaczeni starostowie okręgowi*⁸²⁹.
18. Werŷegnost.
*Spółczeństwo*⁸³⁰.
19. O wŷstaweni saudnicze.
*O budowie sądu (cd)*⁸³¹.
20. Z stranŷ Panuw Franckenberkuw.
W sprawie panów Frankenbergów (cd).
21. Gospodarŷi w Oppoli u Czer-o Orla zoplata narŷŷzena.
*Karczmarzowi z Opola „Pod Czarnym Orłem” przyznano odszkodowanie*⁸³².
22. Na spital w przedmesti Rattiborskem 50 th:
Na szpital na przedmieściu Raciborza (przyznano) 50 talarów.
23. Z stranŷ Czla od drŷewa plaweni.
W sprawie cła od spławianego drzewa.
24. Zbirka Zemska a m: 20 th:
Podatek ziemski od tysiąca po 20 talarów.
25. O deputat prawu k mistrzu poprawenu.
*Wynagrodzenie naleŷne katu*⁸³³.
26. O Rŷemeslniczŷch nad slussnost prodawani dila.
*O rzemieślnikach drogo sprzedających swoje wyroby*⁸³⁴.
27. Oswobodnŷch trhach.
O wolnych targach.
28. Z stranŷ branj z moczŷ dobŷtkuw.

⁸²⁸ Prawdopodobnie w celu przewiezienia b roni (dział i amunicji) do Koźła. Opolski – 23 konie, głógówecki – 27 koni, strzelecki – 15 koni, biański – 7 koni, oleski – 11 koni, raciborski – 55 koni, kozielski – 28 koni, toszecki – 22 konie, prudnicki – 13 koni, lubliniecki – 9 koni, sławięcicki – 10 koni, gliwicki – 10 koni i niemodliński – 14 koni.

⁸²⁹ W głógóweckim i kozielskim Jan Moryc z Redemu, w strzeleckim i sławięcickim Fryderyk Szlewic (Schlewitz) i w lublinieckim – Adam Koschembar.

⁸³⁰ Zachowanie się społeczeństwa – aby byli posłuszni władzy, wykonywali polecenia i byli w pogotowiu.

⁸³¹ W skład komisji do sprawy budowy budynku sądu na miejsce zmarłego Henryka Wirbskiego wybrany Jan Pückler.

⁸³² Odszkodowanie dla karczmarza Jana Trubacza za straty spowodowane przez pana z Donina (von Dohna).

⁸³³ Mistrz poprawny – kat.

⁸³⁴ Zarządzono kontrolę cen przez rady miejskie.

W sprawie zabierania przemocą bydła.

29. O tech kterżi prży manzelkach swych żywnosti swe używagi

O tych którzy przy żonach swoich żyją⁸³⁵.

30. (Bez tytułu): *W sprawie Polaków zakwaterowanych w Głogówku.*

31. MEMORIAL STRANŸ DUCHOWNÝCH DESSATKUW.

Leta Panie 1627, dnie 18 Octobris, prży sniemu obecznem w mestie Oppoli drzaným, Pani Stawowe w prży Sniemu obecznem nimagicze duchowniho Stawu se na tom snesli ...

MEMORIAŁ W SPRAWIE DZIESIĘCIN DUCHOWNYCH.

Roku Pańskiego 1627, dnia 18 października, na sejmie powszechnym w mieście Opolu, panowie stanowi, przy nieobecności (przedstawicieli) stanu duchownego uchwalili...

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 76

Letha Panie 1629, genż był 19 den mesyćze Novembris, w mieście Oppoli, prży Sniemu obeczným, který za milostiwym G: Kral: Mil: Pana Pana Nasseho Neymilostiwegssyho prżypsaním od G: Mi: Pana Heýtmana Zemskeho knizetstwi Oppol: a Rattib: rozepsan derżan a 24 dnie tohoż mesyćze zawrżen był, wssehni stýřž Pani Stawowe na tom se Spolecźnie snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 76

Roku Pańskiego 1629, w dniu 19 dnia miesiąca listopada w mieście Opolu na sejmie powszechnym, który na polecenie Jego Królewskiej Miłości Pana, pana naszego najmiłościwszego, zwołany został przez Jego Miłość pana starostę ziemskiego księstw opolskiego i raciborskiego i 24 dnia tegoż miesiąca został zamknięty (zakończony), panowie wszystkich czterech stanów wspólnie uchwalili...

1. Z strany oddawanj hlasuw.

W sprawie oddawania głosów (głosowania)⁸³⁶.

2. Pani ausssusowe narżyżeni.

Przedstawicielstwo (auszus) wyznaczone⁸³⁷.

⁸³⁵ W sprawie szlachty nie posiadającej własnego majątku a żyjących w majątkach swoich żon i z tego powodu nie jeżdżący na sejmik.

⁸³⁶ Polecenie cesarza dot. zmiany sposobu głosowania z terytorialnego na stanowy.

⁸³⁷ Stan panów: Fryderyk Oppersdorff – starosta ziemski, Jerzy Krzysztof Proskowski, Kasper Henryk Beess na Lewinie, Jan Bernard ze Zwola, Krzysztof Henryk Beess, Joachim Mettich, Melchior Ferdynand z Gaszyna – kanclerz ziemski; stan duchownych: ks. Błażej opat z Rud, ks. Jan Karl kustosz raciborski i ks. Hieronim Perk proboszcz oleski; stan rycerski – przedstawiciele okręgów (krajów): Henryk Noss, Kasper Tabor, Jan starszy Kozłowski, Stanisław Reiswitz, Herman Kochcicki, Balcer Larysz, Fryderyk Slewicz (Schlewitz), Krzysztof Larysz, Melchior Koschembar, Jan Pückler, Fryderyk Blacha – sędzia ziemski, Jan Kotulinski, Krzysztof Karnicki, Andrzej Geraltowski, Adam Czornberg, Wilhelm Trach – pisarz ziemski i Fryderyk Krzydłowski; stan miejski: Jan Sarcander z Opola, Jerzy Reger z Raciborza, Wawrzyniec (Lorenc) Budina z Głogówka, Jan Frölich z Gliwic, Łukasz Zaura

3. Z strany Pržy G: Mi: Kra:
*W sprawie spraw sądowych (pismo) Jego Miłości Królewskiej*⁸³⁸.
4. Strany dluhuw a dobytkuw brani.
W sprawie długów i zabierania (za nie) bydła.
5. Mussketirži aby obdankowani byli.
*Wyżywienie muszkietierów*⁸³⁹.
6. Heýtmani Kraýssti naržýzeni.
Wyznaczeni starostowie okręgowi.
7. Sluzba gim powolena nenj.
Wynagrodzenie im się nie należy.
8. Nahrada utrat soldalských miestum se nepowolila.
*Odszkodowanie (z powodu stacjonowania) żołnierzy w miastach się nie należy*⁸⁴⁰.
9. Prudnizkim 400 th: dano.
*(Mieszczanom) prudnickim przyznano 400 talarów (odszkodowania)*⁸⁴¹.
10. O domih Panskich w Mestie.
*O domach pańskich w miastach*⁸⁴².
11. Commissarže aby lidu wogensken naržýzeni byłj.
Zostali wyznaczeni komisarze wojenni.
12. Gerstmanowj 40 Rýnských.
*Gerstmanowi 40 reńskich*⁸⁴³.
13. Liessergeldt P: Heýtmanowi ne teýden 100 th:
Koszty podróży panu staroście na tydzień 100 talarów.
14. O Profiantu Ržj.
O zaopatrzeniu w żyto.
15. O utikani poddaných.
O uciekaniu poddanych.
16. Materye na Saudnicžy wozýt.
Materiały na (budynek) sądu wozić.
17. Z strany Prasentu G: Kr: Mi: k weselj.
W sprawie prezentu na wesele Jego Królewskiej Miłości.
18. Zbirka Zemaska po 10 Th:
Podatek ziemski po 10 talarów.
19. P: Pisarži Zemskemu 150 th: na rok.
Panu pisarzowi ziemskiemu (wynagrodzenie) 150 talarów na rok.
20. Ritterdienst geden Kon z Panstwi Horno Hlohowskeho Snessen.

z Prudnika, Jerzy Jalucha z Koźła, Piotr Winkler z Żor i Jerzy Brobner z Lublińca.

⁸³⁸ Pismo w sprawie specjalnej ochrony w sądach ubogich, duchowieństwa, wdów i sierot.

⁸³⁹ Sprawa 25 muszkietierów przebywających w Koźlu.

⁸⁴⁰ Sprawa odszkodowania za stacjonowaniu żołnierzy polskich w Głogówku. Miasto prywatne.

⁸⁴¹ Miasto cesarskie.

⁸⁴² Sprawa wolnych domów szlacheckich.

⁸⁴³ Wynagrodzenie dla Jakuba Gerstmana za wyjazd do Pragi.

- Uchwalono do służby wojskowej jednego jeźdźca (szlachcica) z państwa głogóweckiego.*
21. Biergeldt a Paleneho.
Podatek piwny i (od) warzenia (piwa).
22. P: Jan Jarotský do Stawu Panskeho přžygat.
Pan Jan Jarocki przyjęty do stanu panów.
23. P: Jan Wölff do Stawu Rýtirskeho přžygat.
Pan Jan Wolff przyjęty do stanu rycerskiego⁸⁴⁴.
24. Walentin Ginlowicz a Daniel Hradský nepržygatj.
Walentyn Ginłowicz i Daniel Hradzki (Grodzki) nie przyjęci (do stanu rycerskiego)⁸⁴⁵.
25. Omýl na Pocztu postawených poddaných knieze Probossta olezskeho.
Pomyłka w wykazie poddanych księdza proboszcza oleskiego.
26. O zaplatie ffarbirze w Oppoli.
O zapłacie farbierzowi w Opolu.
27. P: Sslewiczowi 50 th: dati powoleno.
Panu (Janowi) Szlewiczowi (Schlewitz) przyznano 50 talarów.
28. O zaplatie gospodarži u Čzerneho Orla w Oppoli.
O zapłacie karczmarzowi „Pod Czarnym Orłem” w Opolu (cd).
29. Poczet z Defensý.
Podatki z obrony (bernie).
30. Panu Charwatowi Urok.
Odsetki panu Charwatowi (cd).
31. K nahrazení sskodý P: Trachowi Pisarži Zemskemu 300 r:
Odszkodowanie panu Trachowi pisarzowi ziemskiemu 300 reńskich⁸⁴⁶.
32. Poczet Zemski přžygiman býtj ma.
Podatek ziemski musi być płacony (zbierany).
Każdorocznie Osoby k přžygimani naržýzeni.
Co roku wyznaczone osoby do zbierania podatku.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 1637. 77

Jakuoz gest G: Mi: Pan Melchior Ferdinand S(wa)te Ržý: Ržý: hrabie z Gassina (titul) tisdáž mistoderžýtel aurządu Heýtmsanskeho a Cantzlríž Zemský knizetstwi oppolskeho a rattiborskeho, za milostiwým přžýpsanim G: Mi: Kralowske, Pana Pana Nasseho Neýmilostiwegssýho pominuleho roku 1636: 20 dnie Novembris, sniem do mesta Oppole rozepssati racžýl, přžý kterýmžto obecním sniemu dotžena G: Mi: Kral skerže naržýzene Pany Commissarže yakž to Pana Jana Arbogasta z Annenbergku (titul) a Pana Wilhelma Tracha z Bržežýho Pisarže Zemskeho Knizetstwi techto nadeppsaných, Pana Melchiora

⁸⁴⁴ Na Górnym Śląsku żyło kilka rodzin o tym nawisku, nie wiadomo o kogo chodzi.

⁸⁴⁵ Z powodu ich nieobecności.

⁸⁴⁶ Prawdopodobnie chodzi o talary, reńskie (złote) były olbrzymią sumą.

Ferdinanda S(wa)te Rzym: Rżysse z Gassyna za Heýtmana Zemskeho do techto kniżetstwi narżýditi a dosaditi racżyła ...

UCHWAŁY SEJMOWE 1637 (r.) 77

Jego Miłość pan Melchior Ferdynand świętej Rzymskiej Rzeszy hrabia⁸⁴⁷ z Gaszyna (etc.) jako obecnie kierujący urzędem starosty i kanclerz ziemski księstw opolskiego i raciborskiego, na polecenie Jego Miłości Króla Pana, pana naszego najmiłościwszego poprzedniego roku 1636, dnia 20 listopada sejm do miasta Opola raczył zwołać, na którym to powszechnym sejmie Jego Miłość Królewska poprzez wyznaczonych panów komisarzy, mianowicie pana Jana Arbogasta z Annenbergu (etc.) i pana Wilhelma Tracha z Brzezia pisarza ziemskiego wymienionych księstw, pana Melchiora Ferdynanda świętej Rzymskiej Rzeszy z Gaszyna wskazał i zaproponować raczył na starostę ziemskiego tych księstw...

1. Heýyman Zemský dosazen.
Starosta ziemski mianowany (obsadzony).
2. P: Jan Wlczek za Cantzlerże Zemskeho dosazen.
Pan Jan Welczek mianowany kanclerzem ziemskim⁸⁴⁸.
3. Consignatie pustek magj oddawane býtj.
Sporządzone wykazy pustek muszą być oddane (do Wrocławia).
4. Commissarże ku prżýgiti pocztuw P: Fryd Slewicze a P: Jana Kotulinskeho.
Komisarze (wyznaczeni) do przejęcia podatków (zebranych przez) pana Fryderyka Slewicza (Schlewitz) i pana Jana Kotulinskiego⁸⁴⁹.
5. 50 Raytaruw pro rabowniki magi se werbowati.
(Należy) zwerbować 50 rajtarów przeciw rabusiom.
6. Pani Aussusowe dosazeni ku tem a-o 1629 narżýżeným.
Panowie wyznaczeni do auszusu (uzupełnienie) w 1629 roku⁸⁵⁰.
7. Strany dluhu P: Neý. Winczowj.
W sprawie długu winnego Najjaśnieszemu Panu.
8. Nektere Krage ze wicze wydawały.
Niektóre okręgi wydawały za dużo⁸⁵¹.

⁸⁴⁷ Reichsgraf.

⁸⁴⁸ Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska na Rymułowicach (Ormontowicach) mianowany 11.03.1637 r.

⁸⁴⁹ ks. Andrzej Horczyzki (Gorczycki) – dziekan opolski, Stanisław Reiszewski, Wacław Kaldeborn (Kaltenborn) – burgrabia opolski.

⁸⁵⁰ Ze stanu panów: Jan Jerzy hr. z Gaszyna, Adam Beess, Kasper Janusz Beess, Jan Bernard ze Zwole; Ze sta Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska na Rymułowicach (Ormontowicach) mianowany 11.03.1637 r.

nu duchownych: ks. Andrzej Horczyzki (Gorczycki) – dziekan opolski, ks. Jerzy Matheydes – kustosz raciborski, ks. Andrzej Scodonius – proboszcz leśnicki; Ze stanu rycerskiego: Jan Welczek – kanclerz ziemski, Wacław Kaldeborn (Kaltenborn), Wacław Paczynski, Adam Koschembar; Ze stanu miejskiego: Jakub Olitorius z Raciborza, Jan Budin z Głogówka, Adam Kozelik z Koźła.

⁸⁵¹ Okręgi: kozielski, strzelecki, stawiejski i gliwicki zwróciły się z żądaniem o zwiększenie dotacji.

9. Z defensy dluh zemski se ma zaplatitj.
Z podatku ziemskiego ma być zapłacony dług obrony (bernie).
10. Obligaty Pana Nossa komu za resta wystawil praw byti chce.
(Kto otrzymał) wezwania pana Nossa o zapłatę zaległego podatku, może dochodzić swoich praw.
11. Z strany placzeni dluhuw.
W sprawie płacenia długów.
12. Zbirka Zemska na dwa Terminy a m: wsse po 5 th:
Podatek ziemski w dwa terminy od tysiąca wszystkie po 5 talarów.

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 1642. 78

Leta Pane 1642, dne 15 Novemb: na zamku Rattiborskim, przŷ Sniemu obecnŷm, kterŷ za milostiwŷm G: K: C: Mil: Pana, Pana Nasseho Neŷmilostiweŷssŷho przŷpsanim a od Ge: Mi: Pana Heŷtmana Zemskiego knizetstwi Oppol: a Rattib: rozepsan derŷan a 18 dne toho mesŷcze zawrŷen bŷl, Pani Stawowe na tom se Spolecznie snesli ...

UCHWAŁY SEJMOWE 1642 (r.). 78

Roku Pańskiego 1642, dnia 15 listopada na zamku raciborskim, (odbył się) sejm powszechny, na polecenie Jego Królewskiej (i) Cesarskiej Miłości Pana, pana naszego najmiłościwszego zwołany przez Jego Miłość pana starostę ziemskiego księstw opolskiego i raciborskiego i 18 dnia tego miesiąca zamknięty (zakończony), panowie stanowi na nim wspólnie uchwalili...

1. Zadosst Ge: M: C: na wŷchowaniu wogenske: ludu 47000 th. sl.
Na ŷyczenie Jego Miłości Cesarza na utrzymanie wojska (bernie) 47 tysięcy talarów śląskich⁸⁵².
2. Pani Stawowe powolili G: Mi: Cz: 47000 th. a w 4 tm: naleŷŷ wrat: mirŷ nagistŷ spuosob NB.
Panowie stanowi proszą Jego Miłość Cesarza (w sprawie) 47 tysięcy talarów wrocławskiej miary w 4 terminach z powodu Nota Bene (uwaga)⁸⁵³.
3. Pokuta wŷmerŷena na tiech kterŷj od Soldatuw pobrane weczŷ kupugj.
Kary nałóŷone na tych, którzy od ŷołnierzy kupujŷ zrabowane rzeczy.
4. Pana Frydrŷcha Slewicze Commissarŷe słuŷba.
Pan Fryderyk Slewicz powołany na komisarza (wojennego).
5. P: Wilimowi Trachowi Pisarŷi Zemskemu słuŷba roczni poprawena.
Panu Wilhelmowi Trachowi pisarzowi ziemskiemu przedłuŷona o rok (nominacja na pisarza).
6. Pani Anna Skalowa spolnŷ cŷŷnj od zwołanich contributŷ oprocz berni.

⁸⁵² Podatek bernie płacony w czterech terminach.

⁸⁵³ Petycja sejmiku o zniesienie nałożonego podatku, księstwa zniszczone wojną i spustoszone, bardzo duŷo rodzin uciekło do sąsiednich krajów.

*Pani Anna Skalowa zwolniona od wszelkich podatków oprócz berni*⁸⁵⁴.

7. P: Pawłowi Grotowskiemu 100 R dat powoleno.

*Panu Pawłowi Grotowskiemu dano (udzielono zapomogi) w wysokości 100 reńskich*⁸⁵⁵.

8. NB z strany wyprodani se z Knižetstwi P: z Frankenberku.

*Nota Bene (uwaga) w sprawie sprzedaży majątku pani z Frankenbergu*⁸⁵⁶.

9. Aussusowie dobrani.

*Auszusowie (przedstawicielstwo sejmiku) dobrani*⁸⁵⁷.

10. Zbirka a M: 10 th.

Podatek (ziemski) od tysiąca 10 talarów.

SNIEM OBECNÝ 79

Leta Pane 1645. Jakuoż gest G: M: Pan Hejťman Zemský, za milostiwau wuoli a poračením G: C: Mi: na 24 den pominuleho mesýcze Octobris, do mesta Oppole sniem obecny rozpssati racýl, wssechni pani Stawowe spoločnie se na tom snesli, a tomu porozumeli, kterak G: Cz: Mi: skrže Paný Commissarže swe k tomu narýžene přednesti dati racýla ...

SEJM POWSZECHNY 79

Roku Pańskiego 1645, Jego Miłość pan starosta ziemski, za łaskawą wolą i poleceniem Jego Miłości Cesarza na 24 dzień przeszłego miesiąca października, do miasta Opola zwołał sejm powszechny, na którym wspólnie panowie stanowi uchwalili i porozumeli się, a które (uchwały) Jego Cesarska Miłość poprzez panów komisarzy do tego powołanych przedstawić raczył...

1. G: M: Kr: Polski a Sswedský za Pana techto knizetstwj přýgat.

Jego Miłość Królewicz polski i szwedzki za pana tych księstw (został) przyjęty.

2. Ku G: Kr: Mi: Paný wysłani Pani obyuatele wyprawilj.

*Do Jego Królewskiej Miłości Pana wysłani panowie obyuatele*⁸⁵⁸.

3. Zbirka a m. 60 th.

⁸⁵⁴ Ponieważ jej mąż Joachim Skal komisarz (wojenny) zginął broniąc „obywateli przed bezbożnym wojskiem”.

⁸⁵⁵ Wszystkie jego wsie zostały całkowicie zniszczone.

⁸⁵⁶ Sprawa tocząca się kilkanaście lat, uznania szlachectwa i majątków naturalnych dzieci Adama Frankenberga. Jego wnuczka Magdalena – córka Balcera, była żoną Wacława Pelki.

⁸⁵⁷ Uzupełnienie składu przedstawicielstwa sejmiku: Jana Bernarda Praschmę, ze stanu duchownych ks. Bartłomieja opata jemielnickiego (Bartłomiej Sekuris opat w latach 1634-1644), ze stanu miejskiego – odwołano Jana Sarcandra burmistrza opolskiego.

⁸⁵⁸ Ze stanu panów: Jerzy Reichsgr. Oppersdorff na Głogówku, Frydku i zamku w Raciborzu, Kasper Colonna na Engelsburgu, Toszku i Pyskowicach – członek rady królewskiej polskiej, komonik i pułkownik wojsk szwedzkich, ze stanu duchowieństwa: Ks. Andrzej Gorzycki – doktor teologii, kanonik wrocławski, dziekan opolski i komisarz „in Spiritualibus Superioris Silesiae”, ks. Andrzej Scodonius – kanonik opolski i raciborski, proboszcz leśnicki oraz ze stanu rycerskiego: Wacław Paczynski na Zębownicach i Pruskowie, Wacław Kaltenborn na Rozkochowie i z miejskiego: Krzysztof Ferdynand Andrzej Sach – burmistrz opolski, Łukasz Seidra – z Prudnika.

Podatek (ziemski) od tysiąca 60 talarów⁸⁵⁹.

4. Za Heytmana dosazený P: hrabe z Mettychu.
Mianowany starostą (ziemskim) pan hrabia (Joachim) Mettich.
5. Concellariy P: Wylým Trach.
Kancelerzem pan Wilhelm Trach.
6. P: Jan z Kotulina w Staw Panský přžygat.
Pan Jan z Kotulina przyjęty do stanu panów.

SNIEM OBECNÝ 80

Leta Pane 1646, dnie 5 Martý, w miestie Oppoli, přžý Sniemie obecným, který za rozepssanim G: M: Pana Heytmana Zemskeho knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho deržan a 19. dne tohož mesýcze zawržan gest ...

SEJM POWSZECHNY 80

Roku Pańskiego 1646, dnia 5 marca w mieście Opolu, na sejmie powszechnym, który zwołany przez Jego Miłość Pana starostę ziemskiego księstwa opolskiego i raciborskiego i 19 dnia tegoż miesiąca zakończył się...

1. Pani wyslanj od G: Kr: Mi: se wratilj a relaty učžynilj.
Panowie (posłowie) wysłani do Jego Królewskiej Miłości (króla polskiego) wrócili i złożyli sprawozdanie.
2. Z straný Votowanj po kragih tržý Stawowe nepowolugj.
W sprawie głosowania (w sejmie) wg okręgów, trzy stany nie reprezentują (okręgów)⁸⁶⁰.
3. Gista osoba k G: Kral: M: wysłana.
Jedna osoba wysłana do Jego Królewskiej Miłości⁸⁶¹.
Z straný Debitoris a uwazkuw.
W sprawie długów i obowiązków (zobowiązań).
Uwazki do diedicznego odsadani do roku a ssesti Nedel limitirugj.
Zobowiązania (podatkowe) od dziedziczenia odłożone do roku i sześciu tygodni⁸⁶².
Uwazki za przeslým poruczenim dane býti magi bez odporu.
Zobowiązania za poprzednim (złożonym) poręczeniem mają być zapłacone.
4. Commissarže ku revisirowani znisstelých Statkuw.
(Wybrani) komisarze do sprawdzenia (oceny) zniszczonych majątków.
5. Z straný czástých Commisige.
W sprawie częstých (posiedzeń) komisji.
Ruoznicze obhlidnuti nepotržebucicze aby se Urządownie a ne kterže Comm issý konalý.

⁸⁵⁹ Koszty delegacji do Warszawy.

⁸⁶⁰ W 1629 r. wprowadzono zmianę systemu głosowania w sejmiku z przedstawicielstwa okręgów na system stanowy, przeciwko czemu zaprotestował stan rycerski.

⁸⁶¹ Brak nazwiska.

⁸⁶² Wskutek wielkich zniszczeń i biedy ludzie nie mają czym płacić.

Różnice (zniszczenia) powinny być sprawdzone urzędowo a nie przez komisarzy.

Kdo chce Commisiy zadatj ma sobie przedkem tych osob uprosytj.

Kto ząda komisji powinien to sobie sam załatwić z jej członkami.

Pro nesgechani Prine: Commisarze Commisiy Konanj byti ma.

Jeżeli nie przyjedzie przewodniczący (principale), członkowie komisji powinni(jednak) działać.

6. *Sskody poczynene magj byti Regimentum desalcirowane a tym czo Liquidirugj nahrazene.*

Szkody powinny być dokładnie ocenione a tym którzy to robią (należy) się wynagrodzenie.

7. *Z strany wytahowanj peniez za profianty podle wuole Soldatuw.*

W sprawie wymuszania cen za prowiant według uznania żołnierzy⁸⁶³.

Anwaisungj nemagj bytj Soldatum dano pokudż prwe skrze patentu oznameno nebude.

Żywność nie może być żołnierzom sprzedawana dopóki nie zostaną ogłoszone urzędowo (ceny)⁸⁶⁴.

8. *Z strany Welikých Ssaczunkuw aby ginj modum Collectandi wynegden byl.*

W sprawie sposobu wielkiego szacunku⁸⁶⁵.

Commissarze k tomu narżżeni.

Komisarze do tego wyznaczeni⁸⁶⁶.

9. *K odebrani Pocztuw od P: z Kotulina a P: Commisiarze Zemskeho Comissarze narżżeni.*

Wyznaczeni komisarze do odebrania od pana z Kotulina i komisarza ziemskiego zebranych podatków⁸⁶⁷.

10. *Strany Restantnikuw aby Executio (po)dle propoty restu posyłana była.*

W sprawie zaległych (podatków) egzekucja ma być przeprowadzana w zależności od (proporcjonalnie do) wielkości długu.

Executoru Soldatska portie y Listergeld se datj ma.

Egzekutor ma dostać ochronę wojskową i (zwrot) kosztów podróży.

Odporny ma trestan bytj.

Oporni mają być aresztowani.

11. *Listergeld Panu Hejtmanu od spraw Wogenskich.*

Zwrot kosztów podróży w sprawach wojskowych pana starosty.

⁸⁶³ Narzucane ceny przez wojsko.

⁸⁶⁴ Ceny urzędowe ustalane przez komisarzy prowiantowych.

⁸⁶⁵ Protesty szlachty przeciwko metodzie szacunku majątków.

⁸⁶⁶ Komisarze powinni pochodzić ze stolicy okręgu.

⁸⁶⁷ Od Jana Kotulinskiego – wybierczego ziemskiego i Fryderyka Slewitza – komisarza ziemskiego. Wybrani komisarze: ze stanu panów – Jan Bernard Praschma, ze stanu duchownych – ks. Andrzej Go-rzycki dziekan opolski i ks. Andrzej Scodonius proboszcz leśnicki, ze stanu rycerskiego – Stanisław Reiswitz, Henryk Noss, Wacław Kaltenborn, z miast – Jakub Olitorius.

12. Z strany prosteho řządu osob, aby řaden wicz nekupował Statku pozemských.
*W sprawie osób prostego stanu aby řaden więcej nie kupował majątków ziemskich*⁸⁶⁸.
13. Czyzozemczy aby se w przygiwnegssým Snemu wywedli czo gsau.
Cudzoziemcy (właściciele majątków) aby do następnego sejmu podali kim są (do jakiego stanu należą).
14. Strany Statku z gedneho Krage do druheho přýpsaných.
W sprawie majątków z jednego okręgu do drugiego przypisanych.
15. O nezderžýcých slibu aby mezy dobrými trpeni nebyłj.
*O niedotrzymujących przysięgi którzy nie powinni być tolerowani przez porządnych (ludzi)*⁸⁶⁹.
16. O nedochazeni patentuw.
O nie otrzymywaniu pism urzędowych.
17. Strany powyřssowani Wrteli wahy a umenssowani qvarth.
W sprawie używania (miary) wagi wiertelki zamiast kwart.
18. P: Jarosław Stržela interim za pisarže Zemskeho dosazen.
Pan Jarosław Strzela obecnie wybrany za pisarza ziemskiego.
19. Zbirka a m 15th term: Georgy.
Podatek (ziemski) od tysiąca po 15 talarów w terminie (na św.) Jerzego.
20. Aussuss naržýzeny.
*Wyznaczone przedstawicielstwo (Auszus) (sejmu)*⁸⁷⁰.
21. P: Hainrich Winter za obywatela přýgat.
*Pan Henryk Winter przyjęty za obywatela (inkolat)*⁸⁷¹.
22. Mikulasse Blankowskeho w Staw Rýtirsky přýgatj.
*Mikołaj Blankowski przyjęty w stan rycerski*⁸⁷².
23. Jan Wolff w Staw Rýtirski přýgatj.
Jan Wolff w stan rycerski przyjęty.

ZAWRŽENI SNIEMOWNE 81

⁸⁶⁸ Należących do szlachty.

⁸⁶⁹ Dotyczy to oskarżonych którzy przysięgali (ślubowali) przed sądem, że na czas rozprawy nie opuszczą miasta (areszt domowy) a później uciekli.

⁸⁷⁰ Stan panów: Joachim hr. von Mettich – starosta ziemski, Bernard Zierotin, Jan Bernard ze Zwole, Jan Bernard Praschma i Jan Kotulinski; stan duchowny: ks. Błażej opat z Rud, ks. Andrzej Gorzycki kanonik wrocławski i opolski, ks. Grzegorz Mateides kustosz raciborski, ks. Andrzej Sodonius kanonik opolski i raciborski; stan rycerski: Adam Czornberg, Wilhelm Trach kanclerz ziemski, Jan Welczek, Fryderyk Schlewitz, Stanisław Reischwitz, Henryk Noss, Wacław Paczynski, Fryderyk Skrzydłowski, Fryderyk Blacha, Balcer Larisch, Wacław Kaltenborn, Adam Koschembar, Jarosław Strzela; stan miejski: Krzysztof Ferdynand Abedensbach – Opole, Jakub Olitarius – Racibórz, Łukasz Sauer – Prudnik, Jan Frölich – Gliwice, Piotr Winkler – Żory, Adam Kozelka – Koźle.

⁸⁷¹ Winter – ród pochodzący z Brandenburgii osiadły w połowie XVII w. na Śląsku. Henryk (Jan Henryk) Winter był właścicielem majątków w okręgu byczyńskim oraz k. Gliwic.

⁸⁷² Bracia Mikołaj i Wacław Oblankowscy w pierwszej połowie XVII w. zostali nobilitowani ze zmianą nazwiska na „Blankowski”. Mikołaj Blankowski był właścicielem Turawy k. Opola.

Jakuož za milostiwým přypsáním sub datto Smolencto 11 Octobris bieżěcýho Letta, G: Kral: M: Pana Pana nasseho Neymilostiwegssýho, urozený a Stateczný Pan Wilhelmb Trach z Bržežýho na Ssobiessowiczých Kanczlerž Zemský tochtó Knižetstwi Oppol: a Rattiborskeho sniem obecny na 12 den Novembris, do miasta Rattiborže rozepsal, gsau se pani Stawowe dotčených Knižetstwi na mnoha wetssým dilem poslaussne zachowagicz sgeli a niže psaným spuosebom ten Sniem Konali ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se w Rattiborži przy Sniemie obecnim dnie 16. Novembr: Letta 1646.

UCHWAŁY SEJMOWE 81

Jako za zezwoleniem (wydanym) w Smoleńsku 11 października bieżącego roku Jego Królewskiej Miłości Pana, pana naszego najmiłościwszego⁸⁷³, urodzony pan Wilhelm Trach z Brzezia na Sobieszowicach kanclerz ziemski tychże księstw opolskiego i raciborskiego zwołał sejm powszechny do miasta Raciborza na dzień 12 listopada, na który panowie stanowi wymienionych księstw posłusznie w większości zjechali i poniższe podjęli uchwały...

(Na końcu tekstu:) Stało się w Raciborzu na sejmie powszechnym dnia 16. listopada 1646 roku.

1. Pan hrabie z Strażnic za Hejtmana Zemskeho dosazen a w nebytnosti Panie, Pan Jan Wlczek za namestnika.
Pan hrabia ze Strażnic mianowany starostą ziemskim, pan Jan Welczek namiestnikiem jego⁸⁷⁴.
2. K G: Kr: Mi: P: Martin Nauman wypraweni.
Do Jego Królewskiej Miłości Pana wysłany pan Marcin Neumann.
3. Spustosele Statkj aby były Taxirowane y prodane a z kupnych penez resta zaplaczene.
Zniszczone i opuszczone majątki mają być wycenione i sprzedane a z tych pieniędzy należy opłacić zaległe podatki.
4. O pomoczy proviantu z giných Knižetstwi do tiechtó.
O pomocy żywności z innych księstw do tych (naszych).
5. Kterži se na Snem nezgiždegi, aby pokutowani byl.
Którzy na sejm nie przyjadą, muszą ponieść karę.
6. Ku odebrani Pocztu od profianthmistruw Commissarže naržženi.
Komisarze wyznaczeni do odebrania (żywności ?) od prowiantmistrzów (inspektorów zaopatrzenia)⁸⁷⁵.
7. Ku spožytani s P: hrabatem z Gassýna Commissarže naržženi.

⁸⁷³ Króla polskiego Władysława IV Wazy.

⁸⁷⁴ Franciszek Magnis hr. von Strassnitz posiadał majątki tylko na Morawach i w Czechach, dlatego wybrano Jana Welczka który miał go zastępować w zarządzaniu księstwami.

⁸⁷⁵ W składzie: Jan z Kotulina – wybierczy ziemski, Paweł Szeliha (Scheliha), ks. Jerzy Mateides – ku-szosz raciborski i Łukasz Saurma (Saurma ?).

Wyznaczeni komisarze do uzgodnienia (jego wynagrodzenia) z panem hr. z Gaszyna⁸⁷⁶.

8. P P: Commissarže Relatŷ Pocztu s Panam wŷbirczŷm zemskim oddalj.
Panowie komisarze z panem wybierczym ziemskim złożyli sprawozdanie z ze zbiórki podatków.
9. P: Frydřych Slewicz z Commissarstwj propussten a P: Waczlaw Pelka dosazen.
Pan Fryderyk Slewic (Schlewitz) zwolniony (z funkcji) komisarza, (na jego miejsce) wyznaczony pan Wacław Pelka.
10. Ku Aussussu Zemskemu dwie osoby przybrane.
Do Przedstawicielstwa sejmu (auszusu) dobrane dwie osoby⁸⁷⁷.
11. Pan Andržeg Celarŷ za obyŷatele przygat.
Pan Andrzej Cellari przyjęty za obywatela (inkolat)⁸⁷⁸.
12. Thomass Mikulass Petricŷ w Staw Rŷtirskŷ przygat.
Tomasz Mikołaj Petrycy przyjęty w stan rycerski⁸⁷⁹.
13. Nowŷ Sslechticz stareho Lehcze powazegiczŷ abv trestan bŷl.
Nowy szlachcic lekcewaŷący starego (szlachcica) powinien być karany.
14. Anlag profiantnŷ a m 65 portŷeti.
Obowŷzkowe dostawy od tysiąca 65 porcji⁸⁸⁰.
15. Zbirka a M: 10 th term: lucia.
Zbiórka (podatku ziemskiego) od tysiąca 10 talarów. Termin na św. Łucję (13.12.).

ZAWRŹENI SNIEMOWNE 82

Jakuoŷ za miłostiŷm przŷpsanim a poraučenim G: Kr: Mi: Pana, Pana nasseho Neŷmilostwegssŷho, urozeŷ a Statecznŷ Pan Jan Wlczek z Welkeho Dubenska na tomŷ Dubensku, Ornuntowicŷh a Nepasŷyczŷh ŷakŷ to Namestnik urŷadu Heŷtmanskeho Knizetstwi Oppolsk: a Rattiborskeho sniem obaczŷ na 25 den Junŷ tohoto bieŷŷyzyho 1647 Letta, do miasta Rattiborŷe rozepsal, gsau se pani Stawowe dotczenŷh Kniŷetstwi na mnoha wetssŷm dile poslaussnie zachowagicz sgeli, a nize psanŷm spuosebem ten sniem konali ...

UCHWAŁY SEJMOWE 82.

⁸⁷⁶ W składzie: Jan Bernard Praschma, ks. Andrzej Scodomius - proboszcz leśnicki, Stanisław Reiswicz i Jakub Olitorius.

⁸⁷⁷ Ze stanu panów Kaspra Colonnę na Toszku i Pyskowicach i ze stanu miejskiego Tobiasza Maja z Gliwic.

⁸⁷⁸ Andrzej Cellari z Prądnika k. Krakowa wylegitymował się nobilitacją warszawską z dnia 31.05.1646 r. i został przyjęty w stan rycerski.

⁸⁷⁹ Tomasz Mikołaj Petrycy wylegitymował się nobilitacją przez króla Władysława IV Wazę z dn. 14.10.1646 r. i aktem cesarskim.

⁸⁸⁰ Od wartości majątku na 1000 talarów 65 porcji chleba, mięsa i piwa, owsa 4 szefle l w. maki, siana 24 stogi, słomy 8 stóg.

Zgodnie z pisemnym poleceniem Jego Królewskiej Miłości Pana⁸⁸¹, pana naszego najmiłościwszego, urodzony pan Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska, na tymże Dębieńsku, Ornontowicach i Niepaszycach, jako namiestnik urzędu starosty księstw opolskiego i raciborskiego sejm powszechny na dzień 25 czerwca bieżącego 1647 roku, zwołał do miasta Raciborza, na który panowie stanowi tychże księstw w większości licznie się zjechali i zakończyli ten sejm niżej wymienionymi (uchwałami)...

1. Od Geho Kr: Mi: k Sniemu G: M: P: hrabie z Strażnicz za Legata Wyslan. *Jego Królewska Miłość wysłał do sejmu jako swojego posła Jego Miłość Pana hrabiego ze Strażnic (Strassnitz)*⁸⁸².
2. Z strany Utikagicznych se k Ge: Kr: Mi: a powrhnucz primam Instantiam. *W sprawie odwołujących się do Jego Królewskiej Miłości a pomijających pierwszą instancję.*
- (3). (Pomyłka numeracji)⁸⁸³ G: Kr: Mi: raczyła pro obsazeni tieh Knizetstwi dragunų swe poslatj. *Jego Królewska Miłość posłała dragonów (wojsko) do ochrony tych księstw.*
3. Strany vagirugicznych Trouppuw Pani obywatel pohotowi gsau. *W sprawie walęsających się band obywatel winni być w pogotowiu.*
4. Pan hrabia z Strażnicz skuteżne za Hejtmana dosazen. *Pan hrabia ze Strażnic ostatecznie zatwierdzony na starostę.*
5. Strany oddawani consignatų sskod pocżynenųch. *W sprawie oddawania (do kancelarii ziemskiej) wyliczeń szkód.*
6. Zbirki a M po 30 th: item 20 th: na dwa ruzne terminų. *Podatki od tysiąca po 30 oraz po 20 talarów w dwóch różnych terminach.*
7. (brak tytułu: *Petycja o zwolnienie stanu rycerskiego z płacenia podatków.*)

SNIEM OBECZNY 83

Leta Panie 1648. Jakuoż za milostiwým przýpsanim G: Kral: Mi: Pana, Pana nasseho Neýmilostiwegssýho, G: Mi: Pan Hejtmán Zemský techto Knížetstwi Oppol: a Rattib: sniem obecny na 8 den Januarý do miasta Oppole rozepsal, gsau se pani Stawowe dotčzenųch Knížetstwi na wetssým dile poslaussne zachowagicz sgeli, a nize psanųm spuosebom ten sniem konali ...

SEJM POWSZECHNY 83.

⁸⁸¹ Króla polskiego Władysława IV Wazy.

⁸⁸² Pełny tytuł hr. Strassnitz: Wysoko urodzony Pan, pan Franciszek Świętego Rzymskiego Cesarstwa Hrabia ze Strażnic, wolny pan z Magnis, Rycerz i Pan na Sokolnikach i Lessu, członek rady wojennej Jego Królewskiej i Cesarskiej Miłości, generał porucznik i marszałek polny, podkomorzy Margrabstwa Morawskiego, rzeczywisty komornik Jego Królewskiej Miłości, starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego.

⁸⁸³ Ponownie numer 2.

Roku Pańskiego 1648. Zgodnie z poleceniem Jego Królewskiej Miłości Pana, pana naszego najmiłościwszego, Jego Miłość pan starosta ziemski tych księstw opolskiego i raciborskiego, zwołał sejm powszechny na dzień 8 stycznia do miasta Opola, na który panowie stanowi w większości posłusznie zjechali i niżej wymienione podjęli uchwały...

1. P: Jan Wlczek za Cantzleže Zemskeho dosazen.
Pan Jan Welczek mianowany kanclerzem.
2. Ku Odebrani a oddani Cantzlerže Commissarže naržvzenj.
Wyznaczeni komisarze do przekazania kancelarii⁸⁸⁴.
3. Stranŷ Rokuw na swe dni nedossłŷch aby na tŷž den prŷŷ druhŷch Rokach w prŷed bez odnoweni poruczeni.
W sprawie roków (posiedzenia sądu) które nie odbyły się w oznaczonym czasie, aby bez zwłoki odbyły się w następnym terminie.
4. Kterŷj gsau k Snemu neposlussnj aby pokutowani byŷlj.
Którzy nie brali udziału w (posiedzeniu) sejmie powinni być ukarani. Listergeld s pokut P: Kraŷskim Heŷtmanum ostatek do Cassŷ Zemske. Panowie starostowie okręgowi (krajscy) koszty podróży (powinni wypłacić) z (zebranych) kar a resztę wpłacić do kasy ziemskiej.
5. Zbirka a M: 15 th:
Podatek (ziemski) od tysiąca po 15 talarów.
4 Stegi Sena 2 Stegi słamy po 8 th:
4 stogi siana, 2 stogi słomy po 8 talarów⁸⁸⁵.
Pokuta na restownikuw.
Kary dla zalegających z opłatami (dostawami).
6. P: Adam z Frankenberku z bratem swŷm a Streŷczyŷ wynizenŷ (w) Staw Panski prŷŷgat.
Pan Adam Frankenberg z bratem i stryjami wyniesiony do stanu panów⁸⁸⁶.

SNIEM OBECNŷ 84

Jakuoż za pilnau a duleŷŷtu potrzebu toho G: Mi: wŷsocze urozenŷ Pan Pan Frantz S-te Rŷŷm. Rŷŷsse Hrabie z Straŷnicz, Swobodnŷ Pan z Magni Rŷtirŷ Pan na Sokolnikach a Lessu G: Czŷs: Mi: Wogenska Radda, General Feld Marshall Leitenambt a Heŷtman Zemskŷ techto Kniŷetstwi Oppol: a Rattib: sniem obecny na 4 den Junŷ do mesta Oppole rozepsal, gsau se pani Stawowe dotczenŷch Kniŷetstwi poslaussne zachowagicz sgeli, a nize psanŷm spuosebom ten sniem konali ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se w Mestie Oppoli Letta 1648 die ut supra.

⁸⁸⁴ W składzie: Bernard z Zierotina, ks. dziekan opolski, Wacław Kaltenborn i burmistrz opolski.

⁸⁸⁵ Obowiązkowe dostawy do Opola.

⁸⁸⁶ Adam Frankenberg na Izbicku oraz nie wymienieni brat i stryjowie.

SEJM POWSZECHNY 84

Z powodu pilnej niżej wymienionej potrzeby⁸⁸⁷ Jego Miłość wysoko urodzony pan, pan Franciszek Świętej Rzymskiej Rzeszy hrabia⁸⁸⁸ ze Strażnicy, wolny pan z Magni, rycerz pan na Sokolnikach i Złaby, Jego Cesarskiej Miłości członek rady wojennej, General-porucznik, marszałek polny i starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego, zwołał na dzień 4 czerwca do miasta Opola sejm powszechny, na który panowie stanowi posłusznie zjechali i podjęli niżej wymienione uchwały...

(Na końcu tekstu:) Stało się w mieście Opolu roku 1648, dnia jak wyżej.

1. Wladislaus 4 Kral Polski z toho Swieta smrti zssel.
*Władysław IV król polski z tego świata śmiertelnie zszedł.
Musiki zakazane a gine rozpustilostj.
Muzyka i inne zabawy zakazane (żałoba).*
2. Roki Zemske do 6 Nedel po odlozene.
Zjazdy ziemskie (sądy) odłożona na 6 tygodni.
3. Na zaplaczeni tech penez ktore Ge: Mi: P: Hejtmán k duleżyte potrzebie dczeleý zemi propugczył anlag a M 20 th: na dwa terminy.
Na zwrot pieniędzy które Jego Miłość pan starosta wydał na słuszne potrzeby całej ziemi, podatek od tysiąca po 20 talarów w dwóch terminach.
4. Neposlusni wneodwozowani sne powinnostj magj do Arrestu bratj bytj.
*Statek do Sequestru wzan.
Nieposłuszni nie mający uregulowanych (zobowiązań) powinni być aresztowani a majątek zajęty.*

SNIEM OBECZNÝ 85

Leta Pane 1649, dnie 11 Augusti, za rozepsanim na Milostiwe porauczeni G: Czy: Mi: Pana Nasseho Neýmilostwegssýho, od urozeneho a Stateczneho Rýtirže Pana Jana Wlcžka z Welkeho Dubenska na tomž Dubensku, Ormuntowicýh a Neposýczých Kanczlerže a Mistoderżytele aurządu Hejtmanskeho Knizetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho sniemu obecnego do miasta Oppoli, gsau se pani Stawowe społeczne Sgeli ...

SEJM POWSZECHNY 85

Roku Pańskiego 1649, dnia 11 sierpnia, na polecenie Jego Cesarskiej Miłości, pana naszego najmiłościwszego, urodzony rycerz, pan Jan Welczek z Wielkiego Dębieńska, na tymże Dębieńsku, Ornontowicach i Niepaszycach, kanclerz i zarządzający urzędem starosty księstw opolskiego i raciborskiego, zwołał sejm powszechny do miasta Opola, na którym panowie stanowi wspólnie zjechali...

⁸⁸⁷ Śmierć pana zastawnego księstw króla polskiego Władysława IV Wazy.

⁸⁸⁸ Tzn. Reichsgraf.

1. Tyte Knižetstwj G: R: C: Mi: G: Kni: Mi: Karlowj Ferdinandowi Kralewiczŷ Polskemu a Sswedskemu postaupitj racžŷla.
Księstwa te Jego Rzymska Cesarska Miłość odstąpiła Jego Książęcej Miłości Karolowi Ferdynandowi królewiczowi polskiemu i szwedzkiemu.
2. Pan hrabie z Gassŷna za Heŷtmana Zemskeho.
Pan hrabia z Gaszyna (mianowany)starostą ziemskim.
3. P: Jan Wlczek za Cantzlerže Zemskeho dosazenŷ.
Pan Jan Welczek mianowany kanclerzem ziemskim.
4. O zbiehlŷch a utikagiczvw poddanŷch.
O zbiegłych i uciekających poddanych.
Zbiehowie nemagj od nikoho na grunth bez wŷhostniho listu prŷŷgimani bŷtj.
Bez dokumentu zwolnienia (z poddaństwa) zbiegowie nie mogą być przez nikogo przyjmowani (osadzani).
Pokuta na pomocnikj a przewoznikj tŷch poddanŷch a zbehuw 20 dukatuw ulozena.
Kara 20 dukatów (ma być) nałożona na pomocników i przewoźników zbiegłych poddanych.
5. Zlocžŷnczŷ magj na gross Zemski traczeni bŷti a to Snesseni gen do 3 Lett trwatj ma.
Zbrodniarze traceni mają być na koszt ziemski (urzędu ziemskiego), uchwała ta obowiązuje do trzech lat.
6. P: Jarosslaw Stržela z auržadu Pisarže Zemskeho propussten.
Pan Jarosław Strzela zwolniony z urzędu pisarza ziemskiego.
7. Anlag a M po 13 th na termin S-te Michaelii.
Podatek (ziemski) od tysiąca po 13 talarów na termin św. Michała (29.09.).

SNIEM OBECŽNŷ 86

Leta Panie 1650. Jakuož za Milostiwŷm Powolenim G: Kn: Mi: Pana Pana nasseho Neŷmilostiwegssŷho, dle skončzeni przedessleho Sniemu kterŷ držan bŷl w mestie Oppoli minuleho 1649 Letta 11 dnie Augusti G: Mi: Pan Heŷtman Zemskŷ tech to Knižetstwi Oppolskeho a Rattiborskeho Sniem obecznŷ na 24 den January do miasta Oppole rozepsal, gsau se pani Stawowe dotčzenŷch Knižetstwi na wetssŷm dile poslaussne zachowagicz sgeli, a nize psanŷm spuosebem ten sniem konali ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se przy Snemie obecnim w Miestie Oppoli dne 5 February A-o 1650.

SEJM POWSZECHNY 86

Roku Pańskiego 1650, za miłościwym zezwoleniem Jego Książęcej Miłości, pana naszego najmiłościwszego dla zakończenia poprzedniego sejmu który zaczął się w mieście Opolu poprzedniego 1649 roku 11 sierpnia, Jego Miłość

pan starosta ziemski tych księstw opolskiego i raciborskiego zwołał sejm powszechny na 24 dnia (miesiąca) stycznia (1650 r.) do miasta Opola, na który panowie stanowi wspomnianych księstw w większości posłusznie zjechali i podjęli poniższe uchwały...

(Na końcu tekstu:) Stało się na sejmie powszechnym w mieście Opolu (zakończonym) dnia 5 lutego roku 1650.

1. Wyęgezdz P: obywateli proti G: K: Mi:.

*Wyjazd panów obywateli naprzeciw Jego Księżęcej Miłości*⁸⁸⁹.

Kragowe k wyęgezdzu narżżżeni aż do hranicze Polske a prowazeni az do hranicze Nyske.

*Wyznaczone (delegacje) okręgów od granicy z Polską i prowadzenie (asystowanie) aż do granicy (księstwa) nyskiej*⁸⁹⁰.

P: Jan Wlczek na witani uczżynitj.

Pan Jan Welczek powita (wygłosi mowę powitalną).

2. P: Jan z Kotulina z Pocztu swżych quitowanż.

Pan Jan z Kotulina (wybierczy) rozliczony z (zebranych) podatków.

3. Commissarże narżżżeni ku odebrani pocztu za 3 mesżycz od P: Frydżrycha Slewicze.

*Wyznaczeni komisarze do odebrania (zebranych) podatków za trzy miesiące od pana Fryderyka Slewica (Schlewitz)*⁸⁹¹.

4. Commisjarże ku odebrani pocztu od pana Waczlawa Kaldenborna wżbircżżyho Zemskeho narżżżeni.

*Wyznaczeni komisarze do odebrania (zebranych) podatków od pana Wacława Kaltenborna wybierczego ziemskiego*⁸⁹².

5. Pocztż Commissarske P: Waczlawa ml. Pelki a P: Adama Larżsse ratificirowane z nich qutirowane.

(Zebrane) podatki komnisarskie (od) pana Wacława młodszego Pelki i pana Adama Larysza zatwierdzone i rozliczone.

6. Z Pocztu Nebo: Pana Joachżma Skala magi Restantnicżż wżnagdeni bżti a gehu Piszarz ma nahradu pocżet Uczżyniti.

Z podatków (zebranych przez) zmarłego Joachima Skala, jego ówczesny pisarz ma sporządzić za oddzielnym wynagrodzeniem, listę zaległych podatników.

7. P: Commissarże neb osoby w Kragich narżżżżene ku wżkonani iustificatie.

⁸⁸⁹ Na granice księstw na powitanie księcia Karola Ferdynanda Wazy biskupa wrocławskiego jako pana zastwnego księstw opolskiego i raciborskiego.

⁸⁹⁰ Szlachta okręgów: opolskiego, niemodlińskiego, bialskiego, prudnickiego, toszeckiego, gliwickiego, oleskiego i lublinieckiego – aż do Koźła; szlachta okręgów: raciborskiego, głogówckiego, kozielskiego, strzeleckiego i sławickiego – od Koźła do granicy księstwa biskupiego.

⁸⁹¹ Komisarze: Jan z Kotulina, ks. Andrzej Gorzycki – dziekan opolski, Wacław Kaltenborn – wybierczy ziemski, i Jakub Olitorius.

⁸⁹² Komisarze: Jan z Kotulina, ks. Andrzej Scodomius – kustosz raciborski, Stanisław Reiszewitz, Wacław młodszego Pelka i Jakub Olitorius.

Panowie komisarze lub osoby w okręgach wyznaczone do egzekucji (zaległego podatku).

Iustificatŷ magj na schwaleni prŷŷ prwssŷch Rokach neb Saudach podawane bŷtj.

Egzekucja mają być ogłoszone na pierwszych rokach lub sądach.

Kdo nema cŷym ginŷymi gen Statkem platiti ma na to prŷŷsahu wŷkonatj.

Kto niema czym innym płacić jedynie majątkiem, ma złożyć przysięgę (ŷe zapłaci po zbiorach).

Listergeld PP: Commissarŷum na den 3 th.

Koszty podróŷy panów komisarz – 3 talary dziennie.

8. *O danj uwazskuw za prwssŷm poruczeniem.*

O obciŷŷeniu (majątku za długi) za pierwszym poleceniem.

Ten kterŷ uwazek dopusti a skraczeni swe bŷti widi ma sobie Roku wŷzadatj.

Ten który obciŷŷony majątek przejął (wierzyciel) a (dług) został spłacony może jeszcze przez rok go używać⁸⁹³.

9. *Roki gednucz polozene magj prŷŷ swŷch dnech odnowani pozustawane bŷtj.*

Roki (posiedzenia sądu) powinny odbywać się w ustalonych terminach.

10. *10 hrŷŷwen pokutŷ kdo k roku nestawa a strane sskodŷ ŷ utratŷ nahraditj powinien.*

Kto (na wezwanie) nie stanie przez sądem (powinien zapłacić) 10 grzywien kary oraz pokryć wszystkie koszty drugiej stron.

Kdoby gsau po druhe obeslan nestanul 20 a po trŷeti 30 hrŷŷwni na posledŷ skersch mladssse wŷzderŷan bŷtj.

Kto po drugim wezwaniu nie stanie (przed sądem) płaci 20 a po trzecim 30 grzywien i na koniec przez woŷnych powinien być doprowadzony.

Listy od urŷadu a ginŷych obywateli magi prŷŷygimane bŷti sub poena 10 Marcarum.

Pisma urŷędowe i od innych obywateli muszą być przyjmowane pod karą 10 grzywien.

Pokuta na toho kterŷ zumŷslne a nepotrzebne koho k slŷssenŷ potahuge a nani neprzede.

Kara na tego który celowo i ŷwiadomie jako ŷwiadek nie stawia się (w sądzie).

11. *Kdo za prwssŷm poruczeniem w 6 Nedelich prŷeslŷsseni nezada na teho Executŷ ma prŷŷssena bŷtj.*

Kto za pierwszym wezwaniem w ciagu 6 tygodni nie stawia się na przesłuchanie (do urŷędu) ten ma być pod przymusem doprowadzony.

12. *Z strany Mŷtta, Czla, wolnŷch Trhuw a Cŷapek wŷwiessowani.*

⁸⁹³ Jeŷeli poprzedni właściciel spłacił dług, to wierzyciel, który go przejął, może jeszcze przez rok go posiadać.

- W sprawie (pobierania) myta, cla, wolnego targu i czapek wywieszanie*⁸⁹⁴.
Abŷ swobodne trhy byŷy a tiem przekaŷka cŷynena byti nema.
Targi majŷ byŷ wolne i nie moŷna stosowaŷ tego rodzaju przeszkod.
13. O Rŷemeslniczŷch aby se w prodawani dila sweho krŷestianskŷ obchodilŷ.
*O rzemieŷlnikach aby sprzedajŷc swoje wyroby zachowywali siŷ po chrzeŷcijaŷsku*⁸⁹⁵.
14. Executige na restantniki bernie a Contributy se pozustawuge tolkŷ strany biergeltid a accissuw.
Egzekucja dŷuŷnikow bernie i pobieranie rawnieŷ podatku piwnego i akcyzy.
 Restantincŷ magj od PP: Kraŷskich Heŷtmanuw do Kraŷskich Miest citirowani bytiŷ.
Dŷuŷnicy (bernie) majŷ byŷ wzywani przez starostow okrgowych do miast okrgowych.
 Arest na Restantnikj.
Areszt dla dŷuŷnikow (bernie).
 Mladssŷch po ne posŷlati.
Posŷlaŷ po nich woŷnych.
 Panum Kraŷskim Heŷtmanum Listergeld na den 3 th.
Panom starostom okrgow koszy na dzieŷ 3 talary.
15. Z strany penez Pernssteinskŷch.
W sprawie pieniedzy (dŷugu) Persteina (cd)
16. (Bez tytuŷu:) Komisarze wyznaczeni do rozliczenia zebranych podatkow przez Fryderyka Slewica (Schlewitz)⁸⁹⁶.
17. Ku aussussu prŷŷbrani ze dwu Stanuw.
*Do auszusu dobrane 2 osoby*⁸⁹⁷.
18. Strany Swiedkuw brani z Koruny Polskeŷ.
W sprawie ŷwiadkow powoŷywanych z Korony Polskiej.
19. Ma se kaŷdŷ w Memorialu wlastnu ruku podepsati a neb psati neumeguz se gne dozadati ŷ dattum postawitiŷ.
W pismach (podaniach do urŷedu) kaŷdy musi siŷ wlasnorŷcznie podpisaŷ a ci ktorzy pisaŷ nie umiejŷ, muszŷ innych proŷiŷ (by podpisali w ich imieniu) i postawili datŷ.
20. O deputaczi prawu a mistrŷi poprawnemu.
*O delegatach sŷdu (ŷŷdziowie ŷledczy) i kacie*⁸⁹⁸.
21. Anlag obilny na terminŷ masopustni od Rŷi Geŷmenez a Owssa.

⁸⁹⁴ Czapek (kapeluszy) wywieszanie na znak nielegalnego posiadania monopolu skupu od ludnoŷci wiejskiej.

⁸⁹⁵ Nie ŷadali ze szkodaŷ biednych ludzi zbyt wysokich cen. Dotyczy to szewcwow, kuŷnierzy, masarzy, piekarzy i sukiennikow.

⁸⁹⁶ Komisarze: Jarosŷlaw Strzela, Waŷlaw mŷ. Pelka, i Waŷlaw st. Twardawa.

⁸⁹⁷ Ze stanu duchownego – ks. Andrŷej opat z Rud, ze stanu miejskiego – Jana Gajdowskiego z Prudnika.

⁸⁹⁸ Uchwaŷa w sprawie wynagrodzenia dla ŷŷdziow ŷledczych i kata wyroku w Opolu w dniu 18.10.1627 r.

*Kontyngenty (obowiązkowe dostawy) żywności: żyta, jęczmienia i owsa w terminie mięsopustu*⁸⁹⁹.

22. Bernie a m 27 Th. na termin Stržeda postj.

Bernie od tysiąca 27 talarów na termin środy Popielcowej.

23. NOTULA PRŽŸSAHŸ.

*TEKST PRŽYSIĘGI*⁹⁰⁰.

SNIEM OBECŽNŸ 87

Jakuož za duležytau potrzebu Zemie, wysocze urožený Pan, Pan Melchior Ferdinandt S-te Rž: RžŸ: hrabie z Gassyna a Heytman ZemskŸ tiech to Knizetstwi Oppol: a Rattib: (titul) sniem obecny na 28 den mesyčze Novembris, do mesta Rattiborže rozepsal, gsau se pani Stawowe dotčzenŸch Knizetstwi poslaussnie zachowagicz sgeli, a nize psanŸm spuosebom tŸn sniem konali ...

SEJM POWSZECHNY 87

Z powodu waŸnej potrzeby ziemi (księstw), wysoko urodzony pan, pan Melchior Ferdynand świętej Rzeszy Rzymskiej hrabia z Gaszyna i starosta ziemski tych księstw opolskiego i raciborskiego (etc.) sejm powszechny zwołał na 28 dnia miesiaca listopada (1650 r.) do miasta Raciborza, gdzie panowie stanowi wymienionych księstw posłusznie się zjechali i (uchwalili) poniŸsze (sprawy)...

1. Pani Comissarže naržŸzeni k Snemu.

*Wyznaczeni panowie komisarze do sejmu (wrocławskiego)*⁹⁰¹.

2. StranŸ AppellatŸ.

W sprawie apelacji.

3. K pokazowani PrivilegŸ na warzeni Pivne a na KrcžmŸ wystawowani prząd naržŸženŸmi PP: Commissaržmi, Comissaže naržŸzeno.

*Wyznaczono komisarzy do kontroli przywilejów na warzenie i sprzedaŸ piwa w karczmach*⁹⁰².

Privilegium Knizete Hanusse a confirmatŸ Ferdinanda Prwniho CzŸsarže RžŸmakeho.

*Przywilej księcia Janusza i zatwierdzenie (przez) cesarza rzymskiego Ferdynanda I*⁹⁰³.

4. O zacžŸnagiczŸch handli a čžŸneni wystržnosti pržŸ weselich a ginŸch zhromazdeni.

⁸⁹⁹ Mięsopust – czas między BoŸym Narodzeniem a Popielcem, karnawał.

⁹⁰⁰ Tekst przysięgi dłuŸników podatkowych.

⁹⁰¹ Jana Bernarda Praschmę wolnego pana z Bilkova na Rybniku, Górnych i Dolnych Świerklanach i Sławikowie – sędziego ziemskiego księstw opolskiego i raciborskiego oraz Kaspra Colonnę wolnego pana z Falzu na Toszku i Pyskowicach.

⁹⁰² Komisarze: Fryderyk Slewicz (Schlewitz) na wójtostwie w Leśnicy oraz Wacław Kaltenborn ze Stachowa na Rozkochowie i Rozwadzy.

⁹⁰³ Przedstawienie na sejmie wrocławskim jako podstawy prawa księstw opolskiego i raciborskiego.

O wywołujących awantury i zamieszanie na weselach i innych zgromadzeniach.

5. Ratione alterii tanti.

W sprawie (wysłuchania) drugiej strony.

6. O posyłani mladssých po debitorý do Arrestu.

O doprowadzeniu dłużników do aresztu przez woźnych sądowych⁹⁰⁴.

Creditor mlad. ma platiti.

Wierzyciel ma płacić (koszta) woźnych.

7. Wywýssowani Klobukuw.

Wywieszanie kapeluszy⁹⁰⁵.

Trhý swobodne magj propussteni býťj bez překažkj cžýneni.

Targi (w miastach) mają być wolne, bez żadnych przeszkód.

8. Z stranuw a Depositirowani penez na Rathauz ma każde (?)rta w recognitý Specificirowana býti.

W sprawie składania depozytów pieniężnych na ratuszu każda strona ma otrzymać pokwitowanie⁹⁰⁶.

9. O Deputatu Prawa a Mistrzi poprawnieni.

O wykonywaniu prawa i kacie⁹⁰⁷.

10. Bernie a m 15 th. Termin Hromnicz.

Berne od tysiąca 15 talarów. Termin na MB Gromniczną (2.02.).

SNIEMOWE ZAWRŻENI 88

Jakuož za spolecznu domlauwu wssech Panuw Stawuw tiechto Knizetstwi na předeslým Snemie w mestie Rattiborži drženým nektere puncta na dnes dath. poodložene gsau za rozepsanim wýsoczce urozeneho Pana, Pana Melchiora Ferdinanda S-te Rž. Ržýsse. hrabie z Gassýna, a Pana Heýtmana Zemskeho Knížetstwi techto (titul), pani Stawowe k tomu Deputirowani se poslaussne zachowagicz sgeli, a nize psaným spuosebem ten sniem konali ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se przy Sneme držaným w Mestie Oppoli 16 Januárý An. 1651.

UCHWAŁY SEJMOWE 88

Jako že panowie stanowi tych księstw na poprzednim sejmie w mieście Raciborzu wspólnie ustalili, że niektóre sprawy porządku dziennego zostaną odłożone (na później, na zwołany przez wysoko urodzonego pana, pana Melchiora Ferdynanda Świętej Rzymskiej Rzeszy hrabiego z Gaszyna a pana starosty ziemskiego tych księstw (etc.), panowie stanowi do tego delegowani posłusznie się zjechali i niżej zapisane podjęli uchwały...

(Na końcu tekstu:) Stało się na sejmie w mieście Opolu 16. stycznia roku 1651.

⁹⁰⁴ Nie wiadomo co rozumiano przez to określenie, woźnych?

⁹⁰⁵ Monopol skupu. Chodzi tu o bezprawny zakaz w miastach sprzedaży żywności przez ludność wiejską.

⁹⁰⁶ Umowa o odsetkach.

⁹⁰⁷ Sprawa wynagrodzenia kata i jego pomocników.

1. Stranywa(?) Appellatý.
W sprawie apelacji.
2. Zadost na G: W: O: K: Mi: zebý swe powolani datj raczyła aby Saudý Zemske do trzech Lett po trzý týhodnie na czas zwýczegný: wssak bez sskody Zržýzeni Zemskemu: derzene býly.
Zgodnie z życzeniem Jego Wysokości (Wielebności) Oświeconego Księcia Miłościwego⁹⁰⁸ żeby pozwolić raczył aby sądy ziemskie przez trzy lata (odbywały się) przez trzy tygodnie w dotychczasowych terminach, jednak zgodnie ze statutem ziemskim.
3. Zapržýpsenim Komorý Slezske nema Jacob Olitoriusi accisu od toho Piwa který se na lid Wogenski dawa pržýgimajtj.
Decyzją kamery śląskiej Jakub Olitorius nie musi płacić akcyzy od piwa które daje (sprzedaje ?) wojsku.
4. Za dni Swateczne Robota zakazana, pokuty deset hržýwen in fiscum propada ten který przekazan bude.
W dni świąteczne praca zabroniona pod karą 10 grzywien przekazanych fiskusowi⁹⁰⁹.

SNIEMOWE ZAWRŽENI 89

Jakuož Wysocze Urozený Pan, Pan Melchior Ferdinandt S-te Ržý: Ržýsse hrabie z Gassýna a Heýtman Zemský tiech to Knizetstwi Oppol: a Rattib:, (titul) strany nekterých punctuw pržý předesslým snieme w mestie Oppoli deržaným předložených Snem na 24 den mesýcze Aprilis gest rozepsal, gsau pani Stawowe k tomu Deputirowani se poslaussnie zachowagicz sgeli, a nize psaným spuosobem ten sniem konali ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se w Miestie Oppoli przy Snemie drženým 29 Aprilis Ao 1651.

UCHWAŁY SEJMOWE 89

Wysoko urodzony pan, pan Melchior Ferdynand Świętej Rzymskiej Rzeszy hrabia z Gaszyna a starosta ziemski tych księstw opolskiego i raciborskiego (etc.) w sprawie niektórych punktów odłożonych na poprzednim sejmie odbytym w mieście Opolu, zwołał sejm na dzień 24. miesiąca kwietnia, panowie stanowi na niego wydelegowani posłusznie się zjechali poniższe sprawy uchwalili...

(Na końcu tekstu:) Stało się w mieście Opolu na sejmie zamkniętym 29 kwietnia roku 1651.

1. Z strany Appellatý.
W sprawie apelacji.
2. Donativa Ge: Mi: Czý: k Weseli.
Prezenty na wesele Jego Cesarskiej Miłości.

⁹⁰⁸ Karola Ferdynanda Wazy biskupa wrocławskiego.

⁹⁰⁹ Dotyczy to również pracy urzędów.

3. Anlag obilný Rži, Yacžmene a Owssa.
(Obowiązkowe dostawy) żywności: żyta, jęczmienia i owsa.
4. Strany diedicžneý Traditý.
W sprawie dziedziczenia długów.
5. Termin diedicžneý Traditý do 3 lett 18 Nediel prodłužený.
Termin dziedziczenia długów przedłużony do 3 lat i 18 tygodni.
6. Strany počtu Pana Slewicze.
W sprawie podatków (zebranych przez) pana Slewica (Schlewitz).
7. Strany zdrazegicžých Poddaných nad swau wrchnostj.
W sprawie poddanych zdradzających swoich panów⁹¹⁰.
8. Deputat Prawu.
Wynagrodzenie (za wykonanie) prawa⁹¹¹.
9. Anlag a Mille 12 th. na S-tý Vit.
Zbiórka (podatku) od tysiąca 12 talarów na św. Wita (15.06.).

ZAWRZENI SNIEMOWE 90

Jakuož za Milostiwu Wuoli a rozepsani skrz Patenta G: W: O: K: Mi: Pana, Pana nasseho Neýmilostiwegsýho sniem obaczny na 26 den minuleho mesýcze Augusti do mesta Oppoli rozepsan, gsau se pani Stawowe dotčených Knižetstwi na mnoha wetssým dile, poslaussnie zachowagicz sgeli, a nize psaným spuسوبem ten sniem zacznucz wssakz musegicz se pro welike postrachý strany Nepržýtele wsseho kržestianstwi rozgeti, sgedaucz se zase zde w mestie Kozli konali ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se w Mestie Kozli pržý Snemie Zemskim 13 Septemb. Ao 1652.

UCHWAŁY SEJMOWE 90

Zgodnie z wolą i poleceniem pisemnym Jego Wysokości (Wielebności) Oświeconego Księcia Miłościwego Pana, pana naszego najmiłościwszego, zwołany został do Opola na dzień 26 poprzedniego miesiąca sierpnia, na który większość panów stanowych licznie przybyła i sejm ten zaczęła, jednak z powodu wielkiego zagrożenia ze strony nieprzyjaciół całego chrześcijaństwa, rozjechali się i ponownie w mieście Koźlu obradowali...

(na końcu tekstu:) Stało się w mieście Koźlu na sejmie ziemskim 13 września roku 1652.

1. P: hrabie z Gassýna z auržadu Heýtmanskeho propussten.
Pan hrabia z Gaszyna zwolniony z urzędu starosty.
2. P: hrabie z Hoditz za Heýtmana Zemskiego dosazený.
Pan hrabia z Hoditz powołany na starostę ziemskiego⁹¹².
3. Odluznicých.

⁹¹⁰ Ucieczki chłopów, opuszczone gospodarstwa i pola.

⁹¹¹ Dokładny cennik za rodzaje tortur i wykonanie kary śmierci.

O dłużnikach.

4. Strany 6 Letního Moratorium.
W sprawie 6-letniego moratorium⁹¹³.
5. Poselstwi do G-o W: O: K: Mil:
Poselstwo do Jego Wysokości (Wielebności) Oświeconego Księcia Miłościwego⁹¹⁴.
6. Strany Paliczuw.
W sprawie podpalaczy.
7. O Resstantnikach Birniowých.
O dłużnikach bernie.
8. Za quitirowani od Prazdných Conssignatý nema se nicz dawati.
Za wystawienie potwierdzenia (odbioru akcyzy) nie wolno płacić.
9. Strany pocztu Pana Sslewicze.
W sprawie zebranych podatków przez pana Szlewica (cd.).
10. Zlocžynczy na zemski gross utrazeni byti magi do 3 lett.
Przez trzy lata koszty stracenia przestępców będzie ponosił urząd ziemski.
11. Appellatý od Creminalneho Processu zastawena.
Apelacja od kryminalnego procesu zabroniona.
Strany osazowani prawa zlocžynczum.
W sprawie uwięzienia zbrodniarzy.
12. P: Frantz Wirzyk mezy Staw Rýtierski przygat.
Pan Franciszek Wirsing przyjęty w stan rycerski⁹¹⁵.
13. Pan Augustyn Dluhoss rżeczeny Raczek mezy Staw Rýtirsky przygat.
Pan Augustyn Długosz zwany Raczek przyjęty w stan rycerski⁹¹⁶.
14. Anlag a Mille 20 th. na termin S. Hawla.
Zbiórka (podatku ziemskiego) od tysiąca 20 talarów na termin św. Gawła (16.10.).

ZAWRŻENI SNIEMOWNE 91

Jakuož za Milostiwým přžypsaním poručením G: W: O: K: Mi: Pana, Pana Nasseho Nežmilostiwgssýho na ponizenu wznessenu prozbu (titul), Pana Heýtmana Zemskeho Knizetstwi tiechto a Panuw Saudczuw Zemskich, wysocze urozený Pan Pan Giržý Maximilian hrabie z Hoditz, Pan na Henerssdorfu, Johannsthallu, Rosswaldu, Hertwigswaldu, Bilewodie a Jakubssdorffu G: Rž: Czý: tež G: W: O: Ar: Kniž: Mi: Karla Ferdinanda

⁹¹² Jerzy Maksymilian hr. von Hoditz głównie majątki posiadał na Morawach i w ks. opawskim. Rezydował w Prudniku.

⁹¹³ Niektórzy ze szlachty zwrócili się bezpośrednio do cesarza o przedłużenie o dalsze 6 lat moratorium jednak w uchwale nie podaje się czego ma ono dotyczyć (podatki ?, sprawy religii?).

⁹¹⁴ W składzie: Kasper Colonna, oraz Filip i Mikołaj Rauthen.

⁹¹⁵ Wirsing – nobilitowani mieszczenie zgorzeleccy, w XVI i XVII w. posiadający majątki również w okolicy Prudnika gdzie posiadali kopalnie. Franciszek Wirsing był właścicielem Piorumkowic i Łan k. Prudnika oraz Wydwrowic k. Niemodlina.

⁹¹⁶ Długosz (Długosch) – górnośląska szlachta z okolic Gliwic, w XVII w. dzieliła się na dwie linie: Długoszów i Raczków.

Arczy Knizete Rakausskeho yakž to take G: W: O: K: Mi: Karla Ferdinanda Polskeho a Sswedskeho Kralewicze Radda a Heýťman Zemský Knizetstwi Oppol: a Rattib:, sniem obe: na 24 den mesýcze septembris 1653 Letta do mesta Oppole rozepsal, gsau se pani Stawowe dotčených Knižetstwi ne mnoha wetssým dile poslaussne zachowagicz sgeli, a nize psaným spuosebom ten sniem ze slussných a wazných přýčžyn odložýwsse skerz obzwlasťne Deputirowane zde w mesti Prudniku dule pssaneho dattum dokončyli ...
(Na koncu tekstu:) Stalo se w Mestie Prudniku przy sgezdie Panuw Stawuw die 13. Januáry Ao 1654.

UCHWAŁY SEJMOWE 91.

Zgodnie z pisemnym poleceniam Jego Wysokości Oświeconego Księcia Miłościwego Pana, pana naszego najmiłościwszego na uniżoną prośbę pana starosty ziemskiego i panów sędziów ziemskich tych księstw, wysoko urodzony pan, pan Jerzy Maksymilian hrabia z Hoditz pan na Jindřichowie, Janowie, Rudolticach, Doboszowicach, Bilej Vodie i Jakubowicach, członek rady Jego Rzymskiej Cesarskiej oraz Jego Wysokości Oświeconego Arcyksięcia Miłościwego Karola Ferdynanda arcyksięcia austriackiego a także Jego Wysokości Oświeconego Księcia Miłościwego Karola Ferdynanda królewicza polskiego i szwedzkiego, starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego zwołał sejm powszechny do miasta Opola na dzień 24 miesiąca września 1653 roku, na który w większości posłusznie zjechali się panowie stanowi i wskutek niżej wymienionych ważnych przyczyn odłożyli, lecz natychmiast deputowani w mieście Prudniku w terminie niżej wymienionym (obrad) dokończyli...

(Na koncu tekstu:) Stało się w mieście Prudniku na zjeździe panów stanowych dnia 13 stycznia roku 1654.

1. G: W: O: K: Mi: Commissarže ku Snemu Deputirowani Pan Stanisław Kobirżyzki a Pan Jan Wlczek Kanzl: Zemský.
Jego Wysokość Oświeconego Księcia Miłościwego komisarze delegowani do sejmu: pan Stanisław Kobierzycki, pan Jan Welczek kanclerz ziemski⁹¹⁷.
2. Pani Saudczy Zemssti by P: Heýťmana nemog nicžehož raditj, to gest o Sniemu derženi.
Panowie sędziowie ziemscy (skarżą) aby pan starosta nie mógł sam decydować o zwołaniu sejmu⁹¹⁸.
3. Schužki, conventicle a collecty privatne bez consensu G: W: O: Ks: Mi: ýak w Religy tak w desýťtinech býti nemagj.

⁹¹⁷ Stanisław Kobierzycki i Jan Welczek jako przedstawiciele pana zastawnego księstw opolskiego i raciborskiego księcia Karola Ferdynanda Wazy biskupa wrocławskiego.

⁹¹⁸ Skarga sędziów na starostę ziemskiego. Powołują się na „Zrzizeni” k. 7, art. 1.

*Spotkania, narady i zbiórki prywatne bez zgody Jego Wysokości Oświeconego Księcia Miłościwego są zakazane zarówno w sprawach religijnych jak i dziesięcin*⁹¹⁹.

4. Kdo wczem kolj bud duchownich a neb giných sprawach obraczem gest ma swe sprawy a privilegia G: W: O: K: Mi: pokazatj.
Kto w czymkolwiek albo w sprawach duchownych albo innych zajmuje inne stanowisko (jest innej wiary) musi pokazać na to zezwolenie Jego Wysokości Oświeconego Księcia Miłościwego.
5. Zadost Stawuw zebŷ przy swých nadanich a prawach pozustaweni bylj take od zdegsŷho do czyžŷha Prawa Citirowani nebylj.
*Stany mają pozostać przy swoich przywilejach (a ich członkowie) nie mogą być przenoszani od obecnego do cudzego prawa*⁹²⁰.
6. P: Heŷtmann a Pani Saudczy magi do Saudnicze o wchodie Sluncze hoditi sprawy Saudzti, a popoletni do weczera Sauditj.
*Pan starosta i panowie sędziowie do sądu (pomieszczeń sądowych) przyjsz o wschodzie słońca i sądzić po południu aż do wieczora*⁹²¹.
Roki pod Saudy nikomu składane byti nemagi ani Aussuss rozepsany.
*W okresie posiedzeń sądu nie wolno organizować żadnych zjazdów (roków) ani przedstawicielstwa sejmu (auszusu)*⁹²².
Sprawy absŷdem k saudu pokazane na Rauczeni magi rejestrowane byti.
Poręczenia za zwolnionych sądu muszą być rejestrowane.
7. Roki každo 6 Nedel magi deržany byti na den 30 Rokuw składati.
Zjazdy (tu sądy) każdy 6 tygodni mają trwać i dziennie rozpatrywać 30 spraw.
8. Kdo se do rozsudku gsa sprawedliwie dluzen odwoluge nema slyssan byti niberž Executio na upusstena.
Kto prawnie skazany za dług (od wyroku) odwołuje się do rozsądku (do księcia) najpierw musi wyrok wykonać (spłacić dług) a później sprawa może być rozpatrzona.
9. Procuratorowie nemag gedneŷ sprawy dwakrot opatrovatj.
Prokuratorzy nie mogą jednej sprawy dwukrotnie rozpatrywać.
10. Zadost aby Appellaty ze sprawa absŷdem k Saudu pokazana a decret neucžŷnen pržŷgata nebywala.
Odwołanie od wyroku w sprawie zwolnienia nie może być przyjęte jeżeli wyrok nie został wykonany.
11. Do poruczenstwi aby žaden pržŷnuczewan nebyl.
Do poręczenia nie może nikt być przymuszany.
12. Vidimy privilegium Knizete Hanusse G: W: O: K: M-sti poslan.

⁹¹⁹ Dotyczy nielegalnych spotkań zwolenników wyznań ewangelickich.

⁹²⁰ Nie można stosować wobec stanów innych praw niezgodnych z obecnymi przywilejami.

⁹²¹ Powtórzenie za „Zrzizieniem”.

⁹²² Nawet zakazane prywatne zjazdy.

Kopia (widymat) przywileju księcia Janusza posłana (do) Jego Wysokości Oświeconego Księcia Miłościwego.

13. Strany desatkuw duchownym.

W sprawie dziesięcin duchownych.

14. Osoby k odebrani ucztu od wybirczych Zemskich pozanechan na mistu Nebo: Pana Jana z Kotulina, P: Prazma.

Osoby (wyznaczone) do odebrania pozostałych rozliczeń od wybierczych ziemskich na miejscu zmarłego pana Jana z Kotulina, pan (Bernard) Praschma.

15. Kdo berni a zasedlosti ze Statku niesprawuge ma Taxirowany a odprodany być.

Kto bernie nie płaci i ma zaległości (temu) majątek powinien być wyceniony i sprzedany.

16. Zbiehlým poddaným dostanucz geý mucz każdy tomu prawo osaditj datj.

Zbiegłych (a złapanych) poddanych można z powrotem osadzić na ziemi.

Strany poddanych gestte se do Morawy přzeneslj.

W sprawie poddanych którzy przenieśli się na Morawy.

17. Strany nepržygimani Czřyzemczuw, (aby se w Rocze porzad z biehlem Wywedli).

W sprawie nie przyjmowania cudzoziemców (aby w przeciągu roku opuścili księstwa)⁹²³.

18. Z strany pržygatých nalezu a gim nedostj cžýnenj.

W sprawie ogłoszonych a nie wykonanych wyroków.

19. Spuosob ýak Executio strany restirugčých zasedlosti wysylanu býti ma.

Sposób jak należy przeprowadzać egzekucję zaległych podatków.

Executio od Olitoriussa a Ardenssbacha nema být passirowana stolka od P: Heýtmanuw Kraýskich.

Egzekucję (zaległych podatków) od Olitariusa i Ardenssbacha⁹²⁴ mogą wykonać tylko panowie starostowie okręgów.

20. (Bez tytułu: sprawa zabezpieczenia dróg i mostów).

21. Pan wybirczy Zemsky ma resta wytahnut aby se wiedelo czo Knizatum a stawum w Restie zustawa.

Pan wybierczy ziemski ma ściągnąć zaległe (podatki) aby było wiadomo co pozostaje (do dyspozycji administracji) księstw i sejmiku (stanów).

22. Neslussne Meyta a Czla nemagj býtj brane.

Zakaz nieprawnie pobieranych cel i myt⁹²⁵.

23. Trhy swobodne bez překazkj.

Targi (mają być) wolne bez żadnych ograniczeń.

⁹²³ Dotyczy cudzoziemców którzy nie przedstawili do jakiego stanu należą.

⁹²⁴ Mieszczanie raciborski i prudnicki – delegaci miast do sejmiku księstw.

⁹²⁵ Zakaz pobieranych bez zezwolenia opłat celnych i myt przez miasta i poszczególnych właścicieli gruntów przez które przechodzą drogi.

24. Strany Rzemeslnikow wyęgednanj nowotiwych praw, strany soli prodawani.
*W sprawie nadawania rzemieślnikom (przez miasta) nowych praw i w sprawie sprzedawania soli*⁹²⁶.
 Prozba k G: W: O: K: Mi: strany ne dawani Rzemeslnikum Praw gestto na sskodu privilegium Zemskym gsau.
Prośba do Jego Wysokości Oświeconego Księcia Miłościwego w sprawie nie nadawania rzemieślnikom nowych praw, które są ze szkodą (niezgodnych) z przywilejami ziemskimi.
25. Sticżnost na Provianthmistrze.
*Skarga na prowiantmistrza (komisarza zaopatrzeniowego żywności)*⁹²⁷.
 Executio pro neoddawani Proviantu.
Egzekucja w wypadku nie oddawania żywności (obowiązkowych dostaw).
26. Sticżnost proti P: Frydrychowi Slewiczowi nema Exequirowatj.
Skarga na Fryderyka Slewica nie będzie rozpatrywana.
27. Strany Generalne Taxy sepsani.
W sprawie (nowego) generalnego obliczania podatków.
28. P: Hejłman zebý newirzył planým udanim poddaných yak bý gim od Wrchnosti prawa gegých lamane býwałý.
Pan starosta nie powinien wierzyć skargom poddanych jakoby ich prawa były łamane.
29. Strany nezderżuczych slibu.
*W sprawie nie przestrzegających przysięgi (sądowej)*⁹²⁸.
30. Strany Panuw Commissarżi gessto ku Commissigem nessgiżdiegj.
W sprawie panów komisarzy nie przyjeżdżających na (posiedzenia) komisji.
31. Kdo od Aurządu Commissarżj narżyzanych gmitj zada ma geý sobie wprzęd uprosýtj.
Kto od urzędu żąda (aby jego sprawę rozpatrzyli) wyznaczonych komisarzy, ma najpierw to z nimi uzgodnić.
32. Narżyżeni osob w Kragi ku wykonani Liquid: a Iustif:.
*Wyznaczone osoby w okręgach (upoważnione) do likwidacji (konfiskaty majątku) wykonywania prawa*⁹²⁹.
33. Debitor ma prżýsahu dle Notule wýkonatj.
Dłużnik ma do protokołu złożyć (zapisać) przysięgę.
34. Listergeld Panum Commissarżum kaźdemu na den 3 th.
Koszty podróży panom komisarzom kaźdemu na dzień 3 talary.

⁹²⁶ Protest przeciwko nadawaniu nowych praw (statutów ?) głównie krawcom i szewcom oraz sprawa monopolu sprzedaży soli w Raciborzu.

⁹²⁷ Skarga hr. Herbersteina na prowiantmistrza z Prudnika.

⁹²⁸ Slib – przysięga sądowa, areszt domowy.

⁹²⁹ W okręgach opolskim, niemodlińskim, prudnickim i bialski – razem 6 osób, w raciborskim – 6 osób, w głogówckim i kozielskim – 6 osób, w strzeleckim i sławieckim – 6 osób, w toszeckim i gliwickim – 6 osób, w oleskim i lublinieckim – 6 osób. Brak wykazu nazwisk.

35. Stížnost na Cantzelarž y odpor na to.
*Skarga na kanclerza i odpowiedź na to*⁹³⁰.
36. Kdo pod Jurisdiction Pana grunth ma po smrti gehu pozustalost pod tanž Pana Jurisdiction nalezet ma.
Kto (z poddanych) posiada ziemię pod pana jurysdykcją to po jego śmierci ziemia nadal należy do (nowego) pana.
37. Strany zmrty ab intestato.
W sprawie śmierci bez pozostawienia testamentu.
38. Strany Wyplaczowani Listuw Pargamenowych.
W sprawie wydawania dokumentów.
39. O dieidicžney Tradity.
O dziedziczeniu długów (zobowiązań).
40. Arresta od Czyżozemczuw Panum obywatelum osedłym na Penize czynicze bez zaruczeni przygimane bytj nemagj.
*Cudzoziemcy nie mogą bez zgłoszenia zajmować pieniądze (długi) obywatelom osiadłym (księstw)*⁹³¹.
41. Kdy Debitor swemu Creditorowi intrady in duplo dle uwazku odda a geży neuzżygi tomu nahradit nepowinen pro nedbantiwost gehu.
Kiedy dłużnik wierzycielowi spłaci odsetki a wierzyciel tego nie przyjmie (nie wykorzysta ?) wtedy przez swoje niedbalstwo traci je.
42. Sžn za otcze arrest odsadeti nema.
*Syn za ojca nie może być uwięziony*⁹³².
43. Creditorowi wolno bud do osoby neb Statku Debitorowi dla zapssani sahnuti a sweho nanim dochazetj.
Wierzycielowi wolno zająć osoby lub majątek dłużnika.
Kdo nicžym ginym platiti nema tolko Statkem przy zawrżeni Snemowych se pozustawuge.
Kto niczym innym płacić (dług) nie ma, tylko majątkiem (należy postępować zgodnie) z uchwałami sejmu.
44. Wyswietleni punctu strany newyzadani přeselžsseni w 6 Nedelich ze prwnim porauczenim o zapisy o dluhžy.
Wymienione punkty w sprawie nie upominania się o dług ulegają przedawnieniu po 6 tygodniach od pierwszego zgłoszenia długu.
45. Resolutio na zadost P: Frydrycha Slewicze strany gehu pretensy Commisierstwj Zemskeho.
Rezolucja na prośbę pana Fryderyka Slewica w sprawie jego pretensji (z powodu odwołania go) z komisarza ziemskiego.
Resta na Kazdy Mesyčz specifice Panum obywatelum Wystawitj.

⁹³⁰ Panowie stanowi (deputowani) skarżą się, że kancelaria ziemska bardzo długo załatwia ich petycje (interpelacje) lub wcale nie odpowiada.

⁹³¹ Cudzoziemcy nie mieszkający w księstwach.

⁹³² Ale ojciec, nawet za dorosłego syna – tak.

*Sprawozdania miesięczne z zebranych zaległych podatków panowie obywatele (deputowani) urzędowi ziemskiemu*⁹³³.

46. Osoby do Aussusu przybrane.

*Osoby przyjęte (mianowane) do auszusu*⁹³⁴.

47. Pan Fryd: Alex: z Kotulina wzał sessy mezy Staw Pansky gsaucze obdarowany za panner herr.

*Pan Fryderyk Aleksander z Kotulina wziął (udział) w sesji między stanem panów, otrzymał (tytuł) „Pannerherr”*⁹³⁵.

48. P: Karel z Zahradek za obywatele przygat.

*Pan Karol Zahradek przyjęty za obywatela (inkolat)*⁹³⁶.

49. Tym spuسوبem P: Maximilian Skrbensky.

*Również pan Maksymilian Skrbenski*⁹³⁷.

50. P: Girzy Eustauchy z Kronffeldu Krauze za obywatele przygat.

*Pan Jerzy Eustachy z Kronffeldu Krauze za obywatela przyjęty (inkolat)*⁹³⁸.

51. P: Ondrzej Ssatansky za obywatele przygat.

*Pan Andrzej Szatanski (Schatanski) za obywatela przyjęty (inkolat)*⁹³⁹.

52. P: Jan Swoboda mezy Staw Rytirsky przygat⁹⁴⁰.

Pan Jan Swoboda do stanu rycerskiego przyjęty.

53. P: Jan Heinrich Kozyglowsky mezy Staw Rytirsky przygat.

*Pan Jan Henryk Kozieglowski do stanu rycerskiego przyjęty*⁹⁴¹.

54. Pani Jan a Girzy bratrzi Mertkowe mezy Staw Rytirski gsau przygati.

*Panowie Jan i Jerzy bracia Mertkowie zostali przyjęci do stanu rycerskiego*⁹⁴².

55. Jarmarki a Trhy miesteczka Dobrodienie.

⁹³³ Fryderyk Slewic (Schlewitz) został odwołany z funkcji komisarza – wybierczego. Po odwołaniu się od tej decyzji przedłużono mu tą funkcję na trzy miesiące w których miał spłacić w ratach miesięcznym zebrany przez niego podatek.

⁹³⁴ Stan panów: Ferdynand hr. z Oppersdorffu, Jerzy Henryk wolny pan z Redernu; stan duchowny: ks. Jerzy Flaccius – proboszcz oleski; stan rycerski: Balcer mł. Larysz, Adam Salawa, Wacław Re- iswitz na Tworkowie, Mikołaj Filip Rauthen; stan miejski: Jerzy Wrzyski – burmistrz z Żor.

⁹³⁵ Franciszek Aleksander Kotulinski – właściciel majątków k. Prudnika.

⁹³⁶ Zahradek – szlachta czeska osiadła w XVII w. na Śląsku w ks. brzeskim. Karol Zahradek posiadał majątki również w księstwach opolskim i raciborskim.

⁹³⁷ Skrbenski – szlachta morawska osiadła na Górnym Śląsku w XVI w. Posiadali majątki głównie k. Raciborza i Rybnika.

⁹³⁸ Krause von Kronfeld (Cronffeld) – nobilitowana szlachta z ks. nyskiego. Posiadali majątki k. Nysy i Grodkowa. Jerzy Eustachy Kronfeld (zm. przed 1670 r.) był zarządcą dóbr kameralnych księstw opolskiego i raciborskiego.

⁹³⁹ Ssatanski (Schatanski) – szlachta morawska osiadła na Górnym Śląsku. Andrzej Ssatanski był właścicielem Radłowa i Starych Karmonków k. Olesna.

⁹⁴⁰ Swoboda – nieznaną, prawdopodobnie nobilitowaną szlachta górnośląską.

⁹⁴¹ Kozieglowski von Geisenfels – nobilitowana szlachta morawska osiadła na Górnym Śląsku. Jan Henryk Kozieglowski – burgrabia majątków kameralnych ks. opolskiego był właścicielem Miejsca Odrzańskiego k. Koźła.

⁹⁴² Mertka (Mertek) von Kłodnitz – Jan i Jerzy Mertka, nobilitowana za zasługi wojenne szlachta górnośląska pochodząca z Kłodnicy k. Koźła.

Jarmarki i targi miasteczka Dobrodzień.

56. Anlag a Mille 15 th na tržy terminy.

Zbiórka (podatku ziemskiego) od tysiąca (po) 15 talarów w trzech terminach.

SNIEM OBECNÝ 92

Letha Panie 1655, dnie 11 Octobris gest za Milostiwau Wuli a Porauczenim G: Rž: Čžy: Mi: a pržy Sławneho Oberambtu w Hornim y Dulnim Slezskau (Pl: Tit:), G: Mi: Pan Pan Giržy Maximilian hrabe z Hodicz Pan na Henerssdorffu, Johannissthalu, Rosswaldie a Hertwigswaldie, Biley Wodie a Jakubsdorffu G: Rž: Čžy:, tež G: Kral: Polske a Sswedske ýaktake G: W: Os.: Ar: K: Mi: Leopolda Wilhelma Artzy Knizete Rakausskeho Radda a Heytman Zemský, Knižetstwi Oppol: a Rattibor: sniem obecny na swrchu Psany den 11 Octob: rozepssati Racžyl. Gsau se tak Pani Stawowe na wetssým džile społeczne zgeli ...

(Na końcu tekstu:) Stalo se w Miestie Oppoli przy Sniemu Obecny dne 15. January Ao 1656.

SEJM POWSZECHNY 92

Roku Pańskiego 1655, dnia 11 października, za miłościwą wolą i poleceniem Jego Rzymskiej Cesarskiej Miłości i sławnego Wyższego Urzędu Górnego i Dolnego Śląska (plenum titulum – etc.), Jego Miłość pan, pan Jerzy Maksymilian hrabia z Hoditz, pan na Jindřichowie, Janovie, Rudolticach, Doboszowicach, Bilej Vodie i Jakubowicach, członek rady Jego Rzymskiej Cesarskiej (Miłości), również Jego Królewskiej Polskiej i Szwedzkiej (Miłości) a także Jego Wysokości Oświeconego Arcyksięcia Miłościwego Leopolda Wilhelma arcyksięcia austriackiego i starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego, zwołał sejm powszechny na dzień wyżej wymieniony 11 października, na który panowie stanowi w większości zjechali...

(Na końcu tekstu:) Stało się w mieście Opolu na sejmie powszechnym dnia 15 stycznia roku 1656.

1. Vladislaus Rex Polonia a P: tech Knižet. Tolkož Carolus Ferdin: Kralowitz Polsky Umrziel.
Władysław król Polski i pan tych księstw, również Karol Ferdynand królewicz polski zmarli.
2. Johannes Cassimirus Rex Polonia Pan tech Knizetstwj.
Jan Kazimierz król Polski panem tych księstw.
3. Uržady Confirmirowane.
Urzędy zatwierdzone⁹⁴³.
4. Gravamina Zepsane ratione prolongaty spraw a G: Mi: Kr: odeslano.

⁹⁴³ Urzędy ziemskie.

- W sprawie prolongaty zapisanych obciążeń (podatkowych) do Jego Miłości Króla wysłano (delegację)⁹⁴⁴.*
5. Żydź z Polske utikagiczŷ zde w Kniżet: prŷŷyimatj swoleno.
Pozwolono przyjmować w księstwach żydów uciekających z Polski.
  6. Consignatie panuw a ginŷch Lidi z Polske oddawane.
Wystawianie dokumentów (?) panom i innym ludziom z Polski⁹⁴⁵.
  7. Ratione restuw.
W sprawie zaległych podatków.
  8. P: hrabie z Hatzfeldu Gra: Krig: Commendant w Slezŷ.
Pan hr. z Hatzfeldu generalnym komendantem wojennym Śląska⁹⁴⁶.
  9. W przŷczŷynie Verpflegungku Soldateskŷ.
W sprawie zaopatrzenia żołnierzy (wojska).
  10. Donatio G: Kra: Mi: a proto uloženŷ anlag 20 th a M:.
(Na) uposażenie Jego Królewskiej Miłości zbiórka 20 talarów od tysiąca.
  11. Aurŷadowa porauczeni a wzdŷczkŷ swug efect miti magi.
Urzędowe poświadczenie zawsze jest ważne.
  12. Odklad Snemu.
Odłożenie sejm.
  13. Executio ober Ambtska se ne poslana.
Egzekucja (zaległych podatków) wyższego urzędu (śląskiego) nie posłana⁹⁴⁷.
  14. Stranŷ wsseliŷakich restantuw.
W sprawie jakichkolwiek zaległości.
Idem de restantibus.
To samo o zaległościach.
  15. Kupŷ pustŷch Statkuw P: Wybiriŷymu Communicirowane byti magi.
Kupno pustych (opuszczonych) majątków musi być zgłaszane panu wybierczemu.
  16. Ober Ambtske Executig Lissergeldt.
Koszty podróży egzekutorów wyższego urzędu (śląskiego).
  17. Stranŷ obilecho restu Panstwi nowe Czerekwizkemu relatiye.
W sprawie długów żywnościowych (obowiązkowych dostaw) państwa Nowa Cerekiew.
  18. Ratione wpaduw P: Polakuw z Slezska do Polske.
W sprawie wypadów panów Polaków ze Śląska do Polski.
  19. Commissige kterak Konane byti magi.

⁹⁴⁴ W składzie: ze stanu panów: Melchiora Ferdynanda hr. z Gaszyna – prezydenta kamery śląskiej, Jana Bernarda Praschmę – sędziego ziemskiego księstw opolskiego i raciborskiego; ze stanu duchownych: ks. Andrzeja Emanuela opata z Rud i ks. Andrzeja Scodomiusa – kustosa raciborskiego; ze stanu rycerskiego: Wacława Paczynskiego, Piotra Strzelę, Wacława Pelkę; ze stanu miejskiego: Stanisław Sarcandra – burmistrza opolskiego i Pawła Foltka – burmistrza raciborskiego.

⁹⁴⁵ Zezwolenie na przebywanie lub zaopatrzenie (w żywność)?

⁹⁴⁶ Prawdopodobnie Melchior von Hatzfeld – marszałek polny wojsk cesarskich, w okresie „Potopu” brał udział w armii polskiej w wojnie ze Szwedami.

⁹⁴⁷ Wstrzymano egzekucję zaległych podatków w wysokości 27.022 tal. 17 gr. 6 hal.

- (Powołane) komisje powinny pracować⁹⁴⁸.
20. Strany administratige sprawedlnostj.
*W sprawie administracji sądowej*⁹⁴⁹.
21. K rokam kdobý nestanul ýak trestan býtj ma.
Kto nie przyjedzie na roki jak ma być ukarany.
22. Aurządowe poruczenia przýgimane býti magj.
Urządowe zawiadomienia muszą być przyjmowane.
23. Temere litieгантuw(?) trestani.
Karanie za bezpodstawne oskarżenia.
24. Strany Appellatige Dispositigj Aurządowe Committowano.
W sprawie (w czasie)apelacji strony pozostają do dyspozycji urzędu.
25. Appellatione recessý neb Decreta nezaderzowane nibey publicirowane býti magj.
Apelacyjne (odwoławcze) dokumenty nie zatwierdzone publikowane być nie mogą.
26. Consignatie na Biergeld od diedicźnich Panuw podpisowane býti magj.
*Oświadczenie podatku piwnego od panów dziedzicznych (posiadających majątki) powinno być podpisane*⁹⁵⁰.
27. Patentes od SI: Kr: Oberambtu kterak z Rabirżani postupowatj.
Zarządzenie Królewskiego Śląskiego Urzędu Wyższego jak postępować z rabusiami.
28. Mesta zdagsse se azprawiowały w pewnych Punctach, zese gym skroczeni dege a Privilegia gich narussene býwagi pro žess Commissarže do Oberambtu od trzech giných Stawuw wyprawena.
*Miasta skarżą, że uchwały (sejmu) w wielu punktach ograniczają ich prawa i przywileje. Z tego powodu komisarze trzech pozostałych stanów wyjechali do Wyższego Urzędu (we Wrocławiu) aby uzyskać zatwierdzenie zaskarżonych uchwał*⁹⁵¹.
29. Strany Restu Panstwi Nowo Czerkiezkemu 13Mal: 4 sstogi Rži ý giných tým podobných.
*W sprawie zaległości (obowiązkowych dostaw) państwa Nowej Cerekwi 13 małdratów i 4 stogi żyta i innych tym podobnych*⁹⁵².
30. Strany tech kterži na Executy Zemskau nedbagj.
W sprawie tych, którzy nie wywiązują się urzędowych egzekucji (wyroków, zarządzeń).
31. Contributige ma a natura neb na penezých Sprawowati gedneho Každeho oblibeni pozustawene.

⁹⁴⁸ W związku z brakiem obecności komisarzy na posiedzeniach.

⁹⁴⁹ Dotyczy wysyłania zawiadomień o rozprawach sądowych.

⁹⁵⁰ Właściciel majątków warzący piwo powinni sporządzić oświadczenie pisemne o ilości piwa.

⁹⁵¹ Komisarze w składzie: Wacław Reiszwit na Tworkowie, ks. opat z Rud i Wacław Kaltenborn. Wy-mieniono 6 punktów przeciwko którym protestują miasta.

⁹⁵² Na podstawie uchwały sejmiku z 4 grudnia 1655 r. nie zapłacono spadkobiercom Fryderyka z Op-persdorffu za dostarczone dostawy.

Nalożone (na majątki) zobowiązania można spłacić według uznania albo w naturze lub w pieniądzech.

32. Executige Zemska kterak z plantnikom posyłana bytj ma.

Egzekucja ziemiska od płatników posyłana ma być⁹⁵³.

33. Commissio narżżena do ucztuw P: Sslewicze.

Komisja wyznaczona do rozliczenia pana Slewica.

34. Z peti Miest Kral: po gedney osobie do Aussusu przybrano.

Z pięciu miast królewskich po jednej osobie do Auszusu dołączono⁹⁵⁴.

35. Pani hrabiata z Gassyna tytułem Wysocze Urozeni obdarzenj.

Panowie hrabiowie z Gaszyna obdarowani tytułem „Wysoko Urodzeni”⁹⁵⁵.

36. Pani Rejšwitzowie sessjy mocżj Stawem panským wzalj.

Panowie Rejswitzowie uchwałą sesji (sejmu) otrzymali stan panów.

37. P: hrabiata Cellarowe tytułem Wysocze Urozeni Obdarzenj.

Panowie hrabiowie Cellari obdarowani tytułem „Wysoko Urodzeni”.

38. P: Lassowskǳ za Objwatele przygatǳ.

Pan (Mikołaj) Lasowski za obywatela (księstw) przyjęty (inkolat)⁹⁵⁶.

39. Jan Nostwitz meżj Staw Rytirskǳ przygatǳ.

Jan Nosswitz przyjęty do stanu rycerskiego⁹⁵⁷.

40. Do Aussusu przybrane osoby ze Stawu duchowniho.

Do auszusu dobrano osoby ze stanu duchownego⁹⁵⁸.

Ittem ze Stawu Miestskeho.

Również ze stanu miejskiego⁹⁵⁹.

41. Czla nowotnie prw nebjwale zakazane.

Nowe cla, przedtem nie istniejące zabronione⁹⁶⁰.

42. Anlag 3 th: a M. Na utratǳ w przyćzinie Actǳ strany Snopowe desetiny.

Podatek 3 talary miesięcznie na wyrównanie strat spowodowanych dziesięćią snopowǳ⁹⁶¹.

SNIEM OBECNǳ 93

Jakuoz za Milostiwaui Wuli a Poruczeniem Nejyasnegssyho a Welkomoczneho Knizete a Pana Pana Jana Cassimirze z Bożi Milosti Krale Polskeho, Weliko

⁹⁵³ Miejsca zbiórki żywności.

⁹⁵⁴ Z Raciborza, Głogówka, Koźla, Strzelec i Lublińca.

⁹⁵⁵ Jeden z najwyższych w cesarstwie Habsburgów tytuł honorowy niem. „Hochgeborne”.

⁹⁵⁶ Laszowski – szlachta prawdopodobnie pochodzenia polskiego. Mikołaj Laszowski był właścicielem Kraskowca k. Rybnika i połowy Biskupic k. Olesna.

⁹⁵⁷ Nostwitz (Nosswitz) – szlachta dolnośląska i wielkopolska. W drugiej połowie XVII w. N. Nosswitz posiadał Sady k. Niemodlina.

⁹⁵⁸ Na miejscu ks. Pawła Serabona proboszcza z Czarnowas – ks. Konstanty Franciszek Iwanicki dziekan opolski oraz ks. Bernard opat z Jemielnicy (Bernard Bogaczyński opat w latach 1655-1666).

⁹⁵⁹ Ze stanu miejskiego Andrzej Aleksander Tatik – zwierzchni wybierny księstw podatku piwnego (Biergeld).

⁹⁶⁰ Dotyczy opłat nakładanych przez właścicieli za przejazd przez wieś.

⁹⁶¹ Odrębna uchwała stanu panów i rycerskiego.

Knizete Litewského, Ruzského, Pruzského, Mazowetského, Samoitského, Sswedského, Gottského a Wendského, diedicznego Krale, Knizete w Slessy Oppol: a Rattib: Pana, Pana Nasseho Neymilostiwgszyho skercz Patenta Sniem obecny od (titul), Pana Pana Jana Welczka Kanczlerze Zemskeho a Misto derzytele aurzadu Heytmanskeho Knizet: tiechto na 19 den tohoz mesyeczce February Rozepsany gsau se Pani Stawowe dotczenych Knihetstwi na mnoha wetssym dzile poslaussne zachowagicz zgeli, a nize psanym spuosebom ten Sniem konali ...

(Na koncu tekstu:) Stalo se w Mestie Oppoli przy Sniemie Obecny 27 dne Mesyeczce February Ao 1657.

SEJM POWSZECHNY 93

Jako za milosciwa wolą i pisemnym poleceniem Najjaśniejszego i Wielkomocnego Księcia i Pana, pana Jana Kazimierza z Bożej Łaski króla Polskiego, Wielkiego Księcia Litewskiego, Ruskiego, Pruskiego, Mazowieckiego, Żmudzkiego, dziedzicznego króla Szwedzkiego, Gotów i Wendów, księcia na Śląsku opolskim i raciborskim pana, pana naszego najmiłościvszego przez pana Jana Welczka kanclerza ziemskiego, namiestnika urzędu starostwa tych księstw, na dzień 19 tego miesiąca lutego został zwołany (sejm powszechny) na który panowie stanowi wymienionych księstw w większości zjechali się i niżej wymienione podjęli uchwały...

(Na koncu tekstu:) Stało się w Mieście Opolu na sejmie powszechnym 27 dnia miesiąca lutego roku 1657.

1. Kralowstj Comissarze k Snemu narzyzenj.
*Królewscy komisarze wyznaczeni na sejm*⁹⁶².
2. Pan Frantz Eusebius hrabia z Oppersdorffu Heytmanem Zemskym.
Pan Franciszek Euzebiusz z Oppersdorffu starostą ziemskim.
3. P: hrabe Caspar Colonna tytułem Wysocze Urozeny obdarzeny
Pan hr. Kasper Colonna obdarzony tytułem "Wysoko Urodzony."
4. Item Palatinat temuż Panu hrabeti oferowany.
Także temu panu hrabiemu ofiarowany (mianowany) palatynat (?).
5. P: Jan Welczek mezy Staw Pansky przygat.
Pan Jan Welczek przyjęty do stanu panów.
6. P: Girzy Pückler mezy Staw Pansky przygat.
Pan Jerzy Pückler przyjęty do stanu panów.
7. Lid sam na hranicze poslaný.
Lud sam (pospolite ruszenie?) wysłany na granicę.
8. Creditorowi bud wolne do osoby neb Statku Debitora rzykatj.

⁹⁶² Adam Koss nominowany biskup chełmiński (wg źródeł polskich miał otrzymać nominację 11.11.1657 r. – tu już w lutym występuje jako biskup chełmiński), Aleksander Hoff opat w Jędrzejowie (być może pochodził ze śląskiej rodziny szlacheckiej Hoffów z Kanorowic), Jan Warkhart podkomorzy.

- Jeżeli wierzyciel nie chce majątku dłużnika.*
9. Commisarzy wogęnsti nadpotrzebu znesseni.
Niepotrzebni komisarze wojenni (powinni być) odwołani.
10. Młynarże peneży teho Uplatku brati nemagi.
Młynarzom nie wolno brać dodatkowych pieniędzy.
11. K dawani uwazku Debitor ma urbarium Statku sneho P: Pisarži Zemskemu przedlożyti.
Dłużnik posiadający (nałożone) obciążenia powinien pisarzowi ziemskiemu przedłożyć urbarz majątku⁹⁶³.
Taxatige Statkuw.
Wycena majątków.
Revisie diediczných Tradity.,
Rewizja (kontrola) dziedzicznych długów.
12. K rokam kdoby nestanul pokuta yaka byti ma.
Na roki (sejm, sąd ?) kto nie przyjedzie jak powinien być ukarany.
13. Kraýskim Heýtmanem Pan Ferdinand hrabie z Oppersdorffu.
Pan Ferdynand hr. z Oppersdorffu starostą okręgowym.
14. K snemu nestwagiczych k Snemu.
(Kary) dla nie stawiających się w sejmie.
Anlag a m: 5 th.
Nałożony (podatek ziemski) od tysiąca po 5 talarów.

CONTINUATIO SNIEMU OBECZNEHO, KTERÝ BÝL DERŽANÝ W MIESTIE OPOLI DNIE 29. MARTÝ A^o 1664.

SNIEM OBECZNÝ 94

Jakuož z Slussných a wažných přýčžyn mnoha Zemi Czeleý tiech to Knizet: sa dotýkagicze puncta, přžý deržaným Sniemu Letha 1658 ku ginemu Čzasu a dokonani Sniemowemu Suspědirowani, a poodložene zustati museli. Gest opiet za milostiwým Přžýpsanim a Porauczenim G: Kr: Ml: jakžto Neýýassnegssý a Welkomozneý Knižeczý a Pani Pani Ludowiki Marý a z Boží Milosti Kralowný Polskeý a Sswedskeý, Weliko Knežný Littewskeý, Ruzskeý, Pruzskeý, Mazowetskeý, Samogitskeý, Smolenskeý, Czernihowskeý, Rozenéý Kniezetý w Mantua, Monteserat a Nivernia, Knežný w Slezýgi Oppol: a Rattib:, Pani Nasseý Milostiwý na ponizenu wznessani prozbu (titul) od Pana Heytmana Zemského a Panuw Saudczuw Zemských Wysocze Urozený Pan, Pan Frantz

⁹⁶³ Urbarz – inwentaryzacja wartości i dochodów majątku.

S-t: Rz: Ržysse hrabie z Opperssdorffu, Swobodny Pan z Dubu a Frydsteina, diediczny Pan Hornihlohowie a Kuřawach Go: Rz: Czys: Mil: a G: Kral: Mil: Radda a Komornik, a Heřtman Zemskř Knizets. Oppol. a Rat. Sniem Obecnyř zase na 9 den Mesřcze July bieřřczyho 1663 Letta do Miasta Oppole Rozepsal kdeř se Pani Stawowe Knizets. tiechto na mnoha wetssřm dile Poslaussne Zachowugicz opiet zgeli ...

(Na kořcu tekstu:) Stalo se w Miestie Oppoli przy Sniemach Obecnych y zgezdu Poslednim Gich. Mil. Panuw Deputirowanych Stanuw 29 Martř Ro Domini 1664.

KONTYNUACJA SEJMU POWSZECHNEGO KTÓRY BYŁ ZAKOŃCZONY W MIEŚCIE OPOLU DNIA 29 MARCA ROKU 1664.

SEJM POWSZECHNY 94

Jako z licznych słusznych i ważnych przyczyn wszystkich ziem tych księstw, liczne sprawy na sejmie powszechnym w 1658 roku musiały być odłożone na inny czas, obecnie za zezwoleniem pisemnym Jej Królewskiej Miłości Najjaśniejszej Wielkomożnej Księżnej Pani, Pani Ludwiki Marii z Bożej Miłości Królowny Polskiej i Szwedzkiej, Wielkiej Księżnej Litewskiej, Ruskiej, Pruskiej, Mazowieckiej, Żmudzkiej, Smoleńskiej, Czernichowskiej, rodzonej księżnej Mantui, Montesserat i Niwerni, księżnej w Śląsku Opolskim i Raciborskim, Pani naszej miłościwej, na uniżoną prośbę pana starosty ziemskiego i panów sędziów ziemskich, Wysoko Urodzony Pan, Pan Franciszek Świętej Rzeszy Rzymskiej hrabia z Oppersdorffu, wolny pan z Dubu i Frydsteinu, dziedziczny pan Głogówka i Kujaw, członek rady i komornik Jego Rzymskiej Cesarskiej Miłości oraz Jego Królewskiej Miłości, starosta ziemski księstw opolskiego i raciborskiego, zwołał sejm powszechny do Opola na dzień 9 lipca bieżącego roku 1663, na który panowie stanowi tych księstw w większości posłusznie się zjechali...

(Na kořcu tekstu:) Stało się w mieście Opolu na sejmach powszechnych i ostatnim zjeřdzie Ich Miłości Panów deputowanych stanów 29 marca roku pańskiego 1664.

1. Odkład Sniemu.
Odłożenie sejm.
2. Commissarže k Snemu P: Heřtman Zemskř a P: hrabie Colonna.
Komisarz (królewski) na sejm: pan starosta ziemski i pan hr. Colonna.
- (3.)⁹⁶⁴ Stranř Rokuw.
W sprawie roków (sesji sądowych)..
- (4.) Wřmerřeni pokutř pro nestani k Rokum.
Wymierzanie kary za niestawienie się na rokach.
- (5.) O sskodř od Regimentu Promnizowskeho podgate.

⁹⁶⁴ Brak numeracji uchwał – numery dodane przez autorów.

Szkody spowodowane przez regiment (pułk) Promnitz.

(6.) O fortificaty Mest.

O fortyfikacji miast.

(7.) Strany Pretensy P: Kottulinskeho a Contra proti nemu od zeme magiczých.
*W sprawie pretensji pana Kotulinskiego i sprzeciw przeciwko niemu właścicieli majątków*⁹⁶⁵.

(8.) Strany Resignirowani Zemskeho Pisarže.

*W sprawie zrezygnowania (ze stanowiska) pisarza ziemskiego*⁹⁶⁶.

(9.) Strany stižnosti od P: Polakuw hranizných.

*W sprawie skarg na Polaków na granicy*⁹⁶⁷.

(10.) Strany Aussusuw aby tak často deržane nebywały.

W sprawie auszusów aby tak często nie były zwoływane.

(11.) O Auržady zebý gedem dwa na sebe nemiel.

O urzędach żeby (urzędnicy) nie pełnili dwóch funkcji.

(12.) Wybirczy a Commissarz Zemsky každý rok počty čyniti magj.

Wybierczy i komisarz ziemski powinni być rozliczani co roku.

(13.) O Excessy Executoruw.

*O ekscesach egzekutorów*⁹⁶⁸.

(14.) Pan wybirczy a Commissarz Zemsky o swey ugmie penize ex Deposito brani nemagj.

Panowie wybierczy i komisarz ziemski nie mogą wykorzystywać (zebranych) pieniędzy (dla siebie).

(15.) Penize zlozených anlagiem na nicz gineho se obraczeti nemagi niberž w mista naležyťe oddawane byti magj.

Pieniądze zebrane z podatków nie mogą być wykorzystywane a wyłącznie przekazywane do miejsca przeznaczenia.

(16.) Pan Commissarz Zemsky každý mesycz ze zoldneržami počet čyniti ma.

Pan komisarz ziemski w każdym miesiącu ma odbierać (pieniądze) z ochroną (żołnierzami).

(17.) N.B. Strany zbiehlych poddaných taky zbehowe y przewozniczy trestani byti magj pokuta 20 dukatuw azeby bez wyhostneho listu zaden na giny grundt przygmany nebyl.

Nota Bene (uwaga) w sprawie zbiegłych poddanych, tak zbiegowie jak i (ich) przewoźnicy karani mają być 20 dukatów i aby bez dokumentów zwalniających (z poddaństwa) nie byli przyjmowani na inny grunt (w inne miejsce).

(18.) Strany zbiehauw do Margkrabstwi Morawskeho.

⁹⁶⁵ Wolny pan Fryderyk Aleksander Kotulinski otrzymał nakaz cesarski i wyższego urzędu śląskiego aby jego pretensje (finansowe ?) zostały natychmiast wykonane. Przeciwnie temu zaprotestował sejmik opolski.

⁹⁶⁶ Rezygnacja Piotra Strzeli ze stanowiska pisarza ziemskiego.

⁹⁶⁷ W sprawie napadów Polaków na majątki przygraniczne.

⁹⁶⁸ Dotyczy to windykatorów długów wysyłanych przez wierzycieli którzy dopuszczają się nadużyć.

W sprawie zbiegów do margrabstwa Morawskiego.

- (19.) Kde se peníze s prodaných Statkuw w zasedlosti Zemských obrátili
P: Wybirczy z nich počet učiniti ma.
Gdzie się podziały pieniądze ze sprzedanych majątków ziemskich. Pan wybierczy ma się z nich rozliczyć.
- (20.) Strany wybiranj nowotiwého Cžla a swobodných Trhuw.
W sprawie wybierania (ustanawiania) nowych cel i swobodnych targów.
- (21.) Strany obtížnostj proti Secretaržum.
W sprawie skarg (zarzutów) przeciwko sekretarzom (urzędnikom ziemskim).
- (22.) Taxa od Jrotulaty spraw Appellatorných.
Oplaty od dokumentów apelacyjnych.
- (23.) Strany uwazskuw aby in rebus illiquidis (illicidis ?) naržyzane nebyli
a kterýgz do Execucie přžygdau aby za udaním stran až do zaplacení
zmenene nebyli.
W sprawach obciążeń za rzeczy niedozwolone (ukrywanie podatków) nie były nałożone aż do zbadania sprawy.
- (24.) Strany Cžla od soli na Tarnowských Horach.
W sprawie cła (akcyzy) od soli w Tarnowskich Górach.
- (25.) Strany młynaržuw aby prawe Merki meli a Pencžytý uplatek nebralj.
W sprawie młynarzy aby prawidłowe (legalne) mieli miary i innych opłat (1/5 mąki) nie brali.
- (26.) Aby Pisarže wýbiržých od prazdných Consi: uplatek nebralj.
Aby pisarze (komisarzy) wybierczych od pustych (zaświadczeń o zwolnieniach ?) potwierdzeń opłat nie brali.
- (27.) Jak mnoho Executoruw y w jake sumie wyprawowati se ma ktem
o Trianovorow Executy proti uporným.
Ilu egzekutorów w zależności od wielkości sum ma się wysyłać, potrójna egzekucja wobec opornych.
- (28.) Ze sa rovnost w Marchu y Remarchu zoldnerskim y zachowavati ma.
Należy traktować równo (zakwaterowanie żołnierzy) w przemarszach wojskowych.
- (29.) Zeby swiadeztwj zapeczetene w knizetstwi Oppawským pasirowane
byly.
Dokumenty wystawione w księstwie opawskim mają być uznane (ważne).
- (30.) Restaurniczý Executy ober Ambtskey platiti sami magj.
Egzekutorzy zaległego podatku wysłani przez wyższy urząd (śląski) koszty (egzekucji) mają sami ponosić.
- (31.) Aby se proti Čžarodeniczum Executio prosequirowana.
Aby czarownictwo było ścigane.
- (32.) Strany starých Restuw Nosowských.
W sprawie starych długów podatkowych (pisarza ziemskiego) Nossa.

- (33.) Strani poddaných kdo komu gich wýdati nechce aby Pan Heýtman takowe Prže do saudu nepokazował.
W sprawie poddanych, jeżeli ktoś komu nie chce wydać jego poddanych, starosta ziemski takiej sprawy nie powinien oddawać do sądu.
- (34.) Auržad Zemský ma w moczy miti weznia newinneho z mocy daty wýzdwhnutj.
Urząd ziemski ma prawo wypuścić niewinnie uwięzionego⁹⁶⁹.
- (35.) Strany sskod a utrat k Saudu nepokazowati Nibecz aby gi Ge: Mi: Pan Heýtman Zemský ex officio rozeznał.
W sprawie szkód i strat nie zgłaszanych do sądu, niezależnie (od tego) aby Jego Miłość pan starosta ziemski sprawy takie z urzędu rozpatrywał.
- (36.) O deputat Stawu Panskeho pržy Commissigi.
O przedstawicielach stanu panów w komisjach.
- (37.) Kdo Executý platiti ma.
Kto ma pokrywać koszty egzekucji (długów).
- (38.) Strany inquisitye de Vita ex moriby Sacerdotum.
W sprawie badania (śledztwa) o życiu i zachowaniu się księży⁹⁷⁰.
- (39.) Zbehlých poddaných zaden nema czyžim gruntu moczy bratj nema in bež porządek prawa w tom zachowati a pržy Panu Gruntu se ohlasýtj.
Nikt nie może zbiegłych poddanych zabierać z cudzego majątku bez wyroku sądu i zgody właściciela majątku.
- (40.) Strany Einquartiirowani zoldatuw.
W sprawie kwaterowania żołnierzy.
- (41.) Chtegili miasta Regressum strany Servity Pouczytých aby toho pržy G: K: Mi: slawným Oberambtu skrze Arrestirowanim zolnirzum penez pohladawalj.
Miasta żądają od wyższego urzędu (śląskiego) zwrotu pieniędzy za przetrzymywanych w więzieniu żołnierzy.
- (42.) Strany Swobod mestskich aby miasta prawa a privilegia swe pokazalj.
W sprawie wolności miejskich, miasta mają przedstawić swoje prawa i przywileje.
- (43.) Pan Heinrich Waczlaw Nowack za Staw Panský pržyगत y Ssesý wzał.
Pan Henryk Waclaw Nowak przyjęty do stanu panów i brał (udział) w sesji (sejmu).
- (44.) P: Andreas Scholtz pržy Stan Rýtierský pržyगत.
Pan Andrzej Scholtz przyjęty do stanu rycerskiego⁹⁷¹.
- (45.) Uczytý Commissarske a P: Wybirczych na Rathaužy Rattiborskim sschowani zustawati magj.
Pieniądze komisarskie i panów wybierczych na ratuszu raciborskim złożone mają tam pozostać.

⁹⁶⁹ Dotyczy to uwięzionych poddanych przez swoich panów.

⁹⁷⁰ Protest stanu duchownego przeciwko żądaniu stanu rycerskiego badania o zachowaniu się księży.

⁹⁷¹ Scholz – na Śląsku było kilka rodów o tym nazwisku, nie wiadomo o kogo chodzi.

- (46.) Anlag na Reformirowane frýsterskeho Regimentu officiruw.
*(Wyplata) kosztów utrzymania oficerów regimentu*⁹⁷².
- (47.) Repartitio učinena zoldnerzum na mesyčze anticipando.
Miesięczny żołd dla żołnierzy.
- (48.) Czo P: Commissarzowi nedostawalo aby z Restantinkuw wytahowal.
Co panu komisarzowi (ziemskiemu) zabraknie (z wynagrodzenia) może wziąć z zebranych podatków.
- (49.) O Nahradu utrat prawnych mestu Hornimu Hlohowu.
*O zwrot kosztów (z powodu wykonywania) prawa miastu Głogówek*⁹⁷³.
- (50.) Strany Jurisdictiony a praw mestskich uczyni se miasta stirzowaly ze gim
skrz Snemowe zawrzenia odgate byti chtegi zawrzeni.
Skargi miast, że uchwały sejmowe ograniczają prawa miejskie.
- (51.) Narzizeni mestum strany deposituw.
Zalecenie miastom w sprawie depozytów.
- (52.) Strany Ssenkowani Piw kolo mest yak y strany stulirzuw zawrzeni.
*W sprawie sprzedaży piwa kolo miast i w sprawie straganiarzy (sprzedających piwo)*⁹⁷⁴.
- (53.) Strany Separaty mesta Bernie a podatki Zemske.
W sprawie wydzielenia miast (pobierania) bernie i podatku ziemskiego.
- (54.) Aby Ssenkowani Wina Rubani a prodawani soli od tulagiczych Zyduw
na wesniczych prokazka nebyla.
Aby sprzedaż wina, rąbanie i sprzedaż soli przez wędrownych żydów na wsiach nie było dozwolone.
- (55.) Miasta mohau ku Knizetczemu Sniemu gednu osobau z Oppole
a z Rattiborže alternative wyprawowati.
Miasta z Opola albo Raciborza mogą zamiennie jedną osobę delegować na sejm śląski (do Wrocławia).
- (56.) Ze tolko z Swobodnych miest osoby do Aussusu brane byti magi.
Do auszusu delegowane mogą być osoby tylko z wolnych (cesarskich) miast.
- (57.) Strany exequaty calamitatum belli czo by kdo Profiantu zalozył ma
kazdemu wynahrazeno bylo.
W wypadku nieszczęścia wojny kto będzie dostarczał żywność ma otrzymać zapłatę.
- (58.) Stare Nosowske a Kotulinske Resta na ružne čtyry Terminy od Panuw
Stawuw odwadene byti magi.
*Stare długi podatkowe Nossa i Kotulińskiego (spłaty) rozłożone na 4 terminy*⁹⁷⁵.

⁹⁷² Koszty utrzymania 13 oficerów zakwaterowanego na terenie księstw regimentu „frýsterskiego” (fryszackiego?).

⁹⁷³ Zwrot kosztów wykonania egzekucji w Głogówku.

⁹⁷⁴ Skargi miast do wyższej Strankomisji we Wrocławiu na nieprzestrzeganie prawa mili i handel piwem.

⁹⁷⁵ Noss – pisarz ziemski i Kotulinski – wybierczy ziemski nie rozliczyli się z zebranych podatków.

- (59.) W pržyčžyne urok nani miest kde zolnerš ležŷ polowizŷ masta podle ssaczunkuw.
W przypadku nałożonych kwot (podatków) na miasta gdzie stacjonuje wojsko (kwaterują żołnierze) płacą tylko połowę.
- (60.) Zawrżeni Strany P: Waczlawa Krzydłowskeho przedessleho Commissarže Zemskeho.
*Uchwała w sprawie pana Wacława Krzydłowskiego byłego komisarza*⁹⁷⁶.
- (61.) Wssechno przemnozeni gehu w dluhu zemi powinnowatym gemmuž odgate.
Wszystkie majątki jego i jego powinowatym (krewnych) zajęte.
- (62.) Commissarži Zemskemu od Panuw Stawuw Instructio zepsana a dawana byti ma.
Panowie stanowi mają dawać komisarzowi ziemskiemu instrukcję na piśmie.
- (63.) Ariani se we 12 Nedelih stych Knižet wykliditi magi. Sŷcz proti deržytelam Pan Commornŷ Procurator ržŷkati ma.
*Arianie mają opuścić księstwa w ciągu 12 tygodni. Przeciwno właścicielom (majątków w których się zatrzymali), powinien (wnieść oskarżenie) prokurator kamery cesarskiej*⁹⁷⁷.
- (64.) Constitutio proti formanum kterži poddanych wywozugi takowego Furmana z Czelatku ŷ konmi y zewssem towarem wžŷti...(brak dokończenia)
Zarządzenie przeciwko furmanom którzy poddanych (uciekających) wywożą, takiego furmana ze służbą i końmi oraz wszystkim towarem (sprzętem) należy ująć...
- (65.) Wssudŷ w mestech a na wssech mistach oppolski wrtel a waha Oppolska bytj ma.
*Wszędzie w miastach i we wszystkich miejscach obowiązuje opolski wiertel i miary opolskie*⁹⁷⁸.
- (66.) Strany osadzeni praw zlocžŷncuw z naležŷtosti prawu ŷak ŷ mistrži poprawnemu.
*W sprawie sądów nad przestępcami i należności katu*⁹⁷⁹.
- (67.) Resta P: Krzydłowskeho skerz Patenta po Kragich publicirowane byti magi ku Justificirowani pak takowych P: Commissarže gmenowani gsau.
*Zaległe podatki (zebrane przez) pana Krzydłowskiego, muszą być opublikowane w okręgach celem sprawdzenia. Wybrani komisarze w tej sprawie*⁹⁸⁰.

⁹⁷⁶ Jego długu 4 tysięcy talarów.

⁹⁷⁷ Wniosek w tej sprawie złożył nie wymieniony z nazwiska dziekan opolski (dziekanem w tym czasie był Konstanty Franciszek Iwanicki), prokuratorem był Stanisław Paczynski.

⁹⁷⁸ Wiertel – miara, głównie zboża ok. 70 – 80 litrów.

⁹⁷⁹ Gwałtowny wzrost najcięższych przestępstw, cennik posiedzeń sądu, tortur i wykonywania kary śmierci.

- (68.) P: Augustyn Dluhož za Stan Rytirsky přýgatý a spržedessleý přýsahý propussten gest.
Pan Augustyn Długosz przyjęty do stanu rycerskiego, zwolniony z poprzedniej przysięgi.
- (69.) Cassirowani Restuw na Panstwi Rattiborskim.
Odbiór zaległych podatków w państwie raciborskim⁹⁸¹.
- (70.) Naržženi Pani Commissarže do prowadzeni lidu Wegenskeho Čžtyřech.
Wyznaczenie 4 komisarzy wojennych⁹⁸².
- (71.) Kazdý s Panuw obywateli po wýtahnani zoldneržuw Conssignatý sskodati magj pod uwarowaním Executyě od techž Commissaržuw.
Każdy z obywateli winien po wymarszu żołnierzy, przekazać komisarzom wykaz szkód.
- (72.) Straný P: Adama Waczława Kržždłowskeho Kdýž gemu Statki y wssechna Substantia gehu odgate gsau Pani Stawowe gehu z Laski u Sequestora přžygati a wýsadu pro wýžýwani gehu učžýnilj.
W sprawie pana Adama Waclawa Krzydłowskiego któremu wszystkie majątki i jego inna) własność zostały zajęte, panowie stanowi z łaski u komornika pozostawili (środki do życia)⁹⁸³.
- (73.) Straný učžtu Pana Wrchniho Wýbircžýho Zemskeho P: Petra Strželý.
W sprawie wynagrodzenia pana zwierzchniego (najwyższego) wybiereczego ziemskiego pana Piotra Strzeli.
- (74.) Straný P: Caspara Sallawý Commissarže Zemskeho.
W sprawie pana Kaspra Salawy komisarza ziemskiego.
- (75.) K Justificirowani restu P: Sallawý Pani Stawowie Panuw Commissarži Naržždili.
Do wyegzekwowania zaległych (zebranych) podatków od pana Salawy panowie stawowi wyznaczyli komisarzy⁹⁸⁴.
- (76.) Straný Wýstaweneho restu neb mangl P: Giržžymu ml. Kaldenbornowj.
W sprawie braku rozliczeń ściągniętych podatków przez pana Jerzego mł. Kaltenborna.
- (77.) Straný Defulcati na dwa anlagi P: Commissarže Zemskeho zdalczby komu Anlag odwaderžný na 4R: 18 gr: toho Anlagu 7 gr: 36 kr: sraženy nebýl.
W sprawie braku dwóch rat podatku pana komisarza ziemskiego (Salawę) na sumę 4 reńskich 18 gr. z tego należy odliczyć 7 gr. 36 kreuzerów (halerzy) których nie był winien.

⁹⁸⁰ Komisarze: hr. Praschma, ks. Andrzej Emanuel opat z Rud, Jarosław Strzela i Jan Czech burmistrz raciborski.

⁹⁸¹ Od braci Piotra i Jarosława Strzelów.

⁹⁸² Jan Wacław Jordan na Sowczycach, Kasper Warkocz, Adam Larysz na Nikolinie i Zygmunt Dresler.

⁹⁸³ Otrzymał dożywotnio „mająteczek” w Suchej k. Opola.

⁹⁸⁴ Hr. z Oppersdorffu, ks. Emanuel opat z Rud, Jarosław Strzela i Jan Czech burmistrz raciborski.

- (78.) Strany bezoldunku (?) P: Commissarze a Profienthmistrzuw magm z Cassy Zemske placzeno bytj.
W sprawie „bezoldunku” (?) panowie komisarze i prowiantowi mają być wynagradzani z kasy ziemskiej.
- (79.) Wssechni restant niczy jak berniowi tak y Contributiatni bez respectu osob nikoho nessknugicz exequirowani byti magj.
Wszystkie zaległości podatkowe zarówno bernie jak i inne nałożone (podatki) bez względu kogo dotyczą, nikogo nie uwzględniając mają być egzekwowane.
- (80.) Trzeti dil starých restuw Nosowských se na Termin S. Jakuba pod uwarowaním Zemský y ober anbtiski Executy do Cassy Zemske odwedeni byti ma.
Trzecia rata starych podatków Nosowskich (zebranych przez Nossa - pisarza ziemskiego) w (wyznaczonym) terminie na św. Jakuba (22.07.) ma być pod nadzorem ziemskim i wyższego urzędu (śląskiego) odprowadzona do kasy ziemskiej.
- (81.) Anlag na termin S. Giržyho po 3 th a Mille.
Podatek (ziemski) w terminie na św. Jerzego po 3 talary od tysiąca.
- (82.) Zaden o swej ugme lid wogenský prowaditi nema sub poena...
Zaden nieuprawniony nie może kierować wojskiem pod karą...⁹⁸⁵.

SNIEM OBECNÝ DERŽANÝ W MIESTIE RATTIBORŽY LETHA 1666 1. DECEMBRIS 95.

Jakuož gest G: Ržy: Czys:, tez Uher: a Česka Kral: Mi: Pan Pan nas wssech Neymilostiwegssy, Sniem w Knizetstwi tiech to Oppol: a Rattiborskim Geho Mi: Panu Hejtmanu Zemskemu rozepsat a nizey gmenowaneho Ge: hrab: Mi: Pana Pana Frantze Eusebiussa S-te Rž: Ržysse hrabete z Opperssdorffu (pleniho Tit:) Hejtmana Zemského a tak Na 1 den mesyčze Decembris, na wetssym dzile Pani Stawowe se tak poslaussne zachowali a do Mesta Rattiborže zgedaucz ten Sniem nasladuginym spuosoab Konali rescribirowati racžyla ....

(Na końcu tekstu:) Actum ex Conclusum w Miestie Rattiborz przy drżanym Snieme Obecny 4 dne Mesyčze Decembr: 1666.

95 SEJM POWSZECHNY OBRADUJĄCY W MIEŚCIE RACIBORZU 1 GRUDNIA 1666 ROKU.

Jakož Jego Rzymska Cesarska, również też Węgierska i Česka Królewska Miłość pan, pan nas wszystkich najmiłościwszy, (polecił) Jego Miłości panu staroście ziemskiemu zwołać sejm i niżej wymieniony Jego Hrabiowska Miłość pan, pan Franciszek Eusebiusz Świętej Rzymskiej Rzeszy hrabia z Oppersdorffu

⁹⁸⁵ Nieuprawniona szlachta podając się za komisarzy wojennych decydowała o rozmieszczeniu wojska (na kwaterach).

(pełnego tytułu) starosta ziemski (zwołał) na 1 dzień miesiąca grudnia, (na który) w większości posłusznie panowie stanowi do miasta Raciborza zjechali w następujący sposób obradowali i uchwalić raczyli...

(Na końcu tekstu:) Sporządzono uchwały sejmku powszechnego w mieście Raciborzu 4 dnia miesiąca grudnia 1666 (roku).

1. Ku przywitani G: Rż: Czż: Mi: narzżżenżych a Deputiowanżych Panuw Commissarżi do Saudne Swietnicze Gich Mi: Pani Stawowe Zemsski sprostrzedku sweho 8 Osob Denominiowali a naznacżyli.

Na powitanie Jego Rżymskiej Cesarskiej Miłosci deputowanych (pełnomocników) panów komisarzy, do pomieszczeń sądowych panowie stanowi wybrali z pośród siebie 8 osób⁹⁸⁶.

Gi: Mi: Pana Frantz Eusebius hrabe z Opperssdorffu za P: Heýtmana Zemskeho od P: Commissarżj gmenem Ge: Czż: Mi: Instaliowanż Pan Jan Bernhardt hrabie Prazma za Saudiho Zemskeho a Pan Jan Wlczek za P: Canczlerże Zemskeho dosazenż.

Panowie komisarze w imieniu Jego Cesarskiej Miłosci mianowali starostą ziemskim Jego Miłosc pana Franciszka Euzebiusza hr. z Oppersdorffu. Pan Jan Bernard Praschma sędzią ziemskim, a pan Jan Welczek - kanclerzem ziemskim.

G: Mi: P: Cantzlerż Zemski w nowie od zemi od G: Cz: Mi: Confirmatż gest P: Stawum przedness opublicowani gi zadal.

Jego Miłosc pan kanclerz przedstawił panom stanowych swój akt nominacj i żadał jego opublikowania (upublicznienia)⁹⁸⁷.

2. Execusiege se P: Casper Salawa Commissarz Zemski ze gemu mi znaneni tak na prucze na odebrani od Geho ucżtu a wysazenż mangli se Legitimirowati wssak do Nrżżuw prżżssleho Aussusu gemu Dilatie udelena.

Odwołanie się pana Kaspra Salawy komisarza ziemskiego od zarzutu braku rozliczeń zebranego podatku, panowie stanowi pozostawili go (na tym stanowisku) do najbliższego auszusu.

3. ... Jan Heinrich Fitzthon (?) (nieczyt.)... P: Kanczlerże psani Panum Stawum Czżysti aby gemu Bichizetż nad Lissergeld strany Czestż Widenske ucżżyntna była.

(Tyt. uszkodzony – nieczytelny:) Janowi Henrykowi Fitzthon - przewożnikowi, zwrot kosztów podróży do Wiednia.

⁹⁸⁶ Ze stanu panów: Jerzego Adama Reichsgr. z Gaszyna, Fryderyka Aleksandra wolnego pana z Kotulina; ze stanu duchownego: proboszcza czarnowąskiego, archipresbitera strzeleckiego; ze stanu rycerskiego: Wacława Franciszka Twardawę, Kaspra Skala; ze stanu miejskiego: Jeremiasza Rolke burmistrza opolskiego, (bez nazwiska) burmistrza raciborskiego.

⁹⁸⁷ Aby nie było wątpliwości przeczytał panom stanowym swój akt nominacji i zatwierdzonych jemu przywilejów a następnie kazał go schować do skrzyni (archiwum) ziemskiej. Prawdopodobnie został mianowany wbrew woli sejmiku.

4. Oddaducz Gi: Mi: Panum Stawum Pani Barbara Blachowa rescript Ge:
Cz: Mi: Strany ostatka Starých restuw aby nima personirowana była.
Pani Barbara Blachowa (z domu Szelihowna) przedstawiła Ich Miłościom panom stanowym dokument Jego Cesarskiej Miłości zwalniający ją od spłacenia ostatniej raty starych zebranych podatków⁹⁸⁸.
5. Miesta a mesteczka přes Deputirowanego sweho na Paný Commisariže
Ge: Czý: Mi: poddali memorial swug zadagiz aby od Einquartirovani na
potom ussanovani byłj.
Miasta i miasteczka poprzez swojego delegata złożyły panom komisarzom memorial żądający przełożenia na później zakwaterowania (w nich) wojska.
6. Strany odebrani ucztu od P: Jarosslowa Strzely P: Commissarže
naržyzeni.
Wyznaczeni komisarze do odebrania od pana Jarosława Strzeli zebranych podatków⁹⁸⁹.
7. W przyczynie zderzwýczych se w Knizetst: techto Arianskeý Sectý.
W sprawie przebywania w księstwach ariańskiej sekty.
8. Geden každy s Panuw obywateli mohauz zde sprawedlnosti gmiti kde
ginde opowrhnucz primam Instantiam posle dawagi kdo bý se pak
tohowazýl ma skuteczne... (brak tekstu).
Każdy z panów obywateli może sprawiedliwości szukać gdzie indziej ale pierwszeństwo ma...
9. P: Frydrych Slewicz na Stiežnost P: Waczława Reýzwicze na Tworkowie
strany Contributielných restuw za Commissaržstwi sweho ma ucžet
wzywati a se Insschirowatj.
Pan Fryderyk Slewic (z uwagi) na trudną sytuację pana Wacława Reiswita na Tworkowie (pożyczył mu pieniądze) zebrane z podatków, wezwany do rozliczenia się.
10. Czo tak P: Casper Sallawa Commissarž Zemski P: Krysstoffa Larysse
z Depositu penez wzal.
Jak to pan Kasper Salawa komisarz ziemski wziął do depozytu pieniądze pana Krzysztofa Larysza (i nie oddał).
11. Zadost P: Wilýma Larysse na Miliczy o wýzdwižani Executie strany
Starých Restuw ktera tez do 4 Nedel Susperowirowana gest.
Na prośbę pana Wilhelma Larysza na Milicach egzekucję zaległych podatków odłożono do 4 tygodni.
12. Strany Pana Daniele Žýrowskeho wznesouz zadost na Paný starý strany
Spustosseneho Statku chrestami zarosleho aby gemu stare resta
odpusstene były.

⁹⁸⁸ Dotyczy nie rozliczenia się z zebranych podatków przez jej ojca – w tym czasie kanclerza ziemskiego.

⁹⁸⁹ Komisarze: Wacław Reiswitz, ks. kustosz raciborski, Wacław Franciszek Twardawa i Jeremiasz mł. Rolke burmistrz polski.

- Wyrażono zgodę w sprawie pana Daniela Żyrowskiego proszącego o umorzenie zapłaty zaległego podatku, jego spustoszony majątek zarósł krzakami*⁹⁹⁰.
13. Magistrati a Czeleŕy obczŕy 100 t: na Contributiech a zbirkach porazene byti magi.
(Na prośbę) magistratu i wszystkich mieszkańców (Strzeleczeŕ) zbiórka 100 talarów podatku została wstrzymana.
14. P: Lidomila Pelkowa skrz wznesseni zadost swau stranŕy starŕych restuw na Panŕy slowŕy gest dilati do 6 Nedel obgednala.
*Pani Ludmiła Pelkowa prosila o przedłuŕzenie terminu spłaty zaległych podatków o 6 tygodni*⁹⁹¹.
15. Panu Waczlawowj Kossemborowi Quity gehu na defensŕy resti zlozene prŕŕy Commissarŕi Nbo: P: Girzŕyho ml. Kaldenborna w Mestie Kozli byti magi.
Potwierdzenia (zapłaty) podatku przez pana Wacława Koszembara złożone u zmarłego pana Jerzego ml. Kaltenborna mają pozostać w Kozłu.
16. Do Aussusu Kniez Oppat Jemelniczkŕy.prŕŕybranyŕ.
*Do auszusu powołany ks. opat z Jemielnicy*⁹⁹².
17. Stranŕy odebrani ucŕtuw wybirsŕyŕy Commissarsŕyŕy Commissarŕe ku takowemu narŕŕŕyzeni gsau.
*Powołani komisarze w celu odbioru zebranych podatków przez komisarzy wybierczŕyŕy*⁹⁹³.
18. Kterŕi P: obyŕwatele prŕŕysahŕy neoddali takowu Prŕŕy tom snemu wykonat magi.
Którŕy z panów obyŕwateli nie złożyli przysięgi (wierności) takŕ mają złożyć na tym sejmie.
19. Stranŕy Sessige Miesta Hliwicz a Horniho Hlohowa ad forum Competentii pokazane.
*W sprawie sesji miast Gliwice i Głogówek przekazano zgodnie z kompetencjami*⁹⁹⁴.
20. Za prŕŕybraniem ze wssech stŕŕyech Stawuw po dwuch osobach takowŕy Sniem pro uwarowani Wetssŕyŕy utrat gest dokonczenyŕ.
*Uzupełniono ze wszystkich czterech stanów po dwie osoby w sprawie dokończenia spraw podatkowych*⁹⁹⁵.

⁹⁹⁰ Kózki k. Kozła.

⁹⁹¹ Ludmiła Pelkowa z domu Jordanówna na Przedborowicach.

⁹⁹² W tym czasie stanowisko opata nie było obsadzone, prawdopodobnie przewidziano dla niego miejsce w auszusie.

⁹⁹³ W składzie: hr. Praschma, Franciszek Twardawa, Jan Czech – burmistrz raciborski.

⁹⁹⁴ Protest tych miast w sprawie starych przywilejów.

⁹⁹⁵ W obec tego, że sejmik nie mógł dokończyć obrad, powołano dodatkowo po dwie osoby z każdego stanu do auszusu: stan panów: Wilhelm Beess na Krowiarkach i Fryderyk Kotulinski; stan duchowny: ks. archiprezbiter strzelecki; stan rycerski: Krzysztof Bartłomiej Zajczek i Henryk Szwejnuch na Na-częsławickach; stan miejski: burmistrz kozielski i Florentyn Weyczner – burmistrz strzelecki.

SNIEM OBECNÝ DERŽANY 4 JUNÝ LETHA 1674 W MIESTIE RATTIBORŽY 96

Za Neýmilos: G: Ržým: Czýs:, tez Uher: a Česke Kral: Mi: Pana Pana nas wssech Neýmilostiwegssý, zebý Sniem obezný který w Mestie Oppoli dne 6 Martý pominuleho 1673 Letta byl začatý reassumirowaný a konczený byl powolaním a w tom Geho Mi: výsocze urozenemu Panu Panu Frantzowi S(wa)te Rž: Ržýsse hrabeti z Opperssdorffu, Swobodnemu Panu z Dubu a Frýdsteina diedicznemu Panu na Hornim Hlohowie, Frýdku a Rattiborskim Zamku ...

(Na koncu tekstu:) Actum et Concluseum w Miestie Rattiborży przy Sniemie obecným 4 dne Juný Ao 1674.

96 SEJM POWSZECHNY ZAKOŃCZONY 4 CZERWCA 1674 ROKU W MIEŚCIE RACIBORZU.

Zgodnie z życzeniem Jego Rzymskiej Cesarskiej oraz Węgierskiej i Czeskiej Królewskiej Miłości (przesłanym) Jego Miłości Wysoko Urodzonemu panu, panu Franciszkowi Świętej Rzymskiej Rzeszy hrabiemu z Oppersdorffu, wolnemu Panu na Dubie i Frydsteinie, dziedzicznemu panu na Głogówku, Frydku i zamku raciborskim, sejm powszechny który w mieście Opolu dnia 6 marca poprzedniego 1673 roku został zaczęty (obecnie) kontynuowany i zakończony został.

(Na koncu tekstu:) Uchwalono i zakończono w mieście Raciborzu na sejmie powszechnym dnia 4 czerwca 1674 roku

Pan Heýtman Zemský za Commissarže k Sniemu naržýzen.

Pan starosta ziemski wyznaczony na komisarza na sejmie⁹⁹⁶.

1. K Aussusu przybrano osoby za wssech Stawuw.

*Do auszusu dobrano osoby ze wszystkich stanów*⁹⁹⁷.

2. Zdani Panuw Stawuw wržýčžynie ukupeni Statkuw Collegium Oppol: Soc: J:.

Opinia panów stanowych w sprawie sprzedaży majątków kolegium opolskiemu zakonu jezuitów.

3. Žaden Noweho praedicati niema Approbatige a Jntimatigi Ge: Cz: Mi: zazýwati nema.

Nikt nowego kaznodziei nie może zatrudnić bez zgody i mianowania Jego Cesarskiej Miłości.

4. Stižnost proti P: Regentu a urřednikum Komorných Statkuw Oppolskich wržýinie na P: Stawuw wýtahowani Czla a Mýta.

⁹⁹⁶ Pełnomocnika cesarza.

⁹⁹⁷ Ze stanu panów: Adama hr. z Gaszyna i Jerzego Pücklera; ze stanu duchownego: ks. Kaspra Ignacego Bartłomieja – opata jemielnickiego; ze stanu rycerskiego: Krzysztofa Bartłomieja Zajiczka, Jana Jerzego Czornberga, Adama Samsona Paczynskiego, Bogusława Blachę, Jana Adama Dambrowkę i Melchiora Wilhelma Skala; ze stanu miejskiego: Jana Urbani – burmistrza raciborskiego i Henryka Purza z Prudnika.

Skarga przeciw zarządzającemu i urzędnikom kamery (cesarskiej) majątków opolskich w sprawie nakładania na panów stanowych (niesłusznych) ceł i myta⁹⁹⁸.

Ge: Mi: P: Heytman Zemský ma w tey przýczynie do Sl: Komorý přýpssati.

Jego Miłość pan starosta ziemski w tej sprawie ma wysłać pismo do kamery śląskiej (we Wrocławiu).

5. Acta ex Actitata přý předesslých kancelarich urzędowych zustawagicze magi wýhledane a do Kancelarže Zemske odeslane býti, Supplicatie ý Expeditige obogim jazykem podane ý expedirowane býti ýak take y secretarže w Expeditiech Sebau correspondirowati magi.

Akta sądowe znajdujące się w dawnych kancelariach urzędowych mają być przejrane i do kancelarii ziemskiej odesłane, podania i korespondencja w dwóch językach (czeskim i niemieckim) ma być prowadzona i wysyłana i urzędnicy mają (w tych językach) prowadzić między sobą korespondencję.

6. Pani Stawowe interim administratige Cassý Zemske Mikulassý Obstowi commiterugj.

Panowie stanowi powierzają zarządzanie kasą ziemską tymczasowo panu Mikołajowi Obstowi⁹⁹⁹.

7. Uhoda z Mestý w przýczynie hospitationis a deloquowani Lidu Wegenskeho.

Uгода z miastami z powodu rozlokowania i zakwaterowania wojska.

Długi Zemske społeczne nemine excepto placzene býti magi.

Długi ziemskie wspólnie bez wyjątku płacone być mają.

Non Ensigi każdy oplazowati wssakz geý k snemu počýtku reparirowati ma.

Nieobecni również mają mieć obliczony (podatek, oszacowany majątek) i odprowadzony do (kasy) sejmu.

Od ucztuw odbiratý giných Deputatý mag z Mest přýbrani býti.

Podatki od innych (nie szlachty) mają odbierać wyznaczeni przedstawiciele z miast.

Mladssým ma ten který Executigi zada platiti potomne pak ten u kterehe executio gest a neb zustawa nalezytost gegých oddawati.

Wynagrodzenie (za przeprowadzoną egzekucję długów) woźnym ma zapłacić ten który žádał egzekucji (wierzyciel) oraz ten od którego ściągą się dług (dłużnik).

In criminali processu ma czela soucze zasedniti kterým nalezytost ma passirowana býti.

⁹⁹⁸ Dotyczy niesłusznego nałożenia ceł na towary żywnościowe spławiane Odrą.

⁹⁹⁹ Ziemski wybierczy Piotr Strzela zmarł i do czasu mianowania nowego ma zarządzać kasą ziemską Mikołaj Obst (mieszczanin?).

W sprawach kryminalnych ma rozpatrywać cały sąd (komplet sędziów)którym należność ma być wypłacona.

Mistrzi poprawnemu należyłst dla slussnossti a zwyklosti moderirowana byti ma.

Katu przysługuje wynagrodzenie ustalone według uznania i zwyczaju.

Miestum należyłst od Depositu dowana byti ma.

Miastom wynagrodzenie (kata) oddawane (z kasy ziemskiej) do depozytu.

8. K prowadzeni Lidŷ Wogenskeho Commissarŷe narŷŷeni.

Wybrani komisarŷe wojenni¹⁰⁰⁰.

9. Sprawa aneb Differentige meŷŷ Panŷ Stanami a P: Erbŷ Nbo: P: Jana z Kotulina do Neyprŷŷsleho Aussussu Zemskeho se pokazuge.

Sprawa czyli niezgodność między panami stanami (sejmem) a spadkobiercami zmarłego pan Jana z Kotulina na (posiedzeniu) najbliższego „auszusu” (powinna być) rozpatrzone¹⁰⁰¹.

10. Wendrowani sprawŷ Pfandtschaffowe Ge: Mi: Pan Ferdŷnandt Leopold hrabi z Oppersdrffu a P: Jarosław Strŷele narŷŷeni.

Wyjazd (do wyjazdu) w sprawie sum zastawnych wyznaczeni Jego Miłości pan Ferdynad Leopold hr. z Oppersdorffu i pan Jarosław Strzela¹⁰⁰².

11. Do skonczeni rozeprŷe meŷŷ zdegssŷmi Knizetstwŷ a Państwem Wodislawskim, Pani stawowe Panu Jarosławowi Strŷelowi zmocnieni dati racŷŷli.

Do zakończenia nieporozumienia między obecnymi księstwami a państwem wodzisławskim panowie stanowi dali upoważnienie panu Jarosławowi Strzeli.

12. P: Ferdinandt Leopold hrabi z Oppersdorffu prŷŷ deputatigi ku Knizetczŷm Snemum pozustawenŷ wssakŷ gemu penez osoby ktomuŷ Actu prŷŷdane gsau.

Pan Ferdynand Leopold hr. z Oppersdorffu pozostaje (nadal) deputowanym do sejmu księstw (we Wrocławiu, sprawa kosztów pobytu osób jemu towarzyszących.

P: hrabi z Oppersdorffu a od niego ŷ zkrze osob k odbirani ucztum Gral: steuer ambtu pohladowati ma.

Pan hr. z Oppersdorffu i od niego osoby wyznaczone do odbierania zebranego generalnego podatku i przekazania do urzędu (we Wrocławiu).

(Tekst zniszczony:)...osoba z stawu ... a druha stanie ... Deputirowana ...

ma.

Dotyczy delegowania do sejmu wrocławskiego jednŷ osobę ze stanu panów i jednŷ z rycerskiego.

¹⁰⁰⁰ Z okręgów: opolskiego, niemodlińskiego, prudnickiego i bialskiego – Adam Samson Paczynski; z raciborskiego – Godfryd Wilczek; z głogóweckiego i kozielskiego – Krzysztof Dressler; z oleskiego i lublinieckiego – Jarosław Koszembar.

¹⁰⁰¹ Dotyczy nie rozliczonych podatków zebranych przez Jana Kotulinskiego.

¹⁰⁰² Dotyczy sumy w wysokości ok. 12.960 talarów zastawu prawdopodobnie Wazów.

13. Depositŷ bez wedomosti Creditoruw nemagi z Rathauŷe wydawane byti.
Depozyty bez zgody depozytariuszy nie mogą być wydawane z ratusza.
14. Na splaczowani dluhuw zemských kaŷde roczne po 5000 th: na osobliwŷ anlag ućŷynen byti.
Na spłacenie dłuŷów ziemskich corocznie po 5 tys. talarów dodatkowy podatek uchwalony.
Dluh Capitule oppol: yak neŷsypiss zaplaczene byti ma.
Dług kapituły opolskiej jak najszybciej ma być spłacony.
15. Do porŷŷzeni restuw Commissarskich nebo: P: Frydŷrycha Sslewicze giste osoby deputirowane.
Do rozliczenia zaległego podatku (zebranego) komisarskiego zmarłego pana Fryderyka Slewicza następujące osoby zostały wyznaczone¹⁰⁰³.
16. Leüteratigj pruchodu miti nema.
W sprawie opłat odwołań procesowych.
Remedium Appellationis zaŷŷwati wolno.
Sposób (przeprowadzania) apelacji.
(Tytuł uszkodzony:) dotyczy apelacji.
17. Strany zbraniowani ukupowani obili w mestiech.
W sprawie zakazu handlu ŷywnościami w miastach.
Miasta magi w pewnym wymerŷanym czaŷu privilegia a nadani swe pokazati.
Miasta mają w okreŷlonym czasie pokazać swoje przywileje i nadania.
18. P: Adam Waczlaw Krzydłowskiemu oddil w Suchŷ do smrti uŷŷwati powoleno.
Panu Adamowi Waćławowi Krzydłowskiemu pozwolono do śmierci uŷywać dział w Sucheju.
19. Czŷŷozemczŷy kterŷi se do Knizet: wkupigi magi se proqualificirowatj.
Cudzoziemcy którzy kupili majątki (w księstwach) mają się przenieść (opuścić).
20. Kterŷ na Executigi urŷadowu nedba ma proti nemu dla Stareho Sniemoweŷo zawrŷeni postupowano byti.
Którzy nie odpowiadają na egzekucję urzędową, ma przeciw nim postępować (wszcząć postępowanie) zgodnie ze starymi (poprzednimi) uchwałami sejmu.
21. Pani Heytmani Kraŷssti nemagi wicz na Executigi strany biergeltuw a Accisuw neŷ dwie aneb trŷy osoby poŷylati. Sladkowie przed wŷybirczŷych stawaz nepowinni do prazdnŷh Quituw ne magi wŷťahowatj.
Panowie starostowie okręgowi nie mogą więcej jak dwie – trzy osoby wysyłać na egzekucje zaległego podatku piwnego i akcyzy, nie powinno

¹⁰⁰³ W składzie: Ferdynand hr. z Oppersdorffu – sędzia ziemski, Jerzy Welczek – kanclerz ziemski, Jerzy Adam hr. z Gaszyna, Jerzy Pückler, ks. opat z Rud, ks. opat jemielnicki, ks. kustosz raciborski, Krzysztof Bartłomiej Zajiczek, Jarosław Strzela, i Bogusław Blacha, Jeremiasz Rolke z Opola, Urban z Raciborza, Porsche z Prudnika i burmistrza z Żor.

się wzywać przed wybiernych świadków, nie powinni też żądać żadnych zaświadczeń.

22. Rytterdinsty dle wielkości a malosti Statkuw magi wyprawowatj.

Służba rycerska (wojenna) ma zależeć od wielkości posiadanego majątku.

23 (Tytuł nieczytelny:) dotyczy udziału szlachty osiadłej w miastach we władzach tych miast.

24 Strany zbehłych poddanych aby w ginych Knizetstwich przygmowani nebylj.

W sprawie zbiegłych poddanych aby w innych księstwach nie byli przyjmowani.

25 Exceszy robte w Mladize a pohraniznych obywateli aby zastawene byli.

Awantury robione przez młodzież z innych księstw na pograniczu mają być zgłaszane¹⁰⁰⁴.

P: Christian Gelhorn za Obwatele przygat.

Pan Chrystian Gellhorn przyjęty za obywatela (inkolat)¹⁰⁰⁵.

SNIEM OBECNY W MIEŚCIE RATTIBORZE 25 DNIE MIESICZE APRILIS 1678 LETHA DRŽANŸ (97.)

Tak yakoż gest Geho Ržym: Czys:, tez Uher: a Česek: Kral: Mil: Pan Pan nass wssech Neymilostiwegssy, za neypoddanegssym Saudu Zemskeho Wyhledowanem ten to Sniem obecny konati Neymilostiweg Powoliti ...

(Na końcu tekstu:) Actum ex Conclusum w Mieście Rattiborzi przy Sniemie Obecnym dne 30 Mesyčze Aprilie Ao 1678

(97) SEJM POWSZECHNY W MIEŚCIE RACIBORZU ZWOŁANY NA DZIEŃ 25 KWIETNIA 1678 ROKU.

Na unizoną prośbę sądu ziemskiego, Jego Rzymska Cesarska również Węgierska i Czeska Królewska Miłość Pan, pan nasz wszystkich najmiłościwszy, sejm ten powszechny pozwoił zwołać...

(Na końcu tekstu:) Sporządzono uchwały w mieście Raciborzu sejmu powszechnego dnia 30 miesiąca kwietnia 1678 roku.

1. Commissarz k snemu P: Heytman Zemsky.

Komisarz (cesarski) do sejmu pan starosta ziemski.

Osoby ku Knizetzym Sniemum wolane.

Osoby do sejmu księstw (we Wrocławiu) wybrane¹⁰⁰⁶.

¹⁰⁰⁴ Mają być zgłaszane przez osoby pokrzywdzone na piśmie do starosty ziemskiego.

¹⁰⁰⁵ Gellhorn – stary ród śląski, siedzibą rodową był Stary Grodków i Krasna Góra k. Niemodlina. Dzielił się na dwie linie: górnośląską i dolnośląską. Chrystian Gellhorn pochodził z linii dolnośląskiej.

¹⁰⁰⁶ deputowani do sejmu śląskiego we Wrocławiu: stan panów: Erdman Ferdynand Pawłowski wolny pan z Pawłowic; stan duchowny: ks. Franciszek Welczek kanonik i kanclerz kapituły wrocławskiej, archidiakona opolskiego i dziekana raciborskiego; stan rycerski: Ludwik Aleksander Paczynski z Wielkiej Paczyny; stan miejski: Benedykt Frölich burmistrz opolski Jan Franciszek Urbani – bur-

2. Creditorowie do osoby neb Statkuw debitoruw swych sahati a dluhuw swych dohazeti mohau.
Wierzyciele mają prawo zajmować majątki dłużników i w ten sposób dochodzić swoich długów.
3. Podle Starodawne observantige lid Wagensky ma po miestach a Mesteczkach Delogirowen bytj.
Według dawnej praktyki wojsko ma być zakwaterowane po miastach i miasteczkach.
4. (Tytuł nieczytelny - uszkodzony:) Dodatkowo (zmieniono skład ?) wysłano na sejm śląski kilku przedstawicieli księstw opolskiego i raciborskiego¹⁰⁰⁷.
5. Erbugczym pozustalosti skrz Executores Testamenti oddawane byti magi.
Spadkobiercom przez wykonawców testamentów (spadki) mają być oddawane.
6. Snemy Obecne podle uważeni Pana Heytmana a P: Saudczuw rospisowane bytj mohau.
Sejmy powszechne zwoływane mogą być według uznania pana starosty i panów sędziów¹⁰⁰⁸.
7. W przyime intabulirovani kupuw a ginssych Contractuw.
W (sprawie) rejestrowania (w kancelarii urzędu) sprzedaży i innych kontraktów.
8. Každy Extraneg ma przy Sniemie obecnim se Legitimirowatj.
Každy obcy (z poza księstwa właściciel majątku) ma na sejmie powszechnym legitymować się (uzyskać inkolat).
9. W przycinie Restuw kde se 500 th(allar) nachazy ma Executige in Duplo wiczazety pod pokutu spusobu statki odebrane byti.
Tam gdzie zaległości podatku wynoszą 500 talarów ma nastąpić podwójna egzekucja (dwukrotna suma) pod karą odebrania majątku.
10. (Tytuł uszkodzony – nieczyt.) Na dlugi ziemskie (księstw) wyznaczono zbiórke 5 tysięcy talarów.
11. Commissarzum Lidu Wegenskeho k prowazani narzyzenym ma pewna Instructige dana bytj.
Komisarzom wojennym do wykonywania (swoich funkcji) ma być wydana instrukcja.
12. Strany skrz ohen powetrzi a morowu Rannu sskody ponassagiczych.
W sprawie szkód wyrządzonych przez ogień, powietrze i morową zarazę.
13. Wrtele a wazy magi se z oppolsku mensuru Conformirowatj.
Wiertele i wagi mają być opolskiej miary.
14. Každy na Sniem obecny pod pokutu wystawenu ma stanuti.
Každy (szlachcic) ma być obecny na sejmie powszechnym pod karą.

mistrz raciborski.

¹⁰⁰⁷ Jerzy Wlczek – kanclerz ziemski, Erdman Ferdynand Pawlowski, ks. .... (imię nieczyt.) Welczek – opat z Rud, Ludwik Aleksander Paczynski, Karol Trach, Benedykt Frölich, Jan Franciszek Urbani – burmistrzowie opolski i raciborski.

¹⁰⁰⁸ Tzn. nie wymagają zgody cesarza.

15. Roki podle Regestru magi expedirowaw być.
Rozprawy sądowe mają odbywać się zgodnie z rejestrem (zapisanych kolejności spraw).
Porauczenia z Nemezke y z Czeske Kanczelarže w gedno sprawe nemagi wŷhazeti.
Dokumenty (zawiadomienia) w jednej sprawie nie powinny wychodzić z obu kancelarii niemieckiej i czeskiej.
Za prwnim porauczeniem kđy periculum in mora aby delssŷch uskokuw depucžsteno nebyło.
Za pierwszym wezwaniem gdy zachodzi niebezpieczeństwo w zwłoce (śmierci) aby dalszego zwlekania nie było.
16. (Tytuł uszkodzony – nieczyt.:) ... do porzadnoststi ublidzene być.
Dotyczy ostatecznego rozliczenia długów Slewica (zob. poprzednie uchwały).
17. Stranŷ tiech miestan ratione hospitationis soldatum powolenŷch deset Kraŷzarow na mesŷcz.
W sprawie tych mieszczan u których kwaterują żołnierze (należy się) 10 grajcarów na miesiąc (od żołnierza ?).
18. Miesta magi Vorspanŷ ussanowane byći wssakž kđy od nich lid Wegensky wŷstahuge powinni concerrriowati.
Miejskie zaprzęgi (konie) mają być uszanowe (zachowane w spokoju) jednak jeŷeli wojsko tego zaŷąda, powinny być dostarczone.
19. Mladssŷ na Executy z Miest wŷsŷlani magi ussanowani byći niberž ŷ naleŷŷtost gich dochazetŷ.
Urzednicy wysylani z miast do egzekucji (naleŷności) mają być uszanowani i naleŷności im wypłacone (tekst częściowo uszkodzony)¹⁰⁰⁹.
20. Stranŷ naleŷŷtosti miestam od Deposituw.
W sprawie naleŷności miastom od depozytów¹⁰¹⁰.
21. Stranŷ podani ku prawu.
W sprawie (bezzasadnego) oskarżenia przed sądem.
22. Steŷnost Mest w prŷŷczinie spulirži krečm, jarmarkuw ŷ ginŷch handlŷ gim ku sskodie.
Przeszkody miast w wolnym handlu w karczmach, jarmarkach i innych handlów¹⁰¹¹.
23. Kđybŷ ktore mesto lidu Wogenskemu na verpflegung anticipando zodalo ma zeste z Cassŷ z Contingentu tohoŷ Lidu Wogenskeho prŷŷnawraczano byći.

¹⁰⁰⁹ Prawdopodobnie chodzi tu o to, że szlachta nie chciała respektować decyzji urzędników miejskich.

¹⁰¹⁰ Dotyczy sprawy opłacania kosztów oraz odsetek od złożonych na ratuszu depozytów pieniężnych przez szlachtę.

sprawy opłacania kosztów oraz odsetek od złożonych na ratuszu depozytów pieniężnych przez szlachtę.

¹⁰¹¹ W sprawie wprowadzanych przez miasta ograniczeń wolnego handlu.

Gdyby które miasto poniosł wcześniej koszty utrzymania wojska, ma to być zwrócone z kasy wojskowej.

24. *Tytuł uszkodzony:...)... wolane osoby.*

Z powodu śmierci kilku przedstawicieli wybranych do auszusu, wybrano nowe osoby¹⁰¹².

25.P: Jan Christoph Dihr, P. Slibitz a Jan Giržy Sulikowsky za obywatela przyjęli.

Pan Jan Krzysztof Diehr, pan Slibitz i Jan Jerzy Sulikowski przyjętych za obywateli (inkolat)¹⁰¹³.

¹⁰¹² Ze stanu panów: Gustawa hr. Colonnę, Erdmana Ferdynanda Pawłowskiego, Krzysztofa Welczka, Jerzego Reiszewicza; ze stanu duchownego: prałata ks. Welczka – archidiakona opolskiego, ks. Baltazara Gerbera – proboszcza czarnowąskiego; ze stanu rycerskiego: Krzysztofa st. Holly, Ludwika Aleksandra Paczynskiego, Karola Tracha, Jana Freyderyka Zemięckiego; ze stanu miejskiego: Benedykta Frölicha – burmistrza opolskiego, Krzysztofa Foltka.

¹⁰¹³ Jan Krzysztof von Dyhm pochodził prawdopodobnie z linii oleśnickiej, Slibitz – prawdopodobnie chodzi tu o ród von Schlieben posiadający majątki w okolicy Opola, Sulikowscy – ród pochodzenia polskiego posiadający majątki w okolicy Bytomia i Pszczyny.

Indeks Osobowy

Uwaga:

1. Odmiany pisowni nazwisk podane zostały w nawiasach.
2. Nazwiska pisane kursywą dotyczą autorów literatury.
3. (p) oznacza, że nazwisko znajduje się w przypisie.

Abedensbach – 177(p).

Andrzej opat z Rud – 186(p).

Andrzej Emanuel opat z Rud – 199(p), 210(p).

Arbogast – 35, 35(p), 171, 172.

Bartłomiej opat z Jemielnicy – 174(p), 215(p).

Batory – 15, 37(p), 131, 131(p).

Bees (Beess) – 8, 58, 98(p), 103(p), 109(p), 112(p), 119(p), 129(p), 132(p), 133(p), 134(p), 135(p), 136(p), 137(p), 139, 140, 142(p), 149(p), 169(p), 172(p), 214(p).

Bethlen – 15, 15(p), 18(p), 37(p), 158, 159.

Betach – 142(p).

Bilczer – 34, 135(p), 137(p).

Blacha – 83(p), 169(p), 177(p), 213, 215(p), 218(p).

Blankowski (Oblankowski) – 177, 177(p).

Błażej opat z Rud – 32, 169(p), 177(p).

Bogaczyński opat z Jemielnicy – 201(p).

Boya – 48(p), 98(p), 155.

Brobner – 35(p), 170(p).

Buchta – 95(p), 103(p), 104(p), 126(p), 128(p), 129(p), 132(p), 133(p), 134(p), 135(p), 136(p), 137(p), 141(p), 145(p), 147(p), 148(p), 149(p), 150(p), 151(p), 152(p), 159(p), 164, 166(p).

Budina – 34(p), 169(p), 172(p).

Cellary – 77, 77(p), 179, 179(p), 201.

Charwat (Petrowicz) – 20(p), 94(p), 95(p), 103(p), 104(p), 107(p), 112(p), 118(p), 127(p), 148, 151, 166, 171.

Chrzan – 129(p).

Colonna – 43, 43(p), 47, 174(p), 179(p), 187(p), 191(p), 202, 204, 222(p).

Conradi – 32, 142(p).

Czech – 210(p), 214(p).

Czibulka (Cybulka) – 90, 94(p), 98(p), 103(p), 146(p).

Czirnhaus – 142(p).

Czornberg – 103(p), 109(p), 132(p), 134(p), 148(p), 149(p), 150(p), 152(p), 166(p), 169(p), 177(p), 215(p).

Danwitz (Dannwitz) – 89(p), 109(p), 112(p).

Daule – 113(p).

Dębiński – 76, 76(p).

Długosz (Długosch) – 191, 191(p), 210.

Dluhomil – 95(p), 103(p), 104(p).

Dobszic – 133.

Donin (Dohna) – 168(p).

Dore opat z Rud – 32, 142(p).

Dressler – 210(p), 217(p).

Dubrawka – 89(p), 103(p), 104(p), 109(p), 112(p).

Dworzański opat z Jemielnicy – 54(p), 109(p).

Dzierzanowski – 75, 75(p), 112(p), 128(p), 134, 134(p), 136(p), 141(p), 154(p), 161(p).

Dziewulski Władysław – 25.

Ecker – 127(p).

Fabijański Władysław – 11(p).

Fitzthron – 212(p).

Flaccius – 197(p).

Foltka – 199(p), 222(p).

Frak – 115(p).

Frankenberg – 32, 77, 136(p), 144, 144(p), 147, 147(p), 151, 151(p), 153, 154, 160, 160(p), 166, 168, 174, 174(p), 181, 181(p).

Frölich – 34(p), 166(p), 169(p), 177(p), 219(p), 220(p), 222(p).

Frycz – 132(p).

Fryderyk elektor Palatynatu – 66, 66(p), 152, 153.

Gajdowski – 186(p).

Gaszyn (Gaschin, Gaszynski) – 6(p), 35, 35(p), 36, 36(p), 41, 41(p), 43, 61(p), 65, 73(p), 118, 153, 154(p), 155(p), 162 (p), 163, 164, 166, 166(p), 169(p), 171, 172, 172(p), 178, 179, 183, 187, 188, 189, 190, 199(p), 201, 212(p), 215(p), 218(p).

Gellhorn – 219, 219(p).

Geraltowski – 103(p), 143(p), 146(p), 149(p), 160(p), 162(p), 164(p), 165(p), 166(p), 169(p).

Gerstman – 170, 170(p).

Ginłowicz – 171.

Gocz (Gotsch) – 94(p), 115(p), 136(p).

Gojniczek Wacław – 5(p), 6(p).

Goszycki – 32, 163(p), 172(p), 174(p), 176(p), 177(p), 174 (p).

Grotowski – 174.

Gutthaeter – 144, 144(p).

Habsburg – 5, 9(p), 12, 14, 15, 15(p), 19, 21(p), 23, 26, 32(p), 36(p), 37, 37(p), 62, 72, 74, 74(p), 75(p), 94, 124, 124(p), 128, 126(p), 131, 142, 150(p), 161, 163, 163(p), 164, 165, 187, 192, 198, 201(p).

Halczynski – 166(p).

Hannibal – 15, 15(p).

Hatalska Marta – 13, 13(p).

Hatzfeld – 45(p), 199, 199(p).

Hernberk – 146, 147, 147(p), 154, 154(p).

Heck Roman – 27(p).

Herberstein – 5, 5(p), 195.

Herolimin – 98(p).

Hegel – 135, 136(p).

Hoditz – 43, 43(p), 44, 45, 190, 191, 191(p), 192, 198.

Hoff opat z Jędrzejowa – 46, 202(p).

Holly – 76, 76(p), 98(p), 222(p).

Horczyzki – 172(p).

Hradzki – 171.

Hulczynski – 34(p).

Iwanicki – 79(p), 201(p), 209(p).

Jagiellonowie – 165(p).

Jan opat z Lubiąża – 8.

Janikowska – 149(p).

Jalucka – 35(p), 170(p).

Jarocki – 83(p), 155, 165(p), 166(p), 171.

Jerloch – 98(p).

Jordan – 6, 6(p), 76, 76(p), 95(p), 103(p), 109(p), 146(p), 147(p), 210(p), 214(p).

Josinski – 95(p).

Kaldenborn – 48(p), 172(p), 184, 210, 214.

Kalinowski Piotr – 2.

Karla – 32, 169(p).

Karnicki – 158(p), 160, 160(p), 166(p), 169(p).

Kiczka (Kitschka) – 118(p), 132(p), 134(p), 136(p), 142(p), 146(p), 148(p), 149(p), 150(p), 162(p).

Kniejski Olgierd – 1, 2, 5(p), 14(p), 81(p).

Kobierzycki – 43, 192, 192(p).

Kochcicki (Kochtitzky, Kohecziczki) – 65, 66, 72(p), 103(p), 104(p), 105(p), 107(p), 109(p), 112(p), 113(p), 114(p), 115(p), 134(p), 136(p), 140, 140(p), 141(p), 142(p), 143(p), 148(p), 149, 149(p), 150(p), 152(p), 153(p), 159, 166(p), 169(p).

Kokors – 89(p), 95(p), 103(p), 104(p), 107(p), 109(p), 112(p).

Kolovrat-Libštejnski – 67(p).

Koschembar (Koszembor) – 76, 95(p), 98(p), 103(p), 109(p), 112(p), 115(p), 118(p), 127(p), 128(p), 134(p), 138(p), 142(p), 143(p), 145(p), 148(p), 149(p), 150, 153(p), 160(p), 168(p), 169(p), 172(p), 177(p).

Kosicki (Koschicki) – 63, 63(p), 64, 65.

Koss – 46, 202(p).

Kotuliński – 48(p), 103(p), 169(p), 172, 175, 176, 176(p), 177(p), 178(p), 184, 184(p), 194, 197, 197(p), 205, 205(p), 208, 208(p), 212(p), 214(p), 217, 217(p).

Kozelka – 177(p).

Kozieglowski – 197, 197(p).

Kozłowski - 127(p), 142(p), 144(p), 151(p), 161(p), 162, 163, 163(p), 164, 166(p), 167(p), 169(p).

Krause – 197, 197(p).

Kruss – 98(p).

Krzydlowski (Skrzidlowski) – 48, 48(p), 89(p), 162(p), 166(p), 169(p), 177(p), 209, 210, 218.

Książę

Jan II – 5, 13(p), 26, 43, 59, 165, 165(p).

Karol – 58.

Ofka – 69(p).

Wacław III Adam – 5.

Władysław – 69(p).

Labutski – 98(p).

Lachnitt – 89(p), 94(p), 98(p).

Lasota (Lassota, Lesota) – 28, 89(p), 93, 94, 94(p), 103(p), 109, 109(p), 112(p), 134(p), 201.

Lasowski – 201, 201(p).

Larisch (Larysz) – 128(p), 142(p), 143(p), 144(p), 145(p), 146(p), 147(p), 149(p), 177(p).

Leszczyński Józef – 27(p).

List – 98(p).

Lipp – 132, 132(p).

Logow – 163(p).

Lojek – 129(p).

Lorentz – 89(p), 169(p).

Ładogórski Tadeusz – 25, 25(p).

Madera – 54(p), 109(p).

Mansfeld – 35.

Marcin opat z Rud – 54(p), 109(p).

Matheydes – 172(p).

Mertek – 197, 197(p).

Mettich – 5(p), 38, 38(p), 39, 70(p), 104, 109(p), 116, 117(p), 118(p), 119(p), 121(p), 124, 134(p), 137(p), 141, 142(p), 149(p), 150(p), 151(p), 152(p), 161(p), 164, 164(p), 166(p), 169(p), 175, 177(p).

Millner – 138, 138(p).

Morkle opat z Rud – 32, 154(p).

Nawoy – 17(p), 58(p), 98(p), 146(p).

Neuman – 40, 178.

Nieszwiec Roman – 32(p).

Noss – 48(p), 70, 95(p), 112(p), 113(p), 114, 117(p), 118(p), 121(p), 125(p), 126, 126(p), 127(p), 128(p), 129, 129(p), 130(p), 151, 164(p), 166, 166(p), 167(p), 169(p), 173, 176(p), 177(p), 206, 208, 208(p), 211.

Nosswitz – 201, 201(p).

Oblankowski (Blankowski) – 177(p).

Obst – 216, 216(p).

Oderwolff – 134(p), 136(p), 148(p), 149(p).

Olitorius – 172(p), 176(p), 179(p), 184(p), 189, 194.

Oppersdorff – 6(p), 27, 32, 46, 47, 48, 48(p), 65, 66(p), 75(p), 77, 83, 83(p), 89(p), 103(p), 109(p), 117, 118(p), 121(p), 124(p), 125(p), 126, 126(p), 127, 127(p), 128(p), 134(p), 136(p), 138(p), 147, 149(p), 150(p), 151, 152, 152(p),

155(p), 160(p), 163, 163(p), 164(p), 165, 165(p), 169(p), 174(p), 197(p), 200(p), 202, 203, 204, 210(p), 211, 212, 215, 217, 218(p).

Orzechowski Stanisław – 13, 13(p).

Ozorowski (Ozarowski) – 128, 128(p).

Paczyński – 6(p), 166(p), 172(p), 174(p), 177(p), 199(p), 209(p), 215(p), 217(p), 219(p), 220(p), 222(p).

Panga – 98(p), 103(p).

Paprocki Bartosz – 15(p).

Pawłowski – 143, 219(p), 220(p), 222(p).

Pelka – 95(p), 103(p), 109(p), 112(p), 115(p), 174(p), 179, 184, 184(p), 186(p), 199(p), 214, 214(p).

Perk – 32, 166(p), 169(p).

Pernstein – 137, 149, 168, 186.

Petrowicz zob. Charwat.

Petryk – 77, 78(p), 179, 179(p).

Plachetka – 98(p).

Porwał – 162.

Posadowski – 112(p).

Pozor – 150(p).

Praschma (Pražma) – 43, 43(p), 44, 48(p), 174(p), 176(p), 177(p), 179(p), 187(p), 194, 199(p), 210(p), 212, 214(p).

Preis – 142(p).

Prokop – 95(p), 98(p), 103(p), 104(p), 107(p), 109(p), 112(p).

Promnitz – 75, 135(p), 145(p), 204, 205.

Proszkowski (Prószkowski, Proskowski, Pruskowski) – 59, 59(p), 65, 66, 67, 103(p), 114(p), 118(p), 137, 142(p), 150(p), 152(p), 157, 157(p), 165(p), 166(p), 169(p), 174(p).

Purza – 215(p).

Przyszowski – 76(p), 132, 146, 147(p).

Pückler – 89(p), 95(p), 103(p), 104(p), 109(p), 112(p), 116, 117, 118(p), 119(p), 120(p), 121(p), 124(p), 136(p), 146(p), 148(p), 149(p), 151(p), 153(p), 165(p), 166, 166(p), 167(p), 168(p), 169(p), 202, 215(p), 218(p).

Raszyc (Raschütz) – 36(p), 129(p), 136(p).

Redern – 58, 76, 95(p), 103(p), 104(p), 105(p), 108, 109, 109(p), 112(p), 113(p), 114(p), 118(p), 120(p), 124(p), 126(p), 142(p), 143(p), 145, 145(p), 150(p), 154(p), 156(p), 162(p), 168(p), 197(p).

Reger – 34(p), 169(p).

Reichmann – 13.

Reiswitz – 76, 89(p), 94(p), 95(p), 103(p), 104(p), 107(p), 108, 109(p), 112(p), 113(p), 114, 114(p), 115(p), 118(p), 120(p), 125(p), 127(p), 129, 130(p), 131(p), 137(p), 138(p), 142(p), 143(p), 144, 146(p), 147(p), 148(p), 149(p), 150(p), 152(p), 154(p), 155, 159(p), 160(p), 161(p), 162(p), 163(p), 166(p), 167(p), 169(p), 172(p), 176(p), 177(p), 179(p), 184(p), 200(p), 201, 213, 213(p), 222(p).

Rogoyski (Rogoiski) – 131(p).

Rohowski (Rogowski) – 94(p), 95(p), 100, 103(p), 104(p), 105(p), 109, 109(p), 112(p), 113(p), 114(p), 115(p), 118(p), 119(p).

Rolke – 212(p), 213(p), 218(p).

Rotter – 160, 163(p).

Ruożic – 98(p).

Sach – 174(p).

Salawa – 48(p), 197(p), 210, 212, 213.

Sarcander (Sarkander) – 34(p), 166(p), 169(p), 174(p), 199(p).

Sauer – 177(p).

Schaffgotsch – 162(p).

Schamberg (Szamberg) – 98(p), 103(p), 127(p), 128(p), 134(p).

Scheliha – 103(p), 107(p), 109(p), 112(p), 117, 118(p), 121, 125(p), 127(p), 133(p), 134(p), 136(p), 139, 141(p), 144(p), 145(p), 150(p), 153, 153(p), 164, 178(p), 213.

Schimonski – 150(p), 151(p), 153(p), 154(p), 163(p).

Schip (Szyg) – 95(p).

Schlewitz – 162, 163, 163(p), 168(p), 169(p), 171, 172, 177(p), 179, 184, 186, 187(p), 190, 197(p).

Schneider – 98(p).

Scholtz – 207, 207(p).

Scodomius (Scodonijs) – 172(p), 174(p), 176(p), 179(p), 184(p), 199(p).

Sebottendorf – 103(p), 150(p), 166(p).

Sedlnicki – 27, 112(p), 114(p), 115(p), 118(p), 119(p), 124(p), 125(p), 127(p), 149(p), 150(p), 152(p), 154, 155, 166(p).

Seidra – 174(p).

Sekuris – 174(p).

Sękowski Roman – 1, 2, 5(p), 8(p), 13(p), 14, 14(p), 16(p), 27(p), 37(p), 45(p), 64(p), 67(p), 69(p), 72(p), 75(p), 81(p).

Sikora – 98(p).

Silnicki (Jordan) – 76, 147(p).

Skal – 74, 74(p), 109(p), 112(p), 118(p), 123, 126, 127(p), 129(p), 132(p), 138(p), 142(p), 145(p), 148(p), 149(p), 150(p), 160(p), 173, 174, 174(p), 184, 212(p), 215(p).

Skaziskórka – 98(p).

Skrbenski – 197, 197(p).

Skrzidlowski – zob. Krzydłowski.

Slibitz – 222, 222(p).

Sluczka – 115(p).

Smolz (Szmolc, Schmolz) – 112(p), 124.

Spiegel – 164(p).

Sporwein – 103(p).

Stadnicki – 62(p), 75(p).

Starowa – 163(p).

Starzynski – 103(p), 104(p), 107(p), 109(p), 115(p), 143(p).

Stephetius – 32, 32(p), 133(p), 136(p), 145(p), 151(p).

Stitten – 149(p).

Stolz – 95(p), 98(p), 103(p), 112(p), 143(p), 154(p), 155(p), 166(p).

Stosch – 103(p), 109(p), 134(p).

Strassnitz (Strażnic) – 39, 41, 178(p), 180, 180(p).

Strzela – 94(p), 95(p), 103(p), 109(p), 112(p), 115(p), 120(p), 124, 125(p), 129(p), 142(p), 146(p), 147, 147(p), 148(p), 149(p), 177, 177(p), 183, 186(p), 199(p), 205(p), 210, 210(p), 213, 216(p), 217, 218(p).

Strzelecza – 132, 132(p).

Studnitz – 149(p).

Stwolinski – 94(p), 98(p).

Suchasa – 145, 145(p).

Sulikowski – 222, 222(p).

Superow – 147(p).

Swoboda – 197, 197(p).

Syradki – 98(p).

Szamberg zob. Schamberg.

Szary – 161(p).

Szatanski – 197, 197(p).

Szawelka – 98(p).

Szczukowski – 163(p).

Szyp zob. Schip.

Szywunska – 163(p).

Szwejnoch (Szwajnoch, Schweinoch) – 94(p), 103(p), 104(p), 124(p), 214(p).

Śreniowski Stanisław – 8, 8(p), 13, 13(p).

Tabor – 95(p), 103(p), 109(p), 112(p), 118(p), 129(p), 132(p), 135(p), 136(p), 142(p), 148(p), 149(p), 166(p), 169(p).

Tatik – 201(p).

Teodory – 32, 160(p).

Thun – 121(p), 163, 163(p).

Tiesowicz – 160, 160(p).

Tomanczik – 98(p).

Trach – 35, 35(p), 38, 38(p), 39, 76, 76(p), 94(p), 98(p), 103(p), 112(p), 118(p), 131(p), 142(p), 144(p), 145(p), 146(p), 147(p), 148(p), 149(p), 150, 151(p), 153, 159, 159(p), 160(p), 162(p), 166(p), 169(p), 171, 172, 173, 175, 177(p), 178, 220, 222.

Treptal – 34(p), 166(p).

Trubacz – 168(p).

Tschammer – 83, 83(p).

Twardawa – 103(p), 150(p), 186(p), 212(p), 213(p), 214(p).

Twarożek – 98(p).

Uliczka – 139, 147.

Urbani – 216(p), 220(p).

Warkhart – 46, 202(p).

Waza – 3, 6, 9, 9(p), 12(p), 16, 16(p), 25, 29, 36, 36(p), 37, 37(p), 38, 38(p), 39, 40, 41, 41(p), 42, 43, 44, 44(p), 45, 45(p), 46, 46(p), 47, 47(p), 48, 48(p), 51, 55, 59, 59(p), 67, 77, 77(p), 78, 78(p), 79(p), 178(p), 179(p), 180(p), 182, 182(p), 184(p), 189(p), 192(p), 198, 201, 202, 204, 217.

Wachtel – 89(p), 142(p), 148(p), 149(p), 150(p), 154(p), 160.

Waldy – 163(p).

Welczek – 36, 36(p), 39, 39(p), 40, 41, 41(p), 42, 43, 46, 48, 48(p), 49, 148(p), 149(p), 172, 172(p), 177(p), 178, 178(p), 179, 180, 181, 182, 183, 184, 192, 192(p), 202, 212, 218, 219(p), 220(p) – opat z Rud, 222(p).

Weyczner – 214(p).

Winkler – 35(p), 170(p), 177(p).

Wirbski (Wrbski) – 15, 15(p), 74, 74(p), 76, 103(p), 109(p), 123, 132, 134(p), 136(p), 138(p), 140, 141(p), 142(p), 148(p), 149(p), 150(p), 160(p), 164(p), 168(p).

Wirzyk – 132(p), 191.

Witkowski – 163(p).

Włok – 137(p).

Wolff – 94(p), 95(p), 109(p), 112(p).

Worn – 109(p).

Wraninski – 103(p), 136(p).

Wrzyski – 197(p).

Wyskota – 89(p), 94, 94(p), 95(p).

Zahradek – 197, 197(p).

Zajiczek – 136(p), 214(p), 218(p).

Zakrzowski – 98(p), 109(p).

Zamojski – 72, 74, 75(p).

Zasiadło – 98(p).

Zaura – 35(p), 169(p).

Zborowski – 75(p).

Zeydlitz – 126.

Ziemięcki – 103(p), 109(p).

Zierotin – 177(p), 181(p).

Zmeskal – 112(p).

Zubrzycki – 94(p).

Zwola – 169(p), 172(p), 177(p).

Żegota – 109(p).

Żyrowski – 89(p), 94(p), 95(p), 100, 103(p), 104, 109(p), 112(p), 127(p), 129(p), 213, 214.

ISBN 978-83-65324-00-9